

TC
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI ANA BİLİM DALI
DİLLER VE KÜLTÜRLERARASI ÇEVİRİBİLİM
DOKTORA PROGRAMI

DOKTORA TEZİ

YÜKSEK KÜLTÜR VE POPÜLER KÜLTÜRDE
KADIN SÖYLEMİNİN TÜRKÇEDE WOOLF VE
WELDON ÇEVİRİLERİ ÜZERİNDEN
İNCELENMESİ

ORHUN BURAK SÖZEN
09726203

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. Z. EMİNE BOGENÇ DEMİREL

İSTANBUL
2014

TC
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI ANA BİLİM DALI
DİLLER VE KÜLTÜRLERARASI ÇEVİRİBİLİM
DOKTORA PROGRAMI

DOKTORA TEZİ

YÜKSEK KÜLTÜR VE POPÜLER KÜLTÜRDE
KADIN SÖYLEMİNİN TÜRKÇEDE WOOLF VE
WELDON ÇEVİRİLERİ ÜZERİNDEN
İNCELENMESİ

ORHUN BURAK SÖZEN
09726203

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 22.05.2014
Tezin Savunulduğu Tarih : 25.06.2014

Tez Oy birliği / Oy çokluğu ile başarılı bulunmuştur.

Unvan Ad Soyad	İmza
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Z. Emine BOGENÇ DEMİREL	
Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Füsun ATASEVEN	
Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Alev BULUT	
Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Arzu KUNT	
Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Ayşegül BAYKAN	

İSTANBUL
HAZİRAN, 2014

ÖZ

YÜKSEK KÜLTÜR VE POPÜLER KÜLTÜRDE KADIN SÖYLEMİNİN TÜRKÇEDE WOOLF VE WELDON ÇEVİRİLERİ ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

Orhun Burak Sözen
Haziran 2014

Bu tez, Büyük Britanya ekseninde ve çeviri sosyolojisi temelinde yüksek kültür ve popüler kültürdeki kadın söylemini sorgulamak, tartışmak ve incelemek amacıyla hazırlanmıştır. Bunun için, İngiliz yazarlar Virginia Woolf'un *Mrs Dalloway* adlı, yüksek kültüre ve seçkin yazına yakın ve Fay Weldon'ın *Spa Decameron* adlı, popüler kültür ve popüler yazına yakın iki romanının Türkçedeki çevirileri kullanılmıştır. Söz konusu çeviriler, romanların dönemlerinde yüksek kültür ve popüler kültüre göre ayrıışan kadın söylemini, Büyük Britanya'nın toplumsal, kültürel ve kısmen yazınsal çerçevesi ve sınıflı yapısı içinde başarıyla yansıtmaktadır. Tez, kadınlığın doğuştan gelmediği fakat toplum içinde kazanıldığı, ancak toplumsal cinsiyet bağlamında kadınla erkeğin farklı ve eşit olduğu perspektifine sahiptir. Çalışma, Pierre Bourdieu ve Alain Touraine başta olmak üzere, ağırlıklı olarak Fransız düşünürlerine göre şekillenen kuramsal bir çerçeveye oturmaktadır. Bu çerçeve, Fransız ekolünün geç modern ve feminist söyleminin ruhunu taşır. Söz konusu kuramsal çerçeve, Norman Fairclough'ın eleştirel söylem çözümlemesi yöntemi ve kısmen Karl Popper epistemolojisi bağlamında açılanarak ve şematize edilerek söz konusu roman çevirilerine uygulanmıştır. Diğer eyleyicileri de kapsayan alan çalışmasının da desteğiyle ulaşılan sonuçlara göre, yüksek kültür aristokrat (veya üst sınıf) İngiliz kadınlarının söylemini yüceltir, yükseltir, hatta idealize eder. Yüksek kültürün kadınları, ekonomik, özdeksel güç veya meslek bağlamında değil, fakat görgü, kültür, ruh, etik, beğeniler bağlamında popüler kültürün burjuva kadınlarından ayrıışmaktadır. Popüler kültürdeki kadın söylemi tecimsel, kaba gerçekçi, pornografik ve alçaltıcıdır. Ancak, iki kültür dairesinin istisnaları yüksek kültürdeki kadın söylemini tamamen olumsuzlamaya ve popüler kültürdekini tamamen olumsuzlamaya yetmez.

Anahtar Sözcükler: Yüksek kültür, seçkin yazın, popüler kültür, popüler yazın, kadın söylemi, Büyük Britanya

ABSTRACT

THE INQUIRY OF WOMEN DISCOURSE IN HIGH CULTURE AND POPULAR CULTURE THROUGH WOOLF AND WELDON TRANSLATIONS IN TURKISH

Orhun Burak Sözen
June 2014

Western culture has almost consisted of two categories as high culture and popular culture for two centuries. The studied Turkish translations of the canonical novel of the English author Woolf (*Mrs Dalloway*) and the popular novel of the English writer Weldon (*The Spa Decameron*) delineate the women discourse in the Great Britain in the two cultural strata. The distinction made as high culture versus popular culture has a late modern spirit and has a continental European perspective. The distinction has been well adapted to the studied English novels in which aristocratic and bourgeois English women are cornerstones. The works of late modern French thinkers, namely Pierre Bourdieu and Alain Touraine and others, have been referred, studied and discussed as part of literature review and they have been part of theoretical ground of the thesis. Women discourse is the social and cultural facet of womanhood. *One is not born but made woman*. The Turkish translations of the novels have been considered, inquired, and analyzed through critical discourse analysis of Norman Fairclough. The theoretical examinations of the translations through methodological analysis and the field study which also include other agents reveal and verify that women discourse in high culture and that in popular culture are distinctly different in class oriented British society. Accordingly, popular culture exploits women discourse commercially, rudely realistically, pornographically and pejoratively, whereas high culture glorifies, dignifies, and even idealizes women discourse. However, the canonical works of English novelists cannot affirm the women discourse in high culture as to be generalized and the popular novels of English authors cannot for always negate the women discourse in popular culture.

Key Words: High culture, popular culture, women discourse, Great Britain, canonical literature, popular literature

ÖNSÖZ

Doktora tezimi, her şeyim olan, yaşamımı borçlu olduğum, yalnız ve ancak yaşamamın ve varlığımın esası ve nedeni, benimle ilgili bütün güzelliklerin ve iyiliklerin kaynağı, mutluluğumun tek pınarı, daima en doğru yolu gösteren, psikoloji ve pedagoji alanlarındaki mesleki birikiminden ve engin sağduyusundan ömrüm boyunca yararlandığım, biricik annem Psiko-Pedagog, emekli Rehber Öğretmen Tülin Gürsoy'a ve lirizmi, benzersiz sanatsal beğenisi ve özgürlükçülüğüyle ilham kaynağım olan, sonsuzluğa ulaşmış canım anneannem Öğretmen Cevher Gürsoy'a ithaf ediyorum.

Tez Danışmanım ve hocam Prof. Dr. Z. Emine Bogenç Demirel'e ve müstesna bir bilim insanı hocamı yetiştiren rahmetli anneleri hanımefendiye teşekkürlerim ve minnetim sonsuzdur. Emine Hanım'ın olumlu, iyimser, şefkatli, sınırsız yaklaşımı motivasyonumun temel kaynaklarından oldu. Kişilik, davranış ve sözlerindeki nezaketi, zarafeti ve asaleti asla unutamam. Kendilerine daima minnettar ve müteşekkir kalacağım.

Etkileyici kişiliği, ilkeleri, bilimselliği, nesnelliği ve dimdik duruşuyla benim için model ve kılavuz olan hocam Prof. Dr. Füsün Ataseven'e minnettar ve müteşekkirim.

Zarif, ince ve duyarlı biçemiyle, öğrencilerini hiç incitmeyen yumuşak yaklaşımıyla tez sürecinde yardımcım ve destekçim olan Prof. Dr. Alev Bulut'a minnettar ve müteşekkirim.

Bilimsel nesnellikten hiç ayrılmayan ve bu konuda yol gösteren, şefkatli ve sorumlu tavrını hep sürdüren Prof. Dr. Arzu Kunt'a minnetimi ve teşekkürlerimi ifade ederim.

Alanında bir ekol olan, bilimsel tutarlılıktan asla ödün vermeyen Prof. Dr. Ayşegül Baykan'a teşekkürlerimle birlikte minnettarlığımı vurgularım.

Bana her zaman inanan, güvenen ve kefil olan hocam Doç. Dr. Ayşe Banu Karadağ'a ve bana karşı hep lütufkâr olan anneleri hanımefendiye minnettar ve müteşekkirim.

Akademik Danışmanım Prof. Dr. Yusuf Kayıhan Aydoğmuş Beyefendiye çarpıcı derecede güçlü kişiliğiyle iyiliğini ve dostluğunu hiç esirgememesinden dolayı minnettar ve müteşekkirim. Katkıları, bilimsel kılavuzluğu ve emekleri yaşamımı yönlendirmiştir.

Tezimde Virginia Woolf çevirilerini incelememe vesile olan hocam Doç. Dr. Murat Seçkin Beyefendiye ve Fay Weldon çevirisini incelememe vesile olan Ayrıntı Yayınları Editörü Abdullah Yılmaz'a teşekkür ederim.

Alan çalışmasında destek, katkı ve yardımını hiç esirgemeyen Maya Kitap Genel Yayın Yönetmeni Tahir Malkoç'a çok teşekkür ederim.

Yazınsal ve kültürel konulara hâkimiyeti, ufuk açan düşünce ve yorumları, inceliği, destek veren yaklaşımı için ve tezimi zenginleştiren doyurucu ve isabetli yanıtları için İletişim Yayınları Edebiyat Editörü Belce Ünüvar'a çok teşekkür ederim.

Yumuşak, içten ve dostça yaklaşımıyla tezime katkıda bulunan Yrd. Doç. Dr. Bahadır Bakım'a teşekkür ederim.

Yrd. Doç. Dr. Emine Cihangir'e titizlikle tezimi değerlendirerek çok yararlandığım çarpıcı eleştirilerde bulunduğu için teşekkür ederim.

Elektronik posta yoluyla verdiği cesur, sarsıcı ve radikal yanıtlar için İngiliz Yazar ve Akademisyen, *Spa Decameron*'un yazarı Fay Weldon'a teşekkürü borç bilirim.

Verdiği içten ve tatminkâr yanıtlar için *Spa Decameron*'un çevirmeni Aslı Telseren'e teşekkür ederim.

Elektronik formların doldurulmasında destek ve yardımını esirgemeyen Uluslararası İlişkiler bölümü Araştırma Görevlisi Emin Salihi'ye teşekkür ederim.

Tezle ilgili her türlü fotokopiyi çeken, çıktıyı alan ve baskıyı yapan, sabırlı ve özenli emekle bana hep destek olan ve dostluk gösteren Okutur Kırtasiyenin sahibi Bilal Okutur'a ve kardeşi Tanju Okutur'a teşekkür ederim. Saat gözetmeden bana bilgisayar ve internetle ilgili teknik destek veren Serkan Aydın'a teşekkür ederim. Kahrımı çekerek tez düzenlemelerimi yapan Digital & Baskı Merkezi'nden Fatih Unuttum'a teşekkür ederim. Tez sürecinde boyunca ulaşım işlerimde bana yardımcı olan Ahmet Ferruh Yücetürk'e teşekkür ederim.

Çeviribilim doktoram, Marmara Üniversitesi İngilizce Öğretmenliği Lisans ve Tez Danışmanım ve hocam Yrd. Doç. Dr. Leyla Ilgın'nın değerli katkılarıyla İngilizce Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans öğrenimi altyapısının üzerindeki çok boyutlu, çok katmanlı ve disiplinlerarası üstyapıdır. Bu üstyapıyı kuranlar, Yıldız Teknik Üniversitesi Diller ve Kültürlerarası Çeviribilim Doktora programındaki tüm hocalarımdır. Bu tez, söz konusu üstyapı üzerine tesis edilmiştir. Bu bağlamda, yukarıda adı geçen tüm hocalarıma, Batı Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı Başkanı hocam Prof. Dr. Sündüz Öztürk Kasar'a ve hocam Prof. Dr. Hasan Anamur'a minnettarlığımı ifade etmede sözcükler yetersiz kalıyor.

İstanbul, Haziran 2014

Orhun Burak Sözen

İÇİNDEKİLER

ÖZ	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
KISALTMALAR	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Yüksek Kültür-Popüler Kültür ve Kadın.....	1
1.2. Sorunsal, Tezin Koşulların Getirdiği Sınırlılıkları ve Yönteme ait Notlar.....	8
1.3. Sonuç.....	10
2. KURAM VE YÖNTEM: ÇEVİRİ SOSYOLOJİSİ VE KADIN SÖYLEMİ ÇÖZÜMLEMESİ	11
2.1. Kadın Söylemini İnceleyen Kuramcılarının Görüşleri.....	11
2.2. Bourdieu ve Erkek Tahakkümü.....	23
2.3. Touraine ve Kadınlar Toplumu.....	31
2.5. Fairclough ve Eleştirel Söylem Çözümlemesi.....	40
2.5. Karl Raimund Popper ve Yanlışlanabilirlik Ölçütü.....	45
2.6. Değerlendirme ve Sonuç.....	47
3. UYGULAMA: WOOLF VE WELDON'IN YAPITLARININ KADIN ÇEVİRMENLERİ / ÇEVİRİ SÜREÇLERİ VE EYLEYİCİLER	49
3.1. Virginia Woolf'un Feminizme ve Modern Yazına Katkıları.....	49
3.2. Weldon'ın Yazınsal ve Feminist Kişiliği.....	50
3.3. Woolf ve Weldon Çevirmenleri.....	52
3.4. Çeviri Süreçleri ve Çeviri Yapıtlar.....	53
3.5. Diğer Eyleyiciler.....	115
3.6. Sonuç.....	119
4. SONUÇ	120
4.1. Tezin Bulguları.....	120
4.2. Sonuç ve Öneriler.....	124
KAYNAKÇA	127
EKLER	130
EK 1. 2011 TÜYAP Kitap Fuarı.....	130
EK 2. Ayrıntı Yayınları Editörü Abdullah Yılmaz ile Yapılan Görüşme.....	133
EK 3. Maya Kitap Genel Yayın Yönetmeni Tahir Malkoç ile Yapılan Görüşme.....	140

EK 4. Yrd. Doç. Dr. Psikiyatr Bahadır Bakım ile Fay Weldon Üzerine Yapılan Ön Görüşme	151
EK 5. <i>Spa Decameron</i> 'un Çevirmeni Aslı Telseren ile Elektronik Olarak Yapılan Birinci ve İkinci Görüşme.....	158
EK 6. <i>SPA Decameron</i> Yazarı Fay Weldon ile Kurulan Elektronik İletişim	167
EK 7. İletişim Yayınları Edebiyat Editörü Belce Ünüvar ile Yapılan Görüşme	173
ÖZGEÇMİŞ.....	192

TABLÖLAR LİSTESİ

	Sayfa No
Tablo 1: Yüksek Kültür-Popüler Kültür Karşılaştırması	7
Tablo 2: Harold Bloom'dan Hareketle Seçkin Yazın-Popüler Yazın Karşılaştırması.....	8
Tablo 3: Virginia Woolf ve Fay Weldon'ın <i>Mrs Dalloway</i> ve <i>Spa Decameron</i> Yapıtlarının İlknur Özdemir, Tomris Uyar ve Aslı Telseren Tarafından Yapılan Çevirilerindeki Kadın Söylemi Ana ve Alt İzleklerinden Seçmeler	68
Tablo 4: <i>Mrs Dalloway</i> Kaynak Metni ve Erek Metinlerinin Şekiller ve Açıklamalarla İlgili Karşılaştırılması	77
Tablo 5: <i>Spa Decameron</i> Kaynak Metni ve Erek Metninin Şekiller ve Açıklamalarla İlgili Karşılaştırılması	90

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 1:	Toplum(lar) ve Metinler	43
Şekil 2:	Farka Yönelim ve Metinler.....	45
Şekil 3:	Septimus Warren Smith'in Eşi Lucrezia Smith'in Rolü ve Evliliği ...	96
Şekil 4:	Lady Bruton'un Söylemi.....	97
Şekil 5:	Büyük Britanya'da Clarissa Dalloway Karakteri	98
Şekil 6:	Büyük Britanya, Dominyonları ve Metinler	100
Şekil 7:	Büyük Britanya'da Eşcinsellik.....	101
Şekil 8:	Clarissa'yı Yalnızlığa Mahkûm Eden Toplumsal Yaşam.....	103
Şekil 9:	Mrs. Clarissa Dalloway ve Doris Kilman'ın Söylemlerinin Karşılaştırılması	104
Şekil 10:	Büyük Britanya'ya Kaçak Göç ve İngiliz Kadınları	106
Şekil 11:	Manikürcü Dorleen'in Suudi Prensi Fahd ile İlişkisi	108
Şekil 12:	Beyin Cerrahı Shimmer'ın Aşk ve Cinsellik Söylemi	109
Şekil 13:	Eliza'nın Öz ve Üvey Annesine Yaptıkları.....	111
Şekil 14:	Şirket Müdiresi Eve Hambeldon ve Erkek Kardeşi Adam Hambeldon: Sonunda Kesişen Aile Söylemleri	112
Şekil 15:	Vitrin Eşinin Dördüncü Evliliği ve Mahkûmiyeti	114

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AT	: Aslı Telseren
c.	: cilt
Doç. Dr.	: Doçent Doktor
Dr.	: Doktor
ESC	: Eleştirel Söylem Çözümlemesi
İÖ	: İlknur Özdemir
krş.	: karşılaştırınız
s.	: sayfa
TU	: Tomris Uyar
TÜSİAD	: Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği
vs.	: vesaire
Yrd. Doç. Dr.	: Yardımcı Doçent Doktor

1. GİRİŞ

1.1. Yüksek Kültür-Popüler Kültür ve Kadın

Yüksek kültür, diğer kişilere bireysel vizyonunu taşıyan veya yayan sanatçıya dayalı kültür dairesidir. Öte yandan, popüler kültür ciddi sanatçıların her zaman yer almadığı türde sinema, mizah dergileri, televizyon programları, polisiye yazın yapıtları veya kurgubilim yaratıları gibi, gelişmiş yeni kitle iletişim araçlarıyla teknisyenlerin piyasaya verdiği toptan ürünlerin ve imgelerin anonim imalatına dayalı kültür dairesidir (krş. Macdonald, 1994, s.29). Yüksek kültür-popüler kültür karşılaştırmasına ait Tablo 1, 7'nci sayfadadır.

Batı kültürü iki yüzyıldır ikiye bölünmüştür: formel ders kitaplarını kaplayan geleneksel *yüksek kültür* ve pazar için toptan üretilen *popüler kültür (kitle kültürü)*. 1800'lerin başından beri popüler kültür, siyasal demokrasi ve popüler eğitimin yaygınlaşmasıyla üst sınıfın kültür tekeline kırdı. İş dünyasının yeni uyanan kitlelerin kültürel istemlerini kârlı pazar olarak görmesi ve teknolojinin ilerlemesi kitapların, süreli yayınların, sinemanın, müziğin, mobilyanın pazarı tatmin edecek ucuz üretimini sağladı. Modern teknoloji, sinema fimlerinin ve televizyonun üretim ve dağıtımını sağladı (Macdonald, 1994, s.29-30). Popüler kültür, bir dereceye kadar Sanayi Devrimine kadar kitlelere ait eski *halk kültürünün* devamıdır. Ancak, farkları benzerliklerinden çoktur. Halk kültürü halkın gereksinimleriyle şekillenen, halk tabanının kendi ürettiği spontan ifadeleri kapsar, yüksek kültüre pek bir katkısı yoktur. Popüler kültür tepeden inme eğilimindedir, iş dünyasının bulduğu teknisyenlerce imal edilir, tüketicileri edilgen alıcı oabilir, seçimleri satın alıp almamaktan ibaret görünmektedir. Halk sanatı, bir kurum olarak yüksek kültür sahiplerinin büyük formel duvarlarıyla çevrili alandaki özel bahçe gibidir. Popüler kültür söz konusu duvarı yıkma, kitleleri yüksek kültürden uzaklaştırarak siyasal tahakkümün piyonu yapma eğilimi taşır (krş. Macdonald, 1994, s.30). Kalıplaşmış sınıf, gelenek, beğeni duvarları yıkılabilir, tüm kültürel farklılıklar kırılabilir, her şey birbirine karışabilir, homojenleşebilir, tektipleşebilir. Bütün değerlere, değer yargılarına zarar verebilir (krş. Macdonald, 1994, s.32).

Yüksek kültürün seçkinlerin kültürü olması her zaman seçkinci olmasını gerektirmez. Üstelik, seçkinci olmak da her zaman bir zaaf değildir. Örneğin, Türk modernleşmesi, ceditçilik akımı gibi Asya Türklüğündeki Batılılaşmayla birlikte kökenini bulduğu Osmanlı reformları içinde, daima saray, militer sınıf ve bunlara eklemlenen bürokrasi tarafından şekillendirilmiştir. Cumhuriyet devrimleri de bu karakteri sürdürmüştür. Falif Rıfık Atay *Çankaya* adlı yapıtında Osmanlı döneminden söz ederken (1980, s.393), Batı medeniyetçiliğinin daima pek küçük bir azınlığın malı olduğunu vurgular. İşte Batılılaşma, bu pek küçük seçkinler grubuyla başlayan, gelişen, evrilen seçkinci bir ulusal harekettir. Bunların içinden ışıyan Türk aydınlanması, seçkinciliğin halka inmesi ve halkla bütünleşmesi girişimidir. Bu da seçkinciliğin utkularına örnek olabilir.

Büyük Britanya ve Amerika Birleşik Devletlerinde (ABD) üniversitelerin kültür çalışmaları (cultural studies) bölümlerinde akademik söylemden *yüksek kültür* dışlanma eğilimindedir. Kültür çalışmaları ders kitaplarının uyandırdığı izlenim, kuramcıların popüler kültürü keşfetmesinden sonra farklı kültürlerle ilgilerini kesmeleridir. Akademik yaşama *kültür çalışmaları* disiplininin katılmasından önce neler olduğuna bakılmalıdır. Bu bağlamda, Büyük Britanya’da büyük geleneği (the Great Tradition) savunan Matthew Arnold ve Frank Raymond Leavis adları göze çarpmaktadır. Arnold’ın yazın ve kültür anlayışı, 18. ve 19. yüzyıllardaki Avrupalılardan, Goethe’den farklı değildir. 19. yüzyılda Büyük Britanya, temel bir dünya gücü olarak kendini dünyayı uygarlaştırıcı kuvvet olarak görüyordu ve kendi kültürel kimliğini çözümleme gereği duymuyordu. Arnold, İngilizleri kendi kültürlerinin diğer kültürler gibi incelenebileceğine, incelenmesi gerektiğine ikna etmeye çalıştı ve bir yüzyıl önceki Avrupalı eleştirmenlerin farklı değerler dizisine başvurmak zorunda kaldı (krş. Kuhiwczak, 1997, s.28-32). Matthew Arnold, *Culture and Anarchy* yapıtında İngiliz ulusuna *emperyal gücün* ait olduğu düşüncesiyle (Arnold, 1971), Kuhiwczak’ın saptamalarını doğrulamaktadır. Bu durum, şu atıflarla daha net ortaya konabilir: Dünyada hiçbir halk İngiliz ırkı kadar tinsel mükemmelliğe ulaşmak için çalışmamıştır. İngiliz ırkının temel güdüsü tinsel mükemmellik ve liderliktir. Bu kendini en açık ifadesiyle Püritenizm’de bulur (krş. Arnold, 1971, s.98-99). Leavis ile, diyelim ki, popüler kültürü inceleyen John Fiske arasındaki fark, Fiske’nin pembe dizileri izlemek istemesi ve *büyük geleneği* ve bu gelenekle ilgili hiçbir şeyi onaylamamasıdır. Leavis ve çağdaşları ise *büyük geleneği*

esas alıyordu (Kuhiwczak, 1997, s.28-32). Ne yazık ki, Büyük Britanya'daki kültürel incelemeler disiplini ticari olanı seçmiştir (Kuhiwczak, 1997, s.35).

Arnold'a göre (1971, s. 128), *kültür* mükemmelliğin incelenmesi ve izlenmesidir. Bu mükemmellik arayışı hem kişinin kendisi için hem de toplumun bütün kesimleri içindir (Arnold, 1971, s. 16). Kültürün ana karakterleri güzellik ve akıldır (Arnold, 1971, s. 128).

Harold Bloom'a göre (krş. 1995, s.12), yüksek kültürün yazınsal bileşenini *seçkin yazın (kanon)* yalnızca dilden oluşmaz, aynı zamanda farklı olma isteği, başka yerde olma isteği temel itici güçtür. Büyük bir yazar olmak, kendi zamanından ve mekânından etkileme kaygısıyla farklı olma isteği duymakla olanaklıdır. Kişi, kendi varlığı ile bileşen bir özgünlük içerisinde olmalıdır. Tez çerçevesinde denilebilir ki, bu yönde zirveye ulaşanlar büyük ölçüde seçkin yazını yaratanlar arasından çıkabilmektedir.

Seçkin yazın-popüler yazın karşılaştırmasına ait Tablo 1, 8'inci sayfadadır.

ABD'de kamusal yüksek kültürü benimseyen yüksek kültür kitlesi, yüksek kültüre yönelik kamu fonları kesildiği için ya ticari eşdeğerli kültür ürünlerine yönelmekte ya da kültürel tatmin sağlayamamaktadır. Bu kitle ya daha düşük düzeyli kültürel seçeneklere mahkûm olmakta ya da kültürel kurumlarını daha düşük kültürlü insanlarla paylaşmaya *zorlanmaktadır* (krş. Gans, 2005, s.29). Haber ve fikir dergileri okur sayısı artmamaktadır. Kimi konser salonları, New York gibi büyük kentler dışındaki kültür kurumları giderlerini karşılayamaktadır, izleyiciler eski ilgilerini kaybetmektedir (krş. Gans, 2005, s.30). Perikles Atina'sı, Elizabeth İngiltere'si ve Rönesans gibi dönemlerde altın çağını yaşayan yüksek kültürü (Gans, 2005, s.85) sağlayanlar, eskiden kapitalist pazar mekanizmasının dışında hareket ederdi, aile şirketleri vardı, düşük kârlı veya kârsız *centilmen* şirketler bulunuyordu (Gans, 2005, s.30-31). Yüksek kültür yaratıcıları hâlâ üniversitelerde veya kâr amacı gütmeyen kültür kurumlarında çalışmaktadır (Gans, 2005, s.32). Müzeler geleneksel sergiler yerine kâr amaçlı gösterilere yönelmekte, satış mağazalarını genişletmekte; konser salonları klasik repertuarlar yerine yarı klasik müziğe, Broadway müzikallerine yer vermektedir (Gans, 2005, s.90). Her şeye rağmen yüksek kültür canlılığını korumaktadır (krş. Gans, 2005, s.87). Öte yandan, ABD'de aileler için sorunlu ergenlere veya ciddi hastalıkları olanlara yönelik hiçbir Hollywood filmi

yoktur, olumsuz çalışma koşullarıyla, işini kaybetmekle nasıl başa çıkılacağını gösteren televizyon dizisi bulunmuyor (Gans, 2005, s.95). Bunun popüler kültürün olumsuz yönlerinden olduğuna dair bir argüman türetilir.

Televizyon 500 kanala çıksa bile ekonomik nedenlerle salt yüksek kültür yayını olanaksızdır (Gans, 2005, s.37-38). Bu da yüksek kültürün izleyicisi ve yorumlayıcısı olan azınlığın, popüler kültür tüketicisi olan çoğunluğun tahakkümü altında olduğunu doğrulayabilir.

Yüksek kültür kitlesi çok küçüktür, ABD’de yarım milyon kişiyi geçmemektedir. Bu grup, popüler kültür kitlesinden daha homojen görünebilir. Oysa, kitle kültürü 40 milyon izleyici çekebilse de popüler kültür grubu heterojen olabilir. Yüksek kültür kitlesi özgün resim satın alırken, popüler kültür kitlesi seri üretilmiş baskıları tercih etmeye yakındır. Popüler kültür standardize edilme eğilimindedir. Yüksek kültür yaratıları zamanında tercih edilmese bile, daha sonra klasik haline gelebilir, oysa ki anında başarıya ulaşmayan popüler kültür ürünleri silinebilir, yüksek kültür ürünlerinin ölümsüz olduğu söylenebilir (krş. Gans, 2005, s.45-47).

Popüler kültürün duygusal zararları, duygusal yıkıcılığından, cinsellik ve şiddet yüklü sahte hazlar sunmasından kaynaklanabilir. Zihinsel yıkıcılığı, sık ambalaj içinde, özenilen, düşsel içerik sunarak gerçeklikten uzaklaştırabilmesidir. Kültürel olarak yüksek kültürün olanaklarını kısıtlayabilir (krş. Gans, 2005, s.53-54).

Kitle kültürü eleştirmenleri ya muhafazakâr ya da sosyalisttir. Muhafazakârlar, popüler kültürü izleyicilerin yetersizliğine, eksikliğine bağlar (Gans, 2005, s.75-79). Bununla *sanat sanat içindir* yaklaşımı arasında bağ kurulabileceği söylenebilir. Sosyalistlere göre, temel etmen kitle kültürü ve pazar ekonomisidir. Sosyalistlere göre, bunlar halk kültürünü öldürmüş, bunun yerine insanların istemediği ama engelleyemediği, çaresiz tükettiği ticari popüler kültür gelmiştir (Gans, 2005, s.75-79). Muhafazakârların kültür tüketicilerinin yetersizliği ve eksikliğinin popüler kültürü öne çıkardığı argümanı da, sosyalistlerin popüler kültürün ekonomik dizgenin ve her şeyin ticarilerileşmesinin sonucu güç ve kapsamının arttığı argümanının da doğru olduğu savlanabilir. Tezin sentetik bakış açısı içinde, hem muhafazakâr hem de sosyalist düşünür ve entelektüellerin görüşlerine eşit uzaklıkta durulmaya çalışılacaktır.

Yüksek kültürde sanat ve yazın akımları ve teknikleri çabuk değişebilir, dolayısıyla yirminci yüzyılda dışavurumculuk, izlenimcilik, soyut sanat ve kavramsal sanat gibi çok sayıda biçim gelişmiştir. Bu kültür yaratıcıyı, estetik ölçüler koymayı, bütün topluma uygun kültürü sağlamayı esas alma eğilimindedir (Gans, 2005, s.104-114). Yüksek kültürün, kitlesinin niceliğinden de, konumundan da olumsuz yönde etkilenmeyecek kadar geçerli olduğu savunulabilir. Yükseköğrenimin yaygınlaşması, yüksek kültür kitlesini nicel olarak büyötmektedir. Ancak bu kitle ile ilgili bilgiler de azdır (Gans, 2005, s.150-154). Yüksek kültür görece bağımsız, özgürdür ve yaratıcılarının entelektüel, sanatsal yaratıcılığı, yaratılarının da kalıcılığı olduğu savunulabilir.

Yüksek kültür idealist, hümanist, modernist hareket noktalarıyla devrimci bir karakter taşıyabilir. Popüler kültür tecimsel hareket noktalarıyla devrimci olabilir. Kendisiyle elektronik postayla yapılan ikinci görüşmede, Çevirmen AT (Aslı Telseren) *Spa Decameron*'daki Hâkim adlı karakterin *trans kadın* olmasını, böyle bir karakterin popüler kültürde, popüler yazında yer almasını popüler kültürün devrimciliğine özgü bir yenilik olarak yorumlamıştır. Norman'ın vurguladığı üzere (krş. 1997, s.140), Büyük Britanya'daki yüksek kültürde Thomas Hardy'nin 1891'de yazdığı *Tess of the d'Urbervilles* romanında ilk kez kadın karakterin cinselliği açıkça dile getirilir. Bu da seçkin yazının devrimci rolüne örnektir.

Fay Weldon, ikinci elektronik postasında İngiliz aristokrasisini *kültürsüz* bularak yermektedir. Üçüncü elektronik postasında yüksek kültürle *üst sınıfı* ilişkilendirmemi önermektedir. Yüksek kültürün çıkış yeri aristokrasidir. Ancak aristokrasi katmanını da içine alan üst sınıf, kültür sermayesi ve finans sermayesi aristokrasiye koşut veya onun üstünde olan toplumsal gruplar içermektedir. Çıkarsanabilir ki, bu eşsüremli olarak Birleşik Krallıktaki sosyolojik dönüşüme işaret etmektedir. Bu bağlamda soyluların etki ve nüfuz alanı gerilemektedir.

Popüler kültür para için üretilen küresel afyon olduğu, mekanik olduğu, dijital tahakkümü taşıma ve yayma eğiliminde olduğu, yüceltmeye dayanmadığı, entelektüel haz vermediği, sanatsallık, yazınsallık taşımadığı, kalıcılık, ölümsüzlük niteliği taşımadığı gibi argümanlar öne sürülebilir. Pek çok durumda popüler kültür, yüksek kültürün birincil olmaktan çok ikincil veya üçüncül ve başarısız, en azından başarısı tartışmalı replikalarını mekanik, dijital ve yeniliği değil tekrarı esas alan yaratıcılığı içinde üretir. Replika olmalarından dolayı popüler yazın ürünleri, seçkin

yazın yapıtlarıyla da ilişki içindedir. Bu metinlerarası ilişkidir. Örneğin, *Spa Decameron* Boccaccio'nun ölümsüz, evrensel *Decameron*'u ile metinlerarası ilişki içindedir. *Decameron*'u olumlarken kendisine yazında bir yer açmaya çalışır ve popülerlik kısır döngüsünden kurtulamaz.

Tez çalışmasının uygulama alanındaki diğer eyleyiciler Türk yayınevleri, editörleri ve kadın çevirmenleri olduğu için gözlem ve ön görüşmeler bağlamında ziyaret edilen 2011 TÜYAP Kitap Fuarında yüksek kültür-seçkin yazın, merkez veya postmodern diyebileceğimiz yayınevleriyle TİMAŞ gibi kitleselleşme eğilimindeki muhafazakâr yayınevlerinin stantlarında hareketliydi. Seçkin yazının yayıncılar için statü-prestij göstergelerinden olması sevindiricidir. Ancak, ziyaretçilerin ilgisi daha görsel, daha popüler veya sınavlara hazırlık gibi yayınlara yönelikti. Bu, üzücü ve düşündürücüdür. Kurumsallaşmış yayıncılıkla yüksek kültür yayıncılığı arasında bir bağ olduğu izlenimi edinilmiştir. Yüksek kültür dairesi, dünyada Amerikan kültür emperyalizminin popüler kültürü yayma savaşına karşın varlığını sürdürüyor görüntüsü vermektedir. Aslında, Amerika'nın tüketim toplumu modeli ile popüler kültür koşut gitme eğilimindedir. 2011 TÜYAP Kitap Fuarında en çok işi fast-food restoranları ile medyatik starlar yapmıştır.

Seçkin yazın-popüler yazın karşılaştırması, sayfa 8'de bulunan Tablo 2'dedir.

Tezin kadın söylemini incelerken yaptığı yüksek kültür-popüler kültür ayrımı, kültürün yalnızca bu iki daireden oluştuğu argümanını içermez. İncelenen yapıtlar bu iki kültür dairesinin karakteristik özelliklerini büyük ölçüde yansıttığı için böyle bir ayrım yapılmıştır.

Tablo 1: Yüksek Kültür-Popüler Kültür Karşılaştırması

Yüksek Kültürün Özellikleri	Popüler Kültürün Bunlara Karşılık Gelen Özellikleri
1- Yaratıcı ve alımlayıcı olarak bir seçkinler grubunun varlığı	1- Teknisyen ağırlıklı ve/veya yönelimli yaratıcı(lar) ve alımlayıcı geniş halk yığınları
2- Yapıtlarda kalıcılık ve ölümsüzlük	2- Çabuk tüketilen ve unutilan yapıtlar
3- Batı'daki tarihi eski Yunan ve Roma'ya uzanır.	3- Geçmiş 150-200 yıllık
4- Sanatsal ve özgün yaratıcılığa dayanma	4- Mekanik, fabrikasyon, dijital üreticiliğe ve tekrara dayanma
5- Seçkinlerle ilgili polo, atıcılık, eskrim ve yatıcılıkla ilişkilendirilir.	5- Futbol, basketbol, at yarışları gibi lümpen sporlarla ilişkilendirilir.
6- Modernizm, idealizm, hümanizm ve Marksizm'le ilişkilendirilebilir.	6- Postmodernizmle ilişkilendirilebilir.
7- İnsanlık ideallerine hizmet eder.	7- Tecimsel amaçlara, pazar mekanizmalarına göre ve onlar için üretilir, tüketime yöneliktir.
8- İdealizm, hümanizm, insanlığın ilerlemesi gibi hareket noktalarıyla devrimci bir ruh taşıyabilir.	8- Tecimsel hareket noktalarıyla devrimci, yıkıcı veya yapıcı olabilir.
9- Alımlanması entelektüel olgunluk gerektirir ve entelektüel olgunluk yaratır.	9- Çocuklarca tüketimi erken yetişkinliğe, yetişkinlerce tüketimi çocuksulaşmaya yönelim yaratabilir (krş. Macdonald, 1994, s.36).
10- Alımlanması, bir anlamda, ortak insanlık ideallerini, mirasını paylaşmaktır.	10- Amerikalı popüler kültür tüketicisi <i>tüketim idollerini</i> eas alır, <i>verici</i> değil, <i>alıcıdır</i> , tüketiminde insanlığın ilerlemesi gibi bir amaç yoktur (Macdonald, 1994, s.37).
11- Nihai ürünler nitel olarak mükemmel, nicel olarak azdır.	11- Nihai ürünler nitel olarak kötü, nicel olarak etkileyici düzeyde çoktur (Macdonald, 1994, s.35).
12- Yaratıcılığında bilim rasyonel ve amacına uygun veya alegorik olarak kullanılır. Örneğin <i>Küçük Prens</i> romanı.	12-Popüler kültürde bilimin rolü edilgen, kazai ve hatta yıkıcı olabilir (krş. Macdonald, 1994, s.37). Buna örnek, Shorlock Holmes ve Edgar Allen Poe'nun öyküleri arasındaki farklar ve <i>Dr. Moroe'nun Adası</i> filmidir.
13- Yapıtlarında her özellikte karakter yer alabilir, bunların yapıtta yansıtılış biçim ve biçemi belirleyici olabilir.	13- Kahramanları entelektüel üstünlükleriyle değil, içki içme, kadınlara çekici görünme, fiziksel güç gibi özelliklerle ayırmsanabilir (krş. Macdonald, 1994, s.38).
14- Yaratılan sanat yapıtı, hem tek hem de insanlığın ortak varlığı sayılabilir.	14- Popüler kültür nesnesi hem sanat biçimini yansıtır hem de üretilmiş ucuz, standart maldır (Macdonald, 1994, s.42).
15- İlerlemesi, yayılması ve eski görkemine kavuşmasına karşı, popüler kültür bir tehdit olabilir.	15- Popüler kültürde başarılı bir karşı hareket olabilecek avangardist bir canlanma olmadığı söylenebilir (Macdonald, 1994, s.41).
16- Yaratıcıları olan sanatçıların daha güzele, daha mükemmele ulaşmak için birbirleriyle yarıştığı söylenebilir.	16- Ekomomideki Gresham Yasasının öngördüğü üzere kötü paranın iyi parayı kovması gibi, kötü popüler kültür ürünü daha iyi popüler kültür ürünü kovduğu çünkü daha kolay anlaşıldığı ve tüketildiği söylenebilir (krş. Macdonald, 1994, s.31).

Tablo 2: Harold Bloom'dan Hareketle Seçkin Yazın-Popüler Yazın Karşılaştırması

Seçkin Yazının Özellikleri	Popüler Yazının Bunlara Karşı Gelen Özellikleri
1- Bir yazarı veya eserlerini seçkin yazına dahil eden tuhaflığıdır. Bu, bizim özümseyemediğimiz veya söz konusu tuhaflığın bizi özümseyerek son bulduğu özgünlük biçimidir (Bloom, 1996, s.3). Güçlü yazınsal özgünlük kanonik hale gelebilir (krş. Bloom, 1996, s.25).	1- Popüler yazının bazı örnekleri özgün olmasa da, bu düzey ve derinlikte olmasa da sürükleyiciliğiyle böyle bir etkiye yaklaşabilir. Yazınsal özgünlüğünün sınırlı, mekanik, dijital ve neredeyse fabrikasyon olduğu söylenebilir.
2- Seçkin yazındaki şiirler, öyküler, romanlar, tiyatro oyunları, daha önceki şiirler, romanlar ve tiyatro oyunlarına bir yanıttır ve bu yanıt daha önceki şairlerin ve yazarların okunmasına ve yorumuna bağlı gibidir (krş. Bloom, 1996, s.9). Bu metinlerarasılık ilişkisidir.	2- Popüler yazın hem daha önceki popüler yazın ürünleri hem de yüksek yazın yapıtlarıyla metinlerarası ilişki içerisinde olabilir. <i>Spa Decameron</i> , Boccacio'nun ölümsüz <i>Decameron</i> 'una gönderme yapmaktadır.
3- Shakespeare bizi daha iyi veya kötü hale getirmez, ama kendi kendimize konuştuğumuz zaman bizim kendi kendimize kulak misafiri olmamızı öğretebilir. Sonuç olarak, diğerlerinde olduğu gibi kendimizde değişimi nasıl kabul edeceğimizi ve belki en son değişimi nasıl kabul edeceğimizi öğretir (Bloom, 1996, s.31).	3- Popüler yazın kişisel gelişime, kişiliğimizdeki iç sesi duymamıza ve bu iç sesin ilettilmesine katkı sağlamaktan çok daha belirgin olarak tüketime yöneliktir.
4- Günümüzde moda olan karşı kanonlar da dahil bütün kanonlar elitisttir (Bloom, 1996, s.37).	4- Popüler yazın seçkin azınlığa değil, çoğunluğu oluşturan kalabalık halk yığınlarına seslenir.
5- Büyük Britanya'nın sınıflı yapısında aristokrasi veya üst sınıfa özgü denebilecek seçkin yazın vardır.	5- Büyük Britanya'da popüler yazın burjuvazi veya orta sınıfına seslenir.
6- Yazınsal yapıtların ölümsüzlüğü veya ölümlülüğü söz konusuysa, bunlar kanonik hale geldiğinde toplumsal ilişkilerde büyük bir savaşla var olurlar, ancak bu toplumsal ilişkilerin sınıf çatışmasıyla ilgisi sınırlı görünmektedir. Estetik değer, okurda, okul sınıfında ve toplum içindeki argümanlarda yerini bulan metinler arasındaki savaşından doğar (Bloom, 1996, s.38). Denilebilir ki, Büyük Britanya'nın sınıf ayrışmasının yoğun olduğu toplumsal dokusunda, Fay Weldon'ın tezin 170, 171 ve 173'üncü sayfalarında yer alan ikinci ve üçüncü elektronik postasının da anıttığı üzere, seçkin yazın-popüler yazın ayrımının sınıf çatışması ile de ilgisi vardır. Ancak, seçkin yazın sınıflar arası çatışma gibi izlekleri işlemez. <i>Mrs Dalloway</i> romanı da bunun örneğidir.	6- Popüler yazın örnekleri çoğunlukla ölümlüdür, kanonik hale gelemezler. Ancak, metinler arası savaşım olmasa bile metinlerarasılık özelliği taşırlar. Sınıf çatışmasını da yansıtabilirler. Büyük Britanya'da büyük ölçüde burjuvaziye (veya orta sınıf) seslenirler.

1.2. Sorunsal, Tezin Koşulların Getirdiği Sınırlılıkları ve Yönteme Ait Notlar

Tezin sorunsalı, yüksek kültür ve popüler kültürde kadın söylemini Woolf ve Weldon çevirileri üzerinden incelemektir.

Tez çalışması, 2000 yılından sonra yayımlanan, İngilizce'den Türkçe'ye kadın çevirmenlerce yapılmış Virginia Woolf'un *Mrs Dalloway* ve Fay Weldon'ın *Spa Decameron* adlı yapıtlarının çevirileriyle ve çevirmenleriyle sınırlıdır. Kaynak ve erek metinler, Norman Fairclough'ın eleştirel söylem çözümlemesi bağlamında hem şekillerle hem de sözel açıklamalarla incelenmektedir. İlgili erek ve kaynak metin pasajları tablolar yoluyla karşılaştırılmaktadır. Tablolardaki düşünce, saptama ve yorumlar ise Uygulama bölümünde her kaynak metin şeklinin altında ayrı ayrı geliştirilmektedir. Woolf'un romanındaki yüksek kültür çerçevesinde aristokrat (veya üst sınıf) İngiliz kadınlarının, Weldon'ındaki popüler kültür çerçevesinde burjuva (veya orta sınıf) İngiliz kadınlarının söylemi, sınırlı bir yorum çerçevesinde yalnızca saptanmaktadır. Kadın söylemi feminist söylemle de örtüşebilen ama onunla sınırlı olmayan, geçmişten günümüze kadınlığın toplumsal ve kültürel yüzüdür, çünkü kadın olmak doğuştan gelmez, toplumsal ve kültürel çevre aracılığıyla ve bu gerçeklik içinde kazanılır. Kuram ve Yöntem bölümünde atıfları bulunan kuramcıların düşünce ve görüşlerinin *Mrs Dalloway* ve *Spa Decameron*'da (ve çevirilerinde) yer alan izdüşümleri, Uygulama bölümünde sorgulanmaya, tartışılmaya ve yorumlanmaya çalışılmaktadır. İngilizce ve Türkçe kaynaklara atıflar, ilgili kısımların Türkçe yazılı ifadem çerçevesinde yeniden yazılması şeklinde gerçekleştirilmektedir, alıntıya yer verilmemektedir. Alıntılar, yalnızca Tablo 4 ve Tablo 5'te yer almaktadır. Tablo 1'in (Yüksek Kültür-Popüler Kültür Karşılaştırması) bazı kısımları Dwight Macdonald'ın *A Theory of Mass Culture* kitabına dayanmaktadır, geri kalanlar tarafımca oluşturulmuştur. Tablo 2'nin (Harold Bloom'dan Hareketle Seçkin Yazın-Popüler Yazın Karşılaştırması) *seçkin yazın* kısmı Bloom'un *the Western Canon* kitabına atıfta bulunularak veya tezin bakış açısı çerçevesinde çıkarsanarak oluşturulmuştur. *Popüler yazın* kısmı karşılaştırma, çıkarsama, çözümleme gibi yollarla tarafımca oluşturulmuştur. Diğer tüm şekiller ve tüm tablolar da tarafımca oluşturulmuştur. Ayrıca, ilgili konularda yüz yüze ve elektronik olarak yapılan görüşmelerden tezde yararlanılmış, bunlara atıflar yapılmış ve bunların tümünün transkripsiyonları Ekler bölümünde sunulmuştur. Bu bağlamda, Ayrıntı Yayınları Editörü Abdullah Yılmaz, Yrd. Doç Dr. (Yardımcı Doçent Doktor) Bahadır Bakım, Maya Kitap Genel Yayın Yönetmeni Tahir Malkoç ve İletişim

Yayınları Edebiyat Editörü Belce Ünüvar ile yüz yüze görüşülmüştür. Ünüvar'la görüşme iki ayrı oturumda tamamlanmıştır. Bunun nedeni, ses kayıt cihazından altıncı sorunun ve yanıtının kısmen, yedinci, sekizinci, dokuzuncu ve onuncu soruların ve yanıtlarının tamamen silinmesidir. Dolayısıyla, söz konusu soruların yanıtları ikinci görüşmede alınmıştır. Çevirmen AT ve Yazar-Akademisyen Fay Weldon yanıtlarını elektronik olarak ulaştırmışlardır.

Tezde kıta Avrupa'sında, özellikle Fransa'da geçerli olan *geç modernizm* nosyonunu esas ve temel alınmaktadır. Fransız ekolünün, geç modern söylemin ve feminist söylemin geliştirilmesine, kuramsallaştırılmasına katkısı yadsınamaz. Ancak, pek çok bağlamda *postmodern* bakış açısı da kullanılmaktadır. Bunda, söz konusu bağlamların postmodernizmle daha iyi açıklanabilmesi ve yorumlanabilmesi etkindir. Çağdaş Fransız sosyolog ve kuramcılar Pierre Bourdieu ve Alain Touraine'in daha çok kadın söylemine ilişkin iki çalışması, ayrıca diğer bazı Fransız ve Avrupalı düşünürler kuramsal baz olarak kullanılmaktadır.

Tezin sınırlıkları çerçevesinde, ebediyete ulaştıkları için *Mrs Dalloway*'in yazarı Virginia Woolf ve Türkçe erek metninin çevirmeni Tomris Uyar ile görüşme yapılamamıştır. Diğer *Mrs Dalloway* Türkçe erek metninin çevirmeni İlknur Özdemir, tez için görüşme yapmamıştır.

Tez, kadın-erkek bağlantısında Simon de Beauvoir'ın eşitliği ve özdeşliği, yani kadınlık ve erkekliğin doğuştan edinilmediğini, toplumsal-kültürel çevre tarafından belirlendiğini savlamaktadır. Ortada bir farklılık varsa bunu yaratan toplum ve kültürdür.

1.3. Sonuç

Evrensel bağlamda, yeryüzündeki uygarlığın en görkemli anıtı olan yüksek kültüre verilen değer ve öncelik ile içerikten yoksun popüler kültüre karşıtlık, muhafazakâr ve sosyalist entelektüellerin ortak paydasıdır. Başlangıçta aristokrat sınıfla şekillenen, eski Yunan ve Roma kültürü üzerine Batı Avrupa geleneğiyle seçkinci temelde bina edilen yüksek kültürün yaratıcısı ve izleyicisi olarak kadınların payı sanılandan büyüktür. Ancak, bunun gün ışığına tam olarak ortaya çıkarılması için daha çok feminist tarih çalışmasına ve kadınlar üzerine çalışmaya gereksinim vardır.

2. KURAM VE YÖNTEM: ÇEVİRİ SOSYOLOJİSİ VE KADIN SÖYLEMİ ÇÖZÜMLEMESİ

2.1. Kadın Söylemini İnceleyen Kuramcıların Görüşleri

2.1.1. Kadın ile Erkek Arasındaki İktidar İlişkileri

İnsan zihninin dışında olan fiziksel gerçekliği varsayan, hatta olumlayan modernizm ve Marksizm'den farklı olarak postmodernizm, fiziksel gerçekliği kabul etmez. Postmodernizme göre her insan kadar ayrı gerçeklik vardır denebilir. Uslu'ya göre (2007, s.148), dil felsefesi alanında çalışmaları yayımlanan yazarlar yirminci yüzyıl felsefesinde *dile dönüş* denilen bir akımın başladığının kanıtları olmuştur. Gerçekten de bu yüzyılda hiç olmadığı kadar, dile yoğun vurgu yapılmıştır. Bu tezin çerçevesinde savlanabilir ki, dilin gerçekliğin en önemli göstergesi ve taşıyıcısı olması ve düşüncenin dille aynı varlık olması, postmodernizmin postulatlarındandır. Altuğ'a göre (2013, <http://www.felsefseekibi.com/site/default.asp?PG=1155>), postmodern zihin durumu aslında dil durumudur, yüzyılımızda insan deneyimi dil deneyimine dönüşmüştür. Artık dil sadece dünyayı betimleme aracımız değildir, fakat dünyayı ve benliği yapılandıran varoluş kaynağıdır, dünya dilseldir, dünyanın biçimini dil belirler. Medya, bilgi, bilgisayar, imge sanayii, dilsel uzayımızı kurar. Bu tezin bakış açısından, dilin saydamsız olması da dilin, bireyin ve gerçekliğin öznelliğini gösterir. Gerçeği saydamsız olarak taşımak ve göstermek dile büyük önem ve öncelik yükler. Çünkü, dilin gerçekliği şekillendirdiği söylenebilir. de. Bu bağlamda dil oyunları modernist fiziksel dünyanın yasaları gibi görünür. Postmodernizme göre dil, kadın sorunsalını taşımakla ve göstermekle sınırlı kalmaz, belirler de. Çünkü dil belki de gerçekliklerin en açmazlı yüzüdür. Bu bağlamda dil hem gerçekliğin öznel ve saydamsız taşıyıcısı hem de kendisi olarak görünür. Son kuşak feminist düşünürlerin erkek hegemonyasını kırmak için önce dili değiştirmek gerektiği düşüncesi, bununla ilişkilendirilebilir. Bu kuramcıların hareket noktası dil mühendisliği gibi yorumlanabilir. Dil mühendisliğinin toplum mühendisliği işlevi olabilir mi, sorusunun yanıtı *kısmen*'dir. Ancak, unutulmamalıdır ki, kadın

hareketinde dili değiştirmek gerçekleştirilmesi gereken ilk aşamadır denebilir. Türk dilinin sadeleştirmeden zleştirmeye ilerleyen aşamalarının, özleştirme sürecinin düşünceyi belirlediği ve toplumun değişiminde etkili, hatta belirleyici olduğu sylenabilir. Resmi, aristokratik Osmanlıca'yı kullanan yönetici sınıf, uluslaşma süreci içinde erimiş gibi gözüküyor. Eril-dişil ayrımı yapan Osmanlıca, yerini oldukça nötr Türkçe'ye bırakma noktasına yaklaşıyor. Cinsiyet bakımından tamamen nötr bir Türkçe'ye ulaşmak, Türkiye'deki kadın hareketine destek sağlayacak, yararlı bir dönüşüm olabilecektir.

Toplumsal cinsiyetin iktidar ilişkilerinde (ana)dilin(in) tek etmen olmadığı da savunulabilir. Yabancı dil bilmek, yabancılaştırıcı stratejilerle yapılmış çevirileri okuyarak kaynak kültürlere aşına olmak, eğitim, sosyoekonomik g ..., dil gibi önemli görünüyor. Kuran'ın çevirisine bile soğuk bakılan ve anadili Arapça olmayan bir toplumda yaşayan Müslüman, ileri İngilizce, Fransızca gibi Avrupa dillerini bilmesiyle feminist İncil çevirilerini okuyarak ülkesinde kadın ile erkek arasındaki iktidar ilişkilerini sorgulayabilir. Böylelikle, (post-)Hıristiyan Batı kültürlerini tanıyarak ataerkilliğin ve erkek tahakkümünün tek toplumsal cinsiyet modeli olmadığını anlayabilir. Böylelikle, kendi kültürünün gerçekliklerine mahkûm olmayabilir. Dil, toplumsal cinsiyetin iktidar ilişkilerinin tek etmeni değildir denebilir. Erkek tahakkümü konusunda toplumsal zihniyet sürdüğü ve kolektif bilindişi değişmediği sürece eril dili değiştirmek sorunu çözmeye yetmeyebilir. Julia Kristeva'nın kadın-erkek eşişsizliği konusunda yapılması gerekenin *dili değiştirmek* olduğu görüşü de eleştirilebilir, bunun en açık kanıtı da Julia Kristeva'yı etkili ve önemli bir kadın düşünür yapanın (erkek egemen) dildeki değişiklik olmamasıdır.

Chamberlain'e göre (2000, s.317-318), tıpkı çevirinin *kadınca* değerlerle ifade edilmesi gibi, dil de *anadilimizdir*. evirmenin anne figürüyle ilişkisi, *sadakat* ve *bekâret* kavramlarıyla ilişkilendirilebilir ve temel sorun olan meşru cinsel (yazarla ilgili) ilişkilerin türev çeviriyle bağlantısı sorgulanabilir. Anadili *doğal* olarak düşünüldüğü için ona sadakatsizlik doğa dışı, katışık, canavarca ve ahlaksızca sayılabilir. Böylelikle, *doğal* yasa tekeşli ilişkilerle dilin *güzelliğini* korumaya ve yapıtların içten veya özgün olduğunu kesinleştirmeye çalışır. *Metnin babasının kim olduğu* sorusunun yanıtı, hem çevirinin sadakati hem de hem de dilin saflığıyla ilgili görünür. Çeviri eğretilmesinde, yazarlık hakları ile ilgili savaşım aile ile, devlet ile

ilgili görüntüsü verir. Çeviri, hem dili hem de yazını zenginleştirmenin aracı ve ulusların siyasal büyüme gereksinimlerini karşılama çerçevesinde sömürgeciliğin yazınsal dengi kabul edilir. Yazınsal başarı askersel başarı ile özdeş düşünüldüğü için, çeviri yazınsal ve ulusal sınırları büyütme işlevine sahip olabilir.

Chamberlain'e göre (krş. 2000, s.319), çeviride sadakat çevirinin kültürel, estetik bağlamına göre değişkenlik gösterebilir ve bu bağlama hizmet edebilir. Çeviri cinsiyetli hale getirildiğinde, sadakat dışıl çevirinin özgün metinle, daha doğrusu özgün metnin eril yazarıyla ilişkisini ortaya koyabilir. Bu bağlamda, metin güzel ve iyidir ve bu *üretimin* özgünlüğünü sağlamak için sadakatsizlik özelliğine karşı düzenlenebilmesi gerekir. Ayrıca, sadakat eril yazarın-çevirmenin çevirinin gerçekleştiği dışıl anadiliyle ilişkisini belirleyebilir. Bu durumda adeta dışıl dil iftiradan korunmalı koşulu geliyor.

Chamberlain'e göre (krş. 2000, s.322), çeviriyle ilgili estetik sorunlar, cinsiyet, aile ve devlet gibi kavramlarla temsil edilebilir, bunlar da güç ilişkileriyle ilgili olabilir. Sadakat nosyonunun cinsiyeti, aileyi ve çocuğun babanın üretimi ve anneden doğma olduğunu göstermesi gibi, bunlar babanın yetkesini ve gücünü ortaya koyabilir, çocuğun nesebini ve meşruiyetini garantileyebilir.

Chamberlain'in vurguladığına göre (krş. 2000, s.324) Eagleton, Bloom'dan hareketle hiçbir yazının özgün olamayacağını, fakat daha önceki metinlere dayanacağını söylüyor. Çevirinin geleneksel statüsünü tersine çevirerek çevirinin ikincil konumunu bir yana bırakır. Çeviriyi bir *yanlış okuma* olarak yorumlar, ancak ikisinin ortak paydası *güçlü* ataerkil şiir babası olur. Dolayısıyla yaratıcı ve üretici mekanizma erildir denebilir. Metinlerarasılık kuramlarına koşut olarak, bir metnin tam sınırları belirlenemez, kökeni tarihteki kaynaklardır, yazarlar bunları birbirine eklemlenmiştir. Feminist akademisyenler, kadınlar tarafından yaratılmış pek çok metin olduğunu, ancak bunların akademik kanonda marjinalleştirilmiş veya bastırılmış olduğunu vurgularlar. Erkekler tarafından eril değerlerle oluşturulmuş yazma kuramları ile kadın yazarın gerçekliği arasında çatışma olduğu rahatça savlanabilir. Kadının rolünü yazma ve üretime eklemlemek, bizi çeviriyi yaratıcılık konusunda ikincil kılan hiyerarşileri sorgulamaya iter.

Chamberlain'in vurguladığına göre (krş. 2000, s.325), çeviri kuramında Derrida özgün ile çeviri türevi arasındaki ikili karşıtlıkla karakterize olan farkı

tersine çevirir. Bu fark hakkında karar verilemez. Derrida'ya göre, söz konusu ayrım sürekli geriye bir şeyler bırakarak, erek metin ile kaynak metin arasındaki ilişkiyi belirsiz kılar. Metin, hem çevirisini gerektirir hem de çeviriyi yasaklar. Derrida'ya göre, çeviri hem özgün hem de ikincil, katışıksız ve kötücüdür. Yazmanın ve çevirmenin birbirine bağlılığı, *özgün* metnin özerkliğini ve ayrıcalığını tersine çevirir, kaynak metin ve erek metin birbirine borçludur. Bazı tarihsel dönemlerde, kadınların tam olarak çeviri yapmasına izin verilmiştir, çünkü çeviri ikincil bir etkinlik olarak tanımlanmıştır. Şimdi bilimcilerin görevi, *otoriter* söylem ile kadın çevirmenlerin bozma ve tersine çevirme korkusuyla sessiz bırakılan bu söylemi arasındaki ilişkiyi daha iyi anlamamızı sağlamak olarak görünüyor. Feminist ve post-yapısalcı kuramlar, baskın söylemin arasında ve dışında kalanları kültürel yapılanma ve yetke hakkında bilgi edinmek için okumayı öneriyor, bu bağlamda çeviriler tahakküm ve boyun eğme uygulamaları hakkında zengin bilgiler verebilir. Kadın yazarın kadın çevirmeni ile erkek yazarın erkek çevirmeni arasındaki bağlantı da güç ilişkilerine dayalı olabilir, çeviri süreçlerinde toplumsal cinsiyet yapıları neyin tersine çevrileceğini belirleyebilir.

Chamberlain'in makalesi, kültürlerarası bir etkinlik olan çevirinin bir kolektif bilinçdışı olduğunu ortaya koyar. Makale bu alanı betimliyor. Erkek tahakkümü, özgün yapıt ve çevirisi ve bunların cinsiyetlendirilmesi bağlamında da belirgin oluyor.

Menteşe'ye göre (1997, s.71), kadınlar marjinalleştirilir ve ötekileştirilir, dolayısıyla *sömürgeleştirilir*. Sömürgeleştirilen ırklar gibi, bastırma, baskı kaderleri olur. Bu durum, feminist kuramlarla sömürgecilik sonrası kuramı arasında bir ortak payda yaratır. Birbirlerine modeller sağlamamakla beraber, bu kuramların gelişimi kesişir ve birbirlerine koşut gider. Feminist kuramlar ve sömürgecilik sonrası kuramı, tahakküm edenin karşısında marjinalleştirilenleri konu alır.

Böylelikle bu alt bölümde, kadın ile erkek arasındaki iktidar ilişkileri dil, çeviri, hukuk, kültür, tarih ve din bağlamlarında ve dili değiştirerek erkek tahakkümünü aşmak bağlamında ele alınmıştır. Kadın söylemi ile sömürgecilik sonrası kuramı arasındaki bağlantıya değinilmiştir.

2.1.5. Irigaray ve *Ben Sen Biz*

Kadın bir varlık, bir gerçeklik olarak karşımıza çıkar. Ancak androjenleşen kadın/ erkek, çocuk doğurmanın kadının tekelinden çıkışı, tüm mesleklerin erkek monopolünden çıkması gibi gelişmelerin yaşandığı çağda cinsiyet, toplumsal cinsiyet, kadın-erkek ikiliği aşıp tekil veyahut çoğul cinsiyetli (uni-sex) bir toplum yaratılması postmoderniteye koşut olabilir. Böyle bir toplumda da cinsellik queer kuramının öngördüğü biçimde yaşanabilir. Butler'ın Rubin'in görüşleriyle ilgili söylediğine göre (2010, s.145), heteroseksüellik tekel olmaktan çıkıp eşcinsellik, biseksüellik gibi kültürel davranışlar ve kimlikler olanaklı olduğunda, toplumsal cinsiyet de çökebilir. Rubin'in söz konusu görüşlerine Uygulama bölümünün 64'üncü sayfasında *Spa Decameron* bağlamında değiniliyor. Dolayısıyla, tezin saptaması Rubin'in öngörüsüne de koşut görünüyor. Öte yandan, Wittig, fallogosantrik olmayan ve cinsel tercihlerin bol olduğu bir toplumda toplumsal cinsiyet ve kimlik bocalamalarının, yanılsamalarının ortadan kalkacağını savlar. Ona göre, lezbiyenlik ise ikili heteroseksüel toplumsal cinsiyet dayatmalarını aşan üçüncü cinsiyettir (krş. Butler, 2010, s.69). Bu bağlamda, Clarissa Dalloway'in Sally ile örtülü, hatta platonik lezbiyen ilişkisi, nahif, masum şekilde ve yüksek kültüre koşut olarak düş kırıklığı üreten ve İngiliz toplumunun dayattığı heteroseksüel kalıpları aşar. Buna Uygulama'nın 63 ve 64'üncü sayfalarında kısmen değiniliyor. Simone de Beauvoir'ın dediği gibi kadın, şu anda da, erkeğin ötekileştirdiği, tahakküm ettiği cinsiyette; öte yandan da aynı zamanda Julia Kristeva'nın dediği gibi, hem farklı hem erkekle eşit konumda olabiliyor. İki durumun birlikte var olması da geç modernizmin yarattığı ikideğerlilik ile ve postmodernizmin getirdiği çelişkiler, kaos, belirsizlik ile ilgili görünüyor.

Erkeğin karısına ve çocuklarına, sahip olduklarına kendi ismini verme isteğine koşut olarak doğrudan ve dolaylı olarak evrene de kendi cinsiyetini verme isteği bulunuyor. Bu, Fransızca, Yunanca, Latince, Arapça gibi eril-dişil ayrımı olan dillerde belirginleşiyor. Bunlarda Tanrı, güneş ve yansızlık görünümü altında evrensel, toplumsal ve bireysel yasalar erkek cinsiyetiyle tanımlanır. Böyle dillerde sözdizimi ve sözdağarcığı erkeğin cinsiyetini (eril) birincil, kadının cinsiyetini (dişil) ikincil kılar. Dil toplumu, toplum dili etkiler. Kadın ve erkek söylemleri arasındaki fark da bu bağlamda dile ve topluma bağlı olarak belirginleşir. Dil değişmeden toplum, toplum değişmeden dil değişmez. Ancak, edilgen biçimde evrimsel süreci

içinde dilin değişmesinin beklenmemesi gerekir. Söylemin ve dilin dönüştürülmesi kültürel olgunluğu ve toplumsal adaleti artıracaktır (krş. Irigaray, 2006, s.30-33). Bu bağlamda, Türkçe’de sözdağarcığındaki cinsiyeti nötrleştirme eğilimi kayda değer. Türk Dil Kurumu’na ve Dil Derneği’ne de bu süreçte görev düşüyor. *Bilim adamı* yerine *bilimci* veya *bilim insanı* demek nötrleştirmeyi yansıtır, ancak *bilim adamı* ve *bilim kadını* demek cinsiyet ayrımını sürdürür. Örneğin *iş adamı* karşısında *iş kadını* denmektedir, bu dil ayrımcı nitelik taşır. Öte yandan *din adamı* yerine ne deneceği açık değildir. *Din görevlisi* demeye yönelim vardır.

Cinsel özgürleşme, ancak dilin cinsiyet ayrımını düzenleyen yasalarının değişimiyle gerçekleşir. Cinsiyetler arası ilişkilerin dilsel boyutuna bakınca, kadın ve erkek sözcelerinin farklılaşması ortaya çıkıyor. Kadın söylemleri cinsiyetlidir, tıpkı Fransızca’daki cinsiyetli şeyler ve nesneler gibidir. Erkeklerin söylemi ise eril öznenin bireysel, toplumsal, kültürel gerçekliği içinde şekillenir. Bunları ele alan dilbilim yasaları kadınların ve erkeklerin psikoseksüel gelişimlerinin ve bu gelişimlerde özellikle annenin birincil ve babanın ikincil rolünü dilsel bağlamda gözden kaçırabiliyor (krş. Irigaray, 2006, s.33-35). Erkek öznenin bedeniyle, ona bu bedeni verenle, doğayla, diğer bedenlerle daha uygar ilişkiler kurması gerekir. (Irigaray, 2006, s.35). Bu gerçekleşmeden gelecek cinsel özgürlüğün kadın haklarına getireceklerinin tartışmalı olduğu söylenebilir. Öte yandan, bu saptama kadın hakları ihlallerinin gündelik olaylardan olduğu ülkemizde daha da çarpıcı olabilir. Baltaşlar’a göre (krş. 1996, s.110), cinsel özgürlük ve serbestliğin alabildiğine yaşandığı Amerika Birleşik Devletlerinde cinsellik, önemli bir stres kaynağı haline gelmiştir. Dolayısıyla cinselliği yok saymak, yasaklamak kadar serbest bırakmanın da bedelleri vardır. Geç kapitalizminse acımasız piyasa mekanizmalarıyla cinselliği sömürdüğü, cinsel tatmini olanaksız hale getirdiğinin unutulmaması gerekir. Irigaray’e göre (2006, s.37), cinselliği hâlâ patoloji, kusur, hayvansallık bozuntusu olarak görmemiz ve ona insani kültürel statü tanımamamız, uygarlığımızla ilgili bir sorun olup çözümü değişim araçları ve dilin cinsiyetli boyutunun evrimiyle bağlantılı görünüyor. Ayrıca Irigaray’nin cinsel özgürlükten tam olarak kastettiklerinin bir parçası (2006, s.75), kadının *özel*, bireysel ve toplumsal statü kazanması olabilir. Buna Uygulama bölümünün 56’ncı sayfasında değiniliyor.

Günümüzdeki alfabeler, ataerkil iktidarların sivil ve dinsel düzenlemelerine koşut gelişmiştir (Irigaray, 2006, s.55). Kültür, bize anneye olan tinsel-bedensel

borcumuzu yadsımayı öğretir (krş. Irigaray, 2006, s.56). Bu, Uygulama bölümünün 54'üncü sayfasında *Spa Decameron* ve *Mrs Dalloway* bağlamlarında ele alınıyor.

Cinsiyetçi bir ideolojinin ekonomiye egemen olması ve bu egemenliği dille dayatması söz konusudur. Bu bağlamda eşit işe eşit ücret ödenmemesinin hiçbir dayanağı yok denebilir. Erkeklerin fiziksel olarak kadınlardan güçlü olması dolayısıyla daha çok ücret aldığı argümanı temelsiz olabilir, çünkü yoğun fiziksel güç gerektiren tarım sektöründe kadın işçi daha fazla bulunuyor. Fiziksel güce dayanan işler giderek azalıyor ve Fransa'da erkeklerin yaptığı işleri başka kültürlerde kadınlar yapıyor (Irigaray, 2006, s.125-127). Kadınların daha çok çalıştığı kültür, tarım ve sanayi alanlarındaki işler toplumsal üretim ve yeniden üretim için büyük önem taşımalarına karşın değersizleştiriliyor. Çalışma saatleri, evde karısı evin ve çocukların sorumluluğunu üstlenmiş eril gücün lehine ve çalışan kadının aleyhine düzenleniyor (krş. Irigaray, 2006, s.128). Televizyon programlarında her iki cinse yönelik kültür programları tercihi, futbol maçı yanında ikincil hatta üçüncül kılınıyor. Okullar ve medya eril söylemi üretmekte ve yeniden üretmektedir, çünkü karar mekanizmalarında kadınlar yoktur (krş. Irigaray, 2006, s.129-130). Uygulama bölümünün 53 ve 54'üncü sayfalarında *Spa Decameron* bağlamında bunlara kısaca değiniliyor.

2.1.6. Judith Butler ve Queer Kuramı

Dişil eşcinsellik, aşk isteğini kuvvetlendiren düş kırıklığına dayanır (Butler, 2010. s.110). Bunun incelenen Woolf çevirisindeki örneği, Uygulama bölümünün 63'üncü sayfasında ele alınıyor.

Butler'ın Julia Kristeva yorumuna göre (krş. 2010. s.122), Kristeva yaratıcılıkla da ilgili olarak eril cinsin dışı yöneltilmiş, etkin sadizm, dişil cinsin ise dışı yöneltilmiş, edilgen mazoşizm taşıdığını ve melankolininse *şehvetli hüzn* olduğunu ve sanatsal yüceltmeyi beslediğini savlar. Kristeva'ya göre, yüceltmenin doruk noktası acının yüceltilmesi oluyor. Buna tezin Uygulama bölümünün 119'uncu sayfasında değiniliyor.

Butler'a göre (krş. 2010, s.139), toplumsal cinsiyet, bedenin hangi hazları yaşayıp hangi hazları yaşamayacağını, hangi haz bölgelerinin duyarlı hale gelip hangi bölgelerin duyarsızlaşacağını belirler. Toplumsal cinsiyet, bunu melankolik

yapısı içinde belirler. Beden, arzunun temeli veya nedeni değil, *vesilesi* ya da *nesnesidir* (krş. Butler, 2010, s.140).

Yüceltme, insanın tininin en tatmin edici yönüdür. Rubin'e göre, toplumda zorunlu heteroseksüellik zinciri kırıldığında ve eşcinsellik meşrulaştığında toplumsal cinsiyet ortadan kalkacaktır. Öte yandan, toplumda sağlam bir heteroseksüel kimliğini kaybetmek kişi için kabul edilmeyen veya daha az tasvip edilen bir kimliğe razı olmak anlamına gelebilir ve böylelikle *egemen* kültürden dışlanır (krş. Butler, 2010, s.141-148). Bu durumun roman çevirileriyle bağlantısı, Uygulama bölümünün 63 ve 64'üncü sayfalarında yer alıyor.

Butler'ın vurguladığına göre (Butler, 2010, s.158-161), Kristeva kadın eşcinselliğini psikozun kültürde ortaya çıkmış hali olarak görür. Ancak bu eşcinsellik kültürde algılanamaz, çünkü psikotiktir. Öte yandan, annelik libidinal kaostan bir çıkıştır. Kristeva heteroseksüelliği hem kültür hem de akrabalık için önkoşul kabul eder. Lezbiyenlik ise ataerkil yasaları reddeden psikotik bir seçenek oluyor. Eşcinselliğe gerileme korkusu, kültürel onay ve ayrıcalığı kaybetme korkusunu ifade eder. Clarissa Dalloway'in *örtülü* lezbiyenliği bu bağlamda değerlendirilebilir. Clarissa ruhen çok da sağlıklı değildir, kocasıyla ilişkisi sağlıklı görünmüyor. Verdiği davetler, düzenlediği partiler aslında, kültürel onayını ve ayrıcalığını kaybetmesi dolayısıyladır. Örtülü, platonik lezbiyenliği de tam bir cinsel kimlik değil. Anne olmasının da altında, denilebilir ki, libidinal kaosu yatıyor. Ancak, annelik bu karmaşasını çözmemiştir.

Judith Butler ve queer kuramı, toplumda heteroseksüel kimliği dayatmacı, hegemonyacı bir tekel olarak görür. Buna göre, lezbiyen, gey, biseksüel, transseksüel gibi her türlü cinsel kimliğe meşru, doğru ve olması gereken denebilir.

Kadınla erkek arasında olduğu iddia edilen duygusal farkların ve kişilik farklılıklarının, kadına özgü diye ona kişilik tipi biçmenin daima istisnaları olacaktır. Karl Popper epistemolojisine göre yanlışlanabilirlik ölçütünü kullanabildiğimiz sürece istisnalar kaideyi bozar. Dolayısıyla, kadınla erkek arasında duygusal, psikolojik farklar olduğunu, bazı kişilik tiplerinin kadınlarda, bazılarının erkeklerde daha çok görüldüğünü iddia etmek epistemolojik olarak hatalı olabilir. Beauvoir'ın dediği gibi, kadın doğulmaz, kadın olunur. Doğuştan kadınla erkek arasında fark yoktur. Varsa bile bu kadınların XX, erkeklerin XY kromozomu sahibi olması

dolayısıyla, kadının genetik avantajı şeklinde yorumlanabilir. Butler'a göre (krş. 2010, s.77), yalnızca toplum, kültür, eğitim ve din; sahte, yapay ve sanal farklar yaratabilir. Biyolojik olarak kadınla erkek arasında fark varsa bu açıklandığı üzere kadının avantajıdır.

2.1.7. Simone de Beauvoir ve *The Second Sex*

Birincil cinsel karakterleri oluşturan kadın ve erkek cinsel örgenlerinin birbirinin analoğu olduğu savlanabilir. Bu bağlamda aynıdırlar. Birbirlerini tamamlarlar. Bunları farklı kılan, toplum ve kültürün dayatmalarıdır.

Kadın doğulmaz ama kadın olunur. Hiçbir biyolojik, psikolojik veya ekonomik kader kadının toplumdaki konumu belirlemez. Ancak başka birinin müdahalesiyle birey *öteki* olarak kendini ortaya koyabilir (de Beauvoir, 1997, s.296). De Beauvoir'a göre (krş. 1997, s.16), kadın erkeğe göre tanımlanır ve ayrımsanır, erkek kadına göre tanımlanmaz ve ayrımsanmaz, yaşamsal olanın tersine kadın yaşamsal değil rastlantısaldır. Erkek *özne*'dir, erkek *mutlaktır*-kadın *ötekidir*. Tüm insan yaratıklar gibi özgür ve özerk olan kadının durumu, erkeklerin kendisine ötekinin statüsünü yüklenmeye zorladığı bir dünyada şekillenir (de Beauvoir, 1997, s.29). Üstelik, soyaçekimde Mendel yasaları anne ve babanın eşit rolü olduğunu, yeni yavruların iki gametin birleşmesinden doğduğunu, bebeğin herhangi bir cinsin mülkiyetinde olmadığını gösterir (de Beauvoir, 1997, s.43). Bu saptamalar Uygulama bölümünün 53 ve 54'üncü sayfalarında *Mrs Dalloway* ve *Spa Decameron* metinleri çerçevesinde sosyokültürel bazda ele alınıyor.

Cinsel olarak erkek *öznedir*, dolayısıyla erkekler birbirlerinden kendilerini farklı bir nesneye yönelten arzuyla ayrılır. Fakat kadın kesinlikle arzusunun *nesnesidir* ve bu nedenle çok sayıdam *özel arkadaşlık* okullarda, üniversitelerde ve sanatçı atölyelerinde doğar ve bunların bazıları tamamen platonik ve diğerleri büyük ölçüde erotiktir (de Beauvoir, 1997, s.366). Uygulama bölümünün 61 ve 62'nci sayfalarında duruma *Spa Decameron*'un beyin cerrahı karakterleriyle ilgili olarak değiniliyor.

Seksolog ve psikiyatrların doğruladığı üzere, *eşcinsel* kadınların çoğu diğer kadınlar gibi cinselliklerini şekillendirir, geleceklerini belirleyen anatomik *kader* olamaz (de Beauvoir, 1997, s.424). Çevrenin bu etkisine Uygulama bölümünde, 62 ve 63'üncü sayfalarında Clarissa Dalloway bağlamında değiniliyor. Belirsiz ergenlik

çağından sonra, normal erkek kendisinin eşcinsel zevkler yaşamasına izin vermez, fakat normal kadın gençliğini çekici kılan platonik olan veya olmayan aşklara sık sık geri döner. Erkekte düş kırıklığına uğrarsa kendisini aldatan erkek yerine bir kadını sevgili olarak arayabilir (de Beauvoir, 1997, s.438). Uygulama bölümünün 63 ve 64'üncü sayfalarında söz konusu durum, Clarissa Dalloway ile ilgili olarak ele alınıyor.

Doğada bireylere anneliğin yüklenmesi östrojen çevrimine ve mevsimlere bağlıdır, oysa bunu insanlar için belirleyen tek öge toplumdur denebilir (de Beauvoir, 1997, s.67). Büyük Britanya'da annelik, Uygulama bölümünün 64 ve 65'inci sayfasında tartışılıyor. Bireysel varoluş emperyal olarak kadın tarafından değil, erkek tarafından ortaya konur, insan türü için bireysel *olanaklar* ekonomik ve sosyal duruma bağlı olur (de Beauvoir, 1997, s.67).

Genellikle kadın kolay yol olan evliliği seçerek kadınların girebildiği işlerin kalitesi düşük ve az ücretli olması engelini aşar, bu yolla diğerlerinden daha avantajlı olan evlilik işini tercih eder (krş. de Beauvoir, 1997, s.450). Uygulama bölümünün 63'üncü sayfalarında bununla ilgili olarak Clarissa'ya değiniliyor.

De Beauvoire'a göre, kız ergen kendisine biçilen *nesne*, *öteki* rolüyle özgürlüğünü ilan etme arasında kalır (krş. de Beauvoir, 1997, s.83). Bu saptama, Uygulama bölümünün 61'inci sayfasında *Mrs Dalloway*'deki Elizabeth karakteri açısından ele alınıyor.

Kadın, daha büyük grupların, aynı zamanda kentin, devletin ve ulusun ruhudur. Jung'un işaret ettiği gibi, kentler daima *anneye* benzetilir, çünkü bağrırlarında yurttaşları barındırırlar: Kibele kulelerle taçlanmış olarak temsil edilir. Ve benzer şekilde *ana vatandan* söz edilir, fakat bu yalnızca can veren toprak değildir, kadında simgesini bulan gerçekliktir (krş. de Beauvoir, 1997, s.209). Kilise, sinagog, cumhuriyet, insanlık gibi kurumlar da, barış, savaş, özgürlük, devrim gibi kavramlar da kadındır, çünkü erkek ötekini kurgulamadan önce onu idealize eder (krş. de Beauvoir, 1997, s.211). Sadece kadınla varolan bütün bir anlamlandırma dünyası vardır, kadın erkeğin eylem ve duygularının yapıtaşdır. Erkek ona bütün arzusunu ve korkusunu yansıtır, kendinin tümünü onda görür, çünkü kadın *her şeydir* (krş. de Beauvoir, 1997, s.229). *Mrs Dalloway* romanında Lady Bruton ve Lady Bexborough adeta Büyük Britanya'yı sembolize eder. *Mustafa* filminde Mustafa Kemal'e *büyük*

valideniz vatan ifadesi kullanılır. İngilizce’de birey ülkesini seviyorsa ondan dışıl zamir *she* ile söz eder. Ancak, bunlar kadının *Mrs Dalloway* romanındaki ve dünyanın pek çok yerindeki ikincil konumuyla trajikomik bir ironi yaratır.

Çoğu genç kız için dramlar, aile ilişkileri ile ilgili görünür: Anneleriyle bağlarını koparmaya çalışırlar, ona düşmanlık beslerler, korunma gereksinimi duyarlar, babalarının sevgisini tekellerine almak isterler, kıskanç, alıngan ve talepkârdırlar (de Beauvoir, 1997, s.324). Uygulama bölümünün 64 ve 65’inci sayfalarında bu saptamalar, *Spa Decameron*’daki Elisa karakteri bağlamında kısaca ele alınıyor.

Anneleri, genç kızlara erkekleri artık arkadaşları olarak görmemelerini, ileri gitmemelerini, edilgen bir rol almalarını tembihler. Eğer yeni bir arkadaşlığa veya flörte başlamak isterlerse, bu süreçte inisiyatif almaktan özenle kaçınmalıdırlar. Genellikle erkekler entelektüel veya kafalı kadın sevmezler, çok fazla cesaret, kültür veya zekâ, güçlü karakter onları korkutacaktır (krş. de Beauvoir, 1997, s.359). Bu saptama, Uygulama bölümünün 53 ve 54’üncü sayfalarında *Spa Decameron*’daki beyin cerrahı kadın karakterler bağlamında konu ediliyor.

Evlilik pek çok yerde geleneksel çizgiyi izlemektedir. Buna göre, bazı orta sınıf çevrelerinde genç kız iş bulma olanağından yoksun bırakılır, bir asalak gibi baba evinde önemsiz işlere mahkûm edilir. Daha serbest bırakıldığı zamanda bile, erkeğin ekonomik avantajlarından dolayı bir kariyer olarak evlenmeye yönlendirilir: kendi statüsünün üzerinde ve kendisinininkinden çabuk ve büyük başarı getirebilecek bir kocayla evlenmeye yönlendirilir. Öte yandan, kadınlara hitap eden işler uygunsuz, düşük ücretlidir ve evlilik hepsinden avantajlı görünüyor (krş. de Beauvoir, 1997, s.450). Diğerleriyle ilgili bu saptamalar, 48’inci sayfada Değerlendirme ve Sonuç alt bölümündeki kadınların kendilerini üstündeki erkeklerle evlilikleriyle ilgili yargıyı kuvvetlendiriyor.

Erotizm *öbürüne* doğru yönelir, bu yaşamsal karakteri olur. Pornografi düzleminde yer alsa da, de Beauvoir’ın bağlamında, *Spa Decameron*’un kadınları erotizm öğeleri taşır. Buna Uygulama bölümünün 62’nci sayfasında değiniliyor.

2.1.8. Jean Baudrillard ve *Tüketim Toplumu*

Tüketim toplumunda göstergelerin içerik ve gösterilenleri önemsizleşir. Medyanın yarattığı gerçekler içinde tüketicinin, gerçek dünya, politika, tarih ve kültürle ilişkisi, ilgi, kendini adama, sorumluluk ilişkisi kayıtsız da kalmamasıyla merak ve yanlış bilme ilişkisine dönüşür. Bu kitle iletişim araçlarının da etkisiyle tek, genelleşmiş, sistematize edilmiş, tüketim toplumunca karakteristik olarak uyarılan davranışa dönüşür, böylelikle göstergeler açgözlü ve sadece tüketimi amaçlayan gerçeklik yadsıması yaratır (krş. Baudrillard, 2012, s.26-27). ABD’de ve kısmen Büyük Britanya burjuvazisinde olduğu gibi cinsel tatmin yanılsamaya dönüşür, gerçek ve ulaşılır olamaz. Gerçekten de, Uygulama bölümünün 64 ve 65’inci sayfalarında görülmekte olduğu üzere, *Spa Decameron*’daki bazı kadın karakterler için tüketim toplumunun gerçekliğinden başka gerçeklik bulunmuyor.

Baudrillard’ın (krş. 2012, s.54-55), Tüketimin Toplumsal Mantığı başlığında kaydettiği üzere, zengin tüketim biçimi ve biçemiyle ayırt edilir, gösteriş ağırbaşlılığa ve farklılığa dönüşür, paranın kültürle bütünleşmesiyle gene ayrıcalıklı konumda kalır. İncelenen iki çeviri yapıtın bağlamlarında bu durumun İngiliz burjuvazisi ve onların popüler kültüründen çok ve daha belirgin olarak İngiliz aristokrasisine ve yüksek kültürüne özgü bir görünüm kazandığı söylenebilir. Bu durumun Woolf ve Weldon kadınları üzerindeki izleri, Uygulamanın 58 ve 59’uncu sayfasında ele alınıyor.

Tüketim toplumu bireylere daha çok *tüketiciler* olarak gereksinir (Baudrillard, 2012, s.90). Bu konum, Uygulama bölümünün 64 ve 65’inci sayfalarında kısaca değinilmekte olduğu gibi, popüler kültürün yönünü kitlesel tüketime döndürür. Üretim ve tüketim, türdeşlemeyi içeren aynı modellerle aynı içerikleri birbirine bağlama eğilimi taşır. Eskiden farklı olan mallar, ürünler, hizmetler, ilişkiler tektipleşir (krş. Baudrillard, 2012, s.96). Buna Uygulama bölümünün 64 ve 65’inci sayfalarında kısaca değiniliyor.

Bir kült olarak beden, ruh kültürünü ve onun ideolojik yönünü devralıyor. Söz konusu bedenin özünde bireysel değerler ve buna bağlı toplumsal yapılar yer alır. Tüketim etiğinin temel miti odur (krş. Baudrillard, 2012, s. 159). Uygulama bölümünün 64 ve 65’inci sayfalarında bunlar kısaca konu ediliyor.

Yirmi ve yirmi birinci yüzyılın beden nosyonu beyni de içeriyor. Oysa Baudrillard beyin-beden ilişkisi üzerinde yeterince durmuyor. Maslow'un gereksinimler hiyerarşisine baktığımız zaman üst düzey beyinsel hazlar *Tüketim Toplumu* yapıtında yeterli yeri bulmuyor. Oysa, Baudrillard da Maslow da post-kapitalist toplumu ele alıyor. Bedenin beyni de içermesi tüketim toplumunun yalnızca ekonomik dizgesinden doğmuyor, bilim bunu üretiyor. Bilim büyük anlatı konumundan indirilse de bunu üretiyor. Bu, çağın bakış açısını şekillendirebiliyor. Büyük ölçüde popüler kültürün de bakış açısı oluyor. Uygulama bölümünün 64 ve 65'inci sayfalarında beden-beyin bağlamına değiniliyor.

2.2. Bourdieu ve Erkek Tahakkümü

İnceleme nesnesi olan erkek veya kadında eril düzenin tarihsel yapıları, bilinçdışı algı ve anlama şemalarında yer alır. Erkek ve kadın arasındaki karşıtlığa göre, cinsel veya diğer sınıflamalar homolog karşıtlıkların gereğini ortaya koyan üst / alt, aşağı / yukarı, sağ / sol, doğru / eğri, ıslak / kuru, kamusal / özel gibi nesnel ve öznel yapılardan doğar. Cinsiyetler arasındaki bölünme, kişilerin normal, doğal gibi kaçınılmaz gördüğü *şeylerin düzeninden* doğar. Bilişsel yapılarla toplumsal yapılar arasındaki örtüşme ve sonuçta toplum yaşamının *doksik* düzeni, az çok bilinçli ve amaçlı *temsile* ait (ideoloji ve söylem gibi) etmenlerin sembolik meşrulaştırılmasına dayanır. Toplumsal dünya, gövdeyi cinsel olarak tanımlanmış ve böyle şekillenmiş bir gerçeklik biçiminde anlar ve algılar. Erkek ve kadın gövdeleri arasındaki biyolojik fark, cinsel örgenler arasındaki anatomik farka dayanır ve anatomi toplumsal cinsiyet arasındaki farkı, özellikle toplumsal işbölümünü doğallastırır ve doğrular. Bu konular Uygulama bölümünde hem *Mrs Dalloway* hem de *Spa Decameron* bağlamında inceleniyor. *Erkek tahakkümü*, nesnel işbölümü gibi nesnel olarak ve bilişsel şemalar gibi öznel olarak nesnel toplumsal kategorilerin algılanışını belirler (krş. Bourdieu, 2001, s.5-12). Artık her ne kadar doğal görülme de erkeklerin de doğum yapabilmesi veya kadınların da orduda er olabilmesi gibi toplumsal gelişmeler karşısında Bourdieu'nün görüşlerinin sorgulanabilir olduğu açıktır denebilir.

Bourdieu'ye göre (krş. 2001, s.20-25), cinsel eylemin siyasal sosyolojisinin ortaya koyduğu üzere, tahakküm ilişkilerinde daima iki cinsin pratikleri ve temsilleri farklı olabiliyor. Erkeklerle kadınların cinsellik hakkındaki beklentileri, yanlış

anlamaları, iki anlamlı veya yanıltıcı *sinyalleri* birbirinden ayrılır. Erkeklerin toplumdaki özel gücü hem tahakküme biyolojik bir doğa hem de doğallaştırılmış toplumsal yapı kazandırılmasıyla ortaya konur. Vücudun karşı cinsten sosyal olarak farklılaştırılmış yapıyı üretmesi, erkekse kadın değil, öyleyse kadın olmayan habitusa sahip mantığına dayanır. Her kadın ve erkeğin dışa verdiği işaretler cinsel farklılığın toplumsal tanımına dayanır. Her cins için uygun pratikler cesaretlendirilir, özellikle karşı cinse karşı uygunsuz davranışlar yasaklanır. Örneğin, her delikanlının annesinden *ayrılmasıyla*, annesinden beklentilerinin yerini derece derece erkeksileşmesi ve bu şekilde dış dünyayla karşılaşmaya hazır hale gelmesi şeklinde gelişimi ortaya çıkar. Bourdieu'ye göre (krş. 2001, s.26), ilk saç kesimi erkek çocuğu annesinin dünyasına bağlar. Öte yandan, saçın doğasının kadınca kabul edilmesi cinsel ayrımcılık içerir. Yakın zamanlara kadar, Türkiye'deki ilk ve orta dereceli okullarda kız öğrencilerin saçlarını uzatmasına izin verilmiş, erkek öğrencilere bu yasaklanmıştır. Kız öğrencinin küpe takıp erkek öğrencinin takamaması da cinsel dayatmacılık içerir. Bir uygulamanın toplumda *doxa* olması, onun insan hakları ihlali olabilme olasılığını ortadan kaldırmaz.

Bourdieu'ye göre (krş. 2001, s.33), erkekler kadınlara ufak tefek işleri, küçük prosedürleri uygun görme eğilimi taşırlar, onları-sözde-yükten kurtarırlar, kadınları *yarım akıllı, kötü niyetli* olarak suçlama eğilimindedirler. Üstelik, kadınlara bırakmak istedikleri işler yolunda gitmezse kadınları suçlayabilirler de, yolunda giderse olumlu tepki vermeme eğilimi taşırlar. Bourdieu'ye göre (krş. 2001, s.32-33), kadına karşı oluşturulan, şeylerin düzenindeki ve kadının doğrulamaktan başka bir şey yapamadığı *olumsuz önyargı*, erkek merkezli habitus tarafından üretilir. Buna Uygulama bölümünün 53 ve 54'üncü sayfalarında değiniliyor.

Tarihsel üreme işine, bireysel eyleyiciler (fiziksel şiddet ve sembolik şiddetiyle erkekler dahil), aile, kilise, eğitim sistemi ve devlet katılır (Bourdieu, krş. 2001, s.34). Bu, kısaca Uygulama bölümünün 54'üncü sayfasında inceleniliyor.

Tahakküm edilenin dayandığı kategoriler, tahakküm edenin tahakkümle ilişkilerinden doğar. Sembolik şiddetin bilinç düzeyinin altındaki ortaya çıkışı, uyarılar, öneriler, baştan çıkarmalar, tehditler, buyruklar gibi *hipnotik güce* dayanan bilgiyle ilgili eylemler ve pratiklerden doğar. Tahakküm ilişkisi habituslara ve onların ürünü olan yapıların *sürdürülmesine* ve *dönüşümüne* dayanır (krş. Bourdieu,

2001, s.35-42). Buna kısaca Uygulama bölümünün 53 ve 54'üncü sayfalarında değiniliyor.

Bilinçdışının arkeolojik tarihi, özgün biçimde toplumlarımızın antik ve arkaik durumunda kuşkusuz ister kadın ister erkek olsun dünyanın sakinlerince inşa edilmiştir. Erkek merkezli *bilinçdışının* tamamen gelişmiş modeli, kendi bilinçdışımızın şiirlerdeki eğretilmeler ve günlük yaşamımızdaki bildik karşılaştırmalar gibi yollarla ortaya çıkışlarıyla özdeşleşmesini sağlar. Bu inşa ve toplumsal yönü, ailenin yapısıyla, hem ortaklaşa hem de bireysel tarihimizde bilinçdışımızın soyoluş ve bireyoluşuyla ilgili görünüyor. Büyük ve bitmeyen görevlerle kadın bedeninin kadınsılaştırılması ve erkek bedeninin erkeksileştirilmesi, hem hatırı sayılır zaman hem de emek gerektirir ve tahakküm ilişkisini bedenselleştirir, dolayısıyla doğallaştırır (krş., 2001, s.54-56).

Toplumsal yönden cinsiyetlendirilmiş libido, sansürleyici veya meşrulaştırıcı kurumla iletişime girer. *Meslekler*, az veya çok işyerinin kadından beklentileri ve neye izin verildiği çerçevesinde öngörülür. İş dünyası, yarı aile gibi işleyen izole mesleki çevrede kadına roller biçer. Bu arada, kadınlar güç konumlarında, özellikle ekonomik ve siyasal güçler bağlamında zayıf temsil edilir (krş. Bourdieu, 2001, s.58-60). Buna Uygulama bölümünün 53 ve 54'üncü sayfalarında değiniliyor.

Meslek tanımı, işin gerektirdiği yetke, her tür cinsiyetle ilgili yetenek ve beceriyi esas alır. Eğer kadının bu konuma erişmesi olanaklı değilse, bu işin erkek için tasarlanmış olmasından kaynaklanır. Erkekçe özellikler kadınlara karşıt olacak biçimde tarihsel olarak insanın evrensel tanımına nüfuz etmiştir. Öte yandan, cinslerin beden özellikleri algı şemaları yoluyla toplumsal uzamdaki konumlarını, tahakküm eden ile tahakküm edilen arasındaki sınıflandırmaları karşıt ve hiyerarşik hale getirir. Bedeni taşıma şekli pratikteki fizik ile meşru fizik arasındaki uzaklığı ifade eder. Bu da güvenlik ve kendine güven gibi özellikleri ortaya çıkarır. Bu da sosyal uzamda cinsiyete ve konumu bağlı olabilir. Kadın arzusunun *mazoşist boyutu*, başka bir ifadeyle *tahakküm şeklinde toplumsal ilişkilerin erotikleştirilmesi*, kadınların erkeğe bakışını, moda-güzellik endüstrisini *fiziksel yetersizlik duygusunu* azaltacak biçimde düzenler (krş. Bourdieu, 2001, s.62-68). Buna Uygulama bölümünün 56'ncı sayfasında inceleniyor.

Bourdieu'ye göre (krş. 2001, s.72), babalık söylemi gücü her şeye yeten baba imgesinin gelişigüzel kabulüne karşı babanın zayıflığını da açığa çıkarır ve ergenlik isyanı ona karşı başkaldırıyı tetikler.

Öte yandan, tahakküm edenin tahakküm oyunundaki iki yönlü ayrıcalığı, kurumsal ritüellerde erkeklerin sahip olduğu *libido dominandi* sayesinde onları daima ön planda tutar (krş. Bourdieu, 2001, s.75). Buna Uygulama'nın 53 ve 54'üncü sayfalarında değiniliyor.

Toplumsallaşma erkeklere güç oyununu ve kadınlara güç oyununu oynayan erkekleri sevmeyi öğrettiği için, erkek karizması kısmen gücün dürtü ve arzularının kendisi siyasal olarak toplumsallaşan bedenleri üzerindeki cazibesini ve güce sahip olanı baştan çıkarmayı doğallaştırır (krş. Bourdieu, 2001, s.79). Tahakkümü cinsiyetlendiren kategoriler diyebileceğimiz erkek tahakkümüne duyulan aşk olan *amor fati* ve buna karşı duyulan arzu olan *libido dominantis*, bu tarz toplumsal ilişkilere güçlü bir destek sunar (krş. Bourdieu, 2001, s.80). Bu, Uygulama'nın 54'üncü sayfasında örneklendiriliyor.

Bourdieu'ye göre (krş. 2001, s.82-85), tarih erkek tahakkümünün nesnel ve öznel yapılarının yeniden yaratılma süreci sayılabilir. *Kadınların tarihi* büyük ölçüde sürekliliği, zorunluluğu ortaya koyar ki, bu süreklilikleri ayakta tutmaya katkıda bulunan kilise, devlet, eğitim dizgesi gibi eyleyici ve kurumlar görece ağırlık ve işlevlerini değiştirerek korur. Sanayi Devriminden sonra iş ve evin birbirinden ayrılması, burjuva kadınlarının ekonomik ağırlığını azaltmıştır. Tezin 55'inci sayfasında vurgulandığı üzere, Victoria Çağının erdemlilik taslaması, bekâret kültürünü getirmiş ve kadınların suluboya ve piyano gibi ev sanatlarına yöneltmiştir. Heteroseksüelliğin kendisi, toplum tarafından inşa ve tesis edilen *normal* cinsel pratiğin evrensel standardı olmuş ve bunun dışında kalanlar normallikten uzak bulunmuştur, bu tezin 62 ve 63'üncü sayfalarında da görülüyor. Yakın bir zamana kadar, üreme işi üç eyleyici tarafından gerçekleştirilmiştir: aile, kilise ve eğitim dizgesi. Bunlara Uygulama bölümünün 53 ve 54'üncü sayfalarında değiniliyor.

Bourdieu (2001), *Masculine Domination* adlı yapıtındaki *Değişim etmenleri* alt başlığı altında yakın zamanlarda özellikle avantajlı toplumsal kesimlerdeki kadınların koşullarında büyük dönüşümler olduğunu, orta ve yüksek öğretime, ücretli işlere, kamusal alana erişimin arttığını, kadınların yaptığı ev işlerinin ve üreme

işlevlerinin oranının azaldığını vurgular, çünkü doğum kontrol yöntemleri gelişmiş, aile ölçeği küçülmüş, evlilikler ve doğum ertelenmiş, doğumun işi uğrattığı kesinti azalmış, boşanma artmış ve evlilik oranı düşmüştür. Ev aletleri işleri kolaylaştırmıştır. Bourdieu'ye göre en önemli değişim etmeni, toplumsal cinsiyetler arasındaki farkları yeniden üreten eğitim dizgesinin işlevindeki dönüşüm olabilir. Kadınlar için eğitime erişimin artmasının sonucu, kadınların ekonomik özgürlüklerini kazanmaları ve aile yapısının dönüşümü olarak görünüyor. Boşanmalar artmış ve *meşru* cinsellik, yani heteroseksüel ve üremeye dönük aile yapısının yarattığı *doxa* kırılmaya başlamıştır (s.88-90). Bourdieu'ye göre (krş. 2001, s.81-88), Fransa'da *erkek merkezli (androcentric) doxa*'yı kilise, devlet, eğitim dizgesi, aile, hukuk ve hukukun yazıldığı dil yeniden üretir. Büyük Britanya'daki ilgili durum Uygulama bölümünün 56'ncı sayfasında tartışılıyor.

Yakın zamanlarda özellikle avantajlı toplumsal kesimlerdeki kadınların koşullarında büyük dönüşümler olduğunu, Ümit Boyner'in Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneğindeki (TÜSİAD) eski konumuyla ve Sabancı Holding Yönetim Kurulu Başkanı Güler Sabancı'nın halihazırdaki konumuyla örneklediği söylenebilir.

Bourdieu'ye göre (krş. 2001, s.91-92), ancak, hâlâ tıp fakültelerinde uzmanlıkların hiyerarşileri yükseldikçe kadınların oranı düşüyor, örneğin onlara cerrahi kapalı, pediatri veya jinekoloji açık gibidir. İşe çok istem, sosyal güvenliğin olmaması kadınları daha çok etkiler ve onları yarı zamanlı işlere yöneltir. Uygulama bölümünün 53 ve 54'inci sayfalarında, bu duruma Weldon'ın kadınları bağlamında değiniliyor. Karar verici konumlara daha az erişirler. Kadınların ortak özelliği, erkeklerden tıpkı siyahiler için cilt rengi veya damgalı başka grupların işareti gibi *olumsuz sembolik katsayıya* sahip olmaları olarak görülebilir. Bu nitelik, oldukları ve yaptıkları her şeyi olumsuz yönde etkiler ve homolog farklar sistematğine kaynaklık eder. Kadınlar, maruz kaldıkları ve etkilendikleri erkek tahakkümünün nesnel ve öznel özelliklerinin yarattığı ekonomik ve kültürel yönleriyle birbirinden de farklı olabilir. Ancak bu, kadın olmanın sembolik sermayesini azaltmaz (krş. 2001, s.93). Örneğin, Türkiye'de varlıklı ve etkili ailelerden gelen kadınlarla alt sınıftan gelen kadınların maruz kaldığı koca tahakkümü birbirinden farklı yaşıyor. Kızların bilinçdışı düzleminde *cinsel yönden* şekillendirilen toplumsal düzen, bunun anne baba, öğretmen ve akranları tarafından yeniden üretilen açık örüntüleri, kader beklentilerini, algı ve değerlendirme şemaları yoluyla etkiler. Bu habitusun görece

sürekliliği, cinsel işbölümünün yapısını önemli ölçüde daimi kılar (krş. 2001, s.95). Uygulama bölümünün 53 ve 54'üncü sayfalarında söz edildiği gibi, bunu *Spa Decameron*'daki bazı kadın karakterler kısmen yanlışlıyor. Kaderi belirleyenin bireyin savaşımı olduğu ve toplumda değişmezlerin ve süreklilerin olmadığı, ayrıca bu habitusun daima istisnaları olacağı söylebilir. Toplumsal evrim de her zaman lineer olmayabilir.

Sembolik meta pazarı kadınların eğilimlerini yansıtır: her bireyin konu olduğu ve karşı cinsle giriştiği değiş tokuşlar algılanabilir görünüşe indirgenir. Bu algılanma beden düzeyinde kalır ve dolayısıyla potansiyel olarak cinselleştirilmiş *fizik*, daha az algılanabilir özelliklerin önüne geçer. Örneğin, konuşma kadınlarda birincil bir özellikken fiziğin gerisinde kalır. Erkeklerde bakım ve giyim bedenın toplumsal konum işaretlerini silerken, kadınlarda bunları öne çıkarır ve baştan çıkarmanın dili yapar (Bourdieu, 2001, s.99). Kadınlardaki kendine estetik nesne olarak davranma yönelişı, sonuç olarak, güzellikle, vücudun zarafetiyle ilgili her şeyin kadınca üstlenilmesini beraberinde getirir. Daha genel olarak, onun çocuk ve karısının giysi seçimine karışan eş gibi ev içi birimlerin kamusal imgesinde ve toplumsal görünüşünün yönetiminde birincil olmasını sağlar (krş. Bourdieu, 2001, s.99-100). Bu durum, *Mrs Dalloway* ve *Spa Decameron* bazında Uygulama bölümünün 53 ve 54'üncü sayfalarında ele alınıyor.

Kadınların geleneksel rolü, sembolik metaların ve hizmetlerin veya daha açık bir ifadeyle kuaförler, güzellik uzmanları ve maniküristler gibi kozmetik ürün ve hizmetlerinden *haute couture* veya yüksek kültüre uzanan *farklılık işaretlerinin* eklemlendiği genellikle ikincil olan işlevlerle birleşir. Kültür sektörü kadınların önde gelen konumlara sahip olduğu az sayıdaki alandan biri oluyor (krş. Bourdieu, 2001, s.101). Bu bağlamda, Uygulama bölümünün 61'inci sayfasında Woolf'un karakterleri Clarissa ve Doris Kilman karşılaştırmalı olarak incelenmekte ve kısaca Sally karakterine değiniliyor.

Cinselliğin doğuşu, cinsel uygulamalar ve söylemlerin meşru tanımının tekeli için yarışan bir dizi alan ve eyleyiciden ayrılamaz. Bunlar dinsel alan, hukuksal alan ve bürokratik alandır. Cinsel uygulamaların tanımını, özellikle aile ve aile değerleri yoluyla empoze etme kapasitesine sahiptirler (krş. Bourdieu, 2001, s.104).

Kadınların güçlü kültürel sermayeye sahip olması, tek başına onları, erkeklerle karşılaştırıldığında, gerçek ekonomik ve kültürel özerkliğe sahip kılmaz. Erkeğin çok para kazandığı bir çiftte kadının çalışması, ek etkinlik ve başarı şeklinde seçmeli bir seçenek olarak görülür. Aile gelirinin yarısını getiren erkek, kadının ev işinin yarından çoğunu yapmasını ister. Tahakküm modelinin kısıtlamaları içinde bunlar kadını özgür kılmaz ve erkek ve kadın habitusları değişmez. Erkek, kadından ekonomik bağımsızlığın çoğunu devretmesini ister (krş. Bourdieu, 2001, s.107). Bu saptamalar, Değerlendirme ve Sonuç alt bölümünün 48'nc sayfasında ele alınıyor. Bu bağlamlar, Uygulama bölümünün 53 ve 54'üncü sayfalarında *Mrs Dalloway* karakterleri bağlamında da tartışılıyor.

Baskı altındakilerin ve utanç gruplarının tahakkümün etkilerine karşı sessizliği, en olumsuzları da dahil olmak üzere, kişilerin kurulu düzenin özelliklerini günışığına çıkarmaları ve bunları benimsemeleri; onları tahakkümün empoze ettiği şekle sokar ve kendileri tahakkümün yaratılmasına katkı yapar (krş. Bourdieu, 2001, s.114). Bu saptamalardan Değerlendirme ve Sonuç alt bölümünde yararlanılıyor. Burada, Bourdieu insan doğasına ışık tutarak kadınların neden kendi tahakkümlerinin yaratılmasına katkıda bulunduklarını açıklar. Kraldan çok kralcı kadınlar, demek ki, hem Fransa'da hem Türkiye'de erkek tahakkümünü yeniden üretir. Woolf'un Clarissa ve Sally karakteri ile Weldon'ın transseksüel karakteri Hâkim Uygulama bölümünün 53 ve 54'üncü sayfalarında bu açılardan sorgulanabilir.

Hem kadınlar hem erkekler ve sadece erkek tahakkümünün değil fakat bütün toplumsal düzenin kurulduğu ve yeniden üretildiği temel kurumların yapıları arasındaki, bütün tahakküm etkilerinin yarattığı nesnel karışıklık; yalnızca siyasal eylemle şüphesiz uzun vadede, çeşitli mekanizmaların veya kurumların doğasında yer alan çelişkilerin de yardımıyla, erkek tahakkümün kademeli olarak silinmesine katkıda bulunabilecektir (krş. Bourdieu, 2001, s.114). Bunun tarihte, örneğin *Girit* uygarlığında, *Çatalhöyük* ve *Hacılar*'daki tarihöncesi yerleşim yerlerinde, Tanrıça'ya tapan eskil halklarda örnekleri bulunuyor (Eisler, 1995).

Cilt rengi veya toplumsal kadın cinsiyeti gibi utançla ifade edilen, eşcinsellerin çektiği sembolik tahakkümün özel bir biçimi gizlenebilir. Önemli olumsuz farkları işaret eden kolektif kategorize etme eylemleri bu gruba empoze edilir ve böylelikle utanç yüklü toplumsal kategoriler oluşturulur (krş. Bourdieu, 2001, s.118). *Varlığını yadsıma* şeklinde baskı, meşru, kamusal alanda yer almanın reddiyle ortaya çıkar. Bu

reddolunuş, özellikle hukuksal alanda tanınır ve tanımlanır. Eşcinsel hareket varoluş savaşımına girdikçe damgalanma daha da açık hale gelir (krş. Bourdieu, 2001, s.119). Sembolik tahakküm ilişkisinin özelliği görünür cinsel işaretlere göre değil, fakat cinsel uygulamaya dönük biçimde yaşanır. Bu uygulamanın meşru biçiminin tanımı, etkin erkeklik ilkesinin edilgen kadınlık ilkesi üzerindeki tahakkümü olabilir. Bu da erkeksiliğin kadınsılaştırılmasının günahkârlık olduğu tabusunu, yani eşcinsel ilişkinin doğasının günahkârlığını anıttırır. Eşcinsel çiftlerde, lezbiyenlerde olduğu gibi, erkek ve kadın rolleri yeniden üretilir. Bu roller ise onları feministlere yaklaştırmaz (krş. Bourdieu, 2001, s.120).

Eşcinselliğin çözümlenmesi, cinselliğin ve güç ilişkilerinin, dolayısıyla siyasetin de ilgi alanına girer. Homoseksüellik eksenli cinsellik siyaseti veya ütopyası, radikal olarak farklı cinsel ilişkiyi güç ilişkilerinden ayırma amacını taşır. Öte yandan pek çok toplumda tahakküm altındaki edilgen eşcinsel eyleyiciler, doğa dışı ve dolayısıyla *canavarca* görülür (krş. Bourdieu, 2001, s.119). Bunun Woolf romanının çevirisine yansımaları, Uygulama bölümünün 62 ve 63'üncü sayfalarında kısaca ele alınıyor.

Neşe Öztimur'un makalesinden (Öztimur, 2007, s.581-604) hareketle denilebilir ki, Bourdieu'nün *Masculine Hegemony*'de kadın ve erkek kavramlarını sabitlenmiş, tamamlanmış ve her yerde aynı özelliklere sahip kategoriler gibi ele alması, kadın ve erkek modellerinin farklılaştığı geç modern (veya postmodern) toplumla, toplumsal değişim paralellindeki toplumsal cinsiyetin, cinsiyetin ve cinselliğin değişimiyle, bu çerçevede Judith Butler'ın toplumsal cinsiyet, cinsiyet ve cinselliğin *toplumsal kurgu* olduğu düşüncesiyle ve queer kuramıyla çelişiyor ve çatışıyor. Bu konular, kısmen Uygulama bölümünün 64'üncü sayfasında ele alınıyor. Clarissa ve Sally'nin örtülü lezbiyen duyguları ve bunları yaşayışı ile transseksüel Hâkim'in cinselliği yaşayışı bireysel, toplumsal ve kültürel olarak farklı olabiliyor. Bu, olumlu yönde bir ilerleme olup Büyük Britanya'daki feminist evrimin bir parçası olarak görünüyor. Türkiye'de Avrupa ve Amerika'da olduğu düzeyde toplumsal, kültürel ve hukuksal olarak tanınmış ve feminist harekete de büyük yararlar getirmiş eşcinsel-transseksüel-travesti hareketi bulunmuyor.

Bourdieu, *Masculine Domination* adlı yapıtında feminist kuramcılarının kadınların örgütleyip harekete geçirmelerinin zor olması bağlamında eleştiriyor. Aslında bu

Alain Touraine'in *Kadınların Dünyası* kitabında yer alan kadınların siyasete ve örgütlenmeye soğuk baktıkları saptaması ile koşuttur.

Bourdieu'nün erkek tahakkümünü *tarihsellikten uzaklaştırma (de-historicize)* girişimini olumlamıyorum, çünkü tarihte yorumun rolü çok büyük olabiliyor ve tahakkümün bir kısmı da yorumdan ve bakış açısından kaynaklanıyor. Örneğin İngiliz kralının sevdiği kadın uğruna Anglikan mezhebinin kurulmasına giden yolu açmasını sadece erkek tahakkümüyle yorumlamamak da olası seçenekler arasında yer alıyor. Tarih yeniden yazılabilir ve yazılmalıdır da. Kadınların tarih yazımının gölgesinde kalmış başarıları, rolleri bulunuyor, ayrıca yorum ve bakış açısı yoluyla da başarı ve rolleri azımsanıyor.

Türkiye'de erkek egemen *doxayı* üreten kurumlar, organlarıyla devlet, hukuk dizgesi, esas alınan yorumlarıyla din, eğitim dizgesi ve kısmen gelenek ve göreneklerdir. Erkek egemen *doxa*'ya ait kavramları üreten Türk dili ve kültürüdür.

Bu tez kadın hareket ve sorunsalını, kadın çevirisini, yüksek kültür ve popüler kültürde kadın söylemini ayırt etmekle pozitif ayrımcılık yapmaktan çok, Türkiye'de yazın alanında kadın çevirisini sorgulamaktadır. Tezin bulgularının bu ayrımı ortaya koyması amaçlanıyor.

2.3. Touraine ve Kadınlar Toplumu

Touraine, kitabına konu olan bilimsel çalışmasını, Fransız kadınlarla 2004 yılında gerçekleştirilen ve her biri iki saat süren altmış söyleşiye ve üç çalışma grubunun üç uzun toplantısına ve Müslüman kadınlarla 2005 güz ve ilkyazında hayata geçirilen uzun toplantılara dayandırmıştır. Bunlar, oluşturulan iki çalışma grubu ekseninde şekillenmiştir. Touraine'e birçok kadın araştırmacı eşlik etmiş ve raporların geliştirilme sürecine katılmıştır. Hem Fransız hem Müslüman kadınlar kendilerini kurban olarak değil, kadın olarak algılıyorlar, Fransız kadınların hedefleri kendilerini, kendi benliklerini cinsellik üzerinden inşa etmektir denebilir (Touraine, 2007, s.11). Woolf'un nahif ve örtülü cinselliği dönemin İngiliz kadınlarını Touraine'in saptamasından uzaklaştırırken, Weldon'ın kadınları onu doğruluyor. Buna Uygulama bölümünün 55'inci sayfasında değiniliyor.

Touraine (2007, s.292), bu çalışmasının varoluş nedenini toplumsal dizgeleri değil de toplumsal oyuncularını incelemek olarak verirken, bu yönüyle hem

Türkiye’deki kadın yazın çevirmenlerinin toplumsal-kültürel boyutu bağlamında hem de toplumsal vurgusuyla metin çözümlemesinin kadın söylemi boyutu bağlamında tez çalışmasının uygulamalı alanına ışık tutuyor.

Alain Touraine’in *Kadınların Dünyası*’ndaki kadınlar, dünyanın yeniden inşasını benliklerinin yaratılmasına yönelik olarak görüyorlar. Erkeklerin dünyayı, tüm çevrelerini, kendilerini de aşan yırtılma pahasına fethettiklerinin bilincindeler. Siyaseti, hatta feminizmi reddediyorlar. Bu bağlamda modernizmden kopuyorlar. Onlardan hareketle, modernliğin altüst olduğunu ve düşünömselliğin egemen olduğunu söyleyebiliriz (krş. Touraine, 2007, s.184-185). Bu bağlamda, kadın çevirmen bireysellik ve öznellik adına çeviri yapar ve toplumsal mücadeleyi ancak böyle yürütür.

Erkek iktidar bulanık, gizli ve çekici kadın cinsiyetini icat etmiştir, şimdi yapılması gereken Foucault ve Derrida’nın öngördüğü gibi bu icadı yapı sökümüne uğratmaktır (Touraine, 2007, s.22). Feminist hareket, ulaştığı yerlerde erkek egemenliğine karşı kadınların özgürlüğü, eşitliği ve benliklerini kendilerinin inşa etmeleri bağlamlarında önemli kazanımlar elde etti ve ulaşamadığı yerlerin hemen sınırında duruyor (krş. Touraine, 2007, s.25). Geç kapitalizm kadın bedenini ve şimdilerde erkek bedenini ticari bir araç olarak kullanıyor (krş. Touraine, 2007, s.27). Aslında geç kapitalizmin yaptığı bununla sınırlı değil, her türlü ahlaksal değerin bir ticari meta olduğu günümüzde cinsellik sömürgeleştirildi, bu bağlamda cinsel tatmin olanaksız hale getirildi. Üstelik, Baudrillard’a göre (krş. 2012, s.208) geç kapitalist tüketim toplumu, *amaçsız şiddet* dahil *bolluğun temel çelişkilerini* yaşar. Bu sorun, uyuşturucu, hipiler, karşı-şiddet gibi toplumsal kaçış davranışlarını, şiddet, suça eğilim gibi yıkıcılığı, yorgunluk, intiharlar, ruh ve akıl hastalıkları gibi bulaşıcı depresifliği yapısında barındırır. Kurumların rasyonelliğe veya varolan normallik gerçekliğine gönderme yapmaları çerçevesinde, bunlar Durkheim’in terimiyle *anomi* veya *anomali* biçimleri sorunu oluyor. *Gönenç toplumu* veya *hoşgörölü liberal toplum* temel bir dengesizlik üretir. Weldon’ın kadın ve silik erkek karakterleri geç kapitalizmin düzeysiz, aymaz ve pornografiye inen cinselliğini, şiddet, uyuşturucu gibi psikopatik eğilimlerini bolca yansıtmaya izlenimi uyandırıyor, Woolf’un seçkin hanımefendileri ve beyefendileri daha ölçülü, daha düzeyli ve insan onuruna yakışır davranıyorlar. Yalnız Woolf’ta psikiyatri ve psikiyatrik bozukluklar özel önem taşır,

ancak bu, Uygulama bölümünün 57'nci sayfasında görüldüğü gibi, modernist psikiyatrinin yüksek kültürlü psikiyatri elinde şekillenir.

Touraine'e göre (2007, s.39-40) görüştüğü ve genelleme eğiliminde olduğu kadınlar için kadın olmak *birincil* olumlama oluyor, çünkü erkeklerle ilişkileri bağlamında değil, kadın benlikleriyle vardırlar, öyleyse benliklerini olumlarlar. Bu kadınların tümü postfeministtir, çünkü feminizmin tüm kazanımlarını aşikâr hakları olarak görür ve kullanırlar. Geleceğe yönelmişlerdir. Öznedirler (Touraine, 2007, s.33-44). Özne olmak, haklar sahibi birey olmanın olumlanmasıyla, meşruiyetinin de kazanılmasıyla gerçekleşir. Öznellik, haklar sahibi bireyler olma düşünceleri demokrasiyi, demokrasi de yasa gücü ve yetkesini beraberinde getirir, en azından Fransa'da böyle oluyor (Touraine, 2007, s.50-51). Kadın hareketi devrimci değil, demokratiktir, kadınlarla ilgili hakları olumlamış ve yasalaştırmıştır (Touraine, 2007, s.52-53). Uygulama bölümünün 61 ve 62'nci sayfalarında değinildiği üzere, Woolf'un çağı feminizmin büyük kazanımlarının alacakaranlığıdır, Weldon'ın çağıysa postfeministtir. İki yazarın kadın karakterlerinin cinselliğe yaklaşımı bunun bir göstergesi olmakla birlikte, Woolf'un yüksek kültüre özgü cinselliği erotizme, Weldon'ın popüler kültüre özgü cinselliği pornografiye yakın durur.

Kadınlar erkek iktidarın dayattığı kadın imgesi ile mücadele eder. Eleştirel feminizm bu imgeyi yıkmaya çalışır ama onun yerine olumlu bir kadın imgesi ortaya koyamaz (Touraine, 2007, s.60). Bu bağlam, Uygulama bölümünün 56'ncı sayfasında hem Woolf hem Weldon bazında ele alınıyor. Araştırmadaki kadınlar kendilerini tanımlarken erkeklerle ilişkilerine göre değil, kendileriyle olan ilişkilerine göre tanımlarlar (Touraine, 2007, s.61). Kendilerine karşı tavırları ötekine karşı tavırlarından daha iyi görünüyor (krş. Touraine, 2007, s.62). Kadınlar erkeklerin nesnesi olmaktan kendilerini belirleyen özne olma konumuna yükselmişlerdir; erkek dayatması tarihsel feminizmin kazanımlarıyla en azından Fransa'da son bulmuştur ve toplumsal bilimlerin yönelimleri kadın özneye yeniden şekillenmiştir (Touraine, 2007, s.63). Bu konuya, Uygulama bölümünün 55'inci sayfasında değiniliyor. Touraine'e göre (2007, s.67) kadınların sahip olup erkeklerin sahip olamadığı annelikten çok hamilelik olabilir. Ancak, son tıpsal gelişmeler en azından kuramda erkeklerin de her ne kadar yapay görünse de hamilelik süreci yaşayıp çocuk dünyaya getirebileceğini gösteriyor. Bu konuda erkek gönüllülerin azlığı aslında Touraine'i kısmen doğrulamakta kısmen yanlışlamaktadır. Çarpıcı olan, yanlışlanabilirlik

ölçütünün kullanılabilmesinin, Karl Popper epistemolojisi çerçevesinde hamileliğin kadına aitliğini genelleyebilmeyi olanaksız kılmasıdır. Dolayısıyla Touraine'e göre (2007, s.69), feminist hareket için esas tehlike, özcülüktür, yani kadınlarla erkeklerin doğası ve psikolojisi arasında ontolojik farklar bulmaktır. Queer kuramına çerçevesinde bu, heteroseksüelliğin tekel konumunu koruması olabiliyor. Oysa Touraine her kadının öznelik potansiyeli taşıdığını ortaya koyar (2007, s.75). Zaten kadın hareketi de insan hakları kazanımlarının yükseltilmesinde demokrasiyi güçlendirmiştir (Touraine, 2007, s.78).

Kadınlar üzerine çalışma yapan erkeklerin avantajı veya dezavantajı bulunmuyor. Ancak erkek araştırmacıların azlığı böyle çalışmaları kadın araştırmacı tekeline bırakmakta, bu da tikelci ve kısıtlı bilimsel çalışmalara zemin hazırlamaktadır. Oysa Touraine, bu projesiyle kadını tüm sosyolojinin konusu yapmıştır (Touraine, 2007, s.79). Bu alanda daha çok erkek araştırmacıya yer verilmesi gerektiği açık seçik görülüyor.

Feminist savaşım, kadınlara mali özerklik, adli eşitlik ve yetersiz de olsa şiddete, tacize karşı yaptırımlar kazandırılmasını sağlamıştır. Öte yandan Touraine'in araştırmasına konu olan ve genelleme eğiliminde olduğu kadınlar benlik inşalarını cinselliğe, daha özgül olarak da bedene dayandırıyorlar (Touraine, 2007, s.82-83). Bunda geç-modern çağda beden imgesinin değişim ve dönüşümünün de payı olduğu söylenebilir. Touraine'e göre (2007, s.84), cinselliğin toplumsal inşası kadın-erkek arasındaki eşitsizliği, ayrımcılıkları yeniden üretir, oysa kişisel inşa cinsel eyleme dayanır ki, bu toplumsal değildir. Öte yandan, toplumsal cinsiyet üzerine tam eşitlik tartışmalarını aşmanın yolunun iki cinsiyetin varlığını tanımaktan geçtiği görülüyor (Touraine, 2007, s.152). Uygulama bölümünün 56'ncı sayfasında söz konusu iki ayrı dönemin Büyük Britanya'sına bu bağlamda değiniliyor.

Queer kuramı, heteroseksüel tekeli reddederken, cinsel eylemi partnerlere ve aralarındaki ilişkiye göre yeniden tanımlayarak cinsel çeşitliliği esas alır. Touraine'in bulguladığı *ben kadınım* şeklindeki benlik inşasını yıkmaya çalışır. Aslında geç modern çağdaki cinsellik, kendini biyolojik ve toplumsal determinant haline getirmek yerine daha çok cinsel arzuyu benlik inşasının malzemesi yapar. Öte yandan, geç kapitalizm doyurulmamasını özellikle sağladığı, otoriteye uymayan, kuralsız libido karşısında cinsel itkilerin sağlıklı deşarjını olanaksız kılan bir toplum yaratır (krş. Touraine, 2007, s.87-96). Kadınlar benlik inşasında cinselliğe

erkeklerden çok önem verir, ancak erkekler kadar toplumsal rolleriyle özdeşleşmez (Touraine, 2007, s.99). Kadın için cinsellik, erotizmin dışında ve ötesinde doğayla kültürün, bedenle bilincin birlikteliğinden doğar (Touraine, 2007, s.198).

İkideğerlilik (müphemlik), iki karşıt konumu da korumanın gerektiği, öznenin ikisinden de vazgeçemediği ama aralarında bir tercih yapamayıp hoşnutsuz kaldığı durumlar olarak karşımıza çıkar. Ahlaksal bir sorunsal olan eşitlikle farklılığın bileşimi ikideğerli bir durumu gösterir (Touraine, 2007, s.104-114). Öte yandan, öteki tanınmadan bu sorun aşılamaz ve benlik saygısı tam olarak gelişemez (krş. Touraine, 2007, s.117).

Bazı ideolojik noktalar dışında cinsiyetler arası savaş söz konusu değildir, bu bağlamda kadın hareketi diğer toplumsal hareketlerden farklıdır, çünkü toplumsal grupları karşı karşıya getiren bilgi, sermaye, örgütlenme, medyaların kullanımı konularında kaynak kullanımı savaşımı söz konusu olmuyor (Touraine, 2007, s.122). Kadınlar kendileriyle erkeklerle ilişkilerinden daha çok ilgileniyor , çünkü vurguları bireysel benlik inşası üzerinedir. Kadın özel yaşamını önceler. Kadınlar kamusal hayatta da özel yaşamlarının öne çıkmasını ister. Oysa erkek özel yaşamını kamusal hayattan ayırır (Touraine, 2007, s.125-126).

Kadın için özel dünyadan kamusal dünyaya geçişin en önemli evresi okul yaşamı oluyor (Touraine, 2007, s.148). Öte yandan, kadınlar siyasal eyleme mesafeli durur, dolayısıyla siyasete katılımları kısıtlı kalır. (Touraine, 2007, s.151). Katılımları derneklere ve kamuoyu hareketlerine yönelir (Touraine, 2007, s.161). Kadınlar için feminizm-demokrasi ilişkisi kamusal özgürlüklere ve laikliğe dayanır. Araştırmaya katılan Müslüman kadınlar için de bu böyledir. Demokrasinin özel yaşamı da içine almasını isterler. Feminizm, *bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler* anlayışını benimsemez, demokrasi içinde siyasal ve ideolojik tekellere karşı çıkar ve güçsüzlerden yana hareket eder. Buna göre kamusal dünya açık, çeşitli ve çoğul olmalı denebilir (Touraine, 2007, s.152-153). Kadınlar için cemaatçilik ve korporatizm ve kadınları cinsel nesne yapan medya profesyonelleri tehlikeli olur (Touraine, 2007, s.154). Bu araştırmanın en önemli sonucu, kadınların cinselliği kullanarak kendi benliklerini inşa etmesi ve özellikle Fransa’da (kitlesele) bir kadın hareketinin yokluğudur. Buna Uygulama bölümünün 56’ıncı sayfasında değinilmektedir. Öte yandan, yeni, yenilikçi ve radikal olarak kadın söylemine ait kavramların eleştirisi çoğunlukla Amerikan kökenlidir (Touraine, 2007, s.166).

Kadın hareketine kayıtsız kalanlar da dahil olmak üzere tüm kadınlar, feminizmin kendilerine kazandırdığı hak ve özgürlüklerin, yaşamlarının dönüştüğünün bilincinde yaşarlar (Touraine, 2007, s.168). Yirminci yüzyılın tüm büyük toplumsal hareketlerinden biri olan feminizm, kadınlara adli ve ahlaksal zaferler kazandırmıştır. Günümüzün post-feminist kadınları ise daha az savaşçı ve daha az siyasaldır; kültürü, kişilerarası ilişkileri ve ahlaksal normları öncelerler (krş. Touraine, 2007, s.175). Kültürü öncelemek feminizmin zaferlerinden sonra olmuştur, erkek egemenliği daha az sorgulanıyor. Kültürel feminizm ortaya çıkmıştır. Bu hareket, Fransa'da Atlantik ötesinden gelen postfeminizm içinde öne çıkıyor ve kültürel yeniden inşayı amaçlıyor (Touraine, 2007, s.176-178). Fransız feministlerinin yarısı kadını erkekle her şeyden önce eşit, diğer yarısı ise kadınlarla erkekleri farklı görüyor (Touraine, 2007, s.188). Araştırmaya katılan kadınlar modernizmi dışlamadılar ama modernliğin altüst olduğu yerde durdular, bu nokta *düşünümsellik* noktası oluyor (Touraine, 2007, s.184-185). Feminizm, başarısını her kadını hedeflemesine ve dolayısıyla evrenselciliğine borçludur. Feminizm cemaatçi ideolojileri radikal olarak eleştirir (Touraine, 2007, s.195). Buna Uygulama bölümünün 108'nci sayfasında Manikürcü karakteri çerçevesinde dolaylı olarak değiniliyor. Postfeminizm tarihin anlamının, dolayısıyla akışının altüst olmasını alkışlar, çünkü bu geriye dönüş değil, Avrupa modernleşme dinamikleri olan ikili karşıtlıkların, dolayısıyla tahakküm biçimlerinin aşılmasıdır. Böylelikle beyaz/öteki, erkek/kadın gibi tahakküm üreten mantık bağı kopar. Kadın-imge kadın-nesnedir aynı zamanda artık (krş. Touraine, 2007, s.198-199). Kadın, dünyanın yeniden oluşturulmasında kadın/erkek, etken/edilgen, akılcı/duygusal gibi karşıtlıkları aşar, toplumsal yaşamda bu dönüşümler zaten vardır, o bunları bitştirir, tartışmaların en yoğun olduğu eğitim alanında da bunu yapar (Touraine, 2007, s.201). Uygulama bölümünün 61 ve 62'nci sayfalarında bunlara Weldon'ın kadın karakterleri bağlamında değiniliyor.

Günümüzde kültürel farklılıklara saygı, kültürel haklar önemini artırıyor, ancak kültürel çeşitlilik hareketi, yurttaşlığı tahrip eden ve evrensele giden yolları tıkayan cemaatçi ideolojilere de karşıdır. Bazıları kadınların mustarip olduğu eşitsizliği yüzeysel olarak algılıyor ama öte yandan araştırmadaki kadınlar kızların yükselişinin eğitime bağlı olduğunun bilincindedir, bunlara çoğu kültürel aidiyetlerini gösteren başörtüsünü takan Müslüman kadınlar dahil oluyor. Her koşulda yeni kültür

modelinde kadınların dünyasının geleceğini eğitim belirleyecektir (Touraine, 2007, s.202-203).

Araştırmaya katılan Müslüman kadınlar yasaklarla dolu bir dinden inanç ve ahlak ilkelerine dayalı bir dine geçmek istiyor. Bu kadınların çoğu Fransa'da doğmuştur, Fransız uyrukludur, Fransızca'yı her gün kullanıyor ve Fransız yurttaşlık haklarının bilincindedir, bazıları ileri eğitim almıştır. Başörtülü olanları da dahil olmak üzere bazıları tıpkı Fransız kadınlar gibi feminist söylemlere sahip görünüyor (krş. Touraine, 2007, s.207-209). Madalyonun öbür yüzünde bekâret zorunluluğu, bekâret denetimi, kanlı çarşaf uygulaması, jinekolojik muayene, özellikle Türk ailelerde görücü usulü evlilik, mahremiyetin denetimi, yalanlar, çifte yaşam, kızlık zarının bir cerrahça dikilmesi bulunuyor. Müslüman kızların yetişkin yaşama geçişi Fransız kadınlarınkinden farklı oluyor. Bu koşullar altında benliğin cinsellik yoluyla inşası araştırmanın tartışma gruplarında söz konusu edilmemiştir (Touraine, 2007, s.211-212). Bu kadınlar kendilerini her şeyden önce Müslüman olarak hissediyorlar. Büyük laikleşme dalgası öncesi Fransız Katoliklerindeki gibi din yaşamlarının bir parçası olarak görüyorlar. Ancak iki aidiyetlerinde de parçalanma bulunmuyor, çünkü hem Fransız hem Müslüman kimliklerinin birçok yönünü reddederek ikideğerli yaşıyorlar, iki kültürün içinde yalnızca birini seçmeleri olanaksız olarak yaşıyorlar. İkideğerlilikleri, iki kültürde birden yaşamak zorunda olmalarından kaynaklanıyor (Touraine, 2007, s.220-223). Bu kadınlarda İslamcı bir kültürden laikleşmiş bir kültüre geçiş, uygarlık çatışmasını değil, değişik ve karmaşık bireşimleri ortaya çıkarıyor (Touraine, 2007, s.227-229). Kaldı ki, uygarlıklar çatışması iki kültürden birini seçmekle, dinin cemaati, siyaseti, iktisadı kapsamasıyla olasıdır. Bunlar, kadın, Müslüman, Cezayirli, Faslı veya Türk'tür, Fransız'dır, meslek sahibidir vs. (Touraine, 2007, s.229). Müslüman kadınlar İslam'ı kendilerine yer bulacak şekilde, bir kültür olarak yeniden sorguluyorlar (Touraine, 2007, s.231). Avrupalı bir İslam'a gereksinim olduğu söylenebilir.

Kadınların toplumsal-ekonomik ve kültürel eşitlikte önlerinde engel olan geleneksel bağları koparmalarını ve kamusal yaşamda çok daha fazla yer almalarını isteyen ülkelerle, kadınları erkeklere bağlı ve bağımlı kılmayı esas alan ülkeler arasındaki uçurum giderek derinleşiyor. Avrupa'da, Kuzey Amerika'da ve diğer yerlerde feminizm yarım yüzyıldır eşitlik adına büyük kazanımlar elde etmeyi sürdürüyor (Touraine, 2007, s.236). Toplumlari parçalayan; sermaye, bilgi ve mal

akışının küresel ölçekte anlık denilebilecek hızla iletimi ve buna koşut işleyen maliye dizgesi ile dost-düşman mantığına göre hareket eden Amerikan hegemonyasıdır. Bu kapitalist evrim, siyasal mekanizmaları toplumsal düzeye ve kültürel ile bireysel katmanlara indirger. Bu katmanlar içinde benlik inşası sorunsalı rahatlıkla seçilir. Buna odaklandığımızda benlik inşası süreci cinsellik çevresinde bir örüntü olabiliyor. Sanayi toplumunun yapıtaşı olarak emek neyse sanayi sonrası toplumunun bu yaşamsal bileşeni cinselliktir (Touraine, 2007, s.238-239). Kadınların özne olarak kendilerini inşa etmeleri feminist hareketle olanaklı olmuştur. Cinselliğe dayalı benlik inşası bilincine ulaşmak günümüz kuşağının pratiğidir. Postfeminist hareket benlik inşası ve kültürel yeniden inşa bilincini yaratmıştır. Bu hareket, kişisel yaşamı ve toplumun kültürel boyutunu önceler (krş. Touraine, 2007, s.242-243). Bu konu Uygulama bölümünün 53 ve 54'üncü sayfalarında işleniyor. Kadınların kendi kendilerini inşa eylemlerine lezbiyen ve gey hareketlerinin destekleyici etkisi olmuştur (Touraine, 2007, s.247). Toplumun işleyişi içinde karşıt ve bağımlı bileşenlerin bir arada varolmasını sağlayan ikideğerlilik, belirsizliği ve tatminsizliği de içeren bir sorun çözme tarzı olarak yaşıyor. Yaşanılan toplumun çoklu ve değişken yapısı da bunu kadın davranışlarında etkin kılıyor. Fransa, ikilik ve hiyerarşinin, erkekle kadını ayırt etmeye yarayanların altüst olduğu bir *kadınlar toplumu* olma eğilimi taşıyor. (Touraine, 2007, s.248-249). Burada feminizm, insanın, tarihin, metafiziğin sonunun geldiğini savunan geç modernizme koşutmuş gibi bir atmosfer vardır. Filozofların sesi kuvvetli duyulmuyor, ancak filozof entelektüeller eylemlere katılanlara kulak vermeye, onları öğrenmeye direniyor (Touraine, 2007, s.251-253). Filozofların öncü rolü, Doğan Özlem'in (1998, s.29) vurguladığı üzere, yirminci yüzyılın ikinci yarısında bilimlerin paradigma ve epistemolojilerinin eskimesi sonucu *felsefeye yeniden başvurulmasına* koşuttur. Touraine'e göre (2007, s.266-267), artık kadınlar Batı toplumlarında merkezi rol oynuyor, erkekler eril yönlerini daha az önemsiyor, ancak hâlâ erkekler paranın, silahın ve iktidarın tekeli, karar verici konumlarıyla hemen hemen ellerinde tutuyor. Uygulama bölümün 60, 61 ve 62'nci sayfalarında bu açılardan Büyük Britanya'ya değiniliyor.

Öznellik konumu toplumda herkesin özgürlük ve sorumluluğunun olmasını beraberinde getirir, bireysel özgürlük toplumsal-ekonomik, psikolojik ve siyasal katmanları kapsar ve tüketici bireyin ötesinde bireyin kendi kendine üretimini

aramasını belirler. Bu bağlamda Batılı tarzda özgürleşme, olabilecek en donanımlı kazanımlar demektir (Touraine, 2007, s.276). Kadının özgürlük mücadelesi eşitliğin sağlanmasıyla başlar ve farklılığın kabul edilmesiyle olumlanma yoluna girer (Touraine, 2007, s.277). Farklılık izleği azınlıkları destekleyen feminist harekete koşut ve onun parçasıdır, ancak Fransa, farklılıkları değil de herkese tek bir modelin uygulanmasını esas almasıyla, toplumsal yaşamın her kesiminde bunun peşinden gitmesiyle cemaatçilik ruhuna karşı yurttaşlık ruhunu korumakta güçlük çekmemelidir. Kültürel çeşitlilik ve evrenselci iletişim birlikte düşünce ve örgütlenmede yerini almalıdır denebilir (Touraine, 2007, s.279).

Birinci kuşak feminizm devrimci, hatta militan karakterli görünüyor. Erkek tahakkümüne, kadının utanç verici imgesine ve bunu erkeğin kullanmasına karşı başarıyla savaşmış ve her türlü şiddet, pornografi ve fuhuş konusunda başarılı ve ses getiren kampanyalar yürütmüştür (Touraine, 2007, s.260). Postfeminist kuşak, annelerinin hedeflerini aşar, ancak feminizmin de kendisini toplumsal cinsiyet farklılıklarını yıkmak adına eşitsizlik ve ayrımcılıkları yok etmekle kısıtladığını kabul eder (krş. Touraine, 2007, s.281-282). Postfeminist hareketin toplumu hem evrenselci hem küresel, hem tikelci hem evrenselcidir (Touraine, 2007, s.283). Bu toplumun aşırı modernliği aklın üstünlüğüne ve evrensel düzeyde bireysel hakların savunulmasına dayanır (Touraine, 2007, s.284). Günümüzün postfeminist dünyasında yaşanan kültürel dönüşümde kadınlar erkeklerle ve kendi kendileriyle ilişkilerini değiştiriyor (krş. Touraine, 2007, s.287). Günümüzdeki kadınların benlik olumlamaları (en azından Fransa’da) kültürel altüst oluşla doğrudan bağlantılı görünüyor, bu bağlamda kadınlar toplumsal oyuncudur ama bu toplumsal bir feminist hareketin içinde olmaları anlamına gelmez. Zaten kadın bilinci toplumsal gelişmeden ayrılmaz ve kadın hareketi daha çok bir *kültürel hareket* niteliği taşır (krş. Touraine, 2007, s.288). Bu konuların ve saptamaların bir kısmına Uygulama bölümünün 61, 62 ve 63’üncü sayfalarında değiniliyor. Türkiye’deki kadın yazın çevirmenleri, kültürel gelişim-değişimin önemli bir parçası olmakla kültürel yaşam içinde yadsınmaz bir rol oynarlar. Kadınların öznelik konumları erkeklerinden daha güçlüdür, benlik inşalarında cinselliği kullanmaları, bedenlerini, yaşam verici rollerini incelemeleri daha belirgindir, bu bağlamda kültürel yeniden inşa ve ikiliklerin aşılmasının kilit rolü, kadınlara aittir (krş. Touraine, 2007, s.292).

Postfeminizm, bizi feminizmden bir adım ileriye götürür, çünkü ortadaki bir nesnel gerçeklik veya ortak irade değildir; tahakkümle savaşım, özgürlüğün, kadının veya daha geniş anlamda öznenin ortak eyleminin doğrudan amacı olan ve öznenin yaratıcısı ve kurtarıcısı olan öznenin özgürlüğü içindir (krş. Touraine, 2007, s.293). Dolayısıyla postfeminizm, Simone de Beauvoir'ın kadının bağımlılığını getiren ve erkeklerinin kadını *öteki* addetmesini başlangıç noktası yapan (krş. Touraine, 2007, s.132) ilk kuşak feminist hareketten farklı hareket noktalarına sahip olur. Feminizmin kitlesel, toplumsal, hukuksal yeniden inşa, postfeminizmin bireysel, kültürel yeniden inşa olduğu söylenebilir. Postfeminist kadın çevirmen, her şeyden önce görünürdür ve kültürel eyleyici olan bir bireydir. Postfeministlerin toplumu hem evrenselci hem de küresel, hem tikelci hem tümelcidir. Aklın esas ve temel alınması ve bireysel hakların savunulması esastır. Bu, Avrupa modelidir ama tek model değildir (krş. Touraine, 2007, s.283-284).

Yücel tezinde (2009, s.81) kadın kimliğinin oluşturulmasında toplumsal cinsiyetin, cinsiyetin ve cinselliğin rolünü vurgularken, bunların yaratıcı ve kurgulayıcısının erkek ve eril iktidar olduğunu savlıyor (krş. Yücel, 2009, s.82). Bu durum, Alain Touraine'in *Kadınların Dünyası* kitabında kadınların benlik inşasında cinselliklerini öncelemeleri ile fazla tutarlı olamıyor. Touraine'in kadınlarının cinselliği kadın kimliğini inşa eder. Bunu kurgulayan eril iktidar değil, kadınlar oluyor. Yücel'in yaklaşımı soyut ve kuramsal, Touraine'in yaklaşımı pratik ve ampirik görünüyor. Fransız toplumu, bu bakımdan farklı ve kadın hakları konjonktürü açısından gelişmiş ve ileri bir bağlam sayılır. Ancak, kadın haklarının Fransa'da da tam eşitlikçi olmadığı söylenebilir.

2.5. Fairclough ve Eleştirel Söylem Çözümlemesi

Dil, söylemin yayılmasında, işlenmesinde ve aşılmasında hem ima hem de ifşa edicidir. Bu da ekonomik etkinliklerin birbirine eklemlenmesinde ve bütünleştirilmesinde yaşamsal öneme sahiptir. Ekonomik düzen eğer dil ve söylem temelliyse, söylemin anlaşılması, buna direnilmesi ve buna karşı mücadele edilmesi de dille gerçekleşecektir. Eğer dil eleştirisi olmazsa kapitalizm eleştirisi noksan kalacaktır. Bu diğer toplumsal-ekonomik dizgeler için de geçerlidir. Dolayısıyla küresel kapitalizmin biçimlerinin kurulması ve yeniden üretilmesi söyleme dayalıysa dil eleştirisi daha yaşamsal olacaktır. Marx'ın kapitalizm eleştirisi yegâne ve temeldir

ve bu küresel postkapitalizm eleştirisi için de böyle kalacağı söylenebilir. Marx'ın kapitalizm çözümlemesinde kullandığı eleştirel yönteminde dil eleştirisi önemli yer tutar ve Marx'ın yöntemi *eleştirel söylem çözümlemesi*'nin öğelerini taşır. Toplumun diyalektikle birbirine bağlı maddesel bileşenleri belki de dille birbirine eklemlenir (krş. Fairclough & Graham, 2003, s.185-188).

Diyalektik temel olarak dille ilgilidir, diyalektik kendi dilini, söylemini, söylemin gücünü ve başarılarını içerir (krş. Fairclough & Graham, 2003, s.198). Dikkat edilmelidir ki, şunlar çıkarılabilir: Marx kapitalizm eleştirisini dile indirgemiyor, çünkü bu çok indirgemeci ve tek yönlü olurdu. Ancak söylem-dil ilişkisi çok önemli görünüyor, fakat elbette postkapitalizm eleştirisi için dil dışı söylemler, örneğin görsellik, bütünleşmiş duyuların algısı, makine dili, matematik ve mantık notasyonları, dans, gövdesel sanat (body art), resim ve fotoğraf sanatları da yaşamsal olabiliyor. Ancak, postmodern epistemoloji Wittgenstein'in *dil düşüncedir* öncülünü de esas alır. Dolayısıyla, dil tek olmasa da en güçlü söylem aracı olarak görünüyor.

Fairclough ve Graham'a göre (2003, s.199), diyalektik, yanıltıcı başlangıç ilkelerini ve düşünülmeden kabul edilen ortak duysal inanç ve varsayımları esas alan bilginin yanlış kanılarını ortadan kaldırmayı hedefler. Gene onlara göre, aslında *bilimsel yöntem* ve *eleştirel yöntem* ortak bir temele dayanır: Dogmaya, ortak duyuya ve düşünmeden kabul etmeye karşı akılcı bir şüpheciliği öngörürler. İkisi de devingen, ilişkisel, toplumsal, deneysel nitelikteki dilsel yöntemler olarak bilinir (Fairclough & Graham, 2003, s.202).

Eleştirel söylem çözümlemesi, söylemi dille çözümler, dil de toplumun maddesel bileşenlerinden biri olarak yorumlanır. Eleştirel söylem çözümlemesi (ESÇ), Foucault'cu, postmodern, post-yapısalcı, konstrüktivist gibi söylemi ele alan diğer eleştirel yaklaşımlardan sözlü, yazılı ve çoklu metinlere bakışıyla ayrılır. ESÇ, metni maddesel üretimin ve toplumsal yaşamın yeniden üretilmesinin bir anı olarak ayırmasar ve metni maddeci toplumsal eleştirinin merkezine oturtur. ESÇ, dilin kavramsallaştırılmasını odak noktası yaptığı ve bunu toplumsal bilimlere uyguladığı için *eleştirel dilbilim* geleneğinde yer alır. Eleştirel dilbilim ve ESÇ de yirminci yüzyıl Marksizm'ine ve özellikle Batı Marksizm'ine dayanır. Doğası gereği, ESÇ disiplinlerarası, hatta *disiplinlerötesi karakterle bilinir*: diğer disiplinlerle, kuram ve yöntemlerle diyaloga girer, araştırma nesnesini açıklayan, yorumlayan, betimleyen

kuram ve yöntemler kendi mantıkları içinde ESÇ tarafından kullanılır. Araştırma nesnesinin ilgili kuram ve yöntemle ilişkisi, dinamik ve devingendir, aynı zamanda evrim süreciyle işleyen bir süreğenlik taşır (krş. Fairclough & Graham, 2003, s.188-191).

Fairclough'ın *eleştirel söylem çözümlemesinin* bir versiyonu olan söylem çözümlemesine yaklaşımı, dilin toplumsal yaşamın indirgenemeyecek parçası olduğu, diyalektik olarak toplumsal yaşamın diğer öğeleriyle bağlantılı olduğu, böylelikle toplumsal çözümleme ve araştırmanın dili dikkate alması gerektiği varsayımına dayanır ((2003, s.2). ESÇ, hem toplumsal pratiklerin görece kalıcı yapısıyla ve toplumsal pratikler ağının bir parçası olan dilin görece kalıcı toplumsal yapısıyla hem de özel metinlerde ne olduğuyla ilgili olabilir. Metin çözümlemesi yalnızca dilsel çözümleme değildir, aynı zamanda söylemlerarası çözümlemedir (Fairclough, 2003, s.3). Buradaki *söylem çözümlemesi*, *nitel* toplumsal çözümleme özelliği taşır, büyük metin parçaları yerine, araştırma materyalinin örneklerine uygulanabilir (Fairclough, 2003, s.6).

Toplumsal olaylar olarak metinler bilgimizde, inançlarımızda, değerlerimizde vs. değişiklikler meydana getirebilirler. Metinlerin bu etkilerinin düzenli olması gerekmez, çünkü bağlamı etkileyen pek çok diğer etmen devreye girer, örneğin çevirmenlerin olası metin yorumları farklı olabilir (Fairclough, 2003, s.8). Yayımlanan bir metin farklı anlam oluşturma süreçleri içerir ve çoklu anlamlara kapı açar, çünkü çoğul yorumlara açık görünür. Bazı metinler saydamdır, diğerleri saydamsız olabilir, o zaman da bazen büyük ölçüde düşünümsel olurlar. Metinlerin toplumsal etkileri anlam oluşturma sürecine dayalıdır (Fairclough, 2003, s.11). *Nesnel* metin çözümlemesi diye bir şey bulunmaz (Fairclough, 2003, s.14). Toplumsal araştırmaların düşünüldüğünden ve beklendiğinden çok farklı sonuçları olabilir (Fairclough, 2003, s.15).

Toplumsal olaylara katılanlar olan toplumsal eyleyiciler, metinlerin oluşumu üzerinde etkili olur , metnin öğeleriyle ilişkiler kurarlar. Toplumsal yapıya ekonomik yapı, toplumsal sınıf veya akrabalık dizgesi veya dil örnek olabilir. Bunlar bir potansiyele, bir dizi olasılığa işaret eder. Toplumsal olaylar, toplumsal pratikler ve toplumsal yapılar arasında ilişki vardır. Toplumsal yapılar dilleri, toplumsal pratikler söylemler dizisini ve toplumsal olaylar metinleri içerir. Fakat toplumsal olayların öğeleri olarak metinler yalnızca dillerin etki potansiyeliyle sınırlanamaz ve söylemler

dizisine bağılırlar. Söylemler dizisi de söylemleri, türleri ve biçimleri içerir (Fairclough, 2003, s.22-24). Bu durum, Şekil 1’de görülüyor.

Şekil 1: Toplum(lar) ve Metinler

Toplumsal pratikler, söylemi yani dili söylem dışı toplumsal öğelere eklemeler. Toplumsal olaylar nedensel olarak toplumsal pratikler ağına bağlıdır. Kişilerin toplumsal olaylardan anlam oluşturma süreci metin oluşturmaya içerir. Metinlerin anlamı, eylem, temsil ve belirlemeye dayanır. Temsil, bilgi ve dolayısıyla şeyler üzerinde kontrolle ilgili nitelik taşır. Eylem diğerleriyle ilişkiyi ve gücü gösterir. Belirleme kendiyi ilişkiyi, etiği kasteder. Bu anlamın üç yönünü bir araya getirerek metni anlamak toplumsal kuramların çeşitli kategorilerine söz konusu üç öğeyi oturtmakla gerçekleşir. Örneğin *belirleme* Bourdieu ve Wacquant’a göre kişilerin habituslarını metin çözümlemesinde göz önünde bulundurma ile ilgili olabilir. Söylemler türleri yaşama geçirir ve biçimleri temsil eder. Eylemler ve kimlikler söylemlerle temsil edilir (Fairclough, 2003, s.25-29). Metin çözümlemesinde ilişkisel bir yaklaşım kullanılabilir, buna göre metin içi çözümleme düzeyleri anlamsal, dilbilgisel ve sözcüklere dayalı gerçekleşir (Fairclough, 2003, s.35-38).

Bir metin, kendi dışındaki metinlerle, bir şekilde onun içinde yer alan diğer metinlerle ilişki içerisinde olur. Bu ilişki, alıntılar, dolaylı aktarım, özet, atıf gibi

yöntemlerle kendini gösterir. Yazarın iddiaları çerçevesinde metinde dolaylı şekilde yer alan ve metni diğer metinlere bağlayan varsayımların ön kabul, mantıksal anırtırma veya gerektirim ve sezdirim şeklinde türleri bulunur (Fairclough, 2003, s.39-40). Diğer bir tipolojiye göre, üç çeşit varsayım ayırt edilebilir: varoluşsal varsayım, önerme varsayımı ve değer varsayımı (Fairclough, 2003, s.61).

Toplumsal bilim araştırmalarında özellikle üç izlek yer alır: (toplumsal) fark, evrensel karşısında özel ve ideoloji. Sosyal yaşamdaki önemli, güncel dönüşümlerin bir yönü sosyal fark şeklinde görülür, bunun içersine kadınlar, lezbiyenler, etnik gruplar gibi sosyal kimlikler girer. Farklı metinlerdeki farklı yönelimler, farkın vurgulanma, müzakere edilme, parantez içine alınma veya bastırılma yollarının araştırılmasını sağlar . İkinci izlek evrensel karşısında özel, özellerin, yani özel kimliklerin, çıkarların, temsillerin nasıl evrensel olarak temsil edildiği ile ilgili kendini gösterir. Bu, hegemonya konusuna bağlıdır. Özel grupların toplumsal tahakkümü kurmasını, ayakta tutmasını ve diğer gruplarla çekişmesini ve bu şekilde özeli evrensel olarak yansıtmayı gösterir. İlk ikisiyle bağlantılı diğer izlek ideoloji olabilir (krş. Fairclough, 2003, s.40-41).

İnsanlar her şekilde farklılaşır ve bu farka yönelim toplumsal etkileşimin temelinde yer alır. Farka yönelim toplumsal olayları ve metinleri ayırt edici kılar. Metinlerde bu yönelim, değişik derecelerde ve biçimlerde metin içi çokseslilik olarak kendini gösteren diyalojizm ile belirginlik kazanır. Toplumsal olaylar ve metinler, açıklık; farka, çatışmaya, polemiğe, mücadeleye vurgu; farkın üstesinden gelme; farkı paranteze alma; güç farklılıklarının kabul şeklindeki senaryolarıyla farklılığı ortaya koyarlar (krş. Fairclough, 2003, s.41-45).

Metinlerarasılık farkı ortaya koyar, öte yandan varsayımlar farkı azaltır. En diyalojik çözüm açıkça kaynaklara atıfta bulunmak, gerçekten varolan *seslerin* çoğuna yer vermek olabilir (Fairclough, 2003, s.45-46). En az diyalojik çözüm varsayımlarla ortaya konur. Varsayımlar metinde *tetiklen(me)yebilir*, söylemlerle ilgilidirler ve metnin ideolojik çerçevesi bağlamında önemlidirler (Fairclough, 2003, s.61). Bu durum, Şekil 2’de görülüyor:

Eleştirel Söylem Çözümlemesi II FARKA YÖNELİM VE METİNLER

Şekil 2: Farka Yönelim ve Metinler

Yeni kapitalizm içinde dönüşümler meşrulaştırmadaki değişikliklerle de ilgili ortaya çıkabilir. Söz konusu dizge bu yolla açıklanır ve doğrulanır. Metin çözümlemesi de meşrulaştırmayı araştırılabilir (Fairclough, 2003, s.88). Amaçlılık şeklindeki anlamsal ilişkilerle gösterilir. Çeşitleri, (gelenekler, töre, hukuk ve kurumsal yolla) yetkilendirme; rasyonelleştirme; (değer dizgeleri yoluyla) tinsel değerlendirme ve anlatı yoluyla meşrulaştırma şeklinde kendini gösterir (Fairclough, 2003, s.98). Nesneler, varlıklar, insan grupları vs. arasında farklılıklar yaratmak ve bunu kuvvetlendirmek ve bunları birbirine denk olarak temsil etmek yoluyla farkları yok etmek, farklılığa ve denklığe ulaşmak sürekli toplumsal bir süreç olan *sınıflandırmanın* parçası olabilir (krş. Fairclough, 2003, s.88).

2.5. Karl Raimund Popper ve Yanlışlanabilirlik Ölçütü

Popper'a göre (krş. 1960, s.51-55), olgucular *pozitif* deneysel bilim alanı dışında uğraşılacak anlamlı felsefi bir kuram olduğu düşüncesini sevmezler, doğru bir bilgikuramı veya yöntembilim olduğu düşüncesini de sevmezler. Felsefi sorunları yalnızca *sözde problem* veya *yapboz* olarak görmeyi isterler. Günahkâr, anlamsız felsefeyle anlamlı, pozitif, deneysel bilimin güdüsüyle çatışırlar. Felsefeye yönelik

en son olgucu saldırıları, *deneyimin* eleştirel çözümlemesinin yetkisiyle gerçekleşiyor. Olguculuğun en son keşfi, tam olarak deneyimin kendisi olabilir. Yöntembiliminin deneysel bilim olduğu bu yaklaşımın prosedürü, *doğalcı* olarak betimlenebilir. Bu bilimsel yöntemin, deneysel bilimde gerçekten tümevarım ilkesini kullanıp kullanmadığı tartışmalı bir konu olarak görünüyor. Öte yandan, neyin *bilim* ve kimin *bilim insanı* olduğu geleneğe ve kararlara bağlı kalacaktır. Tümevarım ilkesi bilimde kullanılmaktadır, fakat gerekli değildir, bize yardımcı olmaz ve hatta tutarsızlıklara yol açar. Dolayısıyla doğalcı yaklaşım, eleştirel olamaz. Bu bilimsel yaklaşımı savunanlar ne zaman bir gerçeği keşfettik sansalar yalnızca bir gelenek önerirler. Böylelikle, gelenek bir dogmaya dönüşebilir. Doğalcı yaklaşımın bu eleştirisi, yalnızca anlam ölçütüne yönelmez, fakat bilim düşüncesi ve sonuç olarak deneysel yöntem düşüncesi eleştirilir. Yöntembilimsel kurallar burada *gelenek* kabul edilmekte ve deneysel bilim oyununun kuralları olmaktadır. Bilgikuramının çeşitli sorunlarının birbiriyle sistematik ilişki içinde olduğu veya sistematik olarak ele alınıp alınamayacağı kuşkulu bir hal alır. Bu kuşkular da doğrulanmamıştır. Bilim kavramının tanımı da dogmatik olma eğilimindedir.

Popper’a göre (1997, s.ix-x), bilimsel bilgi ve onu üreten insan rasyonalitesi daima yanılabilir ve hataya konu olabilir, fakat bunlar insanoğlunun gururu olarak görünür. Uzmanlar, uzmanlık alanları içinde hapsolür. Ancak bunlar entelektüel modalardan ve uzmanlıklardan kurtuldukça, bilim ve rasyonalite üretime geçer. Uzmanların yetkelerine başvurmak, ne özür olabilir ne de savunma. Tersine, ne kadar az bildiğimiz ve ne aynı zamanda pek çok alanda çalışan insanların ne kadar az bildiği ortaya konmuş olur. Entelektüel modaların, uzmanlıkların ve otoritelere başvurmanın bilginin ölümü olduğu ve bilginin derinliğinin tamamen uzlaşmamaya dayandığını tanımak da itiraza açık nitelik taşır.

Karl Popper’ın deneysel bilim ile ilgili saptamaları, büyük anlatılardan biri olan bilimin postmodernizm tarafından yerinden edilmesini anlamayı kolaylaştırıyor.

Popper’ın yanlışlanabilirlik ölçütü kullanıldığı zaman, bazı kişilik tiplerinin kadınlara, bazı kişilik özelliklerinin erkeğe özgü olduğu iddiası, daima istisnaları bünyesinde barındıracaktır. Bu da kadınlara bazı kişilik özelliklerinin, duygusal tepkilerin ait olması iddiasını yanlışlayacaktır, çünkü istisnalar kaideyi bozar. Kadın ve erkek doğuştan eşittir ve eğer bir farklılık varsa bu kadının avantajı olabilir.

Kadınla erkek arasında görünüşte bazı farklar varsa bunu yaratan toplum ve kültürdür.

2.6. Değerlendirme ve Sonuç

Eril toplumsal iktidar, erkek tahakkümünü yaratmada yazını ve yazın çevirisini kullanır (krş. Yücel, 2009, s.82). Yüzyıllarca yazıncıların erkek ağırlıklı olması, yazına erkek hegemonyasını tesis işlevini, yarı iradi yarı gayri iradi olarak yüklemiştir. Dil erkek karakterliyse söz konusu işlevin payı büyüktür denebilir. Tarih ve hukuk, hatta bazı dinsel metinler erkek egemen dil ve ruhla kaleme alınmıştır. Kadınlara çevirmenliğin yakıştırılması, fallus kalemin, yazınsal yaratmanın erkek tekelinde düşünülmesi; kadının ikincil görülmesinin göstergesi olarak yorumlanabilir. Kadın dili, tarihi yaratılmalı, hukuk içerik ve biçim bakımlarından yeniden kaleme alınmalı, dinsel metinler yeniden çevrilmeli ve yazında kadın dili kurulmalıdır. Kadın çevirmenlerin bu bağlamda dili yeniden kurucu işlevi vardır. Örneğin, Luce Irigaray'nin *kadın dili* dünya dillerinde çeviri yoluyla yaratılabilir.

Elbette, Pierre Bourdieu'nün *Masculine Domination*'da savunduğu ve toplumda erkek tahakkümünü kökleştiren kalıcı ve evrensel görünen *doxa*'lar, habituslar, alanlar, sermaye mekanizmaları, piyasa kuralları vardır, ancak bu kadın hareketinde ve erkek tahakkümünü aşmada başlangıç noktası olmamalıdır denebilir. Bu, pedagojik gerçekliklere benzer. Elbette insanın kişiliği, psikolojik yapısı ve pek çok özelliği, hem çevrel hem de kalıtsal etmenlerce belirlenir, ama pedagoji ve eğitim öğrenciyi *tabula rasa* kabul etmese bile ona yaklaşımı önyargısız olmalıdır, yoksa eğitimin hareket noktası *katilin oğlu katil olur* yaklaşımı olamaz. Kaldı ki, değişmeyen tek şey değişim demek olanaklıdır. Bu bağlamda toplumda değişmezler, sürekliler, sonsuzlar, ölümsüzler yoktur. Evrensel toplumsal yasalar peşinde koşmak boşuna ve kasıtlı olabilir. Nomotetik, tümelci, evrenselci toplumsal yasalar aramak postmodern ve olguculuk sonrası epistemolojide tartışmalıdır. Alain Touraine feminist olmamasına rağmen feminizmin kadın hak ve özgürlüklerine katkılarını alkışlıyor. Doğru olan budur.

Kadın hareketinin başarıya ulaşması kanımca erkeklerin kadınlar hakkındaki zihniyetinin değişmesine doğrudan bağlı görünmektedir. Ancak, bir de konunun bilinçdışı ve kolektif bilinçdışı boyutu bulunuyor. Erkeklerin evrimsel açıdan da bakıldığında bilinçaltındaki dişi imgesi değiştirilebilir mi, buna bilincin gücü yeter

mi? Üstelik böyle bir bilinç oluşturulabilir mi? Burada, üçüncü kuşak feministlerin olumladığı üzere, kadınların hem erkekten farklı hem de erkeklerle eşit olduğunu kabul etmek güzel bir hareket noktası olabilir, ancak bu toplumsal cinsiyetle sınırlı olmalıdır, çünkü kadınla erkek arasında doğuştan bir fark bulunmaz.

Eril tahakkümün hem toplumsal yapılarla hem de algı şemaları ve habituslarda oluşturulmaları ve yeniden üretilmelerinde Türkiye’de kadınların kendilerinden ekonomik, sosyal ve kültürel olarak üstün erkeklerle birlikte olma, evlenme eğiliminin payı önemli rol oynar. Eşitsizliğin en baştan oluşması, eril tahakkümün sembolik sermayesi gibidir. Kadınlar eril tahakkümü yeniden üretiyorlar. Bu bağlamda de Beauvoir’ın ele aldığı (1997, s.450) 1949’ların Fransa’sındaki geleneksel aile modeli ile 2014’lerin Türkiye’sinde durum ve koşullar, aile geleneği konusunda koşturuyor. Aslında, bu aile geleneğini değil, gelenekselliği gösteriyor. Bu kronolojik koşutsuzlukta Fransa ile Türkiye arasındaki gelişmişlik farkının rolü bulunuyor. Kadınlar erkek tahakkümünün yeniden üretilmesinde rol oynuyor. Aktif, Tanrılığa soyunan sert baba ile edilgen, babanın her dediğinin yapılmasına aracı olan anne şeklindeki aile yapısı erkek tahakkümünü yeniden üretecektir. Çocuk terbiyesi uni-sex olmadıkça bu durumun değişmesi zor görünüyor. Kadınların kendilerinin üzerindeki erkeklerle evlenerek erkek tahakkümünü yeniden üretmesi, 1980’lerden itibaren *çarpık* kapitalistleşen Türkiye’deki geç kapitalist, oturmamış tüketim toplumunda yer alan kadın-erkek ilişkilerinin çarpık yönlerinden biri olabilir. Öte yandan, kadının ekonomik bağımsızlığı, aile yükü ve sorumluluğu altında kocaya tabi konumunu aşmasına yetmeyebilir. Karısının ve/veya karısının ailesinin gelirin aile gereksinimi adı altında göz diken sayısız erkek bulunur. Bu Türkiye’de çok belirgindir.

3. UYGULAMA: WOOLF VE WELDON'IN YAPITLARININ KADIN ÇEVİRMENLERİ / ÇEVİRİ SÜREÇLERİ VE EYLEYİCİLER

3.1. Virginia Woolf'un Feminizme ve Modern Yazına Katkıları

Virginia (Adeline) Woolf (1882-1941) roman türüne önemli katkılarda bulunmuş bir yazar ve eleştirmen olarak ünlenmiştir (AnaBritannica, 1994, c. 32, s.15). Anglo-Amerikan dünyasında Faulkner, Joyce gibi isimlerle birlikte modern yazının kurucuları arasında yer alır.

Eğitimi babası eleştirmen Sir Leslie Stephen'dan alan Woolf, onun ölümünden sonra Bloomsbury grubunun merkezi olacak yere taşınmıştır (AnaBritannica, 1994, c. 32, s.15). Bu yazınsal-felsefi hareket, yapıtlarını da etkilemiştir. AnaBritannica'da ifade edildiği üzere (1994, c. 32, s.15), evlendiği Leonard Woolf ile birlikte Hogarth Press'i kurmuşlardır.

Woolf, zamanın yüzyıllardır süren ardışık akışının ve dış koşulların insan bilincindeki izlerini, tarihsel cereyan içinde geçmişle bugünün iç içeliğini, karakterlerin anlatılamaz, parçalanamaz özelliklerini yapıtlarına yansıtmıştır. Buna *Jacob's Room (Jacob'ın Odası)* ile başlamış ve bunu *Mrs Dalloway* ve *To the Lighthouse (Deniz Feneri)* romanlarında sürdürmüştür (krş. AnaBritannica, 1994, c. 32, s.15). *Mrs Dalloway* bilinçakışı tekniğinin başarısının güzel bir örneği olarak bilinir. Bu yapıtta biçim ve ustalıkla anlatım, yer yer zengin içeriği gölgede bırakacak kadar sanatsallık taşır. AnaBritannica'ya göre (krş. 1994, c. 32, s.15) tarihsel bir fantezi olan *Orlando*'da I. Elizabeth döneminden 1928'e kadar olan sürede İngiltere'yi ve oradaki yazınsal yaşamı konu almıştır. Uzun bir deneme olan *A Room of One's Own (Kendisine Ait Bir Oda)*, kadın yazarların erkek egemen yazın dünyasında karşılaştığı zorlukları işlemiştir. *The Waves (Dalgalar)* da bilinçakışı tekniğiyle kaleme alınmış olup Woolf kahramanların çocukluktan yaşılığa kadar bilinçakışını olduğu gibi yansıtmaya yönelmiştir.

Virginia Woolf psikopatolojisini yapıtlarına yansıtan bir yazar olarak bilinir. Yazmak hem sinir krizlerinin sonucu hem de onlar için bir iyileşme kaynağı

olmuştur. Woolf'un yaratıcılık süreci bir üçgene benzer: bir ucunda kişiliği, öbür ucunda sinir krizleri, diğer ucunda yapıtları yer alır (Bulut, 1992, s. 78). Woolf, psikopatolojisinin etkisiyle, evlerine yakın nehre atlayarak intihar etmiştir (AnaBritannica, 1994, c. 32, s.15).

3.2. Weldon'ın Yazınsal ve Feminist Kişiliği

Fay Weldon'ın kendi anne babası ile ilişkilerine ve evlilik yaşamına ilişkin aşağıdaki saptama ve çıkarsamaların kaynağı, Doçent Doktor (Doç. Dr.) Murat Seçkin ile yapılması planlanan ve sonra iptal edilen görüşmeye hazırlık niteliğinde Yrd. Doç. Dr. Psikiyatr Bahadır Bakım ile yapılan ve Ek 3'te transkripsiyonu verilen ön görüşmedir. Daha sonra başka kaynağa da yer verilecektir.

Weldon üç erkekle evlenir, üçü de muhtemelen hayran olduğu, belki baba yerine koyduğu kişiler olabilir. Muhtemelen annesiyle yaşadığı çatışmalar onu baba yerine koyduğu kişilere yaslanmaya itmiştir, onlarla evlilik yoluyla da ayakta kalmaya çalışmış olabilir. Belki de onları hem baba hem eş yerine koyduğu için (iki) evliliğini de yürütememiştir. İngiltere'de Soğuk Savaş döneminde votkayı övmesi aykırılığını, meydan okuyucu tavrını yansıtmakta, ben hepinizden daha erkeğim, erkekçe söylerim, korkmam, normal kadınlardan farklıyım, demekte olabilir. Bazı yapıtları erkeği hiçe saymakta, öte yandan ereksiz hayata tutunamamaktadır ki, bu bir ikilem gibi görünüyor. İşte söz konusu kırıklık hem yapıtlarında hem yaşamındaki farklılıkla ortaya çıkmıştır. Bahadır Bakım'la görüşmede yer almayan bir nokta şudur: Yazar olan annesini bu şekilde rakip görmüş ve onu alt etmek için yazar olmuş olabilir. Bakım'a göre, ilişkilerinin bir kısmını cinsellik üzerine kurmuş görüntüsü verir. Evlilik dışı çocuğu da, cinselliği yakınlık kurmak, destek bulmak amacıyla kullanmasıyla ilgili gözükür. Bir taraftan annesi üzerinden gelen kadınlara düşmanlığı, bir taraftan yakınlık kurmak için kadınlığını kullanma dürtüsü var olduğu izlenimi verir.

Fay Weldon, yapıtlarında cinsiyet eşitsizliğinin altını çizmekten çok kadınların aşağı konumlarını yükseltme sorumluluğuna vurgu yapar (krş. Şentürk, 2008, s.2). Kadın, ataerkil aile yapısını yıkmak için kendi aşağı konumunu, kendisine biçilen geleneksel toplumsal rolleri değiştirmeli ve kendi seçimlerine göre yaşamalıdır denebilir. (Şentürk, 2008, s.72). Romanlarında evlilik ve güzellik miti gibi konuları ele alması yeni sayılır. Weldon, geleneksel cinsiyet rollerini, cinsiyet ayrımını ve

kadının toplumsal-kültürel düzlemde aşağı konumunu ironik olarak ele alır (Şentürk, 2008, s.3-4). Romanlarında evlilikleri, kadının evdeki ve işyerindeki yaşamını, özverisini, kadınlar arası savaşımı ele alır; temel vurgusu kadının kendi bireyselliği, gücü, bağımsızlığı ve bütün toplumun parçası olması olarak görünür (Şentürk, 2008, s.12). Weldon, kadına geleneksel annelik, fiziksel güzellik, ideal eş rolü yerine baskıya ve zorunluluklara karşı çıkan birey imgesini kazandırır, dolayısıyla kahramanlar melek ve mükemmel anne olmaz ve evlilikler de mutlu yürümez. Amacı, kadınla ilgili toplumsal sorunları iğneleyici ve eleştirel olarak ele alıp okurda bilinç ve uyanıklık yaratmak olabilir (Şentürk, 2008, s.13-15).

Weldon'ın romanlarında erkekler ayrıntılı benimsenmez, dengesiz kişilerdir, bazı kadınların kocası olarak eşlerini aldatırlar, çocuklarıyla ilgilenmezler, evlerini terk ederler, haksız yere eşlerini suçlarlar. Muhtemelen bu, Weldon'ı küçük yaşta evi terk eden babasından kaynaklanır. Erkek karakterlerin tersine kadın karakterlerin özel duygu ve özellikleri yer alır, erkeklerle ve diğer kadınlarla rekabet halinde yaşarlar (Şentürk, 2008, s.76).

Weldon toplumu ve kültürü eleştirir. Kadının kendi yaşamı üzerinde kendi iradesini kurması toplum, reklamlar, hatta teknoloji tarafından engellenir. Güzellik, annelik, ideal eş olma, mükemmellik, bu kurumlarca ve kolektif bilinçdışı tarafından kadına dayatılır. Ancak, kararlılık, zekâ ve güçlü irade, ataerkil toplumla savaşım sonuç getirebilir (krş. Şentürk, 2008, s.77).

Ekteki ikinci elektronik postasında görüldüğü gibi Weldon, Birleşik Krallığın keskin sınıf ayrımlı toplumunda aristokrasi aleyhine taraf olur. Komünist devrimin ilk olarak Çarlık Rusya'sında değil de keskin sınıf ayrımlı Büyük Britanya'da beklenmesi de rastlantı değildir. Günümüzde de sınıf sorunsalı, Birleşik Krallık kültüründe çok önemli görünüyor. Burjuvaziden gelen, burjuvazinin yazını oluşturduğu Weldon, kendi sınıfına karşı nasıldır acaba?

Weldon'ın ilk elektronik postasında vurguladığı gibi yazmayı bir iş olarak görmesi, ruh hali-yaratıcılık bağı, hatta yaratıcılığı yadsıması, yaratıcılığı mekanik ve iş olarak değerlendiren popüler kültüre özgü bir eyleyici olduğunu düşündürebilir.

3.3. Woolf ve Weldon Çevirmenleri

Tomris Uyar (TU) özgün anlatım özellikleri içeren öyküleriyle ve çevirileriyle tanınmıştır. Arnavutköy'deki İstanbul Amerikan Kız Kolejini ve İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Enstitüsünü bitirmiştir (AnaBritannica, 1994, c. 31, s.45).

Turgut Uyar ile birlikte Luctretius'tan *Evrenin Yapısı* (1974) çevirisi ile 1975 Türk Dil Kurumu Çeviri Ödülünü kazanmıştır. V. Woolf, G. Garcia Marquez, J. Rulfo, L. Carrol, K. Vonnegut Jr., J. Cortazar, J. L. Borges gibi yazarlardan çevirileri vardır (AnaBritannica, 1994, c. 31, s.45). İletişim Yayınları Edebiyat Editörü Ünüvar'ın da vurguladığı gibi, Çevirmen TU, Woolf'un *Mrs Dalloway* romanını Türkçede yeniden yazmak istemiştir. Hem çevirisinin başarısı hem de yazar ve çevirmen kimliğinin potansiyeli bu saptamayı doğrulamaktadır. AnaBritannica'nın (1994, c.31, s.45) yazdığı üzere, *Çağdaş Amerikan Öyküsü* (1980) ve *Amerikan Hikâyeleri Antolojisi* (1983) adlı derlemeleri vardır.

Virginia Woolf'un *Mrs Dalloway* yapıtının çevirmeni İlknur Özdemir çeviriyle ilgili akademik bir eğitim almadığını vurgulamıştır. Bu nedenle, akademik yanıtlar gerektiren bazı soruları yanıtlamayacağını belirtmiştir. Daha sonra görüşme yapmamıştır.

Öte yandan Fay Weldon'ın *Spa Decameron* adlı yapıtının çevirmeni AT (Aslı Telseren) de çeviri ile ilgili bir eğitim almamış, İngilizce'yi Anadolu lisesinde öğrenmiştir. AT yaşamda merdivenleri yukarı doğru tırmanması süren, çeviri için de gelecek vaat eden, oturmuş bir entelektüeldir. Yüksek lisansını Université de Paris 7 Diderot'da *sociologie et philosophie politique* alanında yapmıştır. Halen Fransa'da aynı üniversitede tez aşamasında doktora öğrenimini sürdürmektedir. Görüşme sorularına verdiği yanıtlar içten ve doyurucudur. Lisans öğrenimi sırasında üç kitap çevirisi yapmıştır. Çalışma dili dışında Fransızca ve Almanca bilmesi ve ara sıra Fransızca makale çevirisi yapması da kayda değer görünüyor. Fransızca'yı Fransız yazarları kaynak metinlerinden okuyabilmek için öğrenmesi çarpıcı olabilir. AT, yazın çevirisi ücretinin kadın yazın çevirmenlerine ekonomik özgürlük sağlamasının çok zor olduğunu vurgular. Ekonomik özgürlük sağlayacak kadar çeviri ücreti ödeyen yayınevleri ender bulunur.

3.4. Çeviri Süreçleri ve Çeviri Yapıtlar

Woolf'un romanı, homolog karşıtlıkların varlığını sürdürdüğü feminizmin alacakaranlığında geçer. O zamanların Büyük Britanya'sında kadın kısmen, de Beauvoir'ın dediği üzere, erkeklere göre tanımlanmakta ve ayrımsanmaktadır. Öyle Lady Bruton gibi güçlü bir kadın bile erkek özelliklerine sahip olarak nitelenmekte, bu şekilde erkeğin *özne* olduğu, kadının *öteki* olduğu dönemin İngiliz toplumunda, kadın erkek üzerinden tanımlanır ve ayrımsanır. Clarissa, Lucrezia, Sally ev kadınıdır. Elizabeth'in kişisel nedenlerle gerçekleşmesi olanaksız da olsa tıp öğrenimi görmeyi isteyebilmesi feminist kazanımları doğrular. Bu çağda işbölümü ayrımcı karakter taşır. Cinsel organlara ve anatomik farklara dayalı ayrım(cılık), toplumsal işbölümünü belirler. Toplumda, ekonomide, ailede ve kültürde kadını erkeğin ötekisi ve ikincil kılan olumsuz önyargıyı üreten, erkek egemen *doxa* ve erkeklerin zihnindeki ve toplumsal yapılardaki erkek merkezli habitustur. Oysa, Weldon'ın kahramanları için kadın-erkek ayrımı, anatomik ve örgensel ayırtı transseksüel Hâkim karakteriyle aşılar. Kadına dönüşen Hâkim erkek kimliğini de taşır. Böylelikle ve diğer kadın kahramanların gösterdiği gibi, kadın artık tam olarak erkeğin *ötekisi* olmaz. Weldon'ın Büyük Britanya'sında da kadın için en önemli parametre gene erkektir, ancak kadın kimliği sadece erkeğe göre tanımlanmaz ve ayrımsanmaz. Touraine'in saptamaları ile de örtüşen şekilde, kadınlar benliklerini cinselliğe göre inşa eder. Bu geç kapitalizm çağında, cinsellik kadın ve toplum için Sanayi Devriminden geç kapitalizme kadar olan dönemde emeğin sahip olduğu role sahip olur. Weldon'ın beyin cerrahı veya şirket sahibi gibi kadın karakterleri geleneksel ayrımcı işbölümünün yıkılışını alkışlar. Bu bağlamda, Büyük Britanya'daki doksik düzen kısmen parçalanmıştır. Bu dönüşüm, Victoria Çağından, Woolf'un döneminden beri süregelen feminist evrime dayanır. Dolayısıyla Bourdieu'nün toplumbilimsel ve insanbilimsel baz olarak erkek tahakkümünün evrensellerini, derin yapısını değişmez ve sabit görme çabası boşuna olabilir. Değişmeyen tek şey değişimin kendisi olduğu söylebilir. Eski atasözünün dediği gibi, *Omnia mutamur nos et mutamur in illis (Her şey değişir, biz de onlarla birlikte değişiriz)*.

Erkek tahakkümünü, Woolf'un Lady Bruton, Lady Bexborough gibi kadın karakterleri bile aşamaz ve *erkeksiliğe* mahkûm olur, çünkü Büyük Britanya İngiliz erkeklerinin annesidir ve milliyetçilik, yurtseverlik, ekonomi konuları eril olarak

düşünülür. Söz konusu hanımefendiler bile erkeklerin *libido dominandi* yönünü tanır ve bir adım geride dururlar. Clarissa, Lucrezia, hatta Sally ev düzeninden sorumludur. Erkek karakterler, asker, subay, serüvenci, milletvekili, kahramandır, tarih yaparlar. Weldon'ın Beyin Cerrahı Shimmer, Sparkle, Manikürcü gibi kadın karakterleri bile davranışlarını eril *doxa*'ya göre ayarlar. Sevgiliyle ilişki peşinde, cinsellikte özne yerine nesne olmayı bile kabul ederler. Simon de Beauvoir'ın kuramsallaştırdığı cinsellikte erkek özne-kadın nesne konumu, yirmi birinci yüzyıl Büyük Britanya'sında da kısmen sürer. Üstelik, bu beyin cerrahı karakterler kısmen eril *doxa*'nın sınırlarını aşan başarılarıyla uzmanlıklarına ulaşmıştır. Erkeklerin kolektif bilinçdışı, gelenekselliği binlerce yıldır sürdürür. Tahakkümcü habitusları ve bunlara koşut toplumsal yapıları kökleştiren, sürdüren işte bu kolektif bilinçdışıdır denebilir. Buna koşut olarak, bireysel eyleyiciler (fiziksel şiddet ve sembolik şiddetiyle erkekler dahil), aile, kilise, eğitim sistemi ve devlet erkek tahakkümünü yeniden üretir. Öte yandan kolektif bilinçdışı hem sınırlı olarak soyoluşsal hem de bireyoluşsal evrimle ilgilidir. Bourdieu her ne kadar erkek egemen habitusu ve eril tahakküm *doxa*'sını genetikle bağlamaya da çalışsa da, kolektif bilinçdışını yaratan insan türünün toplumsal-kültürel dünyası demek mümkün görünür. Cinsiyeti, toplumsal cinsiyeti, cinselliği, insan zihnindekilerin eşbiçimlisi toplumsal yapıları yaratan, toplumsal ve kültürel yaşamdır denebilir.

Butler 'ın Wittig yorumuna göre (2010, s.70), tek cins eril olandır, genel olan odur. Aslında dişil diye bir cins bulunmaz. Bu düzen dille sağlanır. Bu bağlamı en iyi yansıtan dönemlerden biri, *Mrs Dalloway*'de hâlâ etkileri süren Victoria Çağıdır. Clarissa Dalloway'in heteroseksüellik bağlamında aseksüel olmasıyla, kocasıyla bir ilişkisinin olmamasıyla, Butler'ın öngördüğü ve tezin 18'nci sayfasında da ele alındığı üzere, toplumsal cinsiyet dayatmalarının, Victoria Çağının getirdiği ikiyüzlülüğünün, cinselliğin kaçak ve gizli yaşanmasının da ilgisi olabilir. Clarissa'yı heteroseksüel olarak aseksüel yapanın dönemin toplumu olduğu söylenebilir. Bu toplum da yoğun olarak sınıflaşmış, hiyerarşik ve erkek boyunduruğunun geçerli olduğu, dönemin İngiliz toplumdur. Clarissa'nın arzusuzluğunu yaratan toplum olabilir.

Clarissa Dalloway'in eski sevgilisi Peter Walsh ile hâlâ yaşadığı platonik aşk, *amor fati* çerçevesinde yorumlanabilir. Bu, tıpkı kocasına eskiden beslediği *amor fati* gibi erkek tahakkümünü yeniden üretir.

Woolf'un Büyük Britanya'sı, binlerce yıllık tarihiyle, hâlâ süren Victoria Çağı gelenekleriyle, aile, kilise ve eğitimin sürdürdüğü erkek egemen *doxa* ile erkek egemen habitusu yeniden üreten ataerkil bir toplumdur. Kadınların dünyasında erkeklerce çizilen, net olmasa da birincil olan bir kontur bulunur. Weldon'ın post-feminist günümüz Büyük Britanya'sında bunların yalnızca kalıntıları, izleri durur. Ancak, hâlâ, Bourdieu'nün vurguladığı üzere, erkekler, kadın gerçekliği, kadın dünyası için birincil parametrelerden biridir, ancak elbette tek parametre olamazlar, Touraine'in altını çizdiği gibi, *Spa Decameron*'un kadın karakterleri benliklerini cinsellik üzerinden olumlar.

Woolf'taki dönemin Büyük Britanya'sı, kadın-erkek farkını tanımaktan çok bunu ayırım olarak görür. Weldon'ın çağı olan Büyük Britanya, kadınlara geniş özgürlükler tanıyan, kadın-erkek farkını tam eşitlik bağlamında tanımaya yönelen ileri bir Batı toplumudur. Dolayısıyla, Weldon'ın kadınları günümüz Büyük Britanya'sının Yücel'in tezindeki kurgulayıcı erkekler ve eril iktidar görüntüsünden çok Touraine'in özne kadınlar portresine yakın durur.

Bourdieu'ye göre (2001, s.84) Victoria Çağının erdemlilik taslaması, bekâret kültürünü getirmiştir ve kadınları suluboya ve piyano gibi ev sanatlarına yöneltmesiyle, Clarissa Dalloway'in ev kadını olması, kayda değer bir öğreniminin olmaması ve tek uğraşının düzenlediği partiler olması bağlantılı görünür. Clarissa Dalloway'in yüksek kültür dairesine eklemlenen yaşamında kültürsüzlüğü, eğitimsizliği, kızı Elizabeth'in tembelliği, olumsuz ve eleştirilmesi gereken durumlar olarak kalır. Böyle kadınlar, avantajlı toplum kesimlerinden gelmelerine karşın erkek merkezli *doxa*'yı yeniden üretirler. Bu duruma cinsel özgürlüğünü yaşamaya çalışan, delişmen, çekici Sally de dahil edilebilir. Öte yandan Doris Kilman karakteri, Büyük Britanya'da yoksul kesimin istese de kaliteli formel yüksek eğitime, yüksek kültüre ulaşamayacağını gösterir. Woolf'un bu aristokrat kadınlarına karşılık, Weldon'ın burjuva kadınları toprağı elleriyle kazıyarak, söke söke statü, prestij ve özdeksel gönence kavuşurlar.

Woolf'taki dönemin Büyük Britanya'sı kadın-erkek farkını tanımaktan çok bunu ayırım olarak görür. Weldon'ın çağı olan Büyük Britanya kadınlara geniş özgürlükler tanıyan, kadın-erkek ayırımının iyice azaldığı bir Batı ülkesidir.

Weldon'ın kadın kahramanları, büyük ölçüde Bourdieu'nün kadınlarından, farklı görünür, çünkü erkek tahakkümünü, bunun getirdiği kısıtlamaları ancak

kendileri isterse yaşarlar. Kendi ayakları üzerinde duran, ekonomik bağımsızlığı olan güçlü karakterler görüntüsü verirler. Popüler kültürde de gerçekçi, hatta bazı durumlarda da olumlu kadın imgesi, kadın söylemi olabilir. Bunu Weldon'ın Eve Hambeldon tiplemesi doğruluyor. Ancak, popüler kültürde yer almasına karşın Eve Hambeldon üst sınıftan gelir.

Woolf'un dönemi olan feminizmin şafağında erkeklerin kadın imgesini en iyi Clarissa Daloway yansıtır, onu Sally izler. Bu arada Clarissa'nın kızı Elizabeth bu potansiyeli taşır. İtalyan gelin Lucrezia bile Septimus'un zihnindeki kadının imgesinin yaşam buluşu olarak görünebilir. *Mrs Dalloway* romanında o çağın kadın imgesiyle savaşıyor kadın karakterler, belki Sally ve Doris Kilman olabilir. Sally cinsel özgürlük, Doris Kilman ise daha iyi bir toplumsal statü için savaşıyor verir. Weldon'ın postfeminist çağının kadınlarının tümü savaştıkları kadın imgesini fiziksel, cinsel ve toplumsal olarak yakalayabilmek için çok uğraşır. Belli ki, kendilerine ait bir kadın imgeleri yer almaz. Woolf'un kadın karakterlerinin erkeklerin peşinden *mazoşist* bir aşkla koşması, *fiziksel yetersizlik duygusunu* güzellik ve kozmetik endüstrisiyle kapatmaya çalışması belirgin değildir. Oysa, Weldon'ın kadın karakterleri, örneğin Konuşmacı bir göçmen erkeğin peşinden mazoşistçe koşuyor. Kadın karakterler genelde güzellik ve kozmetik endüstrisine tapıyor, kitabın adının geldiği spa da güzellik hizmeti veriyor.

Günümüz Fransa'sında kitlesel bir kadın hareketinin yokluğu kadın haklarının, insan haklarının ve feminizmin kuram ve uygulamadaki gücünü ortadan kaldırmaz. Elbette, bu Weldon'ın Büyük Britanya'sı için de geçerli olabilir.

Fay Weldon'ın incelenen yapıtı ve bunun çevirisi aşağıda irdelenen bağlamlarda yüksek ekin öğeleri de taşıyan popüler yazın örneği görüntüsü çizer. Yüksek kültür öğelerine örnek, Sigmund Freud, Marcuse, Adorno ve Fromm'la ilgili yerler gibi görünüyor. Ancak, bu değinmeler *name-dropping* düzeyinde yer alır ve romanın içeriği ile ilgisi bunu pek aşmaz. Dolayısıyla, Tezin 165-166'ncı sayfalarında yer alan Çevirmen AT ile İkinci Görüşmede verdiği yanıtta görüldüğü gibi, içeriğinde yüksek kültür öğeleri olmadığını söylemek bile gerçekçilikten uzaklaşmak olmaz. Yazar, üst sınıf veya burjuvazi denilebilecek sınıftan kadın kahramanlara yer verir, ancak Woolf'unun tersine, bakış açısını belirleyen yüksek kültür değil, popüler kültürdür. Kaynak metindeki uzun, hatta sofistike ve kısmen söz sanatları taşıyan tümceler de yüksek kültür öğeleri taşır. Kaynak metnin yirmi

dördüncü bölümündeki Fransızca tümceler metne estetik katar. *Spa Decameron*'da Weldon, günümüz İngiliz burjuvazisinin kadın kahramanların penceresinden ve sahnesinden panoramasını çizer. Kadın kahramanları Woolf'unkiler kadar görgülü, hatta eğitilmiş değildir, ancak çoğunluğu Woolf'unkiler kadar varlıklardır. Denilebilir ki, yüksek kültür tüketimde kaliteyi, popüler kültüre markaları, pazar ekonomisinin reklamlarını, gösterişi, hatta *kitschi*, yani tecimsel kaygılarla üretilen sıkıcı, itici ve rüküş ürünleri esas alır. *Mrs Dalloway* romanının karakterleri ile *Spa Decameron*'unkiler bu bağlamda ayrışır. Weldon'ın biçiminin AT tarafından Türkçe'ye aktarılan biçimi de bu toplumsal söylemi veya kadın söylemini yansıtıyor. Örneğin argo ve küfür kullanımı yer alır. Aslında Woolf ve Weldon'ın kadın kahramanlarının dünya görüşü, bakış açısı farklıdır Bunda incelenen yapıtların geçtiği dönemlerin ayrı olmasının da payı vardır. Büyük Britanya'nın sınıflı yapısı ve Kraliyet, aristokrasiyi ve buna yakın toplum kesimini diğer sınıflardan ayırmaktadır, ancak denilebilir ki bu, ekonomik varlık bağlamında bir ayrışma değildir, kültür, beğeniler, dünya görüşü, bakış açısı, görgü, etik, eğitim gibi alanların yarattığı ayrışma olarak görünür. Birinci elektronik postasında görüldüğü gibi, Weldon yazınsal yaratıcılığı bir ticari etkinlik olarak görmektedir. Bu popüler kültüre özgüdür. Popüler kültür sanata değil, ticarete hizmet eder.

Öjenist, ırkçı ve İngiliz milliyetçisi Doktor (Dr.) Bradshaw takdir edilecek, yüksek kültüre özgü özellikleri de taşır. Sınıf-kültür ayrımı yapmadan vizitesini ödeyebilen her hastasına kırk beş dakika vakit ayırır. Bu, psikoterapinin minimum süresi olarak bilinir. Psikoterapinin tam olarak şekillenmediği bu çağda, psikoterapötik yaklaşıma sahiptir. Hastalarına ayrımcılık yapmaz. Bu soylu bir davranış gibi görünür. Warren Smith'in psikozdan çıkamaması; Dr. Bradshaw'ın yetersizliğinden değil, antipsikotik ilaçların henüz keşfedilmemiş olmasından kaynaklanır. Bilinen az sayıdaki psikiyatrik ilaçtan biri olan bromür tek başına psikoz üzerinde etkili olmaz. Öte yandan, yurdumuzda devlet hastanesinde hastaya beş dakika bakıp ilaç yazan, psikoterapiye vakit ayıramayan psikiyatr, psikiyatrinin popüler kültürle bağlantısına, Dr. Bradshaw'un muayenehanesinde gerçekleştirdiği tedavi psikiyatrinin yüksek kültürle bağlantısına örnek olabilir.

Weldon, *Spa Decameron*'un içeriğinde ateizmden dünyada (siyasal) İslam'ın yükselişine, Gramsci'den Marx'a, geleneksel değerlerden postmoderniteye, ideolojiden kapitalizme, Freud'dan kadınların cinsel özgürlüğüne ve cinselliğine,

lezbiyenlikten geyliğe, heteroseksüellikten biseksüelliğe, kürtajdıan ensest ilişkiye pek çok konuya değinir. Değınmeleri yüzeyseldir.

Woolf, söz konusu romanda gerçekçi bir biçem ve içeriğe yer verir. Yirminci yüzyıl başındaki İngiliz aristokrasinin başarılı bir portresi çizilir. Bakışının odağında, kadınlar erkeklerden önde ve öncelikli yer alır. Öte yandan, *Mrs Dalloway*'in kaynak ve erek metinlerinin başlığı erkek tahakkümünü yansıtırma bakımından gerçekçi görünür. Clarissa Dalloway'in kimliği, kocasının soyadı şeklinde kitap başlığı olabiliyor. *Spa Decameron*'da Weldon da gerçekçi, hatta yalın bir anlatım ve içeriğe sahiptir. Günümüz İngiliz burjuvazisinin kadın odaklı bir portresini çizer. Dolayısıyla, Woolf ve Weldon birbirinin çağdaşı değildir. Bu bağlamda, tez çalışmasında yüksek kültür ve popüler kültürdeki kadın söylemi artsüremli olarak irdeleniyor.

Kültür bağlamında beden-beyin ilişkisine baktığımızda, *Mrs Dalloway*'de Dr. Bradshaw, Lady Bruton gibi karakterler üst düzey beyinsel hazlar ile ilintilendirilebilir. Clarissa Dalloway, Sally, Doris Kilman gibi karakterler bu bağlamda öne çıkmaz. Yapıt içten içe bunu eril bir özellik gibi gösterir. Bu durum Lady Bruton'un eril olduğu savlanan özellikleriyle birleşir. Öte yandan, popüler kültürü iyi yansıtan bir yapıt olan *Spa Decameron*'da karakterler öz saygı ve kendini gerçekleştirme şeklindeki üst düzey beyinsel hazlarla ilgili değildir. Bu kadın karakterler olmalarından değil de ait oldukları kültür dairesinden kaynaklanır.

Woolf ve Weldon'ın yazınsal habitusları incelendiğinde bazı önemli farklılıklar karşımıza çıkar. Bunda aralarındaki dönem ve sınıf ayırtıları rol oynar Woolf, İngiliz aristokrasisini ve ona eklemlenen toplum kesimlerini ele alır. Popüler kültüre ve popüler konulara hemen hiç girmez. Ele aldığı konular seçkin ve masum görünür. Yirminci yüzyıl başlarında Birleşik Krallık, insan ve cinsiyetler arası ilişkiler bakımından masum ve nahif bir tablo çizer. Weldon, İngiliz burjuvazisini konu alır. Neredeyse tamamen popüler kültür içinde oldukça marjinalleşenler de dahil olmak üzere hiç de masum olmayan ama gerçekçi konuları ele alır. Dönemi, yirminci birinci yüzyılın geç kapitalist Birleşik Krallığıdır. Her türlü manevi ve psişik değer, diğer her konu ve alan gibi ticari meta haline gelmiştir.

Woolf'un ve Weldon'ın kadın karakterleri, yüksek kültür-popüler kültür bağlamında kaliteyi, görgüyü birincil kılrma karşısında markaları, reklamları veya

gösterişi birincil kılma bakımından da ayrışıyorlar. Woolf'un üst sınıftan kadınları aristokrasinin verdiği görgü ve etikle kaliteye yöneliyorlar. Oysa, Weldon'ın burjuva kadınları İngilizce deyimiyse *keeping up appearances* durumundadırlar, piyasanın, reklamların, gösterişin verdiği yarım yamalak bir beğeniye sahiptirler ve kaliteden anlamaları ancak rastlantısal olur. Bu da gösteriyor ki, aristokrasi ile burjuvazi arasındaki farklılaşma, katmanlaşma özdeksel değerlerle ilgili değildir, kültür ile, ruh ile ilgilidir. Ancak, İngiliz aristokrasisinin yüzyıllarca varsıl bir yaşamı olmuştur.

Gans'a göre (2005, s.111), yüksek kültür yazın, tiyatro ve romanında yaratıcılar üzerinden modellenen kahramanlar bulunur, bunlar kişilik özellikleriyle konunun önüne geçerler. Böyle yapıtlarda söz konusu kahramanlar temel felsefi, psikolojik ve toplumsal sorunları irdelerler. Virginia Woolf'un özellikle kendi psikopatolojik kişilik özelliklerini, Clarissa Dalloway ve Septimus Warren Smith'te model olarak kullandığı açıktır. Bilinçakışı tekniği, Clarissa'nın zihninden geçenleri yansıtma bağlamında onun psikolojisine odaklanıyor. Clarissa, sınıfsal bağlamda ve toplumsal cinsiyet bağlamında Birleşik Krallığa ayna tutar. Lady Bexborough ve özellikle Lady Bruton ve Doktor Bradshaw Büyük Britanya'nın egemen akım felsefi ve toplumsal-ruhsal konumunu yansıtır. Doris Kilman tiplemesi sınıfsal özellikler taşıyor ve Almanya'dan esintiler getirir.

Mrs Dalloway'in kaynak metninde bilinçakışı tekniği, kadın söylemine değinmeleri yer yer anlık geçişlere dönüştürüyor. *Mrs Dalloway* kaynak metninde tümceler uzun, sanatlı ve sofistike bir tablo çizer. Woolf'un *Mrs Dalloway* romanının İÖ tarafından yapılan çevirisinde biçem, başarılı bilinçakışı tekniği ile iç içe olmak üzere sofistikedir, tümce yapıları uzundur, ancak bu akıcılığı destekler. Roman ve çevirisi etkileyici görünür. İÖ erek metninin sürükleyicilik gibi popüler yazın öğeleri taşıdığı söylenebilir. İÖ çevirisi genel olarak derli toplu görünür. Oysa TU, kaynak kültüre vâkıf ve yazın insanı olmasının da etkisiyle daha kaynak odaklı, dolayısıyla yüksek kültüre daha yakın bir çeviri yapmıştır (elbette kaynak metin seçkin yazın örneğidir). Öte yandan, kaynak metinde Woolf'un mükemmeliğe ulaştığı, Septimus Warren Smith'in psikotik ruh hali betimlemelerinin çevirisi de su gibi akıyor. TU çevirisinde erek kültür değil kaynak kültür esas yeri tutar. TU, zaman zaman kaynak odaklılığı da abartır. Örneğin *Wales Prensi* gibi bir ifade Türkçe'de anlaşılamıyor. Wales'in Türkçe'deki adınım *Galler* olduğunu bilememesi düşünülemediğine göre, bu kaynak odaklılık adına alınmış radikal bir karar olabilir. *Spa Decameron* kaynak

metninin dili o kadar mekaniktir ki, arzuhalcinin yazdığı dilekçeye benzer. Weldon'ın AT tarafından Türkçeleştirilen *Spa Decameron* yapıtı, biçem bakımından basit, hatta sıradandır. Bazı bölümlerde tümceler yer yer uzundur, ancak söz konusu tümceler kurallıdır, gerçekçidir, yazınsal sanat veya başka türlü yazınsallık, örneğin soyut ifadeler, imgeler veya ikili anlam (*double entendre*) içermez. *Spa Decameron* kaynak metninde teklifsiz konuşma, argo içeren günlük dil anlatıya egemen olur. Biçem, popüler yazın yapıtlarının sürükleyiciliğini kısmen taşır, ancak sıradanlıktan uzaklaştırma etkisi (*de-familiarizing effect*) taşımaz. Yer yer, akıcılığı etkilemeyen, Türkçe anlatım bozukluklarıyla ortaya çıkan çeviri yanlışları bulunur. Bu da popüler kültüre özgü fabrikasyon üretim tarzının yazın çevirisine yansımaları olabilir. Ancak çeviri yanlışları kaynak metindeki kadın söyleminin erek metindeki yansımaları üzerinde sınırlayıcı, kısıtlayıcı etki yapmamıştır. Bu bağlamda başarılı sayılır. Öte yandan, popüler yazın çevirilerinde teklifsiz konuşmaya, halk diline ve argoya özgü çok sayıda sözcük bulunur. Bunların sözlüklerde yer alması kolay olmaz. Oysa ki, seçkin yazın çevirilerinde geçen sözlerin tamamı neredeyse tüm büyük sözlüklerde bulunur. Seçkin yazın yapıtları konu alan çok sayıda akademik çalışma çevirmenlere yardımcı olabilir. Popüler yazın üzerine bilimsel kaynak daha sınırlıdır. Çevirmen AT'ın yukarıda anılan sözcüklerin Türkçe eşdeğerlerini bulmakta sıkıntı çektiği anlaşıyor. Örneğin, *posh* ve *virgin bed* gibi sözcüklerin çevirisi hatalı görünüyor. Bazı sözel karşılıkları bulmanın kültürel eşdeğerliliği sağlamayla da ilgisi olabilir.

Woolf'un karakterleri Touraine'in çağdaşı değildir. Weldon'ın kadın karakterleri Touraine'in çağını yaşamakla birlikte kadının kültürel yönden yeniden inşasına, entelektüel yönleri uzak dururlar. *Spa Decameron*'da yer yer yüksek kültür, seçkin yazın izleri var gibi görünse de bu ancak yüzeyde seçilir, derin yapıda yer almaz. Popüler kültür postmodern görünür, ancak postmodern romanın ruhunu taşımaz. Öte yandan, postmodernizm entelektüellere, yüksek kültüre sıcak bakmaz, ancak bu yönü olmayanlar da postmodern romanı yorumlayamaz. Bu bağlamda, tutarsızlık içerir. Ancak, Touraine'in sözünü ettiği kültürel feminizm de geç modernizmi, kıta Avrupa'sının perspektifini yansıtır. Weldon'ın sığ denizinde yüzen kadın karakterler, tarihin altüst oluşunun, ikiliklerin ortadan kalkmasının, kadının özne oluşunun, kadınların artan düzeydeki eğitiminin, kültürel ve entelektüel birikiminin önemini farkında değil görünürler, postmodernizmin entelektüellere uzak durmasıyla tam uyum içerisinde yaşarlar. Popüler yazın, zaten kadınların karar

mekanizmalarında yer almamaları, erkek merkezli cinsiyetçi bir ideolojinin ekonomiye egemen olması gibi argümanları konu edinmekten uzaktır.

Clarissa Dalloway, kızı ile çatışmalı ve uyumsuz ilişkiler yaşıyor. Kızı Elizabeth'in genç kız olması bunda etkili olur. Elizabeth'in Tarih Öğretmeni Doris Kilman'la olumlu ilişkisi, Clarissa'nın Doris Kilman'a buz gibi soğukluğunu daha da artırır. Aslında bu soğukluk karşılıklıdır. Doris Kilman'ın kötü kalpli, fitne, kıskanç, haddini ve yerini bilmeyen, mutsuz bir kadın olmasıyla, iki dünya savaşı arası Büyük Britanya'da Alman olması arasında bir bağ kurulabilir. O çağda düşman Alman imgesi var bulunuyor.

Clarissa Dalloway'in kızı Elizabeth, de Beauvoir'ın saptamasını doğrular şekilde nesne-öteki konumuyla özgürlüğünü ilan etmek arasında sıkışmıştır. Londra'da kendi başına yaptığı yolculuk, tıp okuma düşü, Miss Doris Kilman ile olumlu ilişkisi bu çatışmasını doğruluyor.

Bourdieu'nün (2001, s.91-92) hâlâ tıp fakültelerinde uzmanlıkların hiyerarşileri yükseldikçe kadınların oranı düşmekte olduğu, örneğin onlara cerrahinin kapalı, pediatri veya jinekolojinin açık olduğu görüşü, Weldon'ın *Spa Decameron* yapıtındaki kadın cerrah karakterleri Shimmer ve Sparkle tarafından yanlışlanıyor. Erkeklerde bakım ve giyim bedenın toplumsal konum işaretlerini silerken, kadınlarda bakım ve giyim bunları öne çıkarır ve baştan çıkarmanın dili yapar (Bourdieu, 2001, s.99). *Spa Decameron*'da beyin cerrahları Sparkle ve Shimmer kendilerini görünüşleriyle, fizikleriyle öne çıkarmış ve sevgili bulmuştur. Çocuk ve karısının giysi seçimine karışan eş gibi, kadının ev içi birimlerin kamusal imgesinde ve toplumsal görünüşünün yönetiminde birincil olması sağlanır (krş. Bourdieu, 2001, s.99-100). *Spa Decameron*'daki kadınların öykülerinde de bu, örneğin petrol şeyhiyle evlenecek olan Manikürcüde belirgin görünüyor.

Fay Weldon'ın kadın söylemi, cinsellik bağlamında Alain Touraine'in *Kadınlaraın Dünyası* kitabındaki bulgularıyla örtüşüyor gibi. Alain Touraine'in kadınları bilinçli olarak, Fay Weldon'ın kadınları habituslarının bir parçası olarak cinselliklerini olumluyorlar. Woolf'ta kadın cinselliği daha örtülü görünür ve olumlanması bazı kadın karakterlerle sınırlı olabilir. Öte yandan, Irigaray'nin cinsel özgürlükten tam olarak kastettiklerinin bir parçası (2006, s.75), kadının *özel*, bireysel ve toplumsal statü kazanmasıdır. Weldon'ın kadınları, kadın kimliğini

Touraine'in incelediği Fransız kadınları gibi kadın cinselliğini kurmaktan, bu şekilde kadına öznel, bireysel ve toplumsal statü kazandırmak için savaştırmaktan uzaktadırlar. Sürekli bir şimdiki zaman içinde, bulvar gazetelerinin magazin haberlerindeki gibi yaşarlar.

Touraine'e koşt baktığımızda, Woolf'un özellikle kadın karakterlerinin benliklerini cinsellik üzerinden inşa ettiğini söylemek zor olabilir ancak bu, kadınlar için örtülü ve nahif olarak söylenebilir. Ancak, feminizmin güçlü olduğu günümüz Büyük Britanya'sında Weldon'ın kadın ve erkek karakterleri için bundan söz etmek olanaklı görünüyor.

Bu bağlamda Weldon'ın kadın kahramanların cinselliği yaşamalarıyla ilgili kısımların Türkçe çevirisi, Woolf'un üstü örtülü olan kadın cinselliğini yansıtan ve İÖ tarafından Türkçeleştirilen dil kullanımından farklı görünüyor. Weldon'ın çevirisi yer yer sürükleyici olabiliyor; bunda kadın erotizminin/pornografisinin dile aktarılışının etkisi olabilir. Woolf'un cinselliği, cinsel ilişkiyi ele alışı örtülü, sanatsal ve yazınsal nitelik taşıyor. Bu bağlamda erotizme yakın durur. Öte yandan, Weldon'da cinsellik, cinsel ilişki pornografi düzleminde, gerçekçi ve açıktır. Yüksek kültürün erotizme, popüler kültürünse pornografiye yakın olduğu çıkarsanabilir. Ancak, erotizmin *öbürüne* doğru yönelme olması, bunun yaşamsal karakteri olması bağlamında, pornografi düzleminde yer alsa da, de Beauvoir'ın bakış açısından, *Spa Decameron*'un kadınları, aynı zamanda, erotik bir anlatılar zincirinin halkaları olabilir. Bu erotizm de hem kadın hem de erkek okura seslenir.

Touraine'in sözünü ettiği özneliğe yükselmiş kadınlar, Woolf'un karakterlerine az yansır. Weldon'ın kadınları süslü öznelerdir ve erkeklerle ilişkileri onları en az birbirleriyle ilişkileri kadar belirler.

Butler'ın (2010, s.79) Wittig yorumuna göre, *cinsiyet* dilsel bir kurgudur. Dil kategorisini zorunlu heteroseksüellik dizgesi üretir ve yürütür. Clarissa belki de Queen's English konuşmaktadır. Ve buna göre, bu seçkin İngilizce ona heteroseksüelliği dayatma savaşımını yürütür. Butler'ın (2010, s.197) Wittig'e yaptığı atıftan anlaşıldığı üzere, kadınlar, lezbiyenler ve eşcinsel erkekler heteroseksüelliğin dayattığı dil içinde *konuşan özne* olamazlar. Savunulabilir ki, Clarissa örtülü lezbiyenliğinden dolayı erkeklikle ilgili olduğu iddia edilen özellikleri

taşıyan Lady Bruton gibi etkin bir özne olamıyor ve silik kalıyor. Bunun da, o çağda Büyük Britanya'daki erkek tahakkümünü ve ataerkiyi doğruladığı söylenebilir.

Woolf'taki Clarissa Dalloway baş karakteri, diğer bir karakter olan Sally'ye örtülü lezbiyen hisler besliyor (krş. Bradshaw, 2009, s.xxxv-xxxvi). Bu bağlamda Butler'ın (2010, s.80) gönderme yaptığı Wittig, üreme dışı cinsel hazların çoğalmasını dişillığe özgü erotik yayılma olarak vurguluyor. Bu, Wittig'e göre, üreme eksenli cinselliğe karşı bir stratejidir. Clarissa'nın gündeminde de yeni bir çocuk bulunmuyor. Sonuç olarak, Clarissa Sally ile bir çeşit platonik haz yaşıyor. Bourdieu'ye göre (2001, s.84), heteroseksüelliğin kendisinin, toplum tarafından inşa ve tesis edilen *normal* cinsel pratiğin evrensel standardı olması ve bunun dışında kalanların normallikten uzak bulunması, Clarissa'nın lezbiyenliğinin örtülü ve hazzının platonik olmasının başlıca nedenlerinden oluyor. Öte yandan, Clarissa ile Sally'nin örtülü lezbiyen ilişkisi yarattığı orgazmla betimlenirken aslında pratikte bu ilişkinin gerçekleşmediği anıştırılıyor. Romanda, söz konusu cinsel ilişki yanılısama, orgazm gerçektir. Sonuçlarsak, Clarissa Dalloway'in örtülü ve platonik eşcinselliğini dayatan yakın çevresiyle ilişkileri ve uzak çevre olan İngiliz toplumuyla etkileşimi olabiliyor. Bu, Simon de Beauvoir'ın Kuram ve Yöntem bölümündeki ilgili saptamasını da doğruluyor. Clarissa'nın aşkı Sally'de araması, erkeklerin kendisine yaşattığı ihanetle ve düş kırıklıklarıyla ilgili olabilir. Öte yandan, Clarissa Muhahazakâr milletvekili Richard Dalloway ile evlenerek kolay yolu seçmiş ve iş arayışı aklına bile gelmemiştir. Doğal olarak, aristokrat (veya üst sınıftan) olması da çalışması gereğini özdeksel olarak ortadan kaldırabiliyor.

Clarissa Dalloway'in örtülü lezbiyenliğinin yöneldiği Sally, erkek tahakkümüne duyulan aşk olan *amor fati* ve buna karşı duyulan arzu olan *libido dominantis*'i yaşıyor. Cinselliği kuvvetli ve olabildiğince rahat yaşayan bu karakter, taşralı, eğitimsiz bir tacirle evlenmiş ve beş erkek çocuk doğurmuştur. Erkek tahakkümüne hem meydan okuyarak hem de bunun nesnesi olarak ikideğerli bir yaklaşım sergilemek, ancak bunu kendine tutarsızlık olarak yansıtmamak eğilimi taşıyor. Eski feminen tavırları birer gençlik serüveni olarak geride kalmıştır. Ancak, Clarissa'yla fırtınalı ilişkisi ona karşı örtülü arzularının devamı olarak da yorumlanabilir.

Dişil eşcinsellik aşkta yaşanmış ve hâlâ varlığını sürdüren düş kırıklığının ürünü olabiliyor (Butler, 2010, s.110-111). Bu bağlamda, Clarissa Dalloway'in

eşcinselliği, eşi Richard Dalloway ve eski sevgilisi Peter Walsh'ta yaşadığı düş kırıklığının sonucu olarak ortaya çıkıyor. Ayrıca, Clarissa kocasını ve Peter Walsh'i reddi aslında onlardan kopmanın da reddi oluyor. Clarissa Dalloway'in eşcinselliğinin örtülü olması da, tezin 30'uncu sayfasında ele alındığı üzere, Bourdieu'nün vurguladığı toplumsal damgalanmadan kaçmakla ilgili görünüyor.

Kuram ve Yöntem bölümünde Butler'ın aktardığı Rubin'in öngörüsüne göre, heteroseksüellik tekel olmaktan çıkıp eşcinsellik, biseksüellik gibi kültürel davranışlar ve kimlikler olanaklı olduğunda, toplumsal cinsiyet de çökebilir. Woolf'un *Mrs Dalloway* romanının çağında bu olanaksızken, Weldon'ın *Spa Decameron* döneminde Hâkim karakterinin ve diğer kadın karakterlerinin ortaya koyduğu üzere, her türlü cinsel kimlik ve ilişki, queer kuramının da ortaya koyduğu üzere, serbest ve meşru olma eğilimi taşır. Weldon, geylerin ve lezbiyenlerin evlendiği, çocuk sahibi bile olduğu günümüz Avrupa toplumlarının sesi oluyor. Bu bağlamda, günümüzde çözülmeye başlayan toplumsal cinsiyet zamanla çökeceği savlanabilir.

Butler'a göre (krş. 2010, s.85), toplumsal iktidar ilişkilerinde eğer cinsellik kültürel inşaysa, bu iktidarın *öncesi, dışı veya ötesindeki* cinsellik kültürel olarak mümkün değildir ve pratiğe dökülemez, zaten Birleşik Krallık'ta aristokrat Clarissa ile burjuvazinin en altındaki Septimus eşcinselliklerini *örtülü, gizli, hatta platonik* yaşıyor. Bu aynı zamanda Victoria çağı sosyokültürel yapısının da sürdüğünü gösterir. Butler'a göre (2010, s.148), *düşünülemez* olan eşcinsel, tamamen yaşadığı, ait olduğu kültürün içinde yer alır ama egemen akım kültürden dışlanmıştır. Dolayısıyla, denilebilir ki, Septimus Warren Smith böyle bir durumdadır. Akıl sağlığının bozuk olmasının da bu dışlanmayı derinleştirdiği söylenebilir.

Woolf, yüksek kültürde ve Weldon popüler kültürde anneliğin arka planını da ele alırken alımlayıcılara örnek olabilecek bir model ortaya koymaz. Clarissa'nın kızıyla ilişkileri şu veya bu nedenle yüzeysel görünüyor. Beyin cerrahları Sparkle ve Shimmer annelerine karşın eğitim ve meslek yaşamlarında başarılı olmuştur. Elisa'nın öz ve üvey annesiyle ilişkileri, hatta Konuşmacı'nın annesiyle ilişkilerinin çok sağlıksız hatta psikopatolojik olduğu söyleyenebilir. Büyük Britanya'da evlilik ve aile kurumunun çöküntüye uğrama eğilimi, annelik içgüdüsünün rolünü de sarsmakta, sosyokültürel ortam ve bağlam anneliği de hakkıyla yapılamayan bir toplumsal işleve görüntüsüne dönüştürüyor. Bunda her türlü tinsel değeri özdeksel

hale getiren geç kapitalizmin rolü de belirgin olabilir. Öte yandan, kültür, bize anneye olan tinsel-bedensel borcumuzu yadsımayı ve erkeğın anne bedenini sahip olmasını ismiyle zincirlemesini öğretir (krş. Irigaray, 2006, s.56). Bu, *Spa Decameron*'da öz ve üvey annesini kahreden Elisa bağlamında ve *Mrs Dalloway*'de annesine mesafeli duran ve hatta Miss Doris Kilman'ı alternatif anne gibi görme eğilimi olan Elisa bağlamında anıştırılıyor.

Weldon'ın karakterleri için hamilelik belirleyicilik taşımaz, bu da Weldon'ın kadın-erkek ayırımına özcü yaklaşmasına ve feminizmden uzaklaşmasına yol açabilmektedir. Woolf'un karakterleri için bu sancılı hamilelik süreci sekinciliğın sakın ve serin sularında gözden kaybolur. Öte yandan Weldon transseksüel Hâkim karakteriyle queer kuramına koşut bir yaklaşım sergiler ki, bunun ilerlemeci bir tutum olduğu söylenebilir.

Weldon'ın kadın karakterlerinden Elisa, de Beauvoir'ın vurgusundaki gibi anneden ve üvey anneden kopar, korumayı, sevgiyi babasında arar ve bulur. Ensest ilişkiyi isteyebilecek kadar babasını tekeline almak ister, kıskanç, alıngan, haset fesat ve talepkrdır.

Spa Decameron'daki bazı kadın karakterler, özellikle Vitrin Eşi ve Manikürcü adeta tüketim toplumu gerekliğı içinde yaşarlar. Sınırsız ve tatminsiz lde tüketmek, daha varıllaşıp daha çok tüketmek için erkeklerle sanki *oynarlar*. Tektiplerirler. Onlar için özdeksel doyum, cinsel tatmin de dahil olmak üzere olanaksızlaşmıştır. *Spa Decameron*'daki bazı kadın karakterler için tüketim toplumunun gerçekliğinden başka gerçeklik olmamasını, 13 numaralı şekilde işlenen Janice'in eski bir okul arkadaşının bir modacının tasarladığı ceketini alabilmek için böbreğini 3000 pound'a satma girişiminde de buluruz. Beyin cerrahları Shimmer ve Sparkle cinsel ilişkiyi ve cinselliğı tüketici mantığıyla tüketir, zaten tüketim toplumunda en değerli ve yeri doldurulamaz konum tüketicinin konumu oluyor. Bunu yaparken entelektüel, girişken, talepkr yönlerini ve kariyerlerini gizlerler, bu da de Beauvoir'ın erkeklerin sevmediğini vurguladığı kadın özelliklerinden kaçıştır ve tüketim mantığını daha da ucuzlatır, çünkü aranan romantik, lirik aşk değil, cinsellik oluyor. Öte yandan, postkapitalist tüketim toplumu ruh ile beden gerçekliklerini birbirinden koparıp bedeni yüceltir. Weldon'ın kadınları için beden ruhun da yerini almış görünüyor. Ancak, bedenın beyni de içermesi durumunda Shimmer ve Sparkle örneğindeki gibi aşkın yerini entelektüel tatminle bütünleşen

cinsel tatmin almıştır. Romantik duygular, yerini entelektüellikle renklendirilen, bedene beynin eşlik ettiği şehvete bırakmıştır. Böyle bir toplumda aşksız ve entelektüelleştirilmiş heteroseksüel tatmin kısmen ulaşılabilir görünüyor.

Bu konuda ataerkil yapı ve eril karakter görünümü çizse de, Woolf İngiliz ruhunu, İngiliz milliyetçiliğini başarıyla *Mrs Dalloway*'e taşır. Üstelik, Lady Bruton ve Lady Bexborough karakterleri aracılığıyla İngiliz ruhu ve milliyetçiliğini İngiliz kadınlarının da taşıyabileceğini, temsil edebileceğini savlar. Bu arada, *İngilizliği* en yansıtanlar aristokratlardır, alt sınıftan savaş kahramanı Septimus Warren Smith ve benzerleri değildir. Romanın kurgusu içerisinde, alt sınıftan bir eşcinsel erkek savaş kahramanı da olsa bu ruhu taşıyamaz. Öjenizm ve ırkçılık çağında, Septimus'un son akşam yemeğinde intihar ederek ölmesi de bu bağlamda değerlendirilebilir. Aslında, Hristiyanlık'taki son akşam yemeğine gönderme de bu bağlamı karışık hale getirmekte ve çoğul anlamlara (polysemy) ve yorumlara kapıyı aralıyor. Woolf modern romanın kurucularından sayılır. Geç modernizm perspektifinden bakılınca, postmodern roman modern romanın devamı hatta ardılı olabilir. Bu açıdan bakıldığında da, *Mrs Dalloway* postmodern romana giden yazınsal süreklilik içerisinde önemli bir kilometre taşı oluyor. Bu arada, roman TU'nun başarılı çevirisiyle Türk kültürüne İngiliz ruhunu ve milliyetçiliğini kendi ulusal karakteri çerçevesinde taşır, çevirisinde herhangi bir yerlileştirme yer almaz. Bu arada, *Spa Decameron*'da böyle izlekler bulunmuyor. Yukarıdaki noktaların Türk kültüründeki izdüşümü arandığında da, benzerliklerden söz edilebilir. Kadınların ve eşcinsel erkeklerin yeri ve rolü benzer görünüyor. Yalnız *Mehmetçik* imgesi sınıflar üstüdür ve kutsaldır. Romanının kurgusu içerisinde, böyle bir İngiliz imgesi bulunmuyor.

3.4.1. Woolf, Weldon ve Kuramcıların Görüşlerinde Ortak Kadın İzlekleri

1. Kadınlara özgü olduğu düşünölen duygusal özellikler.
2. Kadın, fiziksel cazibe ve cinsellik. Kadın ve bekâret. Kadının kocası veya sevgilisiyle ilişkileri ve aralarındaki iktidar ilişkileri. Kadınlar ve kocalarının metresleri. Erkeklerin ve toplumun kadına biçtiğı toplumsal ve aile içi roller.
3. Kadın ve hamilelik. Kadın ve annelik. Annenin kız ve erkek çocuğıyla ilişkileri.
4. Kadın ve yalnızlık.
5. Kadın ve öteki, ötekileştirme.
6. Kadın ve söylem farklılığı.
7. Kadın ve seçimleri, beğenileri.

Tablo 3: Virginia Woolf ve Fay Weldon'ın *Mrs Dalloway* ve *Spa Decameron* Yapıtlarının İlknur Özdemir, Tomris Uyar ve Aslı Telseren Tarafından Yapılan Çevirilerindeki Kadın Söylemi Ana ve Alt İzleklerinden Seçmeler

<i>Mrs Dalloway</i> (Çevirmen İlknur Özdemir)	<i>Mrs Dalloway</i> (Çevirmen Tomris Uyar)	<i>Spa Decameron</i>	Virginia Woolf'un Habitusu ve Fay Weldon'ın Habitusu
1- Erkeklerin kadınlarla ilişkilerinde onların üzerinde kurdukları tahakküm (s.9-10).	1- Erkeklerin kadınlarla ilişkilerinde onların üzerinde kurdukları tahakküm (s. 12-13).	Bu (alt) izlek yoktur.	Virginia Woolf'ın habitusu, Büyük Britanya'daki ataerkil yapı ve erkek tahakkümüyle mücadele halindedir.
2- Erkeklerin kadınları ev sahibeliğine mahkûm görmesi. Bu bağlamda baş kahraman Clarissa'nın durumu (s.9-10, s.54-55, s.67).	2- Erkeklerin kadınları ev sahibeliğine mahkûm görmesi. Bu bağlamda baş kahraman Clarissa'nın durumu (s. 13-14).	1- Erkeklerin kadına biçtiği fedakâr, mutluluk kaynağı, aşçı, cinsel yönden çekici eş rolü (s.42).	Woolf ve Weldon'ın Büyük Britanya'da farklı çağda yaşamaları ve yapıtlarını kaleme almaları, ilgili habituslarını ve işledikleri erkek tahakkümünün şekil ve içerik özelliklerini değiştirmektedir.
3- Erkeklerin (Peter'in) yüzeysel ve çekici, genç, hatta evli kadınlara ilgi duyması ve onlarla veya kadın hizmetkârlarıyla evlenmeleri . Bu bağlamda Hindistan ve Büyük Britanya'da aşk (ın karşılaştırılması), bu bağlamda Peter. Peter'in çekiciliği, centilmenliği, kadınlara karşı davranışı, neşesi, erkek kimliği ve kadınlara ilgisi (s.10, s.50, s.64, s.77-78, s.168, s.170, s.201).	3- Peter'in çekiciliği, centilmenliği, kadınlara karşı davranışı, neşesi, erkek kimliği ve kadınlara ilgisi. Erkeklerin (Peter'in) yüzeysel ve çekici, genç, hatta evli kadınlara ilgi duyması ve onlarla veya kadın hizmetkârlarıyla evlenmeleri . Bu bağlamda Hindistan ve Büyük Britanya'da kadınlar ve aşk (ın karşılaştırılması), bu bağlamda Peter. Peter ve Clarissa'nın geçmiş aşklarına nostalji. Peter'in çakısının erotizmi. Peter Walsh'ın Clarissa'nın babasıyla ilişkisi, Peter'in entelektüel yönü. İngiltere sevgisi. Hindistan'daki İngiliz-Hint toplumu (s.13, s.42, s. 46, s.47, s.48, s.49, s. 50, s. 54-55, s.59, s.75, s.82, s.150-151-152-153-154-155-156-157-158-159-160-161, s.185-186, s.190, s.192-193).	2- Hintli kadınlarda olmayan özellikleri metreslerin tamamlaması (s.13).	Weldon İngiliz kadınlarının Hintli kadınlardan üstün olduğunu ima ediyor. Woolf da Hintli kadınlara sıcak bakmıyor.

Mrs Dalloway (Çevirmen İlknur Özdemir)	Mrs Dalloway (Çevirmen Tomris Uyar)	Spa Decameron	Virginia Woolf'un Habitusu ve Fay Weldon'ın Habitusu
4- Kadın ve <i>yalnızlık</i> (s.11).	4- Kadın (Mrs. Dalloway) ve <i>yalnızlık</i> . Clarissa'nın psikopatolojisi. Sertliği ve soğukluğu. Clarissa'nın yaşlanması (s. 34, s.42, s.177)	3- Kadın ve yaşamdaki <i>ölüm</i> izleği, ölüm izleğine duyarsızlık (s.21).	Weldon'ın kadınları yaşadıkları geçici cinsel birliktelik dolayısıyla yalnız değil, ama ilişkilerinin özellikleri onları bir anlamda yalnız yapıyor.
5- Kadınların evlilikle kocasının <i>kimliği</i> ni benimsemeye mahkûm olması (s.13).	5- Kadınların evlilikle kocasının <i>kimliği</i> ni benimsemeye mahkûm olması. Miss Doris Kilman (s. 17-18, s. 16-17).	4- Kadınların eş veya sevgili olarak <i>çalışma yaşamında başarılı, cinsel cazibeli ve kocalarının asistanı</i> olması. Kadınların kendilerini <i>kocaları üzerinden tanımlamaları</i> (s.42, s.46, s.51, s.52).	Woolf ve Weldon kadın kimliğinin kocalar üzerinden belirlendiğini vurguluyor.
6- Bazı <i>erkeklerin duygusuzluğu</i> . Bu bağlamda Septimus ve eşi Lucrezia ile ilişkileri ve çocuklarının olmaması. Duygusuz Septimus'un yaşamındaki başarısı (s.19, s.90, s.92, s.97-98).	6- Bazı <i>erkeklerin duygusuzluğu</i> . Bu bağlamda Septimus ve eşi Lucrezia ile ilişkileri ve çocuklarının olmaması. Duygusuz Septimus'un yaşamındaki başarısı. Warren Smith'in psikopatolojisi ve kadınlar. Lucrezia Smith'in yalnızlığı ve mutsuzluğu, Warren'ın Lucrezia ile evlilik öyküsü (s.20-21, s.27-28-29-30-31, s. 68-69-70-71-72-73, s.85, s.87-88, s.89, s.90, s.91, s.92, s.93-94-95, s.143-144-145-146-147-148-149).	5- <i>Erkeklerin ve kocaların ahlaksızlığı</i> (s.260).	
7- <i>Kraliyet Ailesi</i> 'nin kadın ve orta ve alt sınıf(tan kadınlar) üzerindeki etkileri. <i>İngiliz orta sınıfı ve kadın hakları</i> . (s.19-21, s.79).	7- <i>Kraliyet Ailesi</i> 'nin kadın ve orta ve alt sınıf(tan kadınlar) üzerindeki etkileri (s.22-23).	Bu (alt) izlek(ler) yoktur.	Woolf'un habitusunda Kraliyet ailesine ve İngiliz aristokrasisine saygı vardır.
8- <i>Erkek ve intihar</i> (s.26, s.197-198-199-200).	8- <i>Erkek ve intihar</i> . Bu bağlamda Septimus Warren Smith (s.28, s.30, s.182-183-184-185).	Bu izlek yoktur.	

Mrs Dalloway (Çevirmen İlknur Özdemir)	Mrs Dalloway (Çevirmen Tomris Uyar)	Spa Decameron	Virginia Woolf'un Habitusu ve Fay Weldon'ın Habitusu
9- Kadın üzerinde zamanın etkileri . Zamanın Sally üzerindeki etkileri. Zamanın Clarissa üzerindeki etkileri (s.34, s.48, s.184, s.187, s.197, s.202, s.207).	9- Lady Bruton ve Clarissa Dalloway ilişkisi. Clarissa Dalloway'in hastalığı. Kadın üzerinde zamanın etkileri . Zamanın Sally üzerindeki etkileri. Zamanın Clarissa üzerindeki etkileri (s.35-36, s. 37, s.42, s.107, s.172-173, s.194).	Bu (alt) izlek(ler) yoktur.	
10- Kadın ve bekâret . Kadın ve cinsel kültür . Kadın ve iffet . Genç kadınların psikolojik gelişimi. Bu bağlamda Sally ve Clarissa. Sally'nin Peter ile ilişkisi. Sally'nin serbestliği ve feminizmi (Sally ve kadın hakları, evlilikteki tutarsızlığı ve beş oğlu (s.35, s.38, s.39, s.45, , s.54, s.65, s.83, s.194-195, s.201-202, s.204).	10- Clarissa Dalloway ve frijidite. Kadın ve bekâret . Kadın ve cinsel kültür . Kadın ve iffet . Genç kadınların psikolojik gelişimi. Bu bağlamda Sally ve Clarissa. Clarissa'nın Sally ile örtülü, platonik lezbiyen ilişkisi. Sally'nin Peter ile ilişkisi. Sally'nin serbestliği ve feminizmi (Sally ve kadın hakları, evlilikteki tutarsızlığı ve beş oğlu). Peter'ın Clarissa ile Bourton anıları (s.35, s.45, s.38, s.39-40-41-42-43, s.61, s.76, s.170, s.180-181, s.185-186-187-188-189-190).	6- İngiliz kadınlar ve cinsellik ; Hintli kadınlar ve cinsellik. Gambiyalı, Batı Hindistanlı erkeklerin hayranı oldukları siyahi güzeller ve cinsellik. Feminist İngiliz metresler. Kadın, aşk ve seks . Bu konularda kadınlar arası rekabet. Kadın cinselliği ve kadın hormonları. Erkeklerin bakireleri sevmemesi. Cinsel tutkularının kölesi olan kadınlar. Seks için yaratıldığı düşünülen kadınlar. Aşkın kadın üzerindeki etkileri (s.13-14, s.18, s.45, s.47, s.48, s.124, s.128, s.141, s.151, s.185, s.187).	
11- Kadın ve güzellik (s.37).	11- Kadın ve güzellik (s. 37-38).	7- Kadınlar ve güzellik-cinsel cazibe ve bunun evlilik içi kullanılması. Kadın ve moda . Balıketli, yuvarlak hatlı, çıtkırıldım, çığırtkan kadın stereotipi ve bayağı, kaba etli, kan veya sıvı sızdıran erkek stereotipi (s.37-38, s.40, s.165).	

Mrs Dalloway (Çevirmen İlknur Özdemir)	Mrs Dalloway (Çevirmen Tomris Uyar)	Spa Decameron	Virginia Woolf'un Habitusu ve Fay Weldon'ın Habitusu
12- Kadın ve duygusallık, ürkeklik. Clarissa'nın duygusallığı, özgecilliği, destek gereksinimi, aynı zamanda maddiyatçılığı, erdemsizliği, haz merakı, kültürsüzlüğü, zenginliği, elinin işe yatkın olmaması ve toplumda edindiği yer, bu konudaki başarısı, krikete ilgisi. Clarissa'ya duyulan hayranlık (s.41, s.48, s.65, s.79, s.83, s.85, s.126, s.132-133-134, s.165, s.167, s.175, s.190, s.205).	12- Clarissa'nın duygusallığı, özgecilliği, destek gereksinimi, aynı zamanda maddiyatçılığı, erdemsizliği, haz merakı, kültürsüzlüğü, zenginliği, elinin işe yatkın olmaması, yeteneksizliği ve toplumda edindiği yer, bu konudaki başarısı, kıvrak zekâsı, krikete ilgisi. Clarissa'ya duyulan hayranlık (s.78-79-80, s.123, s.151-152-153, s.189).	8- Kızların özgüvensizliği (s.141).	
13- Ev sahibelerinin hizmetkârlarıyla ilişkileri (s.44).	13- Ev sahibelerinin hizmetkârlarıyla ilişkileri. Bu bağlamda Mrs. Clarissa Dalloway (s.44).	Bu (alt) izlek yoktur.	
14- Kadın ve evlilik (s.46).	14- Kadın ve evlilik (s.156-157).	9- Kadınlar ve hamilelik , hamileliği istemeyen kadınlar. İstenmeden dünyaya gelen çocuklar ve bunların anneleriyle ilişkileri ve kimsesizlikleri. Evlat edinilen çocuklar ve evlat edinen aileleriyle ilişkileri. Bu bağlamda koruyucu aileler ve bu çocukların / ergenlerin cinsellikleri (s.65, s.80-81, s.179, s.183-184).	Weldon'ın kadınları toplumda kadına geleneksel olarak biçilen rollerden rahatsızdır.

Mrs Dalloway (Çevirmen İlknur Özdemir)	Mrs Dalloway (Çevirmen Tomris Uyar)	Spa Decameron	Virginia Woolf'un Habitusu ve Fay Weldon'ın Habitusu
15- Kadın yaşamı. Clarissa'nın yaşamı. Verdiği partiler ve bunların sosyal yaşamındaki yeri ve bu yaşamı sevmesi. Kadınların kocalarıyla ilişkileri . Clarissa'nın kocası Richard ile ilişkisi (s.49, s.127-128-129-130, s.183, s.192, s.206).	15- Kadınların kocalarıyla ilişkileri . Clarissa'nın kocası Richard ile ilişkisi. Lady Bradshaw ile eşi Sir William Bradshaw'un ilişkisi (s.77, s.81, s.102, s.115-116, s.120, s.184, s.188)	Bu (alt) izlek(ler) yoktur.	
16- Annelerin kızlarıyla ilişkileri . Bu bağlamda Clarissa ve kızı Elizabeth. Elizabeth'in özellikleri ve annesinden farklılıkları (s.61, s.86, s.148).	16- Annelerin kızlarıyla ilişkileri . Bu bağlamda Clarissa ve kızı Elizabeth. Elizabeth'in özellikleri ve annesinden farklılıkları (s.123, s.134-135, s.137-138).	10- Babalarını seven, annelerini sevmeyen kız çocukları . Bu bağlamda alkolik olan anneler . Terapistte duyulan gereksinim (s. 364-365-366).	
17- Kadınların evlilik dışı çocuk doğurması (s.64).	17- Kadınların evlilik dışı çocuk doğurması (s.62).	11- Kadınların hamilelikte uyuşturucu etkisiyle engelli çocuk dünyaya getirmesi (s.311).	Woolf'un işlediği toplum kesimine göre Weldon'ınki daha geniş nüfusu kaplıyor.
18- Peter'in Clarissa'ya aşkı. (s.66, s.205).	18- Peter'in Clarissa'ya aşkı (s.108, s.115-116, s.154, s.192).	Bu (alt) izlek yoktur.	
19- Büyük Britanya'da gençlerin aşk ilişkilerindeki değişim (s.78).	19- Büyük Britanya'da gençlerin aşk ilişkilerindeki değişim (s.75).	12- Uyuşturucu bağımlısı delikanlılar, içkici genç kadınlar, bugünün yorulmuş anneleri, reddedilmiş babaları, nörotik yalnızlar, sperm bankaları ve aşkın modasının geçmesi (s.199).	Woolf'un cinsellikle ilgili habitusunda masumiyet, Weldon'ın cinsellikle ilgili habitusunda serbestlik vardır. İkisi de gerçekçidir, ancak farklıdır. Söz konusu farklılığı yaratan, Büyük Britanya'nın ayna tuttukları dönemlerinin değişik olmasıdır.
20- Centilmen İngiliz erkekleri . Bu bağlamda Hugh. Hugh'un nezaketi, özgecilliği (s.80, s.186).	20- Centilmen İngiliz erkekleri . Bu bağlamda Hugh. Hugh'un nezaketi, özgecilliği (s.76-77-78, s.104-105, s.108, s.111, s.171-172).	Bu (alt) izlek(ler) yoktur.	

Mrs Dalloway (Çevirmen İlknur Özdemir)	Mrs Dalloway (Çevirmen Tomris Uyar)	Spa Decameron	Virginia Woolf'un Habitusu ve Fay Weldon'ın Habitusu
21- <i>Entelektüel, okumuş ve yoksul</i> Doris Kilman'ın Mrs. Clarissa Dalloway ile karşılaştırılması ve onunla ilişkisi. Doris Kilman'ın ders verdiği Elizabeth ile ilişkisi. Doris Kilman ve <i>kadın</i> hakları (s.135, s.137-138-139, s.141-142, s.187).	21- <i>Entelektüel, okumuş ve yoksul</i> Doris Kilman'ın Mrs. Clarissa Dalloway ile karşılaştırılması ve onunla ilişkisi. Doris Kilman'ın ders verdiği Elizabeth ile ilişkisi. Doris Kilman ve <i>kadın</i> hakları. Doris Kilman'ın kötücüllüğü ve faşizanlığı. Görünüşünün estetik olmaması (s.119-120, s.124-125-126-127-128-129-130-131-132, s.173).	13- Erkeklerin zeki kadınlardan korkması. Erkeklerin kadınlara tavsiye vermesi, kadınlara yardım etmesi. Erkeklerin okuması ve kadınların evlenmesi (s.125, s.141, s.274).	
22- <i>Erkeklerle özgü olduğu iddia edilen özellikleri taşıyan</i> , örneğin siyasetle ilgilenen, aynı zamanda <i>kadın</i> hakları için çalışan, İmparatorluğa erkek gibi bağlı Lady Millicent Bruton ve Mrs. Dalloway ile ilişkisi (s.114-115, s.118-119).	22- <i>Erkeklerle özgü olduğu iddia edilen özellikleri taşıyan</i> , örneğin siyasetle ilgilenen, aynı zamanda <i>kadın</i> hakları için çalışan, İmparatorluğa erkek gibi bağlı Lady Millicent Bruton ve Mrs. Dalloway ile ilişkisi (s.112-113, s.178-179).	Bu (alt) izlek(ler) yoktur.	
23- Clarissa ve ölüm ile inanç (s.164).	23- Clarissa ve ölüm ile inanç (s.123).	Bu (alt) izlek yoktur.	
24- Mrs. Clarissa Dalloway'in halası yaşlı Miss Helena Parry ve taşıdığı <i>eski çağ özellikleri, Hindistan, Seylan, Burma</i> ile bağları (s.174, s.191-192).	24- Mrs. Clarissa Dalloway'in halası yaşlı Miss Helena Parry (s.161, s.172).	Bu (alt) izlek(ler) yoktur.	
25- Clarissa'nın kendisine imrenen kuzini Ellie Henderson (s.181, s.205).	25- Clarissa'nın kendisine imrenen kuzini Ellie Henderson (s. 166-167-168-169-170, s.189, s.192).	Bu (alt) izlek yoktur.	

Mrs Dalloway (Çevirmen İlknur Özdemir)	Mrs Dalloway (Çevirmen Tomris Uyar)	Spa Decameron	Virginia Woolf'un Habitusu ve Fay Weldon'ın Habitusu
26- Kızların babalarıyla ilişkileri. Bu bağlamda Elizabeth ve Richard (s.208).	26- Kızların babalarıyla ilişkileri. Bu bağlamda Elizabeth ve Richard (s.192).	Bu (alt) izlek(ler) yoktur.	Woolf'un aristokrasisi Weldon'ın burjuvazisine göre masum, seçkin ve nahiftir. Ayrıca, Woolf'un dili ve biçemi daha estetik ve yazınsaldır.
Bu (alt) izlek yoktur.	Bu (alt) izlek yoktur.	14- Kadınlar ve fiziksel görünüş, rejim ve kalori hesabı (s.7)	
Bu (alt) izlek yoktur.	Bu (alt) izlek yoktur.	15- Kadınlar ve çalışma yaşamının zorlukları (s.7-8).	
Bu (alt) izlek(ler) yoktur.	Bu (alt) izlek(ler) yoktur.	16- Gelinlerin kayınvalideleri ile olan ilişkileri ve gelinlerin kayınvalidelerinin kötülüğünü istemesi (s.9)	
Bu (alt) izlek(ler) yoktur.	Bu (alt) izlek(ler) yoktur.	17- Kocaların metresleri olması, kadınların bundan habersiz olması, metreslerin eşlerde olmayan özelliklere sahip olması ve cinsel cazibeleri. Kadınların kocalarının metresini öldürmeleri. Kadın- cinayet-hapishane . Kadınların kocalarını öldürmeleri ve bu cinayetlerin amaçları. Babaların kızlarıyla ensest ilişkileri. Kızların babalarıyla ensest ilişkisi (s.12-13, s.20, s.41, s.57, s.245, s.249, s.386, s.389-390).	

<i>Mrs Dalloway</i> (Çevirmen İlknur Özdemir)	<i>Mrs Dalloway</i> (Çevirmen Tomris Uyar)	<i>Spa Decameron</i>	Virginia Woolf'un Habitusu ve Fay Weldon'ın Habitusu
Bu (alt) izlek(ler) yoktur.	Bu (alt) izlek(ler) yoktur.	18- Başarılı ve bekâr kadınlar ve yaşadıkları cinselliğin özellikleri. İlişkilerinin geçici olması. Böyle kadınların birlikteliklerinde erkeklerin sergiledikleri özellikler. Bu kadınlar ve anlaşmalı ve / veya uygun olmayan evlilikler. İnternet evlilikleri. Evlenmeden bir erkekle çift olan kadınlar ve ailelerinin (olumsuz) tavrı Birliktelikten hamile kalan kadınlar (s.20, s.78, s.79, s.86-87, s.92, s.363, s.377, s.362, s.383).	
Bu (alt) izlek yoktur.	Bu (alt) izlek yoktur.	19- Kadınların erkeklere gereksinim duymadan yaşayabilmeleri (yazarın feminist söylemi) (s.88).	
Bu (alt) izlek(ler) yoktur.	Bu (alt) izlek(ler) yoktur.	20- Kadınlar ve psikopatlar , psikopatları adeta davet eden kadınlar. Sado-mazoşist ilişkiler (s.104-105-106-107, s.112).	
Bu (alt) izlek yoktur.	Bu (alt) izlek yoktur.	21- Kadınların sevgililerini terk ettirerek kız kardeşlerine ihanet etmeleri (s.116-117).	
Bu (alt) izlek yoktur.	Bu (alt) izlek yoktur.	22- Kadınların erkeklerden uzun yaşamaları (s.117).	
Bu (alt) izlek(ler) yoktur.	Bu (alt) izlek(ler) yoktur.	23- Kadın ve lezbiyenlik, heteroseksüellik, biseksüellik . Lezbiyen ve geylerin erkekken sonradan kadın olanlar hakkında olumsuz düşünceleri ve bunları toplumun kabullen(me)mesi (s.244).	Weldon'ın habitusu daha güncel, bu Woolf ile Weldon'ın birbirinin çağdaşı olmamasıyla da ilgili. Woolf'un konu seçimi, daha seçkin toplum kesimleriyle ilgili.

Mrs Dalloway (Çevirmen İlknur Özdemir)	Mrs Dalloway (Çevirmen Tomris Uyar)	Spa Decameron	Virginia Woolf'un Habitusu ve Fay Weldon'ın Habitusu
Bu (alt) izlek(ler) yoktur.	Bu (alt) izlek(ler) yoktur.	24- Evliliklerinde çocuklarına baba arayan ve yuvalarını birincil önceliği yapan kadınlar. Yetişkin olduğu halde büyümemiş çocukları olan kadınlar (s.245, s.266).	
Bu izlek(ler) yoktur.	Bu izlek(ler) yoktur.	25- Kadın ve öfke. Kadın ve kıskançlık. Kadınların, annelerin terk edilmeleri. Kadınların erkeklerce aldatılması (s.289-290).	
Bu (alt) izlek(ler) yoktur.	Bu (alt) izlek(ler) yoktur.	26- Düzgün ve sağlıklı ailesi olmayan kız çocuklar ve bunun yaşam boyu süren etkileri. Ailevi sorunları dolayısıyla uyuşturucu kullanan genç kızlar (s.294-303, s.389).	
Bu (alt) izlek(ler) yoktur.	Bu (alt) izlek(ler) yoktur.	27- Üvey anne ve istenmemesi. Erkeklerin kendilerine seks ve yemek sağlamak için üvey anne getirmesi (s.321, s.330, s.375, s.384).	
Bu (alt) izlek yoktur.	Bu (alt) izlek yoktur.	28- Kadın ve kürtaj. Kürtajın nedenleri (s.344).	
Bu izlek yoktur.	Bu izlek yoktur.	29- Astroloji (burçlar) ve kadın (s.364).	Weldon'ın habitusu çok büyük ölçüde popüler kültüre dayalı. Yüksek kültüre bağlı habitusu olan Woolf'ta, Weldon'ın popüler konuları yer almıyor.
Bu (alt) izlek yoktur.	Bu (alt) izlek yoktur.	30- Popüler kültürün bir parçası olan sinemanın (heteroseksüel) evlilik üzerine etkisi (s.373, s.402).	
Bu (alt) izlek yoktur.	Bu (alt) izlek yoktur.	31- Yetişkin kadın ve erkeklerin anne ve babalarının başkalarıyla birlikte yaşamaları (s.400).	

Tablo 4: Mrs Dalloway Kaynak Metni ve Erek Metinlerinin Şekiller ve Açıklamalarla İlgili Karşılaştırılması

Şekil Adı, Numarası ve Sayfası	Çevirmen Tomris Uyar'ın Mrs Dalloway Erek Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası	Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi	Çevirmen İlknur Özdemir'in Mrs Dalloway Erek Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası	Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi	Mrs Dalloway Kaynak Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası
“Septimus Warren Smith’in Eşi Lucrezia Smith’in Rolü ve Evliliği.” Şekil 3. Sayfa 104	“Barış yapıldığında Milano’da kumandanlıktan aldığı konut belgesiyle bir otelde kalıyordu; avlusu, çanaklara dizilmiş çiçekleri, dışarıya sıralanmış masaları vardı otelin; otel sahibinin kızları şapka yaparlardı; bir akşam korkuya kapıldığında artık hiçbir şey hissetmiyordu-bu kızların en küçüğü olan Lucrezia’yla nişanlanmıştı.” Sayfa 88.	Kadın söylemi bağlamında kaynak metni kısmen yansıtmadı. Bu dönemde savaş kahramanı erkek imgesinin, ikincil kılınan ve bu tip işlere mahkûm görülen kız imgesini perçinlemesi.	“Barış yapıldığında Milano’daydı, elindeki resmi ikamet belgesiyle avlusu, saksılarda çiçekleri, açıkta küçük masaları, şapka yapan kızları olan bir adamın otelinde yer bulmuştu; bir akşam, duygularım yok diye paniğe kapılmış, otelcinin en küçük kızı Lucrezia ile nişanlanıvermişti.” Sayfa 94.	-	“When peace came he was in Milan, billeted in the house of an inkeeper with a courtyard, flowers in tubs, little tables in the open, daughters making hats, and to Lucrezia, the younger daughter, he became engaged one evening when the panic was on him-that he could not feel.” Sayfa 73-74.
Şekil 3	“Shakespeare erkek-kadın ilişkisini çok iğrenç buluyordu. Birleşme pis bir eylemdi baştan sona. Ne var ki, Septimus’un karısı çocuk istiyordu. Beş yıllık evliydim.” Sayfa 91.	Metne kültürel düzlemde müdahale. Çifileşme’nin (copulation) birleşmeye çevrilmesi ve bunun Septimus Smith ile bağlantısının çıkarılıp genellemeye gidilmesi.	“Erkek kadını arasındaki aşkı itici bulurdu Shakespeare. Cinsel birleşmeye sonuna kadar iğrenç gözüyle bakıyordu. Ama diyordu Rezia, çocuk doğurmalıyım. Beş yıldır evliydim.” Sayfa 96.	-	“Love between man and woman was repulsive to Shakespeare. The business of copulation was filthy to him before the end. But, Rezia said, she must have children. They had been married five years.” Sayfa 75.
Şekil 3	“Herkes evlenirken birtakım şeylerden vazgeçer. Kendisi de evinden ayrılmıştı işte ... Sonra Septimus gitgide	Hasta kocasının durumu onun kol kanat germesini gerektirirken bile Lucrezia’nın ikincil konumda	“Herkes evlenirken bazı şeylerden vazgeçerdi... Rezia evinden vazgeçmişti... Septimus gitgide	-	“Everyone gives up something when they marry. She had given up her home... He had grown stranger and stranger.

Şekil Adı, Numarası ve Sayfası	Çevirmen Tomris Uyar'ın <i>Mrs Dalloway</i> Erek Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası	Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi	Çevirmen İlknur Özdemir'in <i>Mrs Dalloway</i> Erek Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası	Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi	<i>Mrs Dalloway</i> Kaynak Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası
	acayıpleşiyordu. Yatak odasındaki duvarların arkasında birileri konuşuyor demişti de..." Sayfa 69.	olması.	tuhaflaşmıştı. Yatak odalarının duvarının arkasında insanlar konuşuyor, diyordu ..." Sayfa 72.		He said people were talking behind the bedroom walls..." Sayfa 56.
"Lady Bruton'un Söylemi Şekil 4. Sayfa 105	"... Gerçekten de Lady Bruton insanlardan çok siyasete düşkünlüğüyle ün salmıştı, erkek ağzıyla konuşurdu..." Sayfa 107.	Lady Bruton gibi kadınların söylemini erkek söylemi yapan İngiliz ataerkilliği.	"... Gerçekten de Lady Bruton insanlardan çok siyasetle ilgilenmesiyle ünlenmişti; erkek gibi konuşmasıyla..." Sayfa 114.	-	"Indeed, Lady Bruton had the reputation of being more interested in politics than people; of talking like a man..." Sayfa 89-90.
Şekil 4	"Ağzından İngiltere sözü çıkmazdı, 'Bu kahramanlar beldesi' derdi, 'bu aziz vatan'; yüreği bu vatan için atıyordu... ölümünden sonra bir ruh halinde dolaşırken bile, Britanya bayrağının dalgalanmadığı yere ayak basması düşünülemezdi. Ölülerin arasında bile İngilizliğini yitirmesi olanaksızdı-olanaksız!" Sayfa 179.	Büyük Britanya'da krallar kadar kraliçelerin ve nasıl milliyetçi sir'ler varsa Lady Bruton gibi milliyetçi lady'lerin de var olması.	"Çünkü Lady Bruton İngiltere'den hiç söz etmezdi, ama bu erkekler adası, aziz vatani, damarlarındaydı onun ... onun ölüp de dünyadan ayrıldıktan sonra bile artık üstünde İngiliz bayrağının manevi biçimde dalgalanmadığı yerlerde dolaşacağını düşünemiyordu." Sayfa 193-194.	Lady Bruton gibi hanımefendiler ve II. Victoria gibi görkemli kraliçeler, Büyük Britanya'yı tıpkı Anadolu'daki Ana Tanrıça Kybele ve Çatal Höyük ve Hacılar gibi tanrıçaya tapınan yerleşim yerleri gibi ana tanrıçanın egemen olduğu antik çağlara özgü anaerkilliğe koşut kılmaktadır.	"For she never spoke of England, but this isle of men, this dear, dear land, was in her blood... so that one could not figure her even in death parted from the earth or roaming territories over which, in some spritual shape, the Union Jack had ceased to fly." Sayfa 153.

Şekil Adı, Numarası ve Sayfası	Çevirmen Tomris Uyar'ın <i>Mrs Dalloway</i> Erek Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası	Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi	Çevirmen İlknur Özdemir'in <i>Mrs Dalloway</i> Erek Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası	Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi	<i>Mrs Dalloway</i> Kaynak Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası
Büyük Britanya'da Clarissa Dalloway Karakteri Şekil 5. Sayfa 106	“Artık kimse üstüne bir şey söylemeyecekti, kimseyi yargılamayacaktı. Çok genç, aynı zamanda anlatılmaz şekilde yaşlı buluyordu kendini... Hiçbir şey bilmezdi; ne yabancı dil, ne tarih; hele şimdilerde... kitap filan okuduğu da yoktu...” Sayfa 14.	Clarissa Dalloway'in eviyle evli bir kadın olması, tüm aristokratik yönlerine karşı bu kaderden kurtulamaması, kurtulmak isteği duyduğunun da şüpheli olması.	“Şimdi dünyada hiç kimse için şöyledir ya da böyledir demeyecekti. Kendini çok genç hissediyordu; aynı zamanda da inanılmaz yaşlı... Hiçbir şey bilmiyordu; ne bir dil, ne tarih; kitap bile okumuyordu şimdi...” Sayfa 10-11.	Türkiye’de erkek tahakkümünü yeniden üreten, kocasından bağımsız olamayan üst sınıftan çok kadın var. Büyük Britanya’da o dönemde kadınların eğitimi konusu da üst sınıf için bile sorunluydu.	“She would not say of anyone in the world now that they were this or were that. She felt very young; at the same time unspeakably aged... She knew nothing; no language, no history; she scarcely read a book now...” Sayfa 7.
Şekil 5	“... Clarissa temiz yürekliydi-ondan. Peter belki duygusal buluyordu kendisini. Doğru. Zekâ, saçmaydı. İnsan içinden geleni söylemeliydi yalnızca.” Sayfa 189-190.	Aristokratik sınıftan veya üst sınıftan gelen Clarissa'nın psikopatolojisinin mensubu olduğu sınıf ve yüksek kültürün etkisiyle perdelenmesi, adeta sezilmemesi ve bu bağlamda basiretli ve başarılı olmasına engel olmaması. Septimus Warren Smith'in ve eşi Lucrezia'nın sınıfsal ve kültürel koşullarından ayrışma.	“... Clarissa temiz kalpliydi; bu yüzden. Peter onun duygusal olduğunu düşünecekti. Öyleydi zaten. Çünkü söylemeye değer tek şeyin insanın hissettikleri olduğunu hissediyordu. Zekâ saçmalıktı. İnsan hissettiklerini söylemeliydi.” Sayfa 205.	Clarissa Dalloway'in sosyal ilişkilerinde en önemli parametre sınıf. Yoksul kuzinine haşın tavrı, Doris Kilman'la kavgası. Sevgili seçiminde, eş seçiminde hep bu parametre.	“... Clarissa was pure-hearted; that was it. Peter would think her sentimental. So she was. For she had come to feel that it was the only thing worth saying-what one felt. Cleverness was silly. One must simply say what one felt.” Sayfa 162.
Şekil 5	“...onda Peter'in kimsede eşine rastlamadığı bir sertlik, bir dayanıklılık, engelleri aşma ve başarıya ulaşma	Clarissa'nın sıradanlığı aşacak yüceltme, entelektüelleştirme, hatta rasyonalizasyon gibi	“... Clarissa hayata öyle bir iple bağlıydı ki, onunki gibi sağlam, dayanıklı, engelleri aşma gücüne sahip ve insanı	-	“...there being in her a thread of life which for toughness, endurance, power to overcome obstacles and carry

Şekil Adı, Numarası ve Sayfası	Çevirmen Tomris Uyar'ın <i>Mrs Dalloway</i> Erek Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası	Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi	Çevirmen İlknur Özdemir'in <i>Mrs Dalloway</i> Erek Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası	Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi	<i>Mrs Dalloway</i> Kaynak Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası
	yeteneği vardı; onu hayata bağlayan bunlardı işte...” Sayfa 154-155.	psikolojik savunma mekanizmaları olmaması, dolayısıyla sanatsal, kültürel, entelektüel yaşama uzaklığı. Bu yaşama ulaşma olanağı olduğu halde uzak olması. TU'nun dilinin Clarissa'yı erek Türk kültürüne yaklaştırması. Ancak bunun zamansal koşutluk olmaması. Sanki koşutluğun bugünün İngiliz toplumuyla günümüz Türkiye'si arasında olması.	başarıya götürenini Peter o güne dek hiç görmemişti...” Sayfa 167.		her triumphantly through he had never known the like of.” Sayfa 132.
Büyük Britanya, Dominyonları ve Metinler Şekil 6. Sayfa 108	“... Doğru hastalanılaberi sapsarı kesilmişti yüzü.” Sayfa 42.	İçten içe anıştırılan Clarissa'nın psikolojik bozukluğu. Bunu Introduction'da David Bradshaw'un, Woolf'un akıl hastalığıyla da bağlantılandırarak çıkarsaması (2009, -s.xix). Clarissa'nın bunu iyi tolere etmesi.	“... Hastalığından beri neredeyse yüzünde renk kalmamıştı.” Sayfa 41.	-	“... Since her illness she had turned almost white.” Sayfa 31
Şekil 6	“Sonra Septimus gitgide acayipleşiyordu. Yatak odasındaki duvarların arkasında birileri konuşuyor	Smith'in intiharına giden süreçte alt sınıfla burjuvazi arasında akıl hastalığını tolere etmede fark. Aristokrat	“Septimus gitgide tuhaflaşmıştı. Yatak odalarının duvarlarının arkasında insanlar konuşuyor,	-	“... He had grown stranger and stranger. He said people were talking behind bedroom walls... He saw things too-he

Şekil Adı, Numarası ve Sayfası	Çevirmen Tomris Uyar'ın <i>Mrs Dalloway</i> Erek Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası	Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi	Çevirmen İlknur Özdemir'in <i>Mrs Dalloway</i> Erek Metinde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası	Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi	<i>Mrs Dalloway</i> Kaynak Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası
	demişti de... Arasıra bir şeyler görüyordu-bir eğreltiotunun ortasında yaşlı bir kadın başı görmüştü.” Sayfa 69	Dokror Bradshaw'un yüksek kültüre özgü tavrı ile ona eşit zaman ayırmasına ve emek harcamasına karşın tedavideki başarısızlığı.	diyordu... Septimus hayaller de görüyordu-bir eğreltiotunun ortasında yaşlı bir kadın başı görmüştü.” Sayfa 72		had seen an old woman's head in the middle of a fern.” Sayfa 31

Şekil Adı, Numarası ve Sayfası	Çevirmen Tomris Uyar'ın <i>Mrs Dalloway</i> Erek Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası	Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi	Çevirmen İlknur Özdemir'in <i>Mrs Dalloway</i> Erek Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası	Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi	<i>Mrs Dalloway</i> Kaynak Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası
Şekil 6	“... yani saygıdeğer ana-babalardan doğan kız ve erkek çocukların Kanada’ya göç etmelerini, orada iyi bir hayat kurmalarını sağlama adına bir tasarı... güçlü, yiğit bir kadının, gençliği geçtikten sonra bir şeyle ilgilenmek zorunluluğunu duyduğunda–Göç olsun, Kadınların Kurtuluşu olsun... Kısacası Lady Bruton’un belirgin bir özelliğini yansıtıyordu Göç sorunu.” Sayfa 109-110.	Woolf’un bakışı Büyük Britanya merkezli görünüyor. Woolf, İngiliz ruhunu Lady Bruton ve benzeri kadınlarda buluyor. Woolf’un konuya Lady Bruton çerçevesinde bakışı seçkinci sayılabilir. Woolf Lady Bruton karakteriyle feminist yönünü yansıtıyor ve kadınların da erkekler kadar güçlü milliyetçi ve savaşçı olabileceğini vurguluyor. TU çeviride kadın için kullandığı <i>yiğit</i> sözü TU’nun bakışının kadın-erkek eşitliğinden yana olduğunu gösteriyor. Bu sözcük Türkçe’de her iki cins için kullanılmakla birlikte kadın için kullanımı kişisel yaklaşımı ve bakış açısını yansıtır. TU’nun tercihi takdire değerdir.	“... Seçkin ailelerin çocukları olan genç kız ve erkekleri sağlam bir gelecek umuduyla göçmen olarak Kanada’ya yerleştirme projesiydi kafasındaki...; güçlü, savaşçı bir kadının, gençliği geride kalınca, içinde doğduğunu hissettiği ve başka bir hedefe-göçmenlik olabilirdi bu ya da kadınlara ait haklar...” Sayfa 117-118.	-	“...; that project for emigrating young people of both sexes born of respectable parents and setting them up with a fair prospect of doing well in Canada... which a strong martial woman, well nourished, well descended, ... Emigration had become, in short, largely Lady Bruton.” Sayfa 92.

Şekil Adı, Numarası ve Sayfası	Çevirmen Tomris Uyar'ın <i>Mrs Dalloway</i> Erek Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası	Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi	Çevirmen İlknur Özdemir'in <i>Mrs Dalloway</i> Erek Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası	Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi	<i>Mrs Dalloway</i> Kaynak Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası
Şekil 6	“... Hindistan’a yollanmak üzere özel olarak hazırlanan sandıklar arasında buldu kendini, sonra bebek eşyası bölümüne daldı, dünyada dayanıklı ya da dayanıksız ne kadar madde varsa gördü orada... çarpılmış şapkası, kıpkırmızı kesilmiş suratıyla bir boy aynasında sendelerken gördü kendini, sokağa atıldı.” Sayfa 133	Kendi yurttaşlarına karşı bile soğuk İmparatorluğun emperyalizmini eleştiren bir bakış açısı türetilir.	“... Hindistan’a gitmek üzere hazırlanmış sandıkların arasında sıkıştı; sonra loğusalık takımlarının ve bebek çamaşırlarının arasına daldı; dünyadaki bütün malların, kolay bozulanların ve dayanıklı olanların... aynanın birinde kendini gördü, sendelerken başındaki şapka yana yatmıştı, yüzü kıpkırmızıydı; sonunda sokağa çıktı.” Sayfa 143.	İÖ çevirisi, sınıf ayrımının çok keskin olduğu İngiliz toplumunda alt sınıfın kadınlarının nasıl aç aç İmparatorluğun eşitsiz dağıtılan zenginliğine baktığını Doris Kilman çerçevesinde ve kadın bağlamında anıştırarak yansıtıyor. Kaynak ve erek metinde herhangi bir ideoloji yoktur.	“... was hemmed in by trunks specially prepared for taking India; next got among the accouchment sets and baby linen; through all the commodities of the world, perishable and permanent... she lurched; saw herself thus lurching with her hat askew, very red in the face, full lenght in a looking-glass; and at last came out into the street.” Sayfa 113

Şekil Adı, Numarası ve Sayfası	Çevirmen Tomris Uyar'ın <i>Mrs Dalloway</i> Erek Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası	Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi	Çevirmen İlknur Özdemir'in <i>Mrs Dalloway</i> Erek Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası	Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi	<i>Mrs Dalloway</i> Kaynak Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası
Büyük Britanya'da Eşcinsellik Şekil 7. Sayfa 110	“... o zaman erkeklerin duyduğunu duyardı işte. Bir an için; ama yetiyordu. Beklenmedik bir aydınlanmaydı, insanın önüne geçmeye çalıştığı bir utancın pembeliği, sonra yayılır bu pembelik ve insan eğer onun egemenliğine, doruğa sıçrar birden, titreyip kalır, dünyanın üstüne doğru geldiğini duyar, şaşılacak bir anlamla yüklü, incecik deriyi yırtıp fişkıran, olağanüstü bir avutma gücüyle yaraların berelerin üstümde akan, bir hazzın basıncıyla. O zaman, bir an için bir aydınlanma olmuştu; çiğdem yüreğinde yanan kibrit; neredeyse öz sözcüklerini bulacak bir iç anlam. Ama yakın olan, usulca uzaklaştı; sert, yumuşadı. Bitmişti-o an.” Sayfa 37-38.	Clarissa'nın Sally ile yarı gerçek yarı imgesel cinsel deneyimi, boşalma içermiyor ama orgazm içeriyor. Bu bağlamda da platonik. Bu deneyimde Clarissa aktif, Sally pasif. Clarissa erkek cinselliğine öykünüyor. Bu bağlamda, bilinçaltı olarak erkeklerden daha üstün, daha erkek olduğunu kanıtlamaya çalışıyor. Erkeklerden intikam alma peşinde koşuyor. Böyle yaparak tahakküm ilişkisini yeniden üretiyor. Kocasından, belki babasından onlara karşı duyduğu nefretin hesabını sormak istiyor.	“... erkeklerin hissettiği şeyin aynısını da o hissediyordu. Sadece bir an; ama yetiyordu. Ani bir aydınlanma oluyordu, insanın önce kontrol etmeye çalışıp sonra da, yanaklarına yayıldığını görünce koyuverdiği kızarıklık gibi, hani uzak bir köşeye kaçıp, orada titreyerek dururken, incecik dersini yaran, fişkırp çatlaklara ve yaralara müthiş bir avutma gücüyle dolan şaşırtıcı bir anlamla, vecd içinde kabaran dünyanın üstüne geldiğini hisseder ya insan! Sonra, o an için, bir aydınlanma görmüştü; çiğdem içinde yanan bir kibrit; neredeyse dışa vurulan bir iç niyet. Ama yakın olan uzaklaşmış, sert olan yumuşamıştı. Geçmişti o an.” Sayfa 36	-	“... she did undoubtedly then feel what men felt. Only for a moment; but it was enough. It was a sudden revelation, a tinge like a blush which one tried to check and then, as it spread, one yielded to its expansion, and rushed to the farthest verge and then quivered and felt the world come closer, swollen with some astonishing significance, some pressure of rapture, which split its thin skin and gushed and poured with an extraordinary alleviation over the cracks and sores. Then, for that moment she had seen an illumination; a match burning in a crocus; a inner meaning almost expressed. But the close withdrew; the hard softened. It was over-the moment.” Sayfa 27.

Şekil Adı, Numarası ve Sayfası	Çevirmen Tomris Uyar'ın <i>Mrs Dalloway</i> Erek Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası	Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi	Çevirmen İlknur Özdemir'in <i>Mrs Dalloway</i> Erek Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası	Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi	<i>Mrs Dalloway</i> Kaynak Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası
Şekil 7	“... İçinde çiçekler duran taş bir çanağın yanından geçerlerken hayatının en güzel ânını yaşamıştı. Sally durmuş; bir çiçek koparmış; onu dudaklarından öpmüştü. Bütün dünya altüst olmuştu neredeyse! Öbürleri kayboldular; yalnız kendisi vardı Sally ile başa başa. Ellerine sıkı sıkı sarılmış bir armağan verilmişti sanki, saklayacaktı onu, bakmayacaktı ama...” Sayfa 41.	Birinci Dünya Savaşı sonrası Woolf'un Büyük Britanya'sı ile yirmi birinci yüzyılda Weldon'ın Büyük Britanya'sı kadın-erkek ilişkileri ve cinsel özgürlük bağlamlarında çok farklı görünüyor. Masumiyet, nahiflik, incelik, romantizm, platonik aşk Woolf kadınlarının heteroseksüel ve eşcinsel duygularına nüfuz etmişken, Weldon kadınları cinsellik bağlamında çok serbest ve özgür yaşarlar.	“... Sonra, içinde çiçekler olan ayaklı bir taş vazunun yanından geçerlerken hayatının en nefis anını yaşamıştı. Sally durmuş, bir çiçek koparmış, onu dudaklarından öpmüştü. Bütün dünya tepetaklak olmuştu sanki! Ötekiler gözden kaybolmuşlardı, orada Sally ile baş başaydı. Kendisine bir armağan verildiğini hissetmişti, paketlenmiş, onu saklanması istenmişti...” Sayfa 40.	-	“... Then came the most exquisite moment of her whole life passing a stone urn with flowers in it. Sally stopped; picked a flower; kissed her on the lips. The whole world might have turned upside down! The others disapeared; there she was alone with Sally. And she felt that she had been given a present, wrapped up, and told just to keep it, not to look at it...” Sayfa 30.
Şekil 7	“Peki o görüntüler, o yüzler, ölülerin sesleri nerede kalmıştı?.. ‘Evans!’ diye haykırdı. Karşılık gelmedi... Ölülerin sesleriydi bunlar...” Sayfa 144.	Clarissa'nın psikopatolojisinin üstü örtülü, eşcinselliği görece açık. Warren'ın psikopatolojisi çok açık, eşcinselliği üstü örtülü. Woolf'un, kendi psikopatolojisini erkek karakter Warren'a yansıtması feminist duruşundan.	“Peki ya hayaller, suratlar, ölülerin sesleri, onlar neredeydiler?.. Evans!’ diye seslendi. Yanıt gelmedi... Ölülerin sesleriydi bunlar...” Sayfa 156.	Özdemir'in popüler yazına özgü sürükleyiciliği, bir seçkin yazın yapıtının erek metninde geçince akla hem sürekleyci, akıcı hem de seçkin yazın yapıtları olan Orhan Pamuk'un romanları geliyor	“As for the visions, the faces, the voices of the dead, where were they?.. ‘Evans’ he cried. There was no answer... Those were the voices of the dead...” Sayfa 123.

Şekil Adı, Numarası ve Sayfası	Çevirmen Tomris Uyar'ın <i>Mrs Dalloway</i> Erek Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası	Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi	Çevirmen İlknur Özdemir'in <i>Mrs Dalloway</i> Erek Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası	Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi	<i>Mrs Dalloway</i> Kaynak Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası
Clarissa'yı Yalnızlığa Mahkûm Eden Toplumsal Yaşam Şekil 8. Sayfa 111	"... Peter; benim Hindistan'da bulunduğum süre içinde o oturmuş burada, elbise onarmış, dolaşmış, partilere gitmiş, bir Avam Kamarası'na bir şuraya buraya diye düşündü... çünkü bazı kadınlara hiç yaramaz evlilik - bir evlilik, bir politika hayatı, bir de sayın Richard gibi Muhafazakâr bir kocaya varmak." Sayfa 46.	Dönemin Büyük Britanya'sındaki ataerkil yapıdan, erkek tahakkümünden aristokrat kadınların bile kurtulamaması. Kadını eve mahkûm eden bir yapı bu. Bu toplumsal yapıdan sıyrılmak için Clarissa'nın bir çaba harcamaması. Eğer eski erkek arkadaşı Peter ile evlenseydi de, yalnız kalacaktı, çünkü aristokrat İngiliz erkeklerinin arkasında bile erkek-kadın hiyerarşisini aşamamış toplumsal yapı var.	"... Peter; ben Hindistan'dayken o burada oturup durmuş; elibsesini onarmış; sağda solda oylanmış; davetlere katılmış; Meclis'e kadar gidip dönmüş filan, diye düşündü... çünkü bu havada bazı kadınlar için evlilikten kötüsü yoktur, diye düşündü; ve politikadan; ve Muhafazakâr bir kocası olmaktan, şu eşsiz Richard gibi." Sayfa 46.	-	"... she's been sitting all the time I've been to India; mending her dress; playing about; going to parties; running to the House and back and all that, the thought... for there's nothing nothing in the world so bad for some women as marriage, he thought; and politics; and having a Conservative husband, like the admirable Richard. " Sayfa 35.

Şekil Adı, Numarası ve Sayfası	Çevirmen Tomris Uyar'ın <i>Mrs Dalloway</i> Erek Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası	Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi	Çevirmen İlknur Özdemir'in <i>Mrs Dalloway</i> Erek Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası	Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi	<i>Mrs Dalloway</i> Kaynak Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası
Şekil 8	“Clarissa’da öteden beri bir soğukluk vardı, diye düşündü... böyleleri orta yaşa varınca rahatına düşer, topluma kolaylıkla ayak uydurur sonra, sonra da tamam, diye düşündü; kalın camları sıkıntıyla incelerken o saatte gitmekle Clarissa’yı tedirgin edip etmediğini düşündü, ahmaklıktan utanç uydu; ağlamış, duygulanmış, her zamanki gibi nesi var nesi yoksa açmıştı ona, her zamanki gibi.” Sayfa 53.	Aslında Clarissa Dalloway’ın biten evliliği. Olmayan cinsel yaşamları ve uyumları. Düzilmesi için hiçbir çare aramamaları. Clarissa ve tatminsiz tatmini: örtülü-platonik lezbiyen ilişki. Kocasıyla duygusal yönden arkadaş bile olmaması. Clarissa’nın seçtiği erkeklerin ince ruhlu, duyarlı olmaması, empati yapmamaları. Peter ile kocasının duygusallıklarını, aşklarını yansıtmamaları. Clarissa’nın yalnızlığı. Peter’in intikam alırcasına, sadistçe yeni aşkını Clarissa’ya akşamki partinin hazırlıklarına, telaşına, stresine karşın anlatması.	“Clarissa’nın hep soğuk bir yanı vardı, diye düşündü... orta yaşta resmiyete dönüşen türden, ve sonra daha da ileri gider bu, daha ileri, diye düşündü Peter, vitrinin derinliklerini içi sıkılarak seyrederken; o saatte ziyaretine gitmekle Clarissa’yı kızdırmış mıydı acaba; budala gibi davranmıştı, birden utanç duydu bundan; ağlamıştı; duygusallaşmıştı; Clarissa’ya içini dökmüştü, hep yaptığı gibi, hep yaptığı gibi.” Sayfa 54.	-	“There was something cold in Clarissa, he thought... which in middle age becomes conventionality, and then it’s all up, it’s all up, he thought, looking rather drearily into the glassy depths, and wondering whether by calling at that hour he had annoyed her, overcome with shame suddenly at having been a fool; wept; been emotional; told her everything, as usual, as usual.” Sayfa 42.

Şekil Adı, Numarası ve Sayfası	Çevirmen Tomris Uyar'ın <i>Mrs Dalloway</i> Erek Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası	Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi	Çevirmen İlknur Özdemir'in <i>Mrs Dalloway</i> Erek Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası	Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi	<i>Mrs Dalloway</i> Kaynak Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası
Mrs. Clarissa Dalloway ve Miss Doris Kilman'ın Söylemlerinin Karşılaştırılması Şekil 9. Sayfa 112	"... Her zaman çok, çok iyi davranmıştı Miss Kilman'a; oysa Miss Kilman çiçek demetlerini ezer, teşekkür bile etmezdi... Miss Kilman kasılır, çirkinleşirdi, yine de zekiymiş... Şimdiye kadar tanıdığı kişilerden hiçbirine benzemiyordu Miss Kilman, onun yanında insan eziliveriyordu." Sayfa 131.	Hanımfendi ve kâhya Mrs. Clarissa Dalloway'in entelektüel olarak kendisinden üstün olan Miss Kilman'ı evi, kızı, kocası için tehdit olarak görmesi ve kocasını ikna edemeyip onu kovamaması. Bu keskin sınıf ayrımlı Büyük Britanya'da örtülü sınıflararası çatışma... Miss Doris Kilman'ın görgüsüzlüğü, kabalığı ve bunun karşısında Mrs. Clarissa Dalloway'in inceliği, kibarlığı: alt sınıfın üst sınıfa hıncı, nefreti, kıskançlığı.	"... Annesi Miss Kilman'a her zamanki gibi nazik davranırdı, ama Miss Kilman çiçek demetini elinde ezerdi; sohbet etmeyi de bilmezdi... Miss Kilman kasılır, basitleşirdi. Ama insanı ürkütecek derecede akıllıydı... Miss Kilman Elizabeth'in tanıdığı insanlara benzemiyordu, insan onun yanında kendini ezik hissediyordu." Sayfa 141.	Woolf'un Miss Doris Kilman karakterinden çıkarsanabileceği üzere, İngiliz alt sınıfının aristokraziyle çatışma halinde olması. Komünist devrimin öncelikle Çarlık Rusya'sında değil de Büyük Britanya'da beklenmesi boşuna değil. Öte yandan aristokrasinin, alt sınıfın farkında bile olmaması. Demek ki, Büyük Britanya'da sınıfsal aidiyet ve köken kadın söylemini etkileyen en önemli parametrelerden.	"... To Miss Kilman she was very, very nice, but Miss Kilman squashed the flowers all in a bunch, and hadn't any small talk... and Miss Kilman swelled and looked very plain, but Miss Kilman was frightfully clever... Miss Kilman was quite different from anyone she knew; she made one feel so small." Sayfa 111.

Şekil Adı, Numarası ve Sayfası	Çevirmen Tomris Uyar'ın <i>Mrs Dalloway</i> Erek Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası	Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi	Çevirmen İlknur Özdemir'in <i>Mrs Dalloway</i> Erek Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası	Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi	<i>Mrs Dalloway</i> Kaynak Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası
Şekil 9	“... merdivenden inen Başbakana bakarken ansızın gözü Sir Joshua'nın yaptığı yıldız çerçeveli manşonlu-kız rsmine ilişti; Miss Kilman geldi aklına, can düşmanı Kilman, işte bu duygu sarıyordu; bu gerçektir. Nasıl nefret ediyordu Kilman'dan-hırslı, ikiyüzlü, kokuşmuş bir yaratık, nasıl da güçlü; Elizabeth'i bozmuştu, onu çalmak, kirletmek için sinsi evine girmişti. (Ne saçma, derdi Richard duysa.)... O, partiye aitti!” Sayfa 173.	Miss Doris Kilman davranışları düzgün biri değil, psikolojik bünyesi de sağlam değil. Clarissa Dalloway abartılı olmakla birlikte ona karşı olumsuz duygularında haklı. Kocasını Richard Dalloway'in duyarsızlığı Doris'i zorla ailenin içine sokuyor. Sınıf parametresi devreye girince kadınlar arası iletişim de kopabiliyor. Clarissa Dalloway'in yaşamının neredeyse parti vermekten ibaret olması, bu konuda ne kadar başarılı olursa olsun durumu düşündürücüdür. Neredeyse, yaşamda başka tatmini yoktur.	“... ansızın, Başbakan'ın merdivenden indiğini görünce, Sir Joshua'nın manşonlu küçük kız tablosunun yıldızlı çerçevesi aklına birden Kilman'ı getirdi, düşmanı Kilman'ı. İşte bu yeterliydi, işte bu gerçektir. Ah nasıl da nefret ediyordu ondan – rahatsız edici, ikiyüzlü, ahlaksızdı; elinde güç vardı, Elizabeth'in aklını çeliyordu; çalmak ve kirletmek için sızmıştı evlerine (Richard duysa, saçmalık derdi.)... Clarissa partiyle ilgilenecekti!” Sayfa 187-188.	Clarissa Dalloway'e bir sanat yapıtı, bir tablo sanatsal, estetik, yaratıcı bir ilham vermiyor. Bununla entelektüel bir haz duymuyor. Yalnızca Miss Doris Kilman'ı anımsıyor. Clarissa'nın bu yönleri boş varil gibi görünüyor! Sınıfsal kökeni onu kurtarmıyor, maddesel zenginliği onu kurtarmıyor. Öldüğü zaman belki verdiği partileri anımsayan olur.	“... as she saw the Prime Minister go down the stairs, the gilt rim of the Sir Joshua Picture of the little girl with a muff brought back Kilman with a rush; Kilman her enemy. That was satisfying; that was real. Ah how she hated her-hot, hypocritical, corrupt; wiith all that Power; Elizabeth's seducer; the woman who had crept in to steal and defile (Richard would say, What nonsense!)... She was for the party!” Sayfa 148.

Tablo 5: *Spa Decameron* Kaynak Metni ve Erek Metninin Şekiller ve Açıklamalarla İlgili Karşılaştırılması

Şekil Adı, Numarası ve Sayfası	Çevirmen Aşlı Telseren'in <i>Spa Decameron</i> Erek Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası	Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi	<i>Spa Decameron</i> Kaynak Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası
Büyük Britanya'ya Kaçak Göç ve İngiliz Kadınları. Şekil 10. Sayfa 113	“Annemin bütün önleme çabalarına rağmen, o 41 yaşındayken dünyaya gelmişim. Benden pek hoşlanmazdı. Beni rakip olarak görürdü ve o çirkinleştikçe ben güzelleştiğim için benden nefret ederdi. Ailemi benimle yaşama gerginliğinden kurtarmak için elimden geldiği kadar erken evi terk ettim. Kanserden öldüğünde güç bela üzuldüm ve cenazesinde burada olmayıp ağlamayacak şekilde ayarladım kendimi.” Sayfa 80.	Konuşmacı'nın zayıf bir anne imgesiyle, yeterli şefkat ve ilgi gösterilmeden büyümesi. Ortada baba da olmaması. Weldon'ın erkeklere tavrından dolayı, yarattığı kadın karakterin de babaya sahip olmaması. Kız-erkek çocuk, ergen ve genç için sağlıklı baba imgesi, sevgisi, ilgisinin zorunlu olması yoksa psikopatolojinin başlayabilmesi. Konuşmacı karakterinin, Weldon gibi erkek sıcaklığını, şefkatini, ilgisini değişik erkeklerde araması, babasız büyümesi dolayısıyla. Konuşmacı'daki kalp rahatsızlığının psikolojik yönü. Konuşmacının annesinin, annelik içgüdüsüne sahip değil görüntüsü. Annenin çocuğunu sevmemesi, sağlıklı bir davranış değildir. Böyle anne imgesinin, popüler kültürle yayılması. 2000'lerin Türkiye'sinde yayıncıların popüler yazını Türk toplumuna pompalaması. Türk yayın piyasası Büyük Britanya'da sınıfsal ayrışmaya dayalı olan seçkin-popüler ayrımını yapmıyor görünüyor, çünkü Tahir Malkoç ile yapılan görüşmede ortaya konulduğu gibi sunu istemden önce geliyor ve okur istemleri dikkate alınmıyor.	“I arrived in the world, in spite of all her efforts to prevent it, when she was forty-one. She did not like me very much. She saw me as a rival, and hated the way that as I grew into beauty she grew out of it. I left home as soon as I could to save my parents the tension of living with me. When she died of cancer, I scarcely mourned her, made sure I would be out of country for her funeral, and shed not a tear.” Sayfa 58.
Şekil 10	“... annemi kaybettiğim için hayatımda ilk kez bir ailem, babam, kardeşim, sevgilim, hatta bir kocam, hastane de iyi olduğumdan emin olmak için beni görmeye gelecek, beni eve götürecek, bir taksi bulmama yardım edecek biri olsun	Sağlık ile aile arasındaki bağlantının kopmaz olduğu. Aile yapısının bozulduğu toplumlarda ruh ve beden sağlığının riskte oluşu. Cinsel özgürlüğün sonucu ailenin ortadan kalkması olacaksa olumlanmasının insancıl olmaması.	“... and was missing my mother, that for once I wished I had a family, a father, a sister, a partner, a husband even, anyone to come to the hospital, make sure I was okay, and help me find a taxi home. I realized there was no one, that I

Şekil Adı, Numarası ve Sayfası	Çevirmen Aslı Telseren'in <i>Spa Decameron</i> Erek Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası	Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi	<i>Spa Decameron</i> Kaynak Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası
	istedim. Fark ettim de kimse yoktu, kimsem yoktu.” Sayfa 81.	<i>Spa Decameron</i> ’a göre, günümüz Büyük Britanya’ında aile yapısının bozulması.	had no one.” Sayfa 59.
Şekil 10	“Eve geldiğimde yatağım doluydu... Mültecilik için başvurmuştu, sürücü kursuna gidiyordu, Piriştine’deki kız kardeşiyle annesi onu ziyaret etmek istiyorlardı. Yakında onlar da benimle yaşayacak. Ne yapıyorum ben? Lütfen söyleyin, ne yapıyorum?” Sayfa 87.	Evlilikte kadın ve erkeğin denk eğitimde, statülerde ve ailelerden olması ideal. Ancak, bunu insanlara dayatmanın da olanaklı ve doğru olmaması. Popüler kültürün Loisa May Allcott’un, Laura Ingals’ın yapıtlarındaki veya Walt Disney’in yaratıtlarındaki gibi iyi aile, insan ilişkileri modelleri Allcott’un <i>Good Wives</i> yapıtlarındaki gibi olumlu kadın söylemi ve imgeleri.	“When I get home my bed is filled... He has applied for asylum, he is taking driving lessons, his mother and sister want to visit from Pristina. Soon they will be living with me too. What do I do? Please tell me, what do I do?” Sayfa 63.
Şekil 11 Manikürcü Dorleen’in Suudi Prensi Fahd ile İlişkisi. Sayfa 115	“... Morissey, Dorleen’in Fahd’la beraber Riyad’a gittiğini duyunca kendisini asmıştı ama annesi zamanında yetişip ipi kesmişti... Sonra bu kaza olmuştu, bu kaza yüzünden de onu suçlamışlar... Kız arkadaşlarından biri onun cenazeye katılamayacağını söylemiş. Morissey’in annesi bundan hoşlanmamış.” Sayfa 227	Manikürcü için aşkın bir öneminin olmaması, hele Yahudi bir <i>kasabın</i> sevgisiniye hiç dikkate almaması, ölse bile aldırması. Sadece özdeksel değerleri, parayı, şanı, lüksü esas alması. Manikürcü Dorleen’in kendisine uygun kasap Morissey’in yerine Suudi Prensi Fahd ile evlenecek olması, popüler kültüre özgü modellerden.	“... when he heard she’d gone to Riyadh with Fahd he tried to hang himself but his mother had cut him down in time... Then the accident-she was blamed for that too... She’d been told by a girlfriend there was a contract out on her. Morissey’s mother was like that.” Sayfa 176
Şekil 11	““Erkekler böyledir,’ dedi Dorleen. ‘Sadece sahip olamayacaklarını isterler.’ Şimdi prenses olacaktı. Sonraki ay Riyad’da ve evli olacaktı. Büyük bir düğün olacaktı, milyonlara mal olacaktı, Lacroix elbisesini dikerken, o da Kimberley ile beraber buradaydı...” Sayfa 228.	Manikürcü Dorleen’in <i>Suudi Pensi Fahd</i> ile evliliği <i>iş</i> olarak görmesi. Geç kapitalist ülkelerin popüler kültürünün evlilik modellerinden. Dorleen’in farklılık yaratma yolu, sanatsal, bilimsel, entelektüel veya mesleki değildir, Fahd’ı <i>kafeslemektir</i> .	““Men are like that,’ said Dorleen. ‘They only want they can’t have.’ So now she was to be married in Riyadh next month. It was going to be a big do, costing millions, so she was here with Kimberley while Lacroix made her dress...” Sayfa 177.
Beyin Cerrahı Shimmer’in Aşk ve Cinsellik Söylemi.	“... Shimmer, biraz isteksizce kendisini biraz huzursuz hissettiğini itiraf etmiş. Belki de sevgiliye ihtiyaçları varmış. Kadın bedenindeki	Weldon’ın ikiz beyin cerrahı kadınları, Alain Touraine’in <i>Kadınlar Dünyası</i> ’nda benliklerini cinsellik üzerinden inşa eden çağdaş Fransız	“Shimmer admitted with some reluctance that she too had been feeling restless: perhaps they needed boyfriends. You couldn’t deny the effect

Şekil Adı, Numarası ve Sayfası	Çevirmen Aslı Telseren'in <i>Spa Decameron</i> Erek Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası	Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi	<i>Spa Decameron</i> Kaynak Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası
Şekil 12. Sayfa 116	hormonların etkisini inkâr edemezsiniz. Rahatsız edici olsalar da gerçekler gerçektir.” Sayfa 124.	kadınlarıyla özdeş: Cinselliklerini olumlamaları ve özgürce yaşamaları.	of hormones on the female body. Facts were facts, although inconvenient.” Sayfa 93.
Şekil 12	“Beyin cerrahı olduğunu söylediğinde insanlar kesinlikle inanmazlar... Ben randevunun başlarında hemen profesör ve bakire olduğumu söylerim, bence işte bu yüzden hâlâ yalnızım. Dünyanın az gelişmiş bölgelerinde bakireler daha kıymetli ama burada bakire olmak erkeklerin hevesini kırıyor...” Sayfa 128.	Büyük Britanya’da cinsel özgürlüğün ciddi bedelleri var: zührevi hastalıklar, ahlaksal standartlarda gerileme, cinsel tatminsizlik, ailenin gerilemesi, evlilik dışı doğan çocukların travmatize olması ve böyle çocukların büyüdüğü ortamın yeterince sıcak olmaması.	““People don’t necessarily believe you when you say you’re a brain surgeon... I think I say I’m a professor and a virgin too early in the mating game, and that’s why I still am one. In less developed parts of the world virgins are at a premium, but here it just seems to put men off...” Sayfa 97.
Şekil 12	“... Sparkle her ne kadar olayların bu şekle-ikiz kardeşinin cinsel tutkusunun kölesine dönüşmesinin bir alarmı gibi görüp... Sparkle’ın bir daha Dave’i görmek gibi bir arzusu yokmuş. Dave, ona bir akşam boyunca amacına giden yolda yeterince iyi hizmet etmişti.” Sayfa 140-141.	Cinselliğin hatta şehvetin sevginin ifadesi olmasının gerekip gerekmediği önemli bir sorunsal. Popüler yazının psikopatolojiyi konu edinmesi, sansasyon yaratmak, ilgi çekmek ve anlatıya sürükleyicilik kazandırmak için.	“... Sparkle ... to have a twin so enslaved to her sexual passions was alarming. Sparkle had no wish to see Dave ever again; he had served her purpose well enough during the course of that evening.” Sayfa 107.
Eliza’nın Öz ve Üvey Annesine Yaptıkları. Şekil 13. Sayfa 117	“... okul, bu problemin kötü anne-kız ilişkilerinden kaynaklandığını düşünerek çocuğun terapiste götürülmesini önermişti. Antrenmanların birinde annesinin nefesi içki kokuyormuş... Böylece Jo’nun alkolik, çocuğunu önemsemeyen anne olarak hak edilmemiş üzüntüsü her yere yayılmış.” Sayfa 366-367	Weldon’ın kadın kahramanları, nevrotik, psikopat, sorunlu, alkolik ve güvenilmezdir. Sanki, bu yolla Weldon’ın erkeklerden, belki de babasından intikam alması. Kötü anneler ve İngiliz ailesi eleştirisi.	“... the school, feeling perhaps bad mothering was at the heart of the problem, suggested the child saw a therapist. Drink had been smelt on the mother’s breath on sports day... So Jo had a quite undeserved reputation as a non-caring, alchoholic mother.” Sayfa 293
Şekil 13	““Polisler öyle düşünmedi ama,’ dedi Eliza. ‘Onlar sen yaptın zannettiler. Senin Alzheimer olma ihtimalini anlattım onlara. Ya da belki de yaptıklarını unutacak kadar çok içmiştin. Benim okul notlarımda senin alkolik olmandan şüphelendikleri yazıyor.” Sayfa 376	Weldon kadınlarının sağlıklı bir aile yaşamını yürütememesi. Kendilerinin de çocuklarının da mağdur olması. Faturanın önemli bir kısmı da erkek kahramanların üstüne. Ayrıca, Eliza’nın olası anti-sosyal kişilik bozukluğunun kesin bir tedavisinin olmaması.	““Eliza,’ said Jo.... ‘The police don’t think it was,’ said Eliza. They think it was you. I said you might be getting Alzheimer’s. Or perhaps you drink so much you just blank out. You’re down on my school notes a query alchoholic.” Sayfa 301

Şekil Adı, Numarası ve Sayfası	Çevirmen Aslı Telseren'in <i>Spa Decameron</i> Erek Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası	Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi	<i>Spa Decameron</i> Kaynak Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası
Şekil 13	"... ve bir daha okula alınmayacaktı. Açık açık uyuşturucu alırken yakalanmıştı ve daha da kötüsü okulun bir daha olmaması için imzalatmaya çalıştığı sözleşmeyi imzalamayı reddetmişti." Sayfa 389	Popüler kültürün toplumun yükselmesi, ilerlemesi gibi bir ereğinin olmaması Burada Eliza'nın uyuşturucu kullanması, okula, öğretmenlerine karşı gelmesi, olumsuz modeller. Üstelik, uyuşturucun yaptığı bağımlılıktan hiç söz edilmemesi.	"...as not be allowed back into school-she had been found smoking drugs, quite openly, and had, worse, then refused to sign a required contract with the school undertaking not to do so again." Sayfa 312
Şekil 13	"“Eliza'nın odasında ne işin var?” diye sordu Waldo. ‘Gizlice bakıp odasını karıştırmak yapabileceğin en kötü şey!’... ‘İyi ki de yaptım. Artık neden hamile kalmadığıma dair bir merak duymuyorum. Eliza icabına bakmış.’... ‘Kendinden başka kimseyi suçlama,’ dedi. ‘Seçim yapmak zorundasın,’ dedi... Eliza'nın kazandığını anladı. O gün evden taşındı...”	Weldon'ın kadın kahramanları tamamen laik olması. Bunun Weldon'ın ilk elektronik postasında feminizmin tamamen laik olduğu yorumuyla örtüşmesi.	"“What are you doing in Eliza's room?” asked Waldo. ‘Peeking and prying is the worst thing you can do.’ ‘I have peeked and I've pried,’ said Janice, ‘and just as well. No wonder I haven't got pregnant. Eliza has seen to that.’... ‘You'll blame anyone but yourself,’ he said. ‘You have to choose,’ she said. ... She could see Eliza had won. She moved out that day.”
Şirket Müdiresi Eve Hambeldon ve Erkek Kardeşi Adam Hambeldon: Sonunda Kesişen Aile Söylemleri Şekil 14. Sayfa 119	"“Tek bildiğim o gece benim üçüncü yaş günümdü,” dedi Eve. ‘Mutluluk içinde bana söz verilen özel hediye bekliyordum, uyandığımda annemin odasından çılgınlıklar geliyordu, merdivenlerden koşturmacalar vardı... beni yukarıya annemin yatağında yeni doğmuş bir bebekle yattığı odaya çıkardı.’ ‘Gördün mü hayatım, işte hediyen!’ dedi annem. ‘... Ne kadar da sevimli değil mi?’ ‘Ondan hoşlanmadım,’ dedim. ‘Aldığınız dükkâna geri verin.’” Sayfa 270-271	Popüler kültürde olumlu kadın imgesine ulaşmak zordur ama <i>gerçekçi</i> kadın imgesi vardır. Bu imgelerin, yalnızca özdeksel ve tensel değerlere bağlı olması. Gans'ın da vurguladığı gibi (2005), popüler kültürün insana sorunlar için çözüm yolları göstermemesi. Eve ile Adam'ın öyküsünün de bu bağlamda değerlendirilmesi.	"“All I know is that the night before my third birthday,’ said Eve ‘when I was happily anticipating the very special present my parents had promised me... woken in the night by screams from my mother's bedroom and much running up and down of footsteps on the stairs... my father came into the room, and took me upstairs to where my mother was sitting up in bed with a newborn baby in her arms. ‘... Isn't that a simply joyous thing?’ ‘I don't like it,’ I said. ‘Take it back to the shop.’” Sayfa 213
Şekil 14	"O zamandan sonra uzun süre annemle babam	Eve'in bir çocuk psikiyatrina gereksinimi	"By then my parents had long gone, wondering

Şekil Adı, Numarası ve Sayfası	Çevirmen Aslı Telseren'in <i>Spa Decameron</i> Erek Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası	Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi	<i>Spa Decameron</i> Kaynak Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası
	kızlarının neden böyle olduğunu ölene kadar merak ettiler. Küçük kardeşimi öpmek için eğildiğimde ısırmıştım, eğer onun odasına girebilseydim karyolasını devirirdim, kediyi suratının üzerine oturtup mücadele bitip de o uykuya dalana kadar onu okşardım, o banyodayken musluğun sıcak tarafını açardım. Yaşadı ama zorla.” Sayfa 271	olması, ama doğal olarak popüler yazının bu doğru yolu göstermemesi.	to the end why their daughter had turned out the way she had. When I bent to kiss my baby brother I bit him instead; I tipped him out of his cot if I could get into his nursery; sat the cat upon his face and stroked it till it stopped struggling and fell asleep; turned on scalding hot tap when he was in his bath. He survived but only just.” Sayfa 214
Şekil 14	“‘Ne yapmak gerekir?’ diye sormuş annem endişeli bir şekilde.’ ‘Çocukları ayırın,’ demiş Lola. ‘Çatışma asla çözülmeyecek ya da çözülmesi çok uzun yıllar alacak... Kız olanı Kanada’ya akrabalarının yanına yollayın. Ay’ı 9. evresinde, seyahat ona uğrar... Böylece annem tarafından sürgüne gönderildim.’” Sayfa 274	Astrolojinin tipik popüler kültür uğraşı olması. Astrolojiyle yaşamı yönlendirmenin de sığ insanların seçeneği olması. Elbette gök cisimlerinin insan yaşamı üzerinde bir miktar etkisinin bulunabilmesi, ancak Eve ve Adam’ın anne babası şizotipal kişiliğe sahip kimseler olması, bu davranışlarının sağlıklı olmaması.	“‘What is to be done?’ asked my mother, distressed at his news. 'Seperate the chilren,' said Lola. 'It has to be done, or neither will florish... Send the girl to her relatives in Canada: she has her moon in the ninth, travel will suit her... And so I was sent by mother into exile.'” Sayfa 216
Şekil 14	“Kırk beş yaşındayken, herkes onun olduğundan daha genç görünmesine şaşırıp şok oluyormuş... Burnunu gerdirmek, çenesini kaldırmak ve gözlerini büyütmek için estetik operasyon geçirmiş. Adam’sa olduğundan daha yaşlı gösteriyormuş, genç yaşta saçları dökülmüş, göbekenmiş, kadınların ilgisini kaybetmiş ...” Sayfa 278	Çocukluk travmaları bütün yaşamı etkiliyor. Adam’ın psikopat kılıklı ablasından çektiklerinin etkisinin hiç geçmemesi. Aseksüel ve belki iktidarsız olması bile çocukluğundan. Eve’in belki, psikopat belki bencil ve benmerkezci olması sayesinde ezilmemesi.	“‘When she was forty-five, to everyone’s surprise-and shock, for she was well before her time in this... she had cosmetic surgery to straighten her nose, lift her chin, and widen her eyes. While Adam looked old before his time, balding young, becoming paunchy, losing his appeal to women, Eve looked more and more spectacular. Sayfa 219
Şekil 14	“Onu öldürmeye çalışmamış, aslında denense çok kolay olabilirmiş... Kucaklaşmışlar. ‘Kardeşim,’ demiş Eve. ‘Ablam,’ demiş Adam. ‘Yıllar boşuna geçmiş,’ demiş ikisi de...”	Mutlu son ve sabun köpüğü gibi bir öykü, popüler kültüre özgü sıklık. Aile değerlerinin ön plana çıkarılması mutlu sonda. Kadınların başarısının erkeklerinkini gölgelemesi.	“‘She did not try to kill him, though it would have been easy enough. They put their arms round each other. 'Brother,' she said. 'Sister,' he said.

Şekil Adı, Numarası ve Sayfası	Çevirmen Aslı Telseren'in <i>Spa Decameron</i> Erek Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası	Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi	<i>Spa Decameron</i> Kaynak Metninde İlgili Pasaj ve Sayfa Numarası
	Sayfa 286		'Well, that was a waste of life,' both said." Sayfa 226
Vitrin Eşinin Dördüncü Evliliği ve Mahkûmiyeti Şekil 15. Sayfa 121	"... Diğer üçünün meziyetlerine sahiptir: komşu kızı kadar hoş ve canlıdır, yeterince havalı ve gösterişlidir, gerçek göğüslü sürtüktür, hepsi bir arada.... zeki, ketum, zariftir ve muhteşem sekreterlik yeteneği vardır... Sanat dünyasından anlamalı ve Booker Roman Ödülleri'ni bilmeli, operadan ve Burges'ten anlamalı ve kocası günün maçını izleyerek rahatlamak istediğinde ona eşlik etmedikçe asla televizyon izlememelidir ..." Sayfa 49-50.	Büyük Britanya'da cinsel serbestlikle de bağlantılı olarak İngiliz erkeklerinin kadınlardan beklentilerinin artması. Hele zengin erkeklerin beklentileri neredeyse sınırsız olması. Aşk, sevgi, karşılıklı saygının, zengin İngiliz erkeklerinin beklentileri arasında yer almaması. Adeta seks hizmeti de veren bir kadın robot istemeleri. Beklentileri tamamen özdeksel olması.	"She will have the qualities of the other three: she will be fresh and sweet as the girl next door, posh-enough totty, bimbo with real breasts, all in one... she will be intelligent, discreet and elegant and have excellent secretarial skills... She will understand the art market, have read the entire Booker Prize short list, know her opera and her Burgess, and will never herself watch television, unless he wants to relax in front of <i>Match of the Day</i> , when she will keep him company..." Sayfa 33.
Şekil 15	"O sırada unuttuğum bir şeyi hatırladım, Lucas annesinden nefret ederdi. Bir adam annesinden nefret ettiğinde hayatın kaynağından da nefret eder. Normal kurallar uygulanamaz. Sizinle evlenir çünkü annesi gibi değilsinizdir, sonra size annesine dönüştürmeye başlar ve annesi gibi olduğunuzda da sizi terk eder ve başkasını dener... Haklıydı ben korkunçtum." Sayfa 68-69.	Aslında Lucas'ın eş ve sevgililerini annesine benzer davranışlara yöneltmesi, nefretin altında büyük bir sevginin yattığının belirtisi. Lucas'ın zengin ve kadınlardan beklentilerinin yüksek olmasının da bunun üzerine eklenmesi.	"I remembered then what I had forgotten, that Lucas hated his mother. Now when a man hates his mother he hates the source of of life itself, and no normal rules apply. He marries you because you are not like his mother, sets about turning you into his mother, and when he's succeeded he leaves you, and tries again with someone else... he was right: I was horried." Sayfa 47.
Şekil 15	"Gazeteler gözden düşüşümü sezmişti. Ben, bir zamanlar İngiltere prensinin resmini yapan kişi, ölüm saçan bir kundağcıdan başka bir şey değildim!.. Neden Minni'de zehirli örümcekleri konuklarımın arasına sarmıştım?.. Kendi lüks yatımı yakıp onu denizin dibine göndermişim, sırf nispet olsun diye, kötülüğümden..." Sayfa 69-70.	Bu pasaja göre, İngilterede popüler kültürle beslenen bulvar gazeteleri ile yüksek kültüre yer veren ciddi gazeteler arasında bir ayrışma olması. Tek sorunsal tiraj olan bulvar gazetelerinin ünlüleri karalamayı marifet kabul etmesi. Haberin gerçek veya yalan haber olmasının bir önemi olmaması İnsanları kolaylıkla karalamaları.	"The newspapers loved my disgrace. I, who'd once painted an English prince, nothing but a murderest arsonist!.. Why, once on the <i>Minni</i> I'd released poisonous spiders amongst my own guests... burned my own luxury yacht, sent her to the bottom, just out of spite..." Sayfa 48-49.

Septimus Warren Smith'in Eşi Lucrezia Smith'in Rolü ve Evliliği

Şekil 3: Septimus Warren Smith'in Eşi Lucrezia Smith'in Rolü ve Evliliği

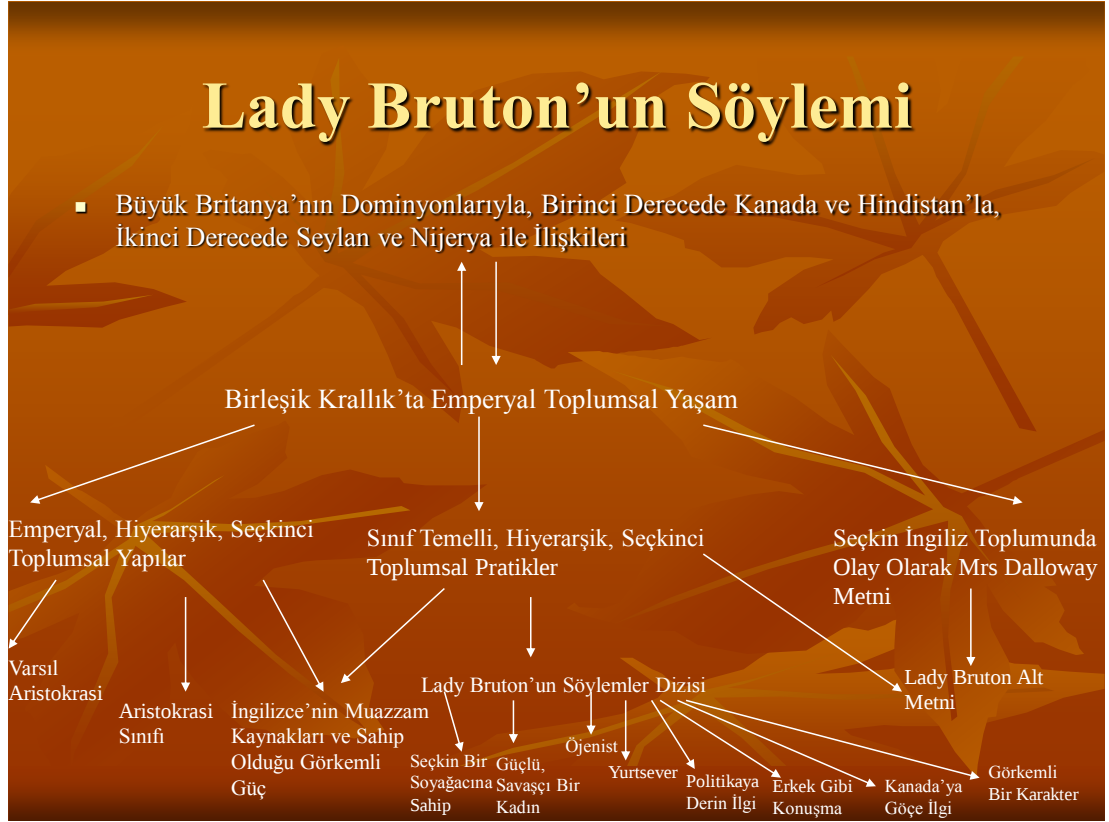
3.4.2. Mrs Dalloway Erek Metinlerinde Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi

3.4.2.1. Çevirmen Tomris Uyar'da Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi

Doktor Bradshaw da yüksek kültürden gelmektedir (Bununla ilgili açıklama bu bölümde ve 57'nci sayfadadır). Warren Septimus Smith'in psikiyatrik tedaviden yararlanamaması, psikiyatrik tedavilerin finans sermayesinin yanı sıra kültür sermayesini, yüksek kültürü gerektirmesiyle ilgilidir. Örneğin, psikoterapi bir çeşit kişisel gelişim yoludur. Bu anlamda kişisel gelişimse popüler kültür içinde yer almaz.

Metne kültürel düzlemde müdahale var. *Çitleşme (copulation)* birleşmeye çevrilmiştir ve bunun Septimus Smith ile bağlantısı çıkarılıp genellemeye gidilmiştir.

Virginia Woolf, Warren Septimus Smith'in psikopatojisini ruh katarak betimlemektedir. Bu betimlemelerde seçkin yazın ve psikiyatri iç içedir. Kuşkusuz, yazarın kendi psikopatolojisinden yaratıcılığında yararlanması başarısında etkindir.

Şekil 4: Lady Bruton'un Söylemi

3.4.2.2. Çevirmen İlknur Özdemir'de Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi

Ne ulusal ne de etnik anlamda milliyetçilik sadece erkeklere özgüdür denemez. Günümüzde kadın hakları, kadınların yükseköğrenime geçişi tüm olumsuzluklara karşın takdire değerdir. Büyük Britanya'da kadın ancak kısmen kurumsallaşmıştır. Finans ve kültür sermayesi olan kadınlar da öne çıkıyor. Alt sınıftan kadınlar popüler kültürün hegemonyası altındadır ve eğitimsizdir.

Lady Bruton gibi hanımefendiler ve II. Victoria gibi görkemli kraliçeler, Büyük Britanya'yı, tıpkı Anadolu'daki Ana Tanrıça Kybele ve Çatal Höyük ve Hacılar gibi tanrıçaya tapınan yerleşim yerleri gibi, ana tanrıçanın egemen olduğu antik çağlara özgü anaerkilliğe koşut, ileri bir geçmişe sahip görüntüsüne kavuşturmaktadır.

Şekil 5: Büyük Britanya’da Clarissa Dalloway Karakteri

3.4.2.3. Çevirmen Tomris Uyar’da Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi

Clarissa Dalloway eviyle evli bir kadındır, tüm aristokratik yönlerine karşın bu kaderden kurtulamaz, kurtulmak isteği duyduğu da şüphelidir. Çalışmayan Türk kadınıyla genel olarak örtüşen bir tablo çizer.

Aristokratik sınıftan veya üst sınıftan gelen Clarissa’nın psikopatolojisi, mensubu olduğu sınıf ve yüksek kültürün etkisiyle perdeleniyor, adeta sezilmiyor ve bu bağlamda basiretli ve başarılı olmasına engel olmuyor. Septimus Warren Smith’in ve eşi Lucrezia’nın sınıfsal ve kültürel koşullarından ayrıışan bir durum olabilir bu. Günümüzde bile psikiyatrik tedavilerden yararlanmak hem finans sermayesi hem de kültür sermayesi gerektiriyor. Bu bağlamda kültür sermayesi yüksek kültürdür. Psikiyatrik tedaviden yararlanmak için Warren Smith, patronu sayesinde finans sermayesine sahip olmuştur, ama kültür sermayesine sahip değildir. Romanın sonundaki intiharı ise psikiyatrik tedaviden yararlanamadığını göstermektedir denebilir..

Büyük Britanya’da nasıl krallar varsa kraliçeler ve nasıl milliyetçi sir’ler varsa Lady Bruton gibi milliyetçi lady’ler de bulunuyor. İşte Clarissa, bu toplumsal-kültürel özelliğe eklemleniyor. Türk kültüründen bakıldığında benzer özellikler ancak Orta Asya Türklüğünde vardır. Cumhuriyet Devrimi de bu yolu yeniden açıyor.

Öte yandan Lady Bruton gibi kadınların söylemini erkek söylemi yapan İngiliz ataerkilliği, Clarissa’nın kişilik ve psikolojik bünye özelliklerini kadın söylemine ait kılma eğilimi taşır. Cumhuriyet Devriminin üstyapısı bunu aşmış durumdadır, ama altyapı Büyük Britanya’dan daha katı bir ataerkilliğin tahakkümü altında görünüyor.

Clarissa’nın güçlü karakter özellikleri ile Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren Türkiye’de şekillenen güçlü Türk kadını imgesi koşuttur. Ancak, Clarissa’da sıradanlığı aşacak yüceltme, entelektüelleştirme, hatta rasyonalizasyon gibi psikolojik savunma mekanizmaları yoktur, dolayısıyla sanatsal, kültürel, entelektüel yaşama uzaktır. Bu yaşama ulaşma olanağı olduğu halde uzaktır.

3.4.2.4. Çevirmen İlknur Özdemir’de Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal

Düzlemlerde Kadın Söylemi

Büyük Britanya’da kadın hakları iki savaş arası dönemden günümüze doğal, hatta evrimsel seyrinde görünüyor. Romanın geçtiği dönemde Büyük Britanya’da kadınların eğitimi konusu üst sınıf için bile sorunluydu.

Clarissa Dolloway’in sosyal ilişkilerinde, arkadaşlık ilişkilerinde sınıf en önemli parametre oluyor. Yoksul kuzinine haşın tavrı, Doris Kilman’la kavgası bunun göstergelerinden haline geliyor. Ancak bu hiçbir zaman onu kaba davranmaya itmez. Hiç kabalık yapmaz. Sevgili seçiminde, eş seçiminde hep sınıf parametresini kullanmıştır. Öte yandan hizmetkârlarıyla arası çok iyi görünüyor, hatta onlar tarafından çok sevilir. Onlara çok iyi davranıyor. Aristokratlığın yüksek kültürünün görgü ve etik anlayışını iyi yansıtıyor. Büyük Britanya ile karşılaştırıldığında yurdumuzda aristokrasinin bulunmaması, burjuvazinin yeterince oturmuş olmaması ve kadınların sınıf atlama çabasıyla kendilerinin çok üstündeki erkeklerle evlenmeye çalışması, Türkiye’yi Büyük Britanya’dan farklılaştırıyor.

Büyük Britanya, Dominyonları ve Metinler

Büyük Britanya ve Sınırlarötesilik (Dominyon: Kanada)

Şekil 6: Büyük Britanya, Dominyonları ve Metinler

3.4.2.5. Çevirmen Tomris Uyar'da Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi

Mrs Dalloway romanında açıkça söylenmese ve içten içe anıştırılrsa da Clarissa'nın bir psikolojik bozukluğu vardır. Bunu Introduction'da David Bradshaw, Virginia Woolf'un o dönemki akıl hastalığıyla da bağlantılandırarak çıkarıyor (2009,s. xix). Öte yandan, bir aristokrat kadın olarak Clarissa bunu iyi tolere ediyor ve hastalığı yaşamını kesinlikle etkilemiyor. Bunun hem sınıfla hem de toplumsal cinsiyetle ilgisi bulunuyor.

Septimus Warren Smith'in intiharına giden süreçte, alt sınıfta ve burjuvazide akıl hastalığını tolere edememe söz konusu oluyor. Aristokrat Doktor Bradshaw yüksek kültüre özgü tavrı ile ona eşit zaman ayırmasına ve emek harcamasına karşın tedavide başarı kaydedemiyor. Anti-psikotik etkisi çok sınırlı bromürden başka ilacın bulunmadığı, nöroleptiklerin keşfedilmediği bir çağ bu.

Woolf'un bakışı Büyük Britanya merkezli oluyor. Woolf, İngiliz ruhunu Lady Bruton ve benzeri kadınlarda görmektedir denebilir. Woolf'un konuya Lady Bruton çerçevesinde bakışı seçkin bir ruh taşıyor. Woolf, Lady Bruton karakteriyle

feminist yönünü yansıtmakta ve kadınların da erkekler kadar güçlü milliyetçi ve savaşçı olabileceğini vurgulamaktadır. Ancak, kendi yurttaşlarına karşı bile soğuk İmparatorluğun emperyalizmini eleştiren bir bakış açısı da türetilir.

3.4.2.6. Çevirmen İlknur Özdemir’de Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi

İÖ çevirisi, sınıf ayrımının çok keskin olduğu İngiliz toplumunda alt sınıfın kadınlarının nasıl aç aç İmparatorluğun eşitsiz dağıtılan zenginliğine baktığını Doris Kilman çerçevesinde ve kadın bağlamında anırtırarak yansıtıyor. Kaynak ve erek metinde herhangi bir ideoloji bulunmuyor ama nesnel ifadeler seçkin yazına özgü bir dille yer alıyor.

Özdemir’in *Miss Brush* diyip bekârete gönderme yapması, o çağın Büyük Britanya’sını yansıtmak için olsa gerektir. Gerçekten, Victoria Çağında ve romanın geçtiği iki dünya savaşı arası dönemde evlenememiş hanımların bakire olma zorunluluğu vardı. Bu da Victoria Çağının ikiyüzlülüğünü yansıtır: Neden erkekler evlenirken bakir değildir?

Şekil 7: Büyük Britanya’da Eşcinsellik

3.4.2.7. Çevirmen Tomris Uyar'da Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal

Bakışimsızlık

Clarissa'nın Sally ile yarı gerçek yarı imgesel cinsel deneyimi, boşalma içermiyor ama orgazm içeriyor. Bu bağlamda da platonik denebilir. Bu deneyimde Clarissa aktif, Sally pasif görüntüsü veriliyor. Clarissa erkek cinselliğine öykünüyor. Bu bağlamda, bilinçaltı olarak erkeklerden daha üstün, daha erkek olduğunu kanıtlamaya çalışıyor. Erkeklerden intikam alma peşindedir. Böyle yaparak tahakküm ilişkisini yeniden üretiyor. Kocasından, belki babasından onlara karşı duyduğu nefretin hesabını sormak istiyor.

Birinci Dünya Savaşı sonrası Woolf'un Büyük Britanya'sı ile yirmi birinci yüzyılda Weldon'ın Büyük Britanya'sı kadın-erkek ilişkileri ve cinsel özgürlük bağlamlarında çok farklı olabiliyor. Masumiyet, nahiflik, incelik, romantizm, platonik aşk Woolf kadınlarının heteroseksüel ve eşcinsel duygularına nüfuz etmişken, Weldon kadınları cinsellik bağlamında çok serbest ve özgürdür.

Woolf'un kaynak metninde ve erek metinlerde de görüldüğü gibi, Clarissa'nın psikopatolojisi üstü örtülü, eşcinselliği görece açık verilmiştir. Septimus Warren'ın psikopatolojisi çok açık, eşcinselliği üstü örtülü verilmiştir. Warren'ın eşcinselliği derin yapıdan sezilebiliyor, ancak romanın bütünü ve bazı sözcüklerin bilinçaltı çağrışımları dikkate alındığında bu konuda çıkarsama yapılabilir. Doğal olarak, romanın bir yüzey yapısı bir de derin yapısı bulunuyor. Birçok şey, Woolf'un bilinçdışından süzülüyor. Örneğin Woolf, kendi psikopatolojisini erkek karakter Warren'a yansıtıyor, aslında bu da feminist duruşuyla ilgili görülebilir. Clarissa'ya daha çok platonik düzlemde eşcinselliği yakıştırıyor ama psikopatolojiyi yakıştırmıyor. Warren ise tıpkı Woolf gibi psikotiktir.

Şekil 8: Clarissa'yı Yalnızlığa Mahkûm Eden Toplumsal Yaşam

3.4.2.8. Çevirmen Tomris Uyar'da Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi

Dönemin Büyük Britanya'sındaki ataerkil yapıdan, erkek tahakkümünden aristokrat kadınlar bile kurtulamıyor. Kadını eve mahkûm eden bir yapıdır bu. Bu toplumsal yapıdan sıyrılmak için Clarissa bir çaba harcamıyor. Eğer eski erkek arkadaşı Peter ile evlenseydi de, olasılıkla Mufafazakâr milletvekili kocasıyla olduğu gibi yalnız kalacaktı, çünkü aristokrat İngiliz erkeklerinin arkasında bile erkek-kadın hiyerarşisini aşamamış toplumsal yapı duruyor. İngiliz kadınları denizde görünen buzdağına benziyor. Biraz baktıkça seçilenler aldatici olabiliyor, altta mutsuzluk, yalnızlık ve dertler bulunuyor.

Aslında Clarissa Dalloway'in evliliği bitmiş görünüyor. Cinsel yaşamları, cinsel uyumları ortadan kalkmıştır, düzelmesi için hiçbir çare aramıyorlar, tıpsal-psikiyatrik destek almıyorlar. Clarissa, tatmini, tatminsiz tatmini örtülü-platonik lezbiyen ilişkilerde arıyor. Kocasıyla duygusal yönden arkadaş bile değiller. Clarissa'nın seçtiği erkekler ince ruhlu, duyarlı gözüküyor. Davranışlarını empati

yaparak ayarlamıyorlar. Peter ile kocası duygusallıklarını, aşklarını yaşasalar da karşı tarafa olması gerektiği gibi yansıtmıyorlar. Clarissa yalnız kalıyor.

Sonuçta aristokrat İngiliz kadını yalnız kalıyor. Peter'ın intikam alırcasına, sadistçe yeni aşkını Clarissa'ya anlatması, üstelik akşam parti varken, o sırada parti hazırlıkları, telaşı, stresi varken anlatması ince ruhlu olmadığının göstergesi olabilir.

**Şekil 9: Mrs. Clarissa Dalloway ve Doris Kilman'ın Söylemlerinin
Karşılaştırılması**

3.4.2.9. Çevirmen Tomris Uyar'da Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal

Düzlemlerde Kadın Söylemi

Mrs. Clarissa Dalloway, kendi evinin hanımefendisi aynı zamanda kâhyasıdır. Entelektüel olarak kendisinden üstün olan Doris Kilman'ı hem evi, kızı, kocası için tehdit olarak görmekte, hem de kocasını ikna edemeyip onu kovamamaktadır. Kadın kadına geçinemiyorlar. Demek ki, İngiliz aristokrat kadınlarına tehdit sadece ataerkil erkeklerden değil, aynı zamanda kendilerinden üstün olmasından korktukları alt sınıf kadınlarından gelmektedir. Bu, keskin sınıf ayrımlı Büyük Britanya'da örtülü sınıflararası çatışma oluyor. Fay Weldon'ın elektronik postasında ima ve hatta ifade ettiği aristokrasiye düşmanlığı bununla ilgili görünüyor. Öte yandan aristokrasi, alt

sınıfın farkında bile değildir. Demek ki, Büyük Britanya’da sınıfsal aidiyet ve köken kadın söylemini etkileyen en önemli parametrelerden olabiliyor.

Miss Doris Kilman’ın görgüsüzlüğü, kaballığı ve bunun karşısında Mrs. Clarissa Dalloway’in inceliği, kibarlığı Büyük Britanya’da sınıflararası çatışmayı, alt sınıfın üst sınıfa hıncını, nefretini, kıskançlığını gözler önüne seriyor.

Birinci Dünya Savaşı sonrası Büyük Britanya’da sınıflararası iletişim değil, ayrışma vardır. Aristokrasinin diğer sınıflarla bağı azdır denebilir. Woolf’un *Miss* ifadesiyle Doris Kilman’ın evlenememiş bir bakire olduğunu vurgulaması söz konusu olabiliyor. Ayrıca, Doris Kilman, yazarının mesafeli ve soğuk baktığı bir kadın karakter olarak görünüyor. Woolf Clarissa’da kendini bulmakta gibidir. Bu durum TU erek metninden de çıkarsanabiliyor. TU’nun *Miss* hitabını aynen koruması şeklindeki tercihi, kaynak odaklı ama başarılı olabiliyor.

Doris Kilman davranışları düzgün biri değil, psikolojik bünyesi de sağlam değildir. Clarissa Dalloway, abartılı olmakla birlikte ona karşı olumsuz duygularında haklı görünüyor. Kocasını Richard Dalloway’in duyarsızlığı, Doris’i zorla ailenin içine sokuyor. Richard Daloway’in tutumunda karısı ile iletişimsizliğinin payı büyük olabiliyor. Sınıf parametresi devreye girince kadınlar arası iletişim de kopabiliyor.

Clarissa Dalloway’in yaşamının neredeyse parti vermekten ibaret olması, bu konuda ne kadar başarılı olursa olsun düşündürücüdür. Neredeyse, yaşamda başka tatmini bulunmuyor. Kültüre, sanata, eğitime, entelektüel etkinliklere ekonomik ve sosyal konum bakımından çok uygun olmakla beraber, bunlara çok uzak kalıyor.

3.4.2.10. Çevirmen İlknur Özdemir’de Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal

Düzlemlerde Kadın Söylemi

Woolf’un Miss Doris Kilman karakterinden çıkarsanabileceği üzere, İngiliz alt sınıfı aristokraziyle çatışma halindedir. Komünist devrimin öncelikle Çarlık Rusya’sında değil de Büyük Britanya’da beklenmesi boşuna değildir denebilir.

Clarissa Dalloway’e bir sanat yapıtı, bir tablo sanatsal, estetik, yaratıcı bir ilham vermiyor. Bununla entelektüel bir haz duymuyor. Yalnızca Miss Doris Kilman’ı anımsıyor. Clarissa’nın bu yönleri boş varil gibidir! Sınıfsal kökeni onu kurtarmıyor, maddesel zenginliği onu kurtarmıyor. Bu bakımlardan hem kadınlık

hem aristokrasi adına bir utanç anıtı gibi duruyor. Öldüğü zaman belki verdiği partileri anımsayan olur.

Şekil 10: Büyük Britanya'ya Kaçak Göç ve İngiliz Kadınları

3.4.3. *Spa Decameron* Erek Metninde Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi

3.4.3.1. Çevirmen Aslı Telseren'de Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi

Konuşmacı zayıf bir anne imgesiyle, yeterli şefkat ve ilgi gösterilmeden büyümüştür. Ortada baba da gözüküyor. Weldon'ın erkeklere tavrından dolayı, yarattığı kadın karakter de babaya sahip bulunmuyor. Oysa, kız-erkek çocuk, ergen ve genç için sağlıklı baba imgesi, sevgisi, ilgisi zorunludur. Öte yandan, Konuşmacı karakteri, Weldon gibi erkek sıcaklığını, şefkatini, ilgisini arıyor değişik erkeklerde, çünkü babasız büyümüştür. Sağlıklı aileye sahip olmayan Konuşmacı'daki kalp rahatsızlığının psikolojik yönü de önemli görünüyor. Sağlıklı bir ailede büyümeyen kişilerin ruh sağlığı tehdit altında olabiliyor. Elbette cinsel özgürlük de kadınlar için dezavantajlar taşır.

Annenin çocuğunu sevmemesi, sağlıklı bir davranış olamaz. Böyle anne imgesi, popüler kültürle yayılıyor ve popüler kültürün sayısız zararlarından biri olarak yorumlanabilir. Herhalde Weldon'ın feminizmi, popüler kültürün sağlıksız, kötü, hatta hain kadın imgeleriyle yaşam buluyor.

Sağlık ile aile arasındaki bağlantının kopmaz olduğu açık görünüyor. Aile yapısının bozulduğu toplumlarda ruh ve beden sağlığının sağlam olması da mümkün gözükmemektedir. Aile kurumunun özölmesi hiçbir toplumun yararına olamaz. Kendi gerçekçiliğiyle popüler kültür, bu bağlamda İngiliz toplumuna ayna tutuyor. Cinsel özgürlüğün böyle bir sonucu ailenin ortadan kalkması olacaksa olumlanması insancıl olamaz. Ancak, doğal olarak sosyolojik gerçeklikleri felsefi olarak yargılamak, belki ancak toplum mühendisliğini esas alan plan ve projeleri harekete geçirebilir. Böyle projeksiyonları yaşama geçirmek ise zor olabilir. *Spa Decameron*'dan hareketle, günümüz Büyük Britanya'sında aile yapısının bozulduğunu ve toplumun ruh ve beden sağlığının buna koşut olarak olumsuz etkilendiğini söylemek olanaklı görünüyor.

Elbette Konuşmacı'nın Kosovalı göçmenle ilişkisi, dengesiz ve sağlıksız bir ilişkidir denebilir. Kadın ve erkeğin denk eğitimde, statülerde ve ailelerden olması idealdir. Ancak, bunu insanlara dayatmak da olanaklı ve doğru olmayabilir. Popüler kültürün Loisa May Allcott'un, Laura Ingals'ın yapıtlarındaki veya Walt Disney'in yaratılarındaki gibi iyi aile, insan ilişkileri modelleri ortaya koyması da olanaklı oluyor. Öte yandan, yüksek kültürün *model* olma işlevi bulunmuyor.

2000'lerin Türkiye'sinde yayıncılar popüler yazını Türk toplumuna pompalıyor. Türk yayın piyasası, Büyük Britanya'da sınıfsal ayrışmaya dayalı olan seçkin-popüler ayrımını yapmıyor görünüyor, çünkü Tahir Malkoç ile yapılan görüşmede ortaya konulduğu gibi, sunu istemden önce geliyor ve okur istemleri dikkate alınmıyor.

Manikürcü Dorleen'in Suudi Prensi Fahd ile İlişkisi

Şekil 11: Manikürcü Dorleen'in Suudi Prensi Fahd ile İlişkisi

3.4.3.2. Çevirmen Aslı Telseren'de Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi

Romanın yazarın Weldon, kendine özgü bir feminizm anlayışına bulunuyor. Öyle görünüyor ki, popüler kültürün kadın söylemi sokağa özgüdür.

Manikürcü için aşkın bir önemi yoktur, hele bir *kasabın* sevgisiniye hiç dikkate almıyor, o sevgili ölse bile aldırıyor. Sadece özdeksel değerleri, parayı, şanı, lüksü esas alıyor. Bu, tüketim toplumunun tipik popüler kültürüdür denebilir. Uğruna ölünen sevdaların popüler kadın söyleminde yeri bulunmuyor. Zaten postmodernizm modernizmdeki idealizmi dikkate almıyor. Manikürcü Dorleen'in kendisine uygun Yahudi kasap Morissey'in yerine Suudi Prensi Fahd ile evlenecek olması, popüler kültüre özgü modellerden biri oluyor.

Manikürcü Dorleen *Suudi Prensi Fahd* ile evliliği *iş* olarak görüyor. İşte geç kapitalist ülkelerin popüler kültürünün evlilik modeli biri budur. Dorleen'in farklılık yaratma yolu, sanatsal, bilimsel, entelektüel veya mesleki değil, Fahd'ı *kafeslemektir*.

Dorleen'in sadece özdeksel değerleri öne çıkaran, materyalist, etik davranmayan biri olmasında, bu bağlamda içinde doğduğu kötü çevrel koşulların

payı büyük olmuş görünüyor. Annesinin işi, merhametsizliği esas etmenler arasında yer alıyor. Denilebilir ki, kişi yaşadıklarının toplamı oluyor. O zaman Manikürcü Dorleen'i kötü yapan yaşadıkları olmuştur.

Dorleen'in *uçuk* zihniyeti içinde bekâretin önemini vurgulaması güzel görünüyor. Kuşkusuz bekâret tabusunun yıkılmasının artıları ve eksileri bulunuyor. Burada bekâretin korunmasının artıları ön planda oluyor. Bu bağlamda, burada Beyin Cerrahı Sparkle ve Shimmer'ın bekâretin yıkılmasını savunan tavrından ayrıışan bir yaklaşım vardır. Aslında O'na Suudi prenses olma yolunu açan da bakire olmasıdır denebilir. Bu da Manikürcü için yaşamına son veren Morissey ile birbirlerine ettikleri bekâret yemini sayesinde yaşama geçiyor. Büyük Britanya ile Suudi Arabistan arasında cinsel yaşam, cinsel özgürlük ve bekârete yaklaşım bakımından ciddi farklar bulunuyor. Suudi Arabistan'da erkek ve kadın için aynı cinsel etik standartlarının geçerli olduğu şüphelidir. Örneğin, Suudi Prens Fahd evlenmeden önce bakir miydi?

Şekil 12: Beyin Cerrahı Shimmer'ın Aşk ve Cinsellik Söylemi

3.4.3.3. Çevirmen Aslı Telseren’de Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi

Weldon’ın ikiz beyin cerrahı kadınları, Alain Touraine’in *Kadınlar Dünyası*’nda benliklerini cinsellik üzerinden inşa eden çağdaş Fransız kadınlarıyla özdeş oluyor. Cinselliklerini tamamen olumluyor ve özgürce yaşıyorlar. Büyük Britanya’da cinsel özgürlüğün ciddi bedelleri vardır: zührevi hastalıklar, ahlaksal standartlarda gerileme, cinsel tatminsizlik, ailenin gerilemesi, evlilik dışı doğan çocukların travmatize olması ve bu çocukların büyüdüğü ortamın yeterince sıcak olmaması.

Popüler kültür, bu anlamda tecimselliğinin verdiği devrimcilikle kötü veya iyi örnekler sunabiliyor. 1970’lerde TRT televizyonunda oynayan *Küçük Ev* iyi modeli, 1980’lerde aynı televizyonda oynayan *Dallas* kötü modeli örnekliyor.

Cinselliğin hatta şehvetin sevginin ifadesi olmasının gerekip gerekmediği önemli bir sorunsal oluyor. Serbest cinsel ilişkiler, cinsel özgürlük, hatta fuhuş aslında bir sürem karakteri de taşıyor. Belli çağlar tam özgürlüğe diğeryse tam kısıtlamaya yakın duruyor. Öbür çağlar sürem değişik noktalarında yer alır, iki kutuptan birine yakındır.

Eliza'nın Öz ve Üvey Annesine Yaptıkları

- Küresel Olarak Öz Anne- Öz Kızı İlişkisi ve Üvey Anne-Üvey Kızı İlişkisi

Şekil 13: Eliza'nın Öz ve Üvey Annesine Yaptıkları

3.4.3.4. Çevirmen Aslı Telseren'de Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi

Popüler sinema sanal gerçekliğini izleyicilere empoze ediyor. Kemal Sunal'ın *Televizyon Çocuğu* filmini anımsatır şekilde nesnel gerçekliğin yerini alıyor. Janice de filmdeki aşkını gerçek yaşamda bulma çabasıyla sanal ve gerçek gerçekliğin arasında kalıyor ve sonuçta düş kırıklığına mahkûm oluyor.

Weldon'ın kadın kahramanları, nevrotik, psikopat, sorunlu, kaba, alkolik ve güvenilmez kişiler oluyor. Sanki, bu yolla Weldon erkeklerden, belki de babasından intikam alıyor. Weldon aynı zamanda kötü anneler yoluyla İngiliz ailesini de eleştiriyor.

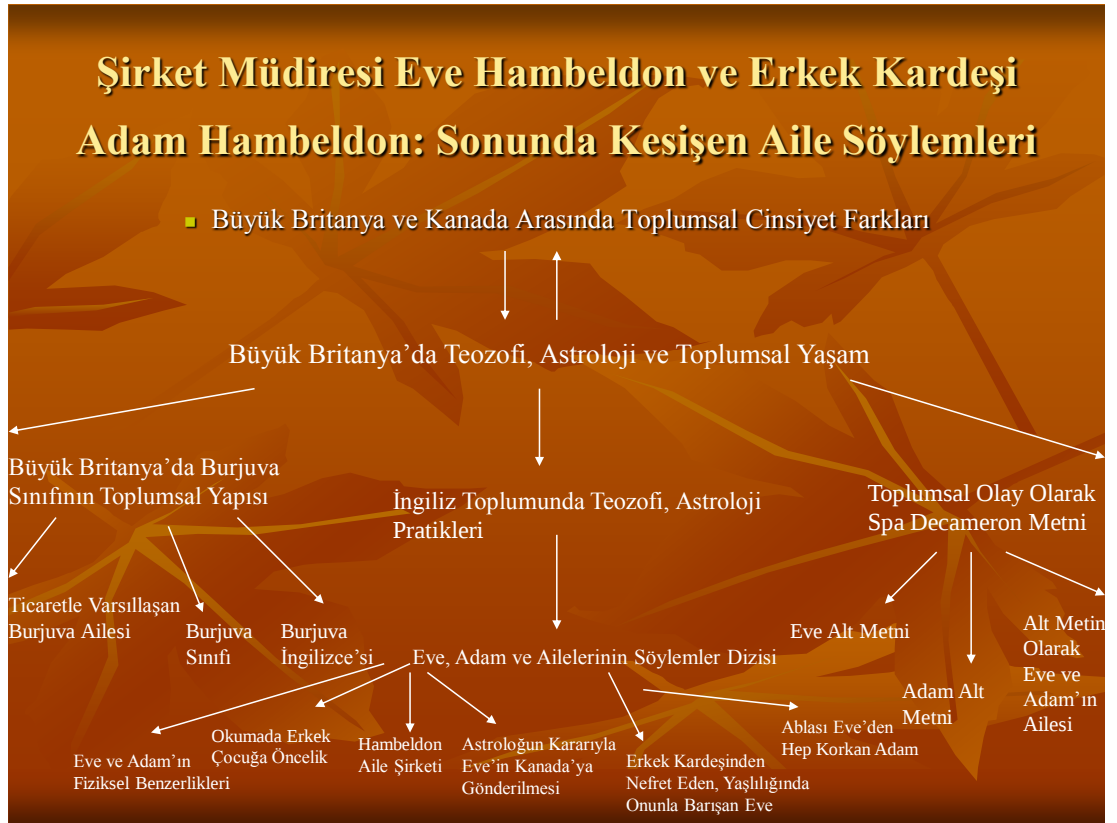
Weldon kadınları sağlıklı bir aile yaşamını yürütemiyor. Kendileri de çocukları da mağdur oluyor. Faturanın önemli bir kısmı da erkek kahramanların üstüne çıkıyor. Weldon'ın erkek kahramanlarının Waldo gibi hep hatalı olması, rastlantı olamaz, yazarın bilinçli bir tercihi olabilir. Bu feminizmiyle de bağlantılı gözüküyor.

Weldon'ın çocukluğunda kötü bir aile deneyimi yaşaması bu durumda etkili olabilir. Ayrıca, popüler kültürün toplumun yükselmesi, ilerlemesi gibi bir ereği

bulunmuyor, üstelik toplum için kötü modeller oluşturur. Burada da Eliza'nın uyuşturucu kullanması, okula, öğretmenlerine karşı gelmesi, Weldon'ın yarattığı olumsuz modelleri oluşturuyor. Üstelik, uyuşturucun yaptığı bağımlılıktan hiç söz edilmiyor. Yazın sözcüğünün eski karşılığı *edebiyat*'tır ki, bu sözcük edepli konuşmaktan gelir. Oysa bu bağlamda Weldon'ın yazdıklarına edebiyat-yazın demek sıkıntılı oluyor.

Eliza'da olması olası anti-sosyal kişilik bozukluğunun kesin bir tedavisi bulunmuyor. Çocukken fark edilmiş olsaydı, kısmen ıslah edilebilirdi.

Weldon'ın kadın kahramanları tamamen laiktir. Bu, Weldon'ın ilk elektronik postasında feminizmin tamamen laik olduğu yorumuyla örtüşüyor. Weldon , aynı e-postada feminizmin Hristiyanlıkla uzlaşmadığını vurguluyor ki, bu romanında Hristiyanlığa, Anglikanizme, Protestan ahlakına hiçbir gönderme bulunmuyor.

Şekil 14: Şirket Müdiresi Eve Hambeldon ve Erkek Kardeşi Adam Hambeldon: Sonunda Kesişen Aile Söylemleri

3.4.3.5. Çevirmen Aslı Telseren’de Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi

Gans’ın da vurguladığı gibi (2005), popüler kültür insana sorunlar için çözüm yolları göstermez. Sadece sorunları tecimsel araçlarla sömürür. Eve ile Adam’ın öyküsü de bu bağlamda değerlendirilebilir. Psikopatolojik aile sorunları tecimsel olarak sömürülüyor, çözüm önerisi yer almıyor. Eve’in bir çocuk psikiyatrina gereksinimi bulunuyor, ama doğal olarak popüler yazın bu doğru yolu göstermez.

Astroloji tipik popüler kültür uğraşı olarak görünüyor. Astrolojiyle yaşamı yönlendirmek de sığ insanların seçeneği oluyor. Yalnız, belki bilimsel yönüyle astrolojinin de yüksek kültüründen söz edilebilir. Elbette gökcisimlerinin insan yaşamı üzerinde bir miktar etkisi bulunabilir, ancak Eve ve Adam’ın anne babası şizotipal kişiliğe sahiptir görüntüsü veren hasta kimselere benziyor. Yoksa, astroloji öyle söylüyor diye kızlarını Kanada’ya göndermeleri sağlıklı bir davranış değildir. Davranışları Eve için travmatizandır.

Weldon’ın diğer romanlarında olduğu gibi, *Spa Decameron*’da kadın kahramanlar hep ön planda yer alıyor, dolayısıyla burada şizotipal kişilik bozukluğuyla öne çıkan kadın kahramanlar oluyor. Popüler kültürde olumlu kadın imgesine ulaşmak zordur ama *gerçekçi* kadın imgesi vardır. Bu imgeler, yalnızca özdeksel ve tensel değerlere bağlı görünür. Ayrıca, Weldon’ın kadınları masum, nahif, sevecen, yumuşak değildir. Bu bağlamda, Woolf’un yüksek kültürün içinden çıkan, yüksek kültürle şekillenen kadınlarından ayırıyorlar. Sıradanlıkla mükemmelliği bir sürem kabul edersek, Weldon’ın kadınları kişilik, nezaket, kibarlık bakımlarından sıradanlığa, Woolf’unkiler mükemmelliğe yakın noktalarda bulunuyor.

Çocukluk travmaları bütün yaşamı etkiliyor. Adam’ın psikopat kılıklı ablasından çektiklerinin etkisi hiç geçmemiştir. Aseksüel ve belki iktidarsız olması bile çocukluğunda çektiklerine dayanıyor. Eve, sürgüne gönderilmenin faturasını başkalarına çıkarmaya çalışmış ama ereğine ulaşamamıştır. Ancak, bunların etkisini üzerinden atmıştır. Belki psikopat, belki bencil ve benmerkezcil olması sayesinde ezilmemiştir.

Mutlu sonla biten sabun köpüğü gibi, popüler kültüre özgü bir öykü oluyor. Weldon, öne erkek kardeşleri çıkarıyor, sonra mutlu sonla bitiriyor. Weldon’ın

bilinçaltında tam olarak ne var acaba? Aile değerleri ön plana çıkarılıyor mutlu sonda. Kadınların başarısı erkeklerinkini gölgeliyor. Weldon'ın popüler yazınında bu özellik bulunuyor.

Şekil 15: Vitrin Eşinin Dördüncü Evliliği ve Mahkûmiyeti

3.4.3.6. Çevirmen Aslı Telseren'de Toplumsal-Kültürel ve Yazınsal Düzlemlerde Kadın Söylemi

Büyük Britanya'da cinsel serbestlikle de bağlantılı olarak İngiliz erkeklerinin kadınlardan beklentileri artmıştır. Hele zengin erkeklerin beklentileri neredeyse sınırsızdır. Aşk, sevgi, karşılıklı saygı, zengin İngiliz erkeklerinin beklentileri arasında yer almaz. Adeta seks hizmeti de veren bir kadın robot istiyorlar. Beklentileri tamamen özdeksel görünüyor.

Anne (erkek) çocuğunun yaşamındaki en önemli parametredir. Türk toplumundaki kadar sıkı aile bağlarının olmadığı Büyük Britanya'da durum, *Spa Decameron*'un yansıttığı üzere, böyledir. Sağlıklı anne imgesi de her zaman uyumlu evliliğin veya ilişkinin garantisi olmayabilir. Anneden nefret de anneye yoğun bir sevginin belirtisi olabilir. Aslında Lucas'ın eş ve sevgililerini annesine benzer davranışlara yöneltmesi, nefretin altında büyük bir sevginin yattığının belirtisi

olabilir. Lucas'ın zengin ve kadınlardan beklentilerinin yüksek olması da annesiyle sağlıklı ilişkisinin üzerine ekleniyor. Öte yandan Lucas'ın bu hali psikopatolojik görüntüsü veriyor.

Uygulama bölümünde değinildiği gibi, *Spa Decameron* yüksek kültüre, bilime, sanata ait kavram ve nosyonlara yer vermekte, ancak bunu yüzeysel biçimde yapıyor.

İngilterede popüler kültürle beslenen bulvar gazeteleri ile yüksek kültüre yer veren ciddi gazeteler arasında bir ayrışma olduğu görülüyor. Bulvar gazetelerinkini, popüler kültürle örtüşen bir etik anlayışıdır.

İngiliz burjuvazisinde de iletişimsizlik sorunu vardır. Oysa ki, *Mrs Dalloway* erek metinlerinin de gösterdiği gibi, aristokraside (veya üst sınıfta) protokol, görgü kuralları ve etik iletişim sorununu hafifletiyor.

AT, *posh-enough* kavramını *yeterince* olarak aktarıyor. Oysa Fay Weldon'ın üçüncü elektronik postasında görüleceği gibi *posh* üst sınıfı kastetmektedir. Çevirmen, çevirisini yaptığı yazarın kültürüne daha çok hâkim olmalıdır. Bu bağlamda, TU'nun kaynak kültüre hâkimiyeti övgüye değerdir. Dolayısıyla seçkin yazın çevirisi ile popüler yazın çevirisi arasında farklılaşma da vardır.

3.5. Diğer Eyleyiciler

Maya Kitap Genel Yayın Yönetmeni Tahir Malkoç kendisiyle yapılan görüşmede, son yirmi yılda kadın yazın çevirmenlerinin arzının çok arttığını ve bu arzın nicelik olarak erkek yazın çevirmenlerinkini gölgede bıraktığını vurguluyor. Ayrıca, kadın çevirmenlerin çeviri kalitesinin erkekler çevirmenlerinkinden üstün olduğunu ima ediyor. Üstelik, iş etiği açısından çevirinin son teslim tarihine kadınların çok duyarlı olduğunun, erkeklerin bu derece duyarlı olmadığının altını çiziyor. Bunun kadın hakları açısından olumlu bir gelişme olduğunu da ekliyor. Yalnız, son yirmi yılda kadın yazın çevirmeni arzındaki artışa neyin yol açtığına ilişkin bir yorum yapmıyor.

Kadınların son yirmi-otuz yıldır eğitim ve yabancı dil düzeyindeki yükselmenin yanı sıra, kadın yazın çevirmeni arzındaki artışın bir diğer nedeni, 1980'lerden itibaren Türkiye'ye egemen olan bireycilik ve bireysellik olarak yorumlanabilir. Bu bağlamda kadınlar, kendi kimliklerini toplumculuk, ulusalcılık gibi ideolojilerin gölgesinden kurtarıp gerçek kadın kimlikleriyle yazın çevirisi

alanında daha büyük başarılar kazanmaya başladılar. Kadın çevirisi, hem nitel olarak seçkin bir yer kazandı hem de nicel olarak piyasaya neredeyse egemen oldu.

Yayınevinin genelde insan haklarına özelde kadın haklarına ve feminizme bakışı, tezin perspektifiyle uyumlu görünüyor. Böyle düşünen bir yayınevinin yayımladığı bir kitabı da incelemek, sevindiricidir.

Tahir Malkoç Türkiye'deki kitap piyasasının küçüklüğünü vurguluyor. Aynı zamanda, bu piyasada popüler kültür-popüler yazın arzının ne kadar çok arttığını kaydediyor. Bu da kitap yayıncılığında yüksek kültür arzının ne kadar düştüğünü göstermesi bağlamında çok düşündürücüdür. Genel Yayın Yönetmeni, çeviri yazının yazın alanının bir alt alanı olduğunu ancak payının büyük olduğunu belirtiyor. Kendi ifadesiyle kitap pazarı *taşların yerin oturmadağı* bir pazardır, bu anlamda kaotik bir piyasa olarak görünüyor. Yazarlar da, yayıncılar da, çevirmenler de toz dumandır.

Malkoç'un yorumları çerçevesinde, Türkiye'de kitap, yazın okuru azdır. Hatta okurun satın aldığı kitapların yüzde sekseni okunmuyor. Bu arada, okur kitlesinin çoğu kadındır ama kitap arzı bununla uyumlu görünmüyor.

Yapılan görüşmede Ayrıntı Yayınları Editörü Abdullah Yılmaz, kadın çevirisinin daha kaliteli olduğunu vurguladı. Kadınların kurmaca yazına daha yakın olduğunun ve o alanda daha çok kadın yazıncı ve kadın yazın çevirmeni olduğunun altını çizdi. Kadın can veren, yaşam verendir, yaratıcıdır, bu bağlamda yazınsal yaratıcılığa erkekten daha yakındır, çünkü yazının kaynağı da, ontolojik olarak, yaşamdır denebilir. Editör Yılmaz'ın altını çizdikleri olumlu gelişmeler, ilerlemeler olarak gözükmüyor.

Ayrıntı Yayınları Editörü Abdullah Yılmaz ve Maya Kitap Genel Yayın Yönetmeni Tahir Malkoç Türkiye'deki kadın söylemine ve yurdumuzda kadının yazın çevirisindeki yerine daha olumlu bakmış, bu bağlamda gelişmelere vurgu yapmıştır. Oysa, İletişim Yayınları Edebiyat Editörü Belce Ünüvar ve *Spa Decameron* Çevirmeni AT söz konusu bağlamları daha olumsuz yorumlamıştır. Kadınların kadın söylemine daha olumsuz ve erkeklerin kadın söylemine daha olumlu bakması, örneğin, Luce Irigaray ile Alain Touraine karşılaştırıldığında da görülebilir. Irigaray kadınla erkek arasındaki farklılığın önemini altını çizerken kadın dilinin tarihte hiç kurulmadığını söyler, oysa Touraine'e göre Fransa bir kadınlar toplumuna dönüşme eğilimi taşıyor. Kadının dilsel bir bileşenin hiç

olmadığını söylemekle kadınca bir toplumsal dönüşüm eğilimini vurgulamak, bakışlarının farklılığını gösterir.

İletişim Yayınları Edebiyat Editörü Belce Ünüvar, Simone de Beauvoir'a ait ve tezin bakış açısı olan *kadın doğulmaz, kadın olunur* sözüyle koştur bir yorum yaparak kadın cinsiyetinin biyolojik değil sosyokültürel olduğuna vurgu yaptı. Bunu, anneliğin biyolojik görünen yönünün, evlat edinerek anne olanların sosyokültürel olarak anneliği kazanmasıyla yanlışlandığına dikkat çekerek örnekledi. Kendisi az zamana çok bilgi sığdırmış, güzel sözlü ifadesiyle konuları iyi toparlamıştır. Yazın bilgisi kuvvetli, iç motivasyonu yüksek bir editör performansı göstermiştir. Belce Hanım'ın bazı yorumları, Türkiye'de bazı toplum kesimlerinde seçkinciliğe (elitizm), yüksek kültüre ve seçkin yazına karşı bir antipati ve önyargı olduğunu düşündürüyor. Bu eleştiri, yüksek kültür ve seçkin yazının içeriğinden çok seçkinciğin siyasal ve ideolojik yönüne ait görünüyor. Kültürün ve yazının siyasal ve ideolojik yönü tezin kapsamı dışında bulunuyor. Ayrıca, günümüzün postfeminist kadın söylemi sosyokültüreldir, siyaset ve ideolojiye uzak görünüyor.

Ünüvar, seçkin yazınla popüler kültürün bağına işaret ederken *Mrs Dalloway*'in filminin, çevirisinin satışlarını artırdığını vurguluyor. Günümüzün postmodern ortamlarında tek bir kültür dairesinin bulunması, yüksek kültürle popüler kültürün iç içe geçmesi sonucunu da getiriyor.

Ünüvar'ın Türkiye'de *kadın ne kadar eziliyorsa çevirmen kadın o kadar eziliyor* yorumuna katılmıyorum. Giriş bölümündeki atıfta Bourdieu'nün vurguladığı üzere, avantajlı toplum kesimlerinden gelen kadınlar ve kadının en yoğun bulunduğu kültür alanında kadınlar, örneğin Güneydoğu Anadolu'nun erkek egemen taşrasındaki kadınlar gibi, onlar kadar ezilmiyor. Ünüvar, aynı zamanda çağdaş yazında kadının biraz yükselen statüsüne değinmiştir ki, bu bile sevindiricidir. Öte yandan, Ünüvar kadınların her alandaki ve yazın çevirisi alanındaki başarısını ancak işlerinde erkeklerden daha iyi, daha kaliteli olmaları sayesinde iş bulabilmelerine de bağlıyor. Ünüvar, daha sonra kültür alanının kadınlar için avantajlı olduğuna vurgu yapmıştır. Bourdieu'nün avantajlı toplum kesimlerinden gelen kadınların toplumsal, ekonomik ve kültürel olarak toplumda daha başarılı olduğu saptamasına da net olarak katılıyor.

Malkoç Türkçe'nin çok da zengin bir dil olmamasının etkisiyle çeviri seçeneklerinin kısıtlı olması dolayısıyla her çevirmenin çevirisinin birbirine benzer olacağı görüşünü dile getirirken, Ünüvar çevirinin bireyselliğine, öznelliğine, psikososyal etmenler bağlamında çok farklılaşacağına vurgu yapıyor, herkesin bir tümceyi bile değişik çevireceğinin altını çiziyor.

Ünüvar, Türkiye'de seçkin yazının, seçkin yazın çevirisinin tuttuğunu söylemiştir. Denilebilir ki, İletişim Yayınlarının bu konudaki başarısı durumun bir örneğidir. Ünüvar'ın saptaması ve görüşmenin bağlamı, son dönem aydın Osmanlı padişahlarının, yurtsever paşaları ve bürokratlarının, Osmanlı düşünürlerinin, edebiyatçı ve çevirmenlerinin, varoluşumuzda önemli rol oynayan Batıcılık akımının, kısacası Osmanlı Batılılaşma hareketiyle başlayan Atatürk Devrimiyle taçlanan ve seçkin bir reformlar dizisinden toplumsal dönüşüme yönelen çağdaşlaşma hareketimizin başarıya ulaştığını gösteriyor. Üstelik, Millet Mektepleri, Köy Enstitüleri ve Tercüme Bürosu gibi çağdaşlaşmayı kökleştiren kurumların, kültüre, sanata, yazına ve çeviriye şaşmaz mührünü vuran Türk aydınlanmasının mayasının tuttuğunu vurgulamak için teze kaynak sağlıyor. Osmanlı modernleşmesi hukuksal, yönetsel, toplumsal, kültürel, sanatsal ve yazınsal üstyapıyı değiştirirken, Atatürk Devrimi bu alanları Batılı çizgi ve ulusal içerikle dönüştürmüş, ilgili üstyapıyı tamamen ve altyapıyı kısmen değiştirmiştir. Cumhuriyet bir kültür devrimidir, bir yüksek kültür devrimidir. Dolayısıyla, Türkiye Cumhuriyeti'nin dayandığı modernist mirasın popüler kültürü değil de yüksek kültürü önelediği açık ve net olarak görünüyor. Üstelik, Atatürkçülük toplumun motor gücü aydınlar olarak ekonomik seçkinleri değil, öğretmenler gibi toplumsal-kültürel seçkinleri ön plana çıkarır (Sözen, 2007, s.182). Öte yandan, Atatürk'ün kültür perspektifi kuşkusuz Batı kültür ve uygarlığı olarak Amerika Birleşik Devletleri değildir, Avrupa'dan ibarettir (Sözen, 2007, s.148). Yaşamı, devrimleri ve ilkeleri esas alındığında, Atatürk daha çok modernizmle, özellikle idealizmle ve yüksek kültürle ilişkilendirilebilir. Türkiye Cumhuriyetinin temelini kültür olduğunu vurgulayan Atatürk'ün kadın söylemi, çağdaşı olduğu Virginia Woolf'un *Mrs Dalloway* romanındaki kadın söyleminden koyduğu hedefler bağlamında ileri olarak görünüyor. Ayrıca, tezde postmodern Anglo-Amerikan bakış açısı yerine geç modern Fransız yaklaşımının benimsenmesinin bir nedeni de, kıta Avrupa'sının hem yüksek kültür-popüler

kültürde kadın söylemi bağlamında Büyük Britanya'ya hem de diğer eyleyiciler bağlamında Türkiye'ye tezde ele alınan yönleriyle kültürel yakınlıdır denebilir.

3.6. Sonuç

Mrs Dalloway'de hâkim izleklerden biri, çok sınırlı ve örtülü erotizm içinde platonik (eşcinsel) aşktır. *Spa Decameron*'da buna karşılık gelen hâkim izlek pornografi düzlemine yaklaşan seks olarak görünüyor. Duygular, heyecanlar, romantizm *Mrs Dalloway*'e özgüdür, *Spa Decameron*'da tensel hazlar ağır basar, bu romanda katı bir gerçekçilik yer alır. İki romandaki kadın karakterler, büyük ölçüde sınıf ve kültür parametrelerine göre de ayrışır. İlk romanda aristokrasi ve yüksek kültürden gelen kadınlar ile burjuvazi ve popüler kültürden gelen kadınlar, görgü, gelenek, dünya görüşü, beğeniler, toplumsal konum bakımlarından farklı görünüyor. Ancak, farklı bir dönemde geçen *Spa Decameron*'un burjuva kadınları özdeksel güç ve eğitim bakımlarından *Mrs Dalloway*'in aristokrat kadınlarından pek geri kalmaz.

Butler'ın Kristeva'yı yorumlamasına göre (krş. Butler, 2010, s.122) melankoli *şehvetli bir hüzündür*, yüceltilmesi en merkezi faktör olarak acıyı esas alır ve yüceltmenin doruk noktalarında gerçekleşmesini sağlar. Buradan *mutlu insan yazamaz* çıkarsaması yapılabilir. Bunun kanıtı, mutlu yazının *mutsuz yazın* kadar güçlü, önde ve öncelikli olmadığıdır..

Spa Decameron çevirisi fazla çeviri hatası içeriyor. Bu, kısmen popüler kültüre-popüler yazına özgü özensizlikle açıklanabilir. Ancak, AT'ın bu çevirisi ilgili kadın söylemini başarıyla yansıtıyor. Popüler yazın çevirisine ilişkin sorunları Çevirmen AT'ın da yaşadığı anlaşılıyor.

Mrs Dalloway çevirilerinin ortaya koyduğu üzere, yüksek kültürdeki kadın söylemi nahif, nazik, kırılgan, estetik ve masum görünüyor. Öte yandan, *Spa Decameron* çevirisi, popüler kültürdeki kadın söyleminin kaba ve ciddiyetsiz görüldüğünü gösterebilir. Üstelik, bu söylem zararlı olabilir ve toplum için kötü modeller oluşturabilir.

4. SONUÇ

4.1. Tezin Bulguları

Fay Weldon'ın yaratıcılıkla ilgili ilk soruma yanıtı, popüler kültürün sanata, özellikle yüksek, seçkin sanata ne kadar uzak olduğunu kanıtlıyor. Popüler kültürün yaratıcılığı mekanik görünmektedir ve sanatçı ruhunu tam yansıtmamaktadır, bir ticari etkinlik şekline sahip izlenimi uyandırmaktadır. Yapısalıcı bir ruh taşıyor görünse de birtakım estetik ve sanatsal ölçütlerle biçim ve içerik özelliklerini yorumlayarak yüksek kültür-popüler kültür ayrımı yapmak olanaklı olabilir. Ancak, bu ayrım arada kalan pek çok kültürel ürünü kategorize etmeye yetmeyebilir. Pavorotti-Carreras-Domingo'nun operayı, Andre Rieu'nün klasik müziği popülerleştirme çabaları veya iki kültürün özelliklerini bir arada bulunduran Broadway müzikalleri vardır. Öte yandan, İletişim Yayınları Edebiyat Editörü Ünüvar'ın vurguladığı üzere seçkin yazına da popüler yazına da girmeyen kaliteli yazın yapıtları vardır. Postmodernizmin bu ayrımı reddetmesinde ara bölgede yer alan söz konusu kültürel ürünlerin de payı olabilir. İletişim Yayınları Edebiyat Editörü Ünüvar, popüler kültürün, örneğin seçkin romanların filmlerinin, romanların çevirilerinin daha çok okunmasına yol açtığına değiniyor ki, bazen bu iki kültür dairesi iç içe geçiyor. Üstelik, Fay Weldon'ın *Spa Decameron* romanı örneğindeki gibi popüler yazının olay örgüsü, dil, biçim ve roman tekniği yönlerinden kaliteli, başarılı, sürükleyici ve akıcı ürünleri bulunuyor. Söz konusu örnekler sayısızdır ve popüler kültür üst başlığı kesinlikle popüler yazını olumsuzlamaya yetmez. Kaldı ki, popüler kültür kaliteli ve düzeyli pek çok ürün içermektedir.

Günümüz Türkiye'sinde kadınların yazın çevirisi alanındaki seçkin ve egemen konumu, elbette kadın hakları ve kadının statüsü alanında sevindirici olabilir. Ancak, bu çeviri şeklinde sosyal güvence bulunmaması, kadınların gene evde çalışması, çalışma yaşamına ancak evden katılması ve çeviri ücretlerinin düşük olması düşündürücü ve kötü olarak yorumlanabilir.

Türkiye’de yazın çevirisi piyasasında kadın çevirmenlerin başarısı, yaptıkları işin kalitesi, kadınlar için kültürün önemini ortaya koyuyor. Bu bağlamda, yüksek kültürün kazandırdığı yazınsal kalite, çeviri kalitesi, popüler kültürün kazandırdıklarını önceliyor gibi. Öte yandan tezin 144-150’nci sayfalarında görüldüğü üzere Ayrıntı Yayınları Editörü Abdullah Yılmaz’a göre, kadınlar da kurmaca yazın yazarları olarak da çok başarılı sayılabilir, hatta erkek yazarların önünde olabilirler. Tezin 34’ncü sayfasındaki Pierre Bourdieu’nün görüşleri çerçevesinde, kültür alanının kadınların üst düzeyde konumlarda bulunduğu az sayıdaki alandan biri olduğu saptaması, Avrupa uygarlığı ve kültürü ile Türk kültürünün bu konuda koşut olduğunu gösterir. Bu da, Türkiye’nin Avrupa Birliği tam üyelik perspektifi ile uyum içerisinde olduğunu gösterebilir. Ayrıca, bulgular, Bourdieu’nün kültürel alanda kadın istihdam düzeyinin yüksekliği ile ilgili saptaması ile Türkiye’deki durumun koşut olduğunu, bu bağlamda Türkiye ile Fransa arasında benzerliklerin var olduğunu düşündürebilir.

Virginia Woolf’un *Mrs Dalloway* romanının Türkçe’de TU ve İÖ tarafından yapılan çevirileri genel olarak başarılı sayılabilir. TU çevirisi çevirmenin kaynak dil ve kültüre hâkimiyetini yansıtmayı, yüksek kültürün ruhunu duyumsatmayı ve yüksek kültürdeki kadın söylemini Türkiye’ye taşımayı başarıyor. Çeviri, Woolf’un yapıtını bir klasik biçim ve biçemiyle ve içeriğine olabildiğince kaynak kültürden uzaklaşmadan ortaya koyabiliyor. İÖ çevirisine akıcı, sürükleyici ve erek odaklı denebilir. Yüksek kültürdeki kadın söylemini yerleştiren ve popüler kültür kokan bir havada taşımakta, kolay okunan ama yazınsal ruhu da olan bir roman özelliği göstermektedir. AT’ın *Spa Decameron* çevirisi popüler kültür gerçekliği içinde değerlendirilince, bu ticari ruh ve biçimi, ayrıca küreselleşen dünyada öne çıkarılan Anglo-Amerikan kültüründeki burjuvazi (ve alt sınıfla) ilişkilendirilebilen popüler kültürün kadın söylemini yansıttığı söylenebilir. Fay Weldon’ın kaynak metni daha akıcı olmakla beraber, AT çevirisi de kolay okunmayı sağlayabiliyor. *Mrs Dalloway* kaynak ve erek metinleriyle karşılaştırılınca, *Spa Decameron* kaynak ve erek metni biçim ve içerik bakımından yüzeysel görünüyor. Ancak, iki savaş arası dönemden günümüze Büyük Britanya’da kadınlar daha özgürdür, daha çok eğitim ve iş yaşamının içindedir denebilir. Öte yandan, aristokrasi geleneğinin çok sınırlı olduğu, ancak burjuvazinin sosyal, kültürel ve yazınsal yaşamda giderek güçlendiği yurdumuzda kadın söyleminin yüksek kültür-popüler katmanlarında ayrışması,

Büyük Britanya'nın sınıflı toplum yapının getirdiği ayrışma kadar net çizgilerle gerçekleşmiyor.

TU'nun kaynak odaklılığa yakın çevirisi, İkinci Dünya Savaşından sonra çeviribilimdeki paradigma değişikliğinin, modern paradigmadan postmodern paradigmaya geçişin, olgucu epistemolojiden olguculuk sonrası epistemolojiye geçişin, her zaman erek odaklı çevirinin kaynak odaklı çeviriden üstün olduğunu savlamaya yetmeyebileceğini gösteriyor. Toplumsal, ekonomik, kültürel, bilimsel, yazınsal değişimler her zaman lineer evrim düzleminde olacaktır denemez. Varlığını hâlâ koruyan eski paradigmanın da yeni paradigmanın da güzel, klasik düzeyinde örnekleri var olabilir.

Türkiye'de yazın çevirisi piyasası küçüktür, ancak yoğun bir rekabet içinde çok sayıda oyuncu (yayınevi) bulunuyor. Yayınevi sahibi, genel yayın yönetmeni, çevirmen gibi eyleyiciler aynı etik standardda sahip değil izlenimi edinmek mümkün sayılır. Piyasa kurumsallaşmamış, oturmamış ve kaotik bir görünüm veriyor. Batılı standartlar (kurumsallaşma, etik ve yeterli hukuksal standartlar) henüz yeterli değildir. Ancak, kaliteli yayıncılıktan, hukuksal ve etik değerlerden ve yüksek standartlardan ödün vermeyen, kurumsal kimliği olan Türk yayınevleri takdire değerdir. Ünüvar'ın yorumlarına göre, seçkin yazına ve popüler yazına yayınevinin mesafesi ile yayınevinin finansal ve kurumsal kapasitesi, olanakları arasında bir bağ var olabilir. Giriş bölümünde de ele alınan 2011 TÜYAP Kitap Fuarı izlenimlerinde de bu yer alıyor. Sanki seçkin yazın-yüksek kültür çevirileri ve bunların çeviri(bilim)sel kalitesi bir prestij, statü ve kurumsallaşma göstergesi olabiliyor. Ülkemiz için bu çok sevindirici sayılabilir.

Elbette, küreselleşmenin kültür üzerinde büyük etkileri var olabiliyor. Egemen akımı Anglo-Amerikan olan Batılı kültürel biçim, yerel ve ulusal kültürleri de özümleyen bir içerikle kültürleri tektipleştirmekte eğilimi taşır. Öte yandan, Anglo-Amerikan egemen akım kültürel biçim içinde Birleşik Devletlerin kültürünü dünyaya yaymadaki ağırlığı, Büyük Britanya'nın ağırlığını gölgede bırakmaktadır. Birleşik Devletlerin kültürel biçimi ise büyük ölçüde popüler kültüre dayanmaktadır denebilir. Kapitalist ruhun kültüre en çok yansıdığı ülke belki de Amerika Birleşik Devletleri olabilir. Geç kapitalizmle popüler kültürse iç içe geçmiş görünüyör.

Popüler kültür tecimsel, kâr odaklı ve manipülatif olmakla birlikte, hiçbir etik kaygı da taşımaması ile de ilgili olarak devrimci yeniliklere yol açabilir. İşte *Spa Decameron*'un çevirmeni AT'ın ikinci görüşmede sözünü ettiği transseksüel kadınların popüler yazında yer almasının bir ilerleme olduğu saptaması, devrimselliğine örnek olabilir.

Mrs Dalloway ve *Spa Decameron* çevirilerinin eleştirel söylem çözümlemesinin ortaya koyduğu üzere, yüksek kültürdeki kadın söylemi popüler kültürdeki kadın söyleminden farklı görünüyor. Bu durum, sınıf ayrımının kesin ve net olarak belli olduğu Büyük Britanya'da çok belirgindir denebilir. Yüksek kültürün kadınları görgü, kültür, etik, beğeniler bağlamlarında popüler kültürün kadınlarından ayrışıyor. Ekonomik, özdeksel güç bağlamında bir farklılaşma bulunmuyor. Aristokrasinin kadınları ölçülü, görgülü, kibar, masum ve nahif olabiliyor. Örneğin, cinselliği yaşayışları platonik, örtülü ve erotizmle sınırlı kalıyor. Yüksek kültürdeki kadın söylemi idealize edilir ve hümanist ideallere hizmet eder. Örneğin, Ana Tanrıça Kybele gibi annedir. Yüksek kültürdeki kadın imgesi, tinsel ve tensel mükemmeliyet taşıma eğilimi taşır. Örneğin, Hristiyan ikonografisindeki kadınlar tinsel mükemmellik ve Rodin'in heykellerindeki veya Felemenk resmindeki nü'lerde yer alan kadınlar çoğunlukla tensel mükemmellik ifade edebilir. Popüler kültürdeki kadın imgesi, mücadeleci, taşı toprağı kazıyarak para ve güç sahibi olan, kısmen kaliteli ve yüksek düzeyde eğitim görmüş, dış görünüşü, markayı önceleyen, erkeklerin kadınlardan beklentilerine önem veren ve kısmen buna göre davranan, cinselliği serbest ve pornografi düzeyinde yaşayan, etik değerlerde toplumdan çok kendisine uyan ve özellikle özdeksel refahı temel ve esas alan burjuva kadınıdır denebilir. Onun için romantizmin, aşkın ve sevginin yerini tensel ve özdeksel tatmin(sizlik) almıştır. Yalnız, anlaşılacağı üzere, popüler kültürdeki kadın söylem ve imgesinin olumlu özellikleri de olabiliyor. Hatta, bu kültür dairesinde olumlu kadın söylemi ve imgesi de yer alabilir. Söz konusu olan, popüler kültürdeki kadın söylemi ve imgesindeki olumsuzluk eğilimidir. Bunda etmen olanlar, bu kültür katmanının sadece tecimsel amaçlarla ve geç kapitalizmin pazar mekanizmalarına göre ve onlar için üretilmesiyle ilgili görünüyor. Örneğin, etik kaygılar eğer etik kaygılar çok satmayı sağlıyorsa dikkate alınır. Örneğin, cinsellik sanatsal olarak yüceltilmek veya erotizm düzeyinde ele alınmak yerine cinsel tatmin olanaksız kılınarak içgüdüsel bir içeriğe büründürülür.

Seçkin yazın çevirisinin de popüler yazın çevirisinin de kendine özgü güçlükleri var olabiliyor. Örneğin, seçkin yazın yapıtları uzun ve ağıdalı tümceler, söz sanatları gibi çeviride eşdeğerliliği sağlamanın zor olduğu ögeler taşırken, popüler yazın çevirilerinde geçen teklifsiz konuşma, argo ve halk dili ögesi sözcük ve deyimlerin bir kısmı, seçkin yazında geçen sözlerin tersine, sözlüklerde yer almaz, bu da çeviri yanlışlarına kapıyı aralar. Söz konusu kavramlara Türkçe karşılıklar bulmanın kültürel eşdeğerliliği sağlamayla da ilgisi var olabiliyor.

4.2. Sonuç ve Öneriler

Kadın söylemi yüksek kültür ve popüler kültürde birbirinden farklı görünüyor. Tecimsel, yalın gerçekçi, pornografik ve alçaltıcı kadın söylemi popüler kültüre özgü olabilir. Yüksek kültür kadın söylemini yüceltir, yükseltir, hatta idealize eder. Seçkin sanat, seçkin yazın ve yüksek kültür kadınla zarif, nahif ve sanatlı bir bireşime ulaşır. Ancak, bütün bunlar yüksek kültürdeki kadın söylemini tamamen olumlamaya veya popüler kültürdeki kadın söylemini tamamen olumsuzlamaya yetmez. Daima farklı örnekler, istisnalar olacaktır. Yanlışlanabilirlik ölçütü de olumlama-olumsuzlama anlamında genelleme yapmayı olanaksız kılar.

Seçkin yazın ve yüksek kültürün yerini ticari ürünlerin alması, geç kapitalizm içinde bile önemli bir dönüşüm olacaktır. Bu, önemli ölçüde Anglo-Amerikan kökenli postmodern söylemin etkisi olabilir. Ancak, Fransa'nın ve kıta Avrupa'sının *geç modern* söylemi bu öngörüye mesafeli duruyor.

Kadınla erkek arasında biyolojik ayrım varsa bu kadının avantajı olabilir. Kadınla erkek biyolojik olarak aynı, ama toplumsal cinsiyet bağlamında farklı görünüyor. Bu bağlamda, Simon de Beauvoir'ın vurguladığı üzere, kadın doğulmaz ama kadın olunur. Toplum ve kültür kadınlık ayrımını dayatır. Bu tezin bakış açısından, Luce Irigaray'nin kadın-erkek ayrımının toplumsal, kültürel, hukuksal dinsel ve yazınsal bağlamda tanınması argümanı, toplumsal cinsiyet bağlamındadır denebilir. Dil gerçekliğin taşıyıcısı hatta kendisi olabilir. Wittgenstein'in ortaya koyduğu ve postmodernizmin doğruladığı üzere, dil düşüncedir. Dilin erkek tahakkümünü üreten ve yeniden üreten yönü kadınlar için dili kritik hale getirmektedir, çünkü dil kadın-erkek ayrımını tüm topluma yayar. Bedenin toplumsal ve kültürel yönü, modernizmin sonrası toplumda dili de aşan bir gerçeklik olarak tını de içine alır. Beden, dil, tını bu bağlamda iç içe geçebilir. Alain Touraine'nin

Kadınların Dünyası’nda incelediği Fransız kadınlarının benliklerini cinsellik üzerinden kurlmaları, bedenın toplumsal ve kültürel yönünde beden, dil, tin iç içeliğini örnekler, çünkü burada cinsellik bir üst başlık (*umbralla term*) olup pek çok toplumsal ve kültürel alanı kapsar. Kadın-erkek farkını yaymanın en önemli araçlarından biri dil olabiliyor. Kuram ve Yöntem bölümünün “Luce Irigaray ve *Ben Siz Ben*” başlığı altında ve 20 ve 21’inci sayfalarında Irigaray’ye atıflarda görüldüğü üzere, yazında, bilimde, dinde, hukukta kadın dili yaratılabilmelidir. Cixous’nun ve Irigaray’nin kadın dili kurma denemeleri (örneğin *The Laugh of Medusa* ve *Speculum*) çeviri yoluyla dünya dillerini kucaklamalıdır denebilir. Bu bağlamda çeviri, yazın çevirisi ve çeviride kadın sesinin duyulması yaşamsal olabiliyor. Çeviride kadının sesinin duyulmasının, çevirinin kadın çevirmen tarafından yapılmasını gerektirip gerektirmediğinin yanıtını bulmak çeviribilime düşebiliyor. Kadın dilini yaratma amacını taşıyan metinlerin çevirisi de, doğal olarak, yaşamsal öneme sahip olabiliyor. Söz konusu metinler, olanaklı olduğu kadarıyla, tüm dünya dillerine çevrilmelidir. Bu yapıtların çeviri kalitesi çok önemli olduğu kadar, bu çeviriler çeviribilimsel çalışmalarda irdelenebilmeli.

Kadın ve erkek daha çok kadın araştırmacısına ve kadın araştırmasına gereksinim var denebilir. Yüksek kültürde ve popüler kültürde kadınların payı sanılandan büyüktür, ancak bunun feminist tarih ve kadın araştırmalarıyla ortaya konulması gerekiyor.

Kadın çalışmaları, kadınla ilgili nomotetik, tümelci, evrenselci (sözde) yasalar peşinde koşmak yerine tek tek olguları incelemeli, idiyografik, tikelci ve tekilci bir yaklaşımı betimleyici ve açıklayıcı çerçeveye oturabilmeli.

Kadın araştırmaları gibi disiplinler, kadın hakları gibi hukuksal sınıflamalar, babadan kız çocuğuna yetim aylığı bağlayıp aynı çerçevede erkek çocuğa bağlamama gibi uygulamalar kadınlara pozitif ayrımcılık yapıyor. Unutulmamalıdır ki, pozitif ayrımcılık da ayrımcılıktır. Her zaman kadını ötekileştirme riski taşır ve erkeklere insan hakkı ihlali yapmak anlamına gelir.

Duygudurum-çeviri süreci bağlantısı bağımsız bir araştırma konusu olabilir. Duygudurumun, çeviri sürecini kadınlarda ve erkeklerde farklı mı etkilediği sorgulanabilir. Bu etkinin mekanizmaları bir çeviribilim tezinde çeviri süreci bağlamında çözümlenebilir.

Artsüremli olarak Büyük Britanya’da kadın söylemi ve çeviri bağlamlarını da içini de alacak şekilde, yüksek kültürün ve popüler kültürün karşılaştırmalı olarak gelişim, değişim ve karakteristik özelliklerini inceleyecek bir doktora tezi hazırlanabilir.

Artsüremli ve eşsüremli olarak Büyük Britanya’da yüksek kültür ve seçkin yazın gerçekliğini, bunun aristokrasi ve genel olarak üst sınıfla ve sınıflı toplum yapısıyla bağlantısını inceleyecek bir İngiliz kültürü ve edebiyatı (British Studies) veya sosyoloji doktora tezi hazırlanabilir.

Kıta Avrupa’ında ve Büyük Britanya’da aile yapısındaki erozyonun, ailedeki çözülmenin toplum ruh ve beden sağlığını nasıl etkilediğine dair Avrupa Birliği temelli bir araştırma yapılabilir. Böyle bir çalışmadan Birlik politikalarının oluşturulmasında yararlanılabilir.

Kıta Avrupa’ında ve Büyük Britanya’da eşcinsel ailelerde yetişen çocukların ruh sağlığının nasıl etkilendiğine dair klinik psikoloji çalışmaları yapılabilir. Bu, eşcinsel ebeveynin insan hakları korunurken çocuğunkilerin çiğnenip çiğnenmediğine dair hukuksak sorgulamalara ışık tutabilir.

Yüksek kültür ve popüler kültürün eğitimle bağlantısını inceleyen, irdeleyen bir sosyoloji veya eğitim bilimleri yüksek lisans veya doktora tezi hazırlanabilir.

Çeviri sürecinin ve çeviri yapıtların kişilik, karakter, statü, prestij gibi psikososyal etmenlere göre farklılaşma(ma)sını inceleyen bir çeviribilim yüksek lisans tezi veya aynı konuda nitel çalışmalarla veya olgu incelemeleriyle desteklenen bir çeviribilim doktora tezi hazırlanabilir.

KAYNAKÇA

- Altuğ, Taylan. 2013. Dil Durumu: Jacques Derrida.
<http://www.felsefeekibi.com/site/default.asp?PG=1155>. Erişim Tarihi:
03.03.2013.
- Arnold, Matthew. 1971. **Culture and Anarchy**. Cambridge: At the University Press.
- Atay, Falih Rıfkı. 1980. **Çankaya**. İstanbul: BATEŞ A.Ş.
- Baltaş, Acar & Baltaş, Zuhâl. 1996. **Stres ve Başa çıkma Yolları**. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Baudrillard, Jean. 2012. **Tüketim Toplumu**. Çev. Hazal Deliceçaylı & Ferda Keskin. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Beauvoir, de Simon. 1997. **The Second Sex**. Trans. H. M. Parsley. London: Vintage Books.
- Bloom, Harold. 1996. **The Western Canon The Books and School of Ages**. London: Papermac, an imprint of MacMillan Publishers Ltd.
- Bourdieu, Pierre. 2001. **Masculine Domination**. Trans. Richard Nice. Cambridge: Polity Press.
- Bourdieu, Pierre. 2006. Distinction & The Aristocracy of Culture. **Cultural Theory and Popular Culture A Reader**. Harlow: Pearson Education Limited.
- Bulut, Alev. 1992. Virginia Woolf'un Kısa Öyküleri: Türkçe'ye Çevirmede Karşılaşılan Anlamsal Aktarım Güçlükleri. **Çeviribilim ve Uygulamaları**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Bradshaw, David. 2009. **Introduction**. In *Mrs Dalloway* by Virginia Woolf. Oxford: Oxford University Press.
- Butler, Judith. 2010. **Cinsiyet Belası Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi**. Çev. Başak Ertür. İstanbul: Metis Yayınları.
- Chamberlain, Lori. 2000. Gender and the Metaphorics of Translation. **The Translation Studies Reader**. (Ed.) Lawrence Venuti. London and New York: Routledge.
- Eisler, Raine. 1995. **The Chalice & The Blade Our History, Our Future**. New York: HarperCollins.

- Fairclough, Norman. 2003. **Analysing Discourse Textual Analysis for Social Research**. London: Routledge.
- Fairclough, Norman & Graham, Phil. 2003. Eleştirel Söylem Çözümlemecisi Olarak Marx: Eleştirel Yöntemin Yaratılışı ve Küresel Sermayenin Eleştirisi ile Bağlantısı. **Söylem ve İdeoloji mitoloji, din, ideoloji**. Haz. B. Çoban, Z. Özarslan. İstanbul: Su Yayınevi.
- Gans, Herbert J. 2005. **Popüler Kültür ve Yüksek Kültür**. Çev. Emine Onaran İncirlioğlu. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Irigaray, Luce. 2006. **Ben Sen Biz Farklılık Kültürüne Doğru**. Çev. Sabri Büyükdüvenci ve Nilgün Tural. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Kuhiwczak, Piotr. 1997. British Studies and High Culture. **Crossing the Boundries: Cultural Studies in the UK and US Proceedings of the Cultural Studies Seminar Ege University 1997**. Ed. Laurence Raw, Gülriz Büken and Günseli Sönmez İşçi. The British Council in association with The American Studies Association of Turkey and Ege University.
- Macdonald, Dwight. 1994. A Theory of Mass Culture. **Cultural Theory and Popular Culture A Reader**. Ed. J. Storey. Hertfordshire: A Division of Simon & Schuster International Group.
- Menteşe, Oya Batum. 1997. An Analysis of “Otherness” in Jean Rhys’s “Wide Saragossa Sea” and Lawrence Durrell’s “Bitter Lemon’s of Cypress.” **Crossing the Boundries: Cultural Studies in the UK and US Proceedings of the Cultural Studies Seminar Ege University 1997**. Ed. Laurence Raw, Gülriz Büken and Günseli Sönmez İşçi. The British Council in association with The American Studies Association of Turkey and Ege University.
- Norman, Ünal. 1997. An Abortive Attempt: Tess. **Crossing the Boundries: Cultural Studies in the UK and US Proceedings of the Cultural Studies Seminar Ege University 1997**. Ed. L. Raw, G. Büken and P. Remington. The British Council in association with The American Studies Association of Turkey and Ege University.
- Özlem, Doğan. 1998. Doğa Bilimleri ve “Sosyal Bilimler” Ayrımının Dünyası ve Bugünü Üzerine. **Toplum ve Bilim** 76, Bahar 1998.
- Öztimur, Neşe. 2007. Feminist Teoride Pierre Bourdieu Tartışmaları. **Ocak ve Zanaat Pierre Bourdieu Derlemesi**. Der. Güney Çeğin, Emrah Göker, Alim Arlı, Ümit Tatlıcan. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Popper, Karl Raimund. 1997. **The Myth of the Framework In Defence of Science And Rationality**. London: Routledge.
- Popper, Karl. Raimund. 1960. **The Logic of Scientific Discovery**. London: Hutchinson & CO.

- Sözen, Orhun Burak. 2007. **Significance of Popular Culture in English Language Teaching Coursebooks**. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dan. Yrd. Doç. Dr. Leyla Ilgın. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yabancı Diller Eğitimi Ana Bilim Dalı.
- Şentürk, Emine. 2008. **A Cultural Representation of Women in Fay Weldon's the Fat Woman's Joke and the Life and Loves of She Devil**. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dan. Yrd. Doç. Dr. Aytül Özüm. Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Department of English Language and Literature British Cultural Studies.
- Touraine, Alain. 2007. **Kadınların Dünyası**. Çev. Mehmet Moralı. İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Uslu, Muazzez 2007. **Çeviri ve Yorumbilgisi**. Tez Dan. Özlem Berk. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Muğla Üniversitesi.
- Uyar Tomris. 1994. **AnaBritannica Genel Kültür Ansiklopedisi**. C. 31. 15. bs. İstanbul: Ana Yayıncılık ve Sanat Ürünlerini Pazarlama Sanayi ve Ticaret A.Ş.
- Weldon, Fay. 2009. **Spa Decameron**. Çev. Aslı Telseren. İstanbul: Maya Kitap.
- Weldon, Fay. 2007. **The Spa Decameron**. London: Quercus.
- Woolf, Virginia. 2009. **Mrs Dalloway**. The United States: Oxford University Press.
- Woolf, Virginia. 2012. **Mrs Dalloway**. Çev. İlknur Özdemir. İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Woolf., Virginia. 2012. **Mrs Dalloway**. Çev. Tomris Uyar. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Woolf (Adeline) Virginia. 1994. **AnaBritannica Genel Kültür Ansiklopedisi**. C. 32. 15. bs. İstanbul: Ana Yayıncılık ve Sanat Ürünlerini Pazarlama Sanayi ve Ticaret A.Ş.
- Yücel, L. 2009. **Latife Tekin Örneği ile Edebiyat ve Çeviride Kadın**. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dan. Yrd. Doç Dr. Pala Mull, Ç. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Mütercim-Tercümanlık Ana Bilim Dalı.

EKLER

EK 1. 2011 TÜYAP Kitap Fuarı

2011 TÜYAP Kitap Fuarına gitmekteki temel amacım, modern ve / veya postmodern Anglo-Amerikan, özellikle İngiliz yazınında kadın söylemini yansıtan, kadın yazarlarca kaleme alınmış ve kadın çevirmenlerce Türkçeleştirilmiş kitapları bulmak ve bu konuda çalışması bulunan yayınevleriyle ön görüşmeler yapmaktı. Çalışmalarım verimli geçti ve aradıklarımı buldum. Özellikle bu bağlamda fuarla ilgili izlenimlerim, gözlemlerim ve yorumlarım aşağıda özetlenmiştir:

Geçen yılların coşkusu ve ruhu olmamakla birlikte, bazı yayınevleriyle iletişim kurduğum 2011 TÜYAP Kitap Fuarı, beni etkiledi. Fuarda biri kadınlara ait olmak üzere birkaç mescit açılmış. Tezime en büyük ilgiyi Ayrıntı Yayınları gösterdi. Onu Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi ve İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları izledi. TİMAŞ Yayınevi, İmge Yayınevi ve İletişim Yayınları epey ilgilendi. Muhazakâr çizgideki Nesil Yayınlarının sorumlusu, şu an kadın çevirmenleri olmamakla birlikte, Frankfurt Kitap Fuarına katıldıklarını ve kadın çevirmen çalıştıracaklarını söyledi ve genel müdürlerinin telefonunu verdi. Radikal sol-toplumcu yayınevleriyle görüşmeye cesaret edemedim. Merkez sol çizgiye Cumhuriyet Kitap uygun görünüyor. Daha sonra çeviri yapıtlar yayımlamadıklarını öğrendim. Milliyetçi-ülkücü çizgide bir tek Bilge Kağan Yayınevini bulabildim, onların da kadın çevirmeni yokmuş. Merkez geç modern çizgideki yayınevleriyle bazı muhazakâr yayınevleri işbirliğine uygun görünüyor.

Fuara ikinci gidişim çok verimli geçti. En büyük ilgiyi TİMAŞ ve Kaknüs Yayınları gösterdi. Ancak, TİMAŞ kataloğu tez uygulamasına elverişli, ama Kaknüs Yayınlarındakinki değil, çünkü onların kadın çevirmenleri sadece psikoloji ağırlıklı sosyal bilimler çevirisi yapıyor, zaten yayınevinin İngilizce'den yazın çevirisi yok. Sanıyorum Nesil Yayınlarında da aynı şey olacak, dolayısıyla örnekleme muhafazakâr olarak sadece TİMAŞ girecek. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, kataloglarını incelediğim kadarıyla tezime çok uygun. Yazık ki, İstanbul Bilgi

Üniversitesi Yayınları ve Boğaziçi Üniversitesi Yayınevinin hiç yazın çevirisi yayını yok. İletişim Yayınları, Ayrıntı Yayınları ve İmge Kitabevi Yayınlarının katalogları da tez uygulamasına dahil olmaya uygunluklarını tescil ediyor. Yalnız İmge Kitabevi Yayınlarının merkezi Ankara'da ve Ankara'ya Demet Hanım'a telefon etmemi söylediler. Öte yandan Cumhuriyet Kitap ve Kaynak Yayınları'nın hiç İngilizce'den Türkçe'ye yazın çevirisi yayını yokmuş. Başka da merkez sol yayınevi bulamadım. İşin ilginç milliyetçi-ülkücü Ötüken Neşriyat'ın da İngilizce'den Türkçe'ye yazın çevirisi yayınının olmaması. Milliyetçi-ülkücü çizgideki yayınevlerinin okurları sanki bir söylem topluluğunun üyeleri, bu yayınevleri kitlesel karakterde değil, bu bağlamda muhafazakâr yayıncılardan, özellikle TİMAŞ Yayınlarından ayrışıyorlar. İngilizce'den yazın çevirisi yayımlamamak belki de ideolojik bir tavır. İngilizce yazın çevirisi merkez çizgide görünen, *geç modern* yayınevlerine özgü gibi. Tek istisna TİMAŞ, ancak o da merkeze kayma eğilim ve çabasında, en azından bu imajı uyandırmakta çok başarılı. Aslında bu özellik de Türkiye'de iktidarda olan muhafazakâr demokrat hareketle koşutluk içerisinde, çünkü o da merkezi kaplama eğiliminde. Muhafazakâr yayınevleri, görkemli stantlarıyla arkalarında ciddi bir sermaye birikimi olduğunu düşündürüyorlar. Bu da doğal olarak yayıncılıkta hareket yeteneklerini artırıyor. Bir de katalogu, kartı olmayan, olanakları sınırlı gözükse ancak kadın çevirmenlerinin şiir çevirileri olan Kırmızı Yayınlarının yetkilisinin telefonu aldım (Aynı yayınevinin feminist yapıt çevirileri yayını da var). Yalnızca, yayınevlerinin çalışmaya katılmaları için izinlerini, kataloglarını ve görüşebileceğim yetkililerinin iletişim bilgilerini aldım.

Son gününde kitap fuarı mahşer yeri gibiydi, iğne atsanız yere düşmüyordu. Bu çok sevindirici. Ama en büyük ilgiyi popüler kültürün, medyatik starların ve fast food'un çekmesi de bir o kadar düşündürücü. Okur yolu gözleyen yazar ve şairler çoktu. Sınavlara hazırlık yayınlarına en geniş yerin ayrılması ve çocuk ve ergenlerin neredeyse sadece onlarla ilgilenmesi düşündürücü. 2011 TÜYAP Kitap Fuarı, Türkiye'de popüler kültürün ve sınavlara hazırlık sektörünün yükselişinin canlı ve yakın tanığı. Doğal olarak, tezimde popüler yazını da inceleyeceğim, TÜYAP'ı ziyaretlerim sırasında belirginleşmiş değildi. Öte yandan TÜYAP'ın organizasyonu çok başarılıydı. Servisler dakik ve kaliteliydi. Ancak, fuarın Tepebaşı gibi merkezi bir yerde değil de Beylikdüzünde bulunması olumsuzdur ve ancak tecimsel bir zihniyetle açıklanabilir. 600 katılımcı yayınevi vardı. Tuhaf olan, tezim için

incelediğim iki kadın İngiliz yazıcısının kadın çevirmenlerce yapılan Türkçe çevirilerinin, 2012 TÜYAP Kitap Fuarına katılmayan yayınevlerinden çıkması.

EK 2. Ayrıntı Yayınları Editörü Abdullah Yılmaz ile Yapılan Görüşme

-Yayneviniz ne kadar zamandır aktif? Yaklaşık kaç kitap yayımladınız? Ne tür konularda yayıncılık yapıyorsunuz? Yayımlanan kitapların yaklaşık yüzde kaçını çeviri yüzde kaçını telif eser? Çeviri kitapların konuları neler? Piyasada yazın çevirmeni kadın ve erkeklerin oranı nasıl?

-Şimdi (yani) 600'ün üzerinde kitap bastık. Bu 600'ün üzerindeki kitabın yüzde doksan-doksan beşi çeviri kitaplardır. Bu çeviri kitaplardan fiction ya da non-fiction kesimler de eşit oranda diyebiliriz. Bunlar dünya edebiyatının önde gelen simalarının eserleriydi. Non-fiction'da da dünya sosyolojisi, felsefesi, tarihi, siyasetinin önde gelen simalarının, düşün insanların eserleriydi (bunlar). Tabii bunların çeviri eserler olmasını da dikkate aldığımızda, çevirmenlerimizin önemli bir kısmını da kadın çevirmenler oluşturuyor. Zaten çeviri piyasasında kadın çevirmenlerin oranı erkek çevirmenlerinkinden daha fazladır.

-Çok önemli bir saptama. Kadın çevirmen-erkek çevirmen neye göre belirleniyor? Kadın çevirisi ile erkek çevirisi arasında farklar var mı? Nelerdir?

-Bunun nedeni belki bir yanıyla (işte) şey olabilir. Kadın, tıpkı oya işinin bir erkek işi olmaması gibi, çeviri işine daha yatkındır. Çünkü çeviri çok meşakkatli bir iştir. Her cümleyle ayrı ayrı uğraşmayı, ayrıntılara çok özel önem vermeyi gerektiren bir iştir. O anlamıyla erkeklere uygun bir iş değildir. Kadından daha sabır ve incelik ister.

-Anlıyorum.

-Bu da şu yahut bu nedenle, doğru ya da yanlış kadına daha uygun gelen bir şeydir. Bu (tip şeyler de) ayrıca bir tartışma konusu.

-Şöyle bir şey var. Bizim çeviribilim doktora programının çoğunluğu hanım zaten.

-Evet.

-Zaten iki kişi, iki erkek, üç erkek.

-Evet.

-Toplam üç.

-Evet. Sizin dilinize de yansıyan bir şey, *hanım* demeyeceksiniz.

-*Kadın?*

-Kadın diyeceksiniz. Yani o şeyin , işte *bayan* demenin daha değişik bir versiyonu. Ayıp oluyor.

-Evet. Hatta ideoloji taşıyor.

-Yani kibar olayım diye kadın dememek, öbür taraftan başka bir yere gidiyor. O yüzden. Yani çeviri. Çevirmenlerimizin büyük oranda kadın olduğunu dikkate aldığımızda şöyle bir ayrıma da gidebiliriz: Mesela, politik metinlerde daha çok erkekler çalışmıştır. Edebiyatta daha kadınlar şey yapmıştır. Bu da gene (aynı) demin söylediğim şey. Bir takım incelikler sanatta, edebiyatta, oya gibi işleme inceliği kadınlara ait olan bir yandır. Politika, iktisat meseleleri de daha çok erkeklerin meseleleridir. Hatta sosyoloji, yani ilk dönemin sosyolojisi de daha çok politikaya yönelik bir şey olduğu için erkekleri ilgilendiren, ilgi alanına giren bir şeydir. Öbür yandan daha (işte) edebiyat alanı kadınların alanıdır gibi kaba bir saptamayla (şey) yapıyorum. Ve onun çok derinine inmek için, o daha önce söylediğim şeyler geçerli olmak üzere onu söyledim.

-Peki efendim, acaba yani kadın çevirisi ile erkek çevirisi fark ediyor mu?

-Yani şey, yani işini iyi yapan kadın ve erkek o anlamda fark etmez ama yönelimleri olarak, ilgi alanları olarak fark eder. Ve işte birtakım metinlerde zaten başta, işini iyi yapan insanlar baştan... Diyelim ki ben, işte eski solcuyum, sol geçmişli olan biriyim, politik felsefe metinlerine yöneldim.

-Evet.

-Yani işte bir kadın. Yani, işimi iyi yaptığımı düşünüyorum, yapmaya çalıştığımı düşünüyorum vs. Benim gibi olan bir kadını düşündüğümde, onun edebiyata yöneleceğini varsayıyorum ve düşünüyorum.

-Evet, evet.

-Hep bildiğim kadınlar anlamında öyle, yani (kabaca şöyle,) teori alanı erkeklerin, sanat alanı kadınların diyebiliriz.

-Çevirmenler bağlamında, Türk piyasasında böyle diyebilir miyiz?

-Kabaca diyebiliriz.

-Kabaca?

-Yani oransal olarak diyebiliriz bunu.

-Anladım. Çeviride erkek çevirmenlerden kaynaklanan sorunlar mı, kadın çevirmenlerden kaynaklanan sorunlar mı daha fazla? Bunlar nasıl çözülüyor?

-İş kalitesi açısından, genel olarak bir çeviri kalitesinden bahsedebiliriz. Ben bu konuda (işte şeyin,) kadınların daha öne çıktığını çeviride, genel ortalama açısından kadınların öne çıktığını söylerken, zaten kadınların iyi iş yaptığını, daha iyi iş yaptığını bir anlamda söylemiş oluyorum.

-Anladım.

-Dolaylı olarak bunu söylemiş oluyorum, yani çünkü başlangıçta o teori alanında (olan o şeyde de) giderek kadınların, oraya da kadınların nüfuz etmekte olduğunu, genel olarak da çeviri alanında kadınların daha çok şey yaptığını, ağırlık taşımaya başladığını görüyoruz. Yani, bugün bir nedeni daha mesela, işte mesela erkek (işte) düzenin (şeylerine,) eğilimlerine daha şeydir.

-Yakındır?

-Yakındır. Daha çabuk tepki verir. Diyelim ki erkek paranın olduğu yere gider. Çeviri dünyası para konusunda çok dertlidir. Dolayısıyla erkek para peşinde giderken kadın daha çok gönlünün onu götürdüğü yere gider, dolayısıyla çeviri alanında, diyelim ki, yani sevdiği için çeviriyi, gelenlerin oranında kadınların oranı o anlamda çok yüksektir. Erkekler daha çok para az olduğu için işte, mesleği iyi bir çevirmen de olsa, (işte) bir tane çeviri yapar, ondan sonra zaten o başka, o dili iyi bildiği için ve becerikli olduğu için hemen kendini başka alanlarda şey yapmaya başlar.

-Aslında sizin söyledikleriniz, benim tezimde savunacağım bazı görüşlerle örtüşüyor, yani hani Pierre Bourdieu sosyolojisinin tahakküm kavramı var, dolayısıyla erkek tahakkümünden dolayı kadınların sesinin daha az çıkması gibi şeylerin de altı çizilebilir belki ileride çeviriyle dünyasında. Sizinle koşut gibi.

-Evet yani bir anlamıyla, bir anlamıyla da buna karşı çıkış anlamında, yani tam bunun zıddı bir sürecin yürümekte olduğunu da söyleyen bir şey, yani şimdi erkek tahakkümü işte paranın olduğu yerde erkek tahakkümü söz konusu. Ama, para yerine başka şeylerin, sanatın, inceliğin, sabrın ve sairenin şey yaptığı yerlerde de kadın ağırlığı dünyada her yerde oluyor. O anlamda da diyelim bir para piyasasından

bahsetmiyoruz. Kitap, çeviri ve saire, sanat şeyinden bahsederken o zaman (şeyde,) buralarda kadınların giderek daha çok ağırlık kazanacağını düşünüyorum.

-Bu belki olumlu bir gelişme. Bilmiyorum siz?

-Olumlu gelişme. Tabii ki olumlu bir gelişme. Yani (o şey, yani) işin o kalitesinin artması anlamında daha şey, piyasanın daha birtakım inceliklere, birtakım insani yönlerle ağırlık vermesi açısından olumlu, yani paraya değil de, o günümüz kapitalizminin (o) genel geçer olduğu rekabet, sert, sıkı ve saire değil de, ince işlere, sanata, inceliğe, hümanizme ağırlık vermesi, o anlamda kadınların bu alana daha çok gelmesine, daha çok bu alanda hâkimiyet sağlamasına, seslerinin daha çok duyulmasına şey yapacak olan, olacak olan bir şey.

-Çok teşekkür ederim. Çok sağ olunuz.

-Teşekkür ederim.

-Pekiye efendim. Kadınlar yazın çevirisi alanında ağırlıklı diyorsunuz. Pekiye kadın yazarların yapıtlarını daha çok kadınlar mı çeviriyor, erkekler mi, yoksa böyle bir şey söylenemez mi?

-Az evvel söylediğim kriterler burada da geçerlidir, yani kadın sosyologların, yazarların yazılarını daha çok erkekler çevirir ya da kadın siyasetçilerin. Ki, o anlamda azdır zaten, yani diyelim ki siyaset, sosyoloji, felsefe alanında kadın azdır. Edebiyat alanında kadınlar çoktur. Oradaki yazarların ayrımı çevirenlerde de oluyor, yani zaten (şeyler,) sosyoloji, felsefe, şey non-fiction alanı zaten erkek, çevirenler de erkek. Fiction alanı tırnak içinde *kadın*, çevirenler de kadın diye kaba bir ayrım burada da geçerli.

-Evet. Kadın çevirisi ile erkek çevirisi arasında farklar var mı? Nelerdir?

-Yani, o anlamda eğilim olarak (şeyin, yine aynı şekilde,) yine çeviri kadınların, kadın yayılmasının non-fiction alanına doğru da olduğunu, aynı çeviri alanında da olduğu gibi, yazma alanında da bir ağırlık olduğunu, bu yöne doğru ve şeyin yapısını bunun büyük oranda değiştirdiğini, non-fiction alanın yapısını kadın duyarlılıklarına yönelik olarak büyük oranda değiştirdiğini de söyleyebiliriz.

-Bu da olumlu bir gelişme bence?

-Tabii, tabii yani o anlamda.

-Şey yani demin hani dediğiniz, Virginia Woolf çok tanınmış, yani üzerinde epey çalışma da yapılmış. Acaba aklınıza gelen, kadın söylemi alanında sesi duyulan ve Türkçe'ye kazandırılmış, İngilizce'den Türkçe'ye kazandırılmış bir edebiyatçı var mı, bir kadın edebiyatçı var mı? Virginia Woolf'ta o yüzden tereddüt ediyorum, üzerinde çok durulmuş. Yani (şey olması gerekmez,) öyle feminist olması, kuramsal çalışmalar yapmış olması gerekmez, ama kadın ruhunu iyi yansıttığını söyleyebileceğimiz ve Türkçe'ye İngilizce'den çevrilmiş yapıtı bulunan kimler aklınıza geliyor veya birisi aklınıza geliyor mu acaba?

...

-Yani şey şimdi Fay Weldon vardır. (Şeyde,) AFA'dan kitapları çıktı. Daha sonra kitapları çok şey yapmadı, yani Fay Weldon('ı bir şey yapın). O birçok alanda eser vermiştir. Türkçe'de çok o kadar böyle şey yapmadı. Sanırsam Kanadalı bir yazar, İngilizce yazıyor. İlginç bir yazardır.

- Anladım.

-Mesela Fay Weldon üzerinde durun bence.

-Anlıyorum.

-Yani Türkçe'de beş altı kitabı var. AFA'dan, zamanında AFA'dan çıkmıştı. Sonradan yeni baskılarını yaptılar onun.

-AFA Yayınları devam ediyor mu?

-Hayır.

-İş o zaman zahmetli.

-Bir sahaftan filan olabilir.

-Onlar bulanabilir de, yani .çevirmenlerini bulmak acaba sorun olur mu?

-İdefix'ten bir bakayım, Türkçe'de bir şey var mı.

...

-Maya Kitap'tan var, Tatil İtirafıları. AFA'dan Erkeklerin Aşkları ve Hayatları. Aykırı Yayınları Balığın Bisiklete İhtiyacı Olursa, Başkanın Çocuğu AFA, Bir Dişi Şeytanın Hayatı AFA, Hatırla Beni AFA.

-Sizden de bir kitabı var galiba. Ayrıntı dediniz, galiba.

-Evet. Aykırı. Aykırı, hayır değil.

-Aykırı, tamam. O yayınevi devam ediyor mu?

-O devam ediyor, yani daha doğrusu orayı bilmiyorum. Bir bakayım. (Şey evet) 2000 yılında, muhtemelen, yani evet. Şimdi size bir şey daha (şey) yapayım. Size çevirmenin telefon numarasını vereyim.

-Çok makbule geçer, ama ben belki hocalarım aracılığıyla.

-Tamam. O zaman daha iyi olur.

-Evet. Evet.

-Daha iyi olur. Yani, Nihal Hanım hayatta. Fay Weldon'la ilgili, yani bu Fay Weldon'ın bence üzerinde durun.

-Tamam.

-Hâlâ yaşıyor ve şey İngilizce'niz nasıldır?

-İyidir.

-O zaman Fay Weldon üzerinde durun. Tam aradığınız kişidir bence.

-Tamam. Çok güzel. Tez danışmanım da uygun bulurlarsa inşallah çok iyi olur. Çünkü, dediğiniz gibi bir tek hocamın aklına da Virginia Woolf geldi. Onun üzerinde bayağı yani.

-Şimdi Virginia Woolf, tamam (yani şeydir) ama Fay Weldon şeydir, yani günümüz dünyasının (şeyidir,) insanıdır.

-Anladım. Yani şeyden, girdiğim YÖK'ün internet sitesinden hatırladığım kadarıyla söylüyorum, üzerinde hiç çalışma duymadım, Fay Weldon üzerine.

-Yok. Hiç yok.

-O açıdan ilginç olur diye düşünüyorum.

-Evet, yani Fay Weldon üzerinde durun bence, yani evet bayağı bir kitabı var.

-Anladım.

-Yani, 2010'da bile çıkmış kitabı var. Epey bir eskiye dayanıyor şeyleri. Bence çok iyi bir yazar.

-Evet. Çok teşekkür ediyorum.

-Rica ederim.

-Şimdi bunları, tez danışmanım şöyle söylediler, transkripsiyonunu ekte ver...

EK 3. MAYA Kitap Genel Yayın Yönetmeni Tahir Malkoç ile Yapılan Görüşme

-Şimdi Maya Kitaptan Genel Yayın Yönetmeni Tahir Malkoç'la yaptığımız mülakat geliyor. Dolayısıyla şimdi ilk soruyu soruyorum: Yayıneviniz ne kadar zamandır aktif? Yaklaşık kaç kitap yayımladınız? Ne tür konularda yayıncılık yapıyorsunuz? Yayımlanan kitapların yaklaşık yüzde kaçını çeviri, yüzde kaçını telif eser? Çeviri kitapların konuları neler?

-Yaklaşık üç buçuk yıldır aktif durumdayız. 46 kitap yayımladık, üç buçuk yılın sonunda. Ne tür konular, daha çok roman, popüler bilim, birazcık da ezoterik konularla ilgili kitaplar yayımlıyoruz. Neredeyse yarı yarıya telif ve çeviri kitaplar. Çevrilen kitapların da gene yarısı genel yayın politikamıza uygun olarak roman ve popüler bilim araştırma kitapları.

-Yayın politikanız hakkında kısaca bilgi verebilir misiniz?

-Yani biz tabii bu yayın politikasını oluştururken, birazcık kafamız karıştı ama birazcık da bazı şeyleri biliyorduk. Şöyle söyleyeyim, roman yayımlarken romanların çok edebi ve ağır olmamasına özen gösterdik ama yüzeysel de olmaması gerekiyordu. İkisnin ortalamasını bulmaya çalıştık. Hem biraz derinliği olmalı romanların, hem de okunabilir olmalı. Çünkü, günümüzde, benim de isteğim odur, roman dediğiniz şey birazcık zaman geçirmek içindir, ha birazcık da bir şeyler alabilerseniz alabilirsiniz, alamazsanız çok da önemli değil. Ama, bir kitap okuma alışkanlığı, bir okuma isteği uyandırmalıdır. Sürükleyici olmalı ve sıkıkmamalı. O yüzden eski yayınevleri gibi çok derin, ebedi kitaplar çıkarmadık, ama günümüzün popüler yayınlarından da uzak durduk. Arasını bulmaya çalıştık. Araştırma kitaplarında da elimizden geldiğince açıklayıcı, okunabilir kitapları yayımlamak istedik. Fakat orada dikkat ettiğimiz şeydu: yanıltıcı, yanlış bilgi olmaması gerekiyordu ve mutlaka okuyan kişiye de düşünme payı bırakmalıydı kitaplar, ciddi bilim olmamalıydı. Yayın politikamızı bunun üzerine kurduk. Yeni şekillenmeye başlıyoruz, yani çok da oturmuş değiliz ama gittikçe şekillenmeye başlıyoruz politika konusunda.

-Bunlar oldukça sağlam adımlar olarak görünüyor, yani piyasadaki önemli yayınevlerinden de benzer şeyleri duymak mümkün, dolayısıyla piyasada tercih

edilen yayınevlerinin çizgisini izliyorsunuz gibi geldi, kendi çizginiz bağlamında. Ne dersiniz?

-Ya ben yayıncıdan önce bir okurum bir kere, yani kitapla ilişkim okur olarak başladığı için neyi istiyorsam kitaptan onu, yayıncı olarak da onu vermem gerekiyor doğal olarak.

-Anlıyorum.

-Biz zamanında çok kitap karıştırdık, çok yayınevi baktık. Bazı yayınevleri hakikaten şey, kendi bakış açılarının dışına çıkamadılar, böyle dar bir bakış açısından bütün kitapları öyle yayımladılar, bazıları da önlerine ne gelirse yayımladılar. Bana göre ikisi de yanlış.

-Doğru.

-Okuru düşünmek lazım, beklentileri düşünmek lazım ve kendi kafandakini dikte etmek bana çok ters geliyor. Ama, öbür taraftan da satmak için, ne olursa olsun yayımlamak da bana çok ters geliyor. Dolayısıyla ikisinin ortalaması, hem kaliteli olmalı, hem okunabilir olmalı, hem de okura mutlaka hayal etme, düşünme payı bırakmalı.

-Anlıyorum, evet.

-Dolayısıyla bir de o mevcut yayınevlerinin kitaplarından ve yayın politikalarından çok ders aldık.

-Anladım.

-Kendimize çok ders çıkardık.

-Anladım.

-En çok oradan yararlandık diyebilirim.

-Anladım, çok güzel. Niye yayımlamak için Fay Weldon'ı seçtiniz? Weldon, popüler kültür-popüler yazın kitapları mı yazıyor?

-Fay Weldon kitabı bizim üçüncü kitabımız. Bir kere yeni başlamıştık yayıncılığa ve hani çok da böyle bilinçli bir tercih değildi. Ama, bunun da yanında bilinçli de bir tercihti. Bir yandan birazcık rastgele gibi oldu, ama bir yandan da bizim zaten bir yayın politikamız var. Biz, romanları şehirli insanın, özellikle şehirli

kadının sorunlarını işleyen romanları yayınlayacağız diye kendimize zaten bir alt başlık koymuştuk.

-Anladım.

-Böyle araştırırken birazcık da tesadüfen önümüze çıkmıştı. Daha önce de kitapları yayımlandığı için biraz tereddüt ettik. Sonra da, sonuç itibarıyla Fay Weldon iyi bir yazar. Kendi ülkesinde bayağı sevilen, tanınan, açıkçası belli bir noktaya da gelmiş bir yazar. Ne derler ona, hani duayen demek istemiyorum ama belli bir ustalaşma dönemi var. Bu kitap da bize biraz öyle geldi. Bütün bunlar birleşince neden olmasın, dedik. Birazcık belki yeni olduğumuz için ufak tefek, hoşumuza gitmeyen hatalar yaptıysak da ortaya üçüncü kitap olarak Fay Weldon'ın kitabını yayımlamak çıktı.

-Konuştuklarımızın, söylediklerinizin satır aralarında ben bir kadın sorunsalına duyarlılık ve kadın haklarına bir ilgi seziliyor gibi. Böyle bir şey var mı?

-Var tabii, var, var. Çok açık bir tercih var, yani yayıncı olarak ne kadar etkimiz olabilir bilemiyorum ama, dünyadaki en önemli sorunlardan bir tanesi kadın hakları sorunları. Bir de işin çok ilginç tarafı, Türkiye'de çok enteresan, aslında okur kitlesinin çok ciddi bir bölümü kadın.

-Ha, evet.

-Çok ciddi bir bölümü kadın. Hem onlar bu kadar kitaba ilgiliyken, hem onlarla ilgili kitap yayımlamamak birazcık da ayıp.

-Anladım.

-Dolayısıyla hem bir yandan o ciddi sorunları ilgili bir şeyler yayımlayıp bir şeyler yapmak adına bu tür yayıncılığı benimsedik, bir yandan da okur kitlesinin zaten öyle olmasından dolayı bu da aslında yayıncının kaçırmaması gereken bir ayrıntı.

-Anladım.

-E, bunlarla da birleşince ki bizim birinci önceliğimiz, hakikaten bu konuda çok ciddi bir sıkıntı var bizim ülkemizde. Aslında böyle bir sıkıntı fazla yok ama bizim ülkemizde çok ciddi bir sıkıntı var. Şehirli kadın hem çalışma hayatına bu kadar aktif olarak katılırken hem işte üretime bu kadar katılırken, aynı oranda hakları olmaması bizim için de rahatsız edici bir durum.

-Bu duyarlılığınız çok dikkat çekici ve çok hoş.

-Memnun oldum.

-Sağ olun. Türkçe'deki Fay Weldon çevirileri neden istenen piyasa başarısını tam gösteremedi? Bunun okur profili bir ilgisi var mı?

-Şimdi, biraz da okur profili, okur profili değil de Türkiye'de maalesef şöyle bir sıkıntı var. Yayıncılıkta da var, diğer sektörlerde de var. Türk okuru ya da Türk tüketicisi diyelim ya da Türkiyeli tüketiciler maalesef kitap da dahil, azınlık var bunun dışında, hani o azınlığı dışarıda tutuyorum, birazcık önüne geleni almak gibi bir yöntem izliyor.

-Anladım.

-Yani kendi tercihini satıcılar belirliyor. Öyle söyleyeyim, kitabevleri, başka marketler vs. belirliyor. Dolayısıyla, rafta karşılaştığında almak var, bazı kitapların maalesef geri planda kalmasına neden oluyor.

-Anlıyorum.

-Bazı büyük yayınevleri de çok fazla popüler yayına yöneldiği için ve rafları onların kitapları doldurduğu için, Fay Weldon gibi yazarların rafta yer bulması biraz zor oluyor, okura ulaşması tabii ki zor oluyor. Dolayısıyla, biraz daha az tercih ediliyor. Ama onun dışında kalan okur, bilinçli okur kitlesi, o kitapları bir şekilde bulup alıp yine okuyor.

-Anlıyorum. Demin söylediklerinizle çok örtüşen bir şey, *Spa Decameron*'u okurken kentli kadının, tabii Birleşik Krallık bağlamında sorunlarının çokça ele alındığını gördüm. Dolayısıyla, kadın sorunsalına çok ilgi gösteren bir yazar olduğu anlaşılıyor Fay Weldon'ın.

-Evet.

-Bu da sizin çizginizle de örtüşüyor.

-Evet, örtüşüyor. Özellikle bu son kitap bu konuda bence onun ustalık eseri aslında, yani bu soruna en böyle direkt, hiç çekinmeden, hatta birazcık da pervasızca girdiği bir kitap. Dolayısıyla aslında çok iyi bir kitap, yani Weldon'ın çok iyi bir kitap.

-Bence de.

-Bu arada şeyi de söylemek lazım, yani aslında az önce dedik ya, Batı’da kadın hakları biraz daha kısmen Türkiye’ye göre iyi ama çok da benzerlikler sergiliyor, yani hafif diyelim, yani birazcık daha şiddeti hafif, ama Türkiye ve Doğu toplumlarında bu şiddet daha yüksek ama bu paralellik gösteriyor, orada da çok var.

-Yayınevi olarak popüler kültür ve popüler yazına bakışınız nasıl? Neden?

-Şimdi popüler kelimesi birazcık tamam, entelektüel anlamda rahatsız edici bir tarafı var. Ama, günümüz toplumunun artık kaçınılmaz olarak bazı şeyleri kabul etmek durumundayım, yani günümüz toplumunun bazı gerçekleri var. Şimdi çok hızlı değişen, çok hızlı tüketen, her şeyi çok hızlı çözmeye çalışan bir çağda yaşıyoruz. Bu çok tercih edilir bir şey değil, çok da hani, severek sahiplendiğimiz bir durum da değil. Fakat, bunun da dışında durmanın bir anlamı yok. Bu anlamda popüler kültür-popüler yayıncılıktan uzak durmamız mümkün değil. İşte biz de bu popüler kültürün bazı dezavantajlarından kurtulmak için az önce söylediğim gibi, hem popüler hem derinliği olan, hem okunabilir, sürükleyici hem de bir şeyler, alt metni olabilen kitapları bulmaya çalışıyoruz. İşte bu şeyi, dengeyi bu şekilde kurmaya çalışıyoruz.

-Anladım.

-Uzak durmuyoruz ama çok da içine balıklama atlamıyoruz. Dengeli bir yayın politikası izlemeye çalışıyoruz bu konuda.

-Anladım. Şimdi popüler yazınla ve kültürle ilgili araştırmaları olan bazı bilim insanları, şeyden söz ediyorlar, sanki popüler kültürle seçkin ya da yüksek kültür arasında bir ara bölgenin oluştuğunu ve her iki kültür katmanının da özelliklerini taşıyan yeni bir kültür katmanının oluşma yolunda olduğunu düşünüyorlar. Bu da aslında sizin söylediğiniz çizgiyle sanki örtüşüyor.

-Evet. Belki işte bizim dışımızda da genelde böyle bir şey var. Bu, kaçınılmaz bir sonuç da olabilir. Bu çok benim çok tespit ettiğim bir şey değil ama şunu kabul etmek lazım. Gene her alanda olduğu gibi, her sektörde olduğu gibi, yayıncılıkta da bir muhafazakâr kesim var ya da entelektüel kesim içerisinde de bir muhafazakâr kesim var. Yani, otuz yıl önce yaptıkları şeylerin, aynı her şeyin devam etmesini istiyorlar. Bu otuz yıl önce çok kıymetli olan şey şimdi çok kıymetli olmayabilir. Bu değişimi gözden kaçırmamak lazım, atlamamak lazım. Bazen çok kıymetli şeyler, hakikaten hâlâ kıymetli olabilir, onlara da sahip çıkmak lazım. O ayrı bir şey. Fakat,

her şeyi bir bütün olarak hiç değıştirmeden, işte opera, tiyatro, sinema, sanat, yayıncılık, o bütün o 50 yıllık, 40 yıllık, 30 yıllık bütün o kulvarları aynı şekilde muhafaza etmek, korumak çok doğru gelmiyor bana.

-Anlıyorum.

-Demek ki, 2000'den sonra, yani Türkiye için 90'dan sonra, belki dünya için 80'den sonra, Türkiye için 90'dan, 2000'den sonra korkunç bir değışim var. Bütün bunları ıskalamak, etmek çok anlamlı değil.

-Anlıyorum. Türkiye'deki çeviri yazın piyasasında popüler yazın çevirilerinin yeri ve ağırlığı nedir? Türkiye'de popüler yazın çevirileri tuttu mu?

-Tuttu, ağırlığı da çok büyük, çünkü bu da yine aslında okurun çok istediğı bir sonuç değil, yani Türkiye'de dedim ya her zaman çok tuhaf bir durum vardır. Dünyada diyelim ki, yani daha doğrusu ekonomide, iktisatta şöyle bir şeydir: önce talep, sonra arz gelir. Önce talep edilir, sonra üretilir. Ama Türkiye'de çok ağırlıklı olarak önce arz, sonra talep yaratılıyor, yani bir şeyler üretiliyor, sonra ona talep yaratılıyor. Yayıncılıkta da bu böyle. Popüler kültür alanında bir sürü yayın, popüler yayıncılardan bir sürü kitap üretildi. Üç beş yayıncı üretiyor bunun topunu. Ve korkunç derecede tüketilmeye başlandı. Artık ben şöyle bir şeyin altını da çok net çizeceğim, her yerde çizeceğim bunu, kitap her kitap alan o kitabı okumuyor. Her satılan kitap okunacak anlamına da gelmiyor. Ben iddia ediyorum, yüzde sekseni de okunmuyor. Özellikle bu popüler romanlardan bahsediyorum, popüler yayıncılıktan bahsediyorum. Ama, çok ciddi bir ağırlığı var. Ve maalesef, yani maalesef diyorum çünkü o kadar ağırlıklı olmasını istemiyorum, hani yerli yerinde olsaydı bir problem yoktu, ama yüzde yetmiş-seksen oranında popüler yayıncılık, çeviri kitaplar olmak üzere şu anda piyasanın tamamını kaplamış durumda ve okurların ne yazık büyük çoğunluğu ona yönelmiş durumda.

-Anlıyorum. Şimdi birazcık popüler yazın çevirilerinin dışına çıkarsak çevirmenin kadın olmasının çeviri üzerindeki etkileri neler sizce?

-Yani sizinle bu şeyi daha önce bir sohbette fark ettik, gerçekten öyle. Çevirmenlerin, en azından benim tanıdığım veya da duyduğumuz çevirmenlerin çoğunun kadın olması çok enteresan.

-Evet.

-Eskiden böyle olmamasına rağmen.

-Evet.

-Bu son yirmi yılda böyle bir değişiklik gösterdi.

-Evet.

-Yani bir şeyin etkisi nedir, çok tespit etmek mümkün değil, şeylere yayınlara ne kadar etkisi olabilir. Tabii bakış açısı çok farklı kadına göre bakış açısı farklı. Muhtemelen yansıyordur. Bunları daha nahif gösteriyordur, yani ben nahif olmasından yanayım, her şeyin nahif olmasından yanayım, edebiyatın da nahif olmasından yanayım.

-Anlıyorum.

-Ama bu çok bir direkt etkisi var mıdır veya bunu sorsan nedir, tespit etmiş değilim.

-İnşallah tezimin bulgularıyla

-Evet, belki.

-çıkarsa inşallah.

-Evet, umarım öyle olur, çünkü hakikaten çevirmenlerin çoğu, bizim çevirmenlerin yüzde yetmiş-seksenini şu anda kadın.

-Evet.

-İşlerinde daha titizler, daha sahip çıkıyorlar, daha çalışkanlar, o anlamda bir sıkıntı yok, fakat çeviriye nasıl etkisi var, sonuca nasıl etkisi var, çok bilmiyorum.

-Anlıyorum. Yayınevleri kadın çevirmen mi, erkek çevirmen mi seçimini nelere göre yapıyor? Kadın çevirmen erkek çevirmen neye göre belirleniyor?

-Yani, tahmin ediyorum ki bizim dışımızdaki yayınevleri de şu anda, eskiden hariç, eskiden muhtemelen onların oturmuş bir çevirmen, editör kadroları var. Ama, bu özellikle 2000'den sonra kurulan çok yayınevi var, bunların da çoğu popüler yayıncılık yapıyor. Onların da seçerken kriter olarak, kadın-erkek kriteri koyduğunu sanmıyorum, biz de öyle bir kriter koymadık. Ama önümüze seçenek olarak daha çok kadın çevirmenler geldi.

-Anlıyorum.

-Bu da bizim için rahatsız edici değil, tam tersi olumlu bir etkisi olduğu için bu durumdan memnunuz. Onun dışında, bunun sonucu olarak neyi sormuştunuz?

-Sorumun cevabını aldım.

-Tamam.

-Teşekkür ediyorum. Yazın çevirisi alanında kadına yönelik ayrımcılık var mı?

-Hayır, şu anda yok. Tam tersi, dediğim gibi, gittikçe daha etkili oluyorlar.

-O zaman bu olumlu bir gelişme.

-Olumlu bir gelişme, evet yani gayet olumlu bir gelişme.

-Anlıyorum. Piyasada yazın çevirmeni kadın ve erkeklerin oranı nasıl?

-İşte şu anda yüzde yetmiş-seksen oranında kadın çevirmen. Belki şöyle bir şeyi de vardır, yani hani etkisi de vardır, şimdi kadınlar ayrıntılara galiba daha özenliler ayrıntılara. Çeviride de ayrıntı çok önemli.

-Çok önemli, ayrıntılar çok önemli.

-Dolayısıyla, öyle bir olumlu bir etkisi de olabilir. Belki bu yüzden artarak kadınların şey yaptı, kadınların oranının artmasının nedeni de belki budur. Sonuç olumlu olması gerekir ki, bu kadar baskın oldular.

-Doğru. Kadın çevirmenin sesi duyuluyor mu?

-Ya bu sadece çevirmenle ilgili değil, ne yazar ne yayıncının, hiç kimsenin sesi duyulmuyor. Özellikle çevirmenin sesi hiç duyulmuyor zaten. Dolayısıyla, dediğim gibi çok aslında tuhaf bir yayıncılık piyasası çok. Ben yayıncı olarak işin mutfağını tabii ki, gayet çok sevmeme rağmen, şimdi bir de piyasa şartlarını da biliyorum, hani mecburum, mecbursunuz bilmeye. Dolayısıyla, hiçbir, yani bu sektörde çalışan hiçbir meslek kolunun, dediğim gibi, yazar, çevirmen, yayıncı, hiçbir tanesinin sesi de yok, soluğu da yok, bir derneği, örgütü de yok, herhangi bir hak arama şeyi de yok, ortamı da yok. Çünkü aslında, çok dar bir piyasa olmasına rağmen çok fazla yayıncı, yazar, çevirmen var. Bundan sonra, çok hoş olmasa da bir boğuşma hali var. Aslında sevimsiz de bir durum. Satış noktası çok az, kitabevi de çok az. Dolayısıyla, kimsenin sesi duyulmadığı gibi, ortada hakikaten bir kör dövüşü de var diyebilirim.

-Anlıyorum. Absürd bir durum bu.

-Absürd bir durum.

-Çok absürd.

-Çok absürd. Hiç gereksiz bir rekabet, mücadele, hatta bazen zaman zaman kavgı. Hani kavgadan kasıt işte şey, piyasa kavgası.

-Anladım.

-Bu gerçekten yayıncıları, yazarları ve çevirmenleri çok olumsuz etkiliyor.

-Anlıyorum.

-Çok olumsuz etkiliyor. Ve bunu umut ediyorum ki, taşlar yerine oturacaktır.

-İnşallah.

-Demin konuştuklarımızdan hareketle düşünecek olursak acaba kadınların özellikleri itibarıyla yazın piyasasında, yazın çevirisi piyasasında daha çok yer alması ve bunun kadın söylemiyle, kadının kişilik özellikleriyle ilgisinin olması gay çevirmenleri nasıl etkiliyor, bunlar örtülü olarak da olsa Türk piyasasına girebiliyorlar mı?

-Ya çok bariz bir tespit yaptığımı söyleyemem ama şu sonucu çıkarabiliriz: Şimdi kadınların yayın piyasasında sadece çeviri değil, yayın piyasasında ağırlıklı olması ortamı en azından gay'ler için birazcık daha rahatlatmış olabilir. Maço bir ortamda bulunmak onları çok rahatsız edeceğinden dolayı, daha rahat bir ortam kendilerine bulmuş olabilirler. İstisnai durumlar var. Bizim de çalıştığımız arkadaşlarımız, yazar olarak çalıştığımız. Ama şunun da altını çizmek lazım muhtemelen, yani öyle tahmin ediyorum işte özellikle bizim ülkemizdeki ciddi baskı, hem mahalle hem devlet baskısından dolayı belki de sayıları bizim tahmin ettiğimizden fazla ama

-Evet.

-kendini açıkça ifade etmedikten sonra bunu açık açık biz de çok net tespit edemiyoruz.

-Anladım.

-Ama ortamın da buna gittikçe çok uygun olduğunu da söylemekte yarar var.

-Anlıyorum. Çeviride erkek çevirmenlerden kaynaklanan sorunlar mı, kadın çevirmenlerden kaynaklanan sorunlar mı daha fazla? Bunlar nasıl çözülüyor?

-Yani çeviride aslında genel sorunlar var, erkek ve kadın arasındaki şey sorunu çok ciddi, farklı değil. İkisinde de benzer problemler yaşıyoruz. Çok profesyonel çevirmenler dışındaki çevirmenlerin en büyük sıkıntısı, çeviriyi bire bir yapıyor olmaları. Yerelleştiremiyorlar kitabı. Can Yücel'in dediği, çeviri yeniden yazmaktır kuralını pek uygulayamıyorlar. Dolayısıyla İngilizce veya başka dilden çeviriler, İngilizce'den yapıyoruz, bazen hakikaten çok anlamsız, havada kalan cümleler oluyor. Erkek çevirmenler kadınlara göre biraz daha zamanı uzatıyorlar. Onlar birazcık daha bu konuda rahatlar. Kadın çevirmenler biraz daha titizler, daha hızlılar, daha çalışkanlar.

-Anlıyorum.

-Bu anlamda farkları var ama öyle hani çevirinin genel sorunları dışında birbirlerinden çok farklı, ikisinin çok farklı sorunu olduğunu söyleyemeyiz.

-Anlıyorum. Çok güzel. Kadın çevirisi, bu artık son soru, kadın çevirisi ile erkek çevirisi arasında farklar var mı? Nelerdir?

-İşte az önce söylediğime benzer şeylerden bahsediyorum yine, yine öyle çeviride çok ciddi, bir işte bu kadın çevirisi, çevirmenin kimin olduğunu görmeden çeviriyi kimin yaptığını anlayamazsınız. A bu kadın çevirmendir, ya bu erkek çevirmendir, diyemezsiniz. Çok belli bir böyle, zaten yapılan iş de sonuçta kâğıt üzerinden yapıldığı için, yani teknik bir şey, pratikte gördüğümüz bir şey değil. Bir dili başka bir dile çeviriyorsunuz, yani dışarıdan çok anlaşılacağı belli olmaz. Sonuçta Türkçe inanılmaz, korkunç zengin bir dil olmadığı için seçeceği kelimeler de belli. Dolayısıyla, metni kimin çevirdiğini görmeden anlayamazsınız.

-Anlıyorum, evet.

-Çok bariz bir fark yok ama belki daha akademik bir araştırma yapılırsa, ki biz bunu yapamadık, öyle bir şeyimiz yok, bizim anladığımız, söylediğimiz.

-Anladım.

-Eklemek istedikleriniz?

-Genel olarak evet, yani aklıma gelen her şeyi söyledik. Soru sorunca insan daha çok cevap verebiliyor da. Onlara eklemek istediğim, şunu söyleyebilirim, belki toparlamak anlamında. Çevirmenler olmak üzere, yayın sektöründe gerçekten herkesin çok sıkıntıları var, ama bizim bir sıkıntımız okur sayımızın çok az, daha

doğrusu okuma oranımızın çok düşük olması. Türkiye’de her ne kadar istatistikler farklı söylüyorsa da halen yıllık, eskiden bir sayfa bile değildi, haydi şimdi bizi bunu birazcık iyimser yapalım, bir sayfa yapalım. Bir kitap, en azından, en azından bir kitap noktasına gelirsek, başta çevirmen, yayıncı, yazar ve bütün sektörde emeği geçen herkesin hem hakları yerli yerine gelecek hem de daha uygar bir ülke oluruz diye düşünüyorum, çünkü uygarlığın yüzde altmışı kitaplardan geçiyor diye bir laf var ki, benim inandığım bir laftır, umarız yavaş yavaş ona noktaya doğru

-İnşallah

-gideriz.

-Çok çok teşekkür ederim.

-Rica ederim.

EK 4. Yrd. Doç. Dr. Psikiyatrist Bahadır Bakım ile Fay Weldon Üzerine Yapılan Ön Görüşme

-14 yaşında, tam böyle ergenlik döneminde anne baba ayrılığının yayınları üzerine veya duygusal yapısı üzerine etkisi oldu mu sizce? Bir de o dönemde aynı zamanda bir ülke değişimi de var.

-Var.

-İngiltere'ye gidiyor.

-Öğrenimini de tamamlamıyor bu arada, yarım bırakıyor.

-Tamamlamıyor, yani işte bu ülke değişikliği, ne bileyim anne baba ayrılığı kendi yayınlarını, yazılarını nasıl etkilemiş? Kişiliğini mutlaka etkilemiştir. Kişiliğinin etkisiyle yazıları nasıl etkilenmiş olabilir, bunlardan dolayı, çünkü her ikisi de aslında bir stres kaynağı. İkisi bunlar kabaca.

-Üç kişiyle evleniyor. Üçü de böyle muhtemelen hayran olduğu kişiler.

-Evet.

-Yani, belki baba yerine koyduğu kişilerdir onlar. Bir tanesi üniversitede şey, hocası galiba.

-Herhalde.

-Bir tanesi şair miydi?

-Üçüncüsü şair.

-İkincisi de bir caz müzisyeni.

-Evet.

-Antikacı, yani hep böyle bir şeylere yaslanmak ihtiyacını duymuş.

-Anladım.

-Muhtemelen annesiyle yaşadığı çatışmalardan dolayı baba olarak algıladığı kişilere yaslanmaya çalışmış, ama onlarla da ancak evlilik yoluyla ayakta kalmaya çalışabilmiş. Ama, onları da hem babası hem eşi yerine koyduğu için yürümemiş her biri de. Şimdi muhtemelen bu kadınlarla bir çatışması var galiba, değil mi? Burada feministlere...

-Feminist olmasına rağmen feministlerle çatışması var. Diyor ki, tecavüz kadında iz bırakmıyorsa, yani şeyse ne bileyim, kaldırabileceği bir şeyse çok da kötü bir şey değil. Tecavüze uğradı muhtemelen.

-Çünkü o geçmiş yaşantıları filan hep böyle sıkıntılı.

-Evet.

-İlişkilerini böyle bir parça cinsellik üzerinden kuruyor gibi sanki.

-Evet.

-Doğan çocuk da zaten şey, evlilik dışı çocuk, yani cinselliği yakınlık kurmak, destek bulmak amacıyla kullanıyor gibi gözüküyor. Cinsellikle kadınlığı nasıl bir araya getiriyor, kadın olmayı acaba nasıl anlıyor ki, feministlerle çatışıyor ve hiçbir kadının kabul etmeyebileceği o tecavüzle ilişkili şeyi söylüyor? Bir taraftan annesi üzerinden gelen kadınlara düşmanlık var, bir taraftan da ne bileyim yakın hissetmek için kadınlığını kullanma dürtüsü var, yani agresif dürtüsü ve işte libidinal dürtüsü sürekli çatışıyor orada.

-Bu eserlerini de etkilemiş olabilir.

-Eserlerini de etkilemiş olabilir bu, yani aslında iki dürtü de vardır, hem saldırganlık dürtüsü vardır hem de şey dürtüsü vardır hem libidinal dürtü vardır. Onlar beraber giderler. Kendisi muhtemelen ayırıyor. Ayırdığı zaman da başlangıçta insanlara çok büyük bir yakınlık var, ilgiyle yaklaşıyor, sonra çok çabuk gözünden düşürüyor. Biraz sınır kişilik yapısı, borderline kişilik yapısı ile ilişkili bir şey bu.

-Bahadır Bey, bu şu anki konuşmayı sizinle yapacağımız görüşmenin başına koysam olur mu?

-Olur tabii, koyabilirsiniz. Yani, eserlerinde erkeklere yaklaşımı ve kadınlara yaklaşımı nasıl acaba? Erkekleri başlangıçta nasıl değerlendiriyor, sonra gözden düşürüyor mu eserlerinde? Onlara bakışı nasıl? Yani, kendisini kadınlara mı, erkeklere mi yakın hissediyor? Daha böyle işte kişiler başlangıçta çok fazla ilgi çekerler ama, öfkeye tahammülsüzlükleri, sürekli ilgi arayışları ve düzenli ilişki kuramamaları sebebiyle erkekler çabuk bırakır bunları. O erkeklerden çabuk ayrılmaları acaba yazılarında meydana çıkıyor mu? Bu kişiler sürekli olarak intihar riskleri de sergilerler, tehditleri de sergileyebilirler. Yazılarında hiç intihar geçiyor

mu, ona bakmak lazım. Çünkü, aslında eserlerine kısaca baktığımızda, işte Şişman Kadının Esprisi, Upstairs Downstairs

-Sürekli böyle ikili karşıtlıklar mı var?

-Evet, böyle sıfırla bir hep yan yana gibi görünüyor, Hearts and Lives of Man, yani muhtemelen çocukluğunda bulamadığı o ilgiyi, desteği daha sonra erkeklerden bulmaya çalışmak, sonra da bulamamak. Bu, eserlerinde ne kadar hüznle meydana çıkıyor acaba, ne kadar sevinçle ortaya çıkıyor, hangisi ön planda

-Onların hepsini soracağım yani.

-Çünkü, sürekli arayış içerisinde olan bir insan böyle sıfır-bir, siyah-beyaz gibi gidiş gelişler sergileyen bir insan, yani muhtemelen kendinden de memnun değildir, kendisini sevmeyen bir kişi başkalarını da çok sevemez ve o yüzden.

-Acaba onun için mi çok yaratıcı?

-Evet, birilerinden etkileniyor, o etkilenmekle birlikte birtakım şeyler, eserler ortaya çıkartıyor muhtemelen, başlangıçta

-En çok sayıda eseri olan yazarlardan biri.

-Yazıları hangi dönemlerde acaba yazıları azalıyor, hangi dönemde artıyor?

-En son kitabı 2010'da çıkıyor. En son, yayıncı söylemişti, 2010'da.

-Evet, yani.

-Hatta 67'den itibaren.

-Evet.

-67-71 arası bir şey yok. 71-75 arası bir şey yok. Ondan sonraki dönem iyi. Bazı dönemler çok sık. 90-92 arasında bir şey çıkmamış.

-Şey acaba yani böyle hüznüyle mi daha çok üretiyor, yoksa mutluken mi çok üretiyor bunu Murat Seçkin'e...

-Evet, onu araştırmak lazım.

-Evet, çok önemli.

-Yazılarının kalitesine mi etki ediyor, yoksa kendisini algılayışı mı etkileniyor, belki o esnada çevresinde fazla erkek olduğu zaman daha çok yayın çıkartıyor veya

az olunca daha çok çıkartıyor. Ama, mesela baktığımızda Üvey Annenin Günlüğü gibi bir şey var.

-Evet. şey diyorlar, yani bütün eserlerini İngiltere'deki ataerkil aile yapısını eleştirmek üzerine kurmuştur.

-Evet. Şey, aslında kendisinin öyle bir ailesi olmadığı için ona öfkeyle, ona yansıtmış olabilir.

-Anladım.

-Yani, benim olmayan benden değildir, öteki gibi algılamış olabilir.

-Anladım.

-Onları. Baktığımızda şey işte babası doktor, annesi ne iş yapıyor bilmiyorum.

-Yazar, annesi yazar.

-Annesi yazar, yani bir noktada annesini örnek almış mesela, babasını örnek almamış.

-Evet, sanırım annesiyle babasının arası da çok iyi değilmiş.

-Evet, yani sürekli olarak bir şey var, ikilem içinde olmak var, yazılarında bu ikilem geçiyor mu, gelecekle ilişkili bakışlar ne anlamda, geleceğe bakışı nasıl, nasıl, kötümser mi, yoksa iyimser mi ortaya çıkıyor? Çok iyimser baktığını zannetmiyorum ama

-Yani kitapları böyle, *Decameron* gibi, *Balığın Bisiklete İhtiyacı Ne Kadarsa Kadının Erkeğe İhtiyacı O Kadardır* gibi enteresan başlıkları var.

-Orijinal ismi bu şimdi değil mi?

-Orijinal ismin çevirisi, ama İngilizce'si ona yakın bir şey.

-Yani, baktığımızda erkeği hiçe sayan bir yaklaşım bu.

-Evet.

-Ama bir taraftan da baktığımızda hayatında sürekli erkekler var.

-Evet.

-Erkeksiz bir hayatta duramıyorum gibi adeta.

-Aynen.

-Orada da bir ikilem var demektir. Şeydeki o kırıklık işte kişilikteki kırıklık eserlerinde de, hayatındaki farklılıkla meydana çıkıyor.

-Pekiye Freud olsa bunu bir yaratıcılık kaynağı olarak görür müydü?

-Evet. Buna işte şey diyebilirdi Freud, penise imrenme diyebilirdi, yani ben de bir erkek kadar büyük güçlü bir penise sahibim ve onlar kadar büyük, çok...

-Kalem, zaten erkeklik organını sembolize ediyor.

-Evet, evet kalem, yani penis benim elimde, güç bende demek istiyor. Niye böyle? Çünkü, bir şekilde babasına özlem olarak, klasik söylemdir o işte, kızlardaki Elektra kompleksi, erkeklerdeki şeyin tersine, Ödip'in tersine, anneyi rakip olarak işte babaya yaklaşmak.

-Freud işte şey diyor, yani Tanrı kavramı çocukluktaki baba imajına regresyondan doğar, işte

-Evet.

-Onun için mi inançlı bir Anglikan oldu son yıllarında?

-Tabii mantıklı. Evet olabilir, evet. Bu aklıma gelmemişti, doğru, evet.

-Şimdi tabii eğer Murat Seçkin Bey şey derlerse, hayır feminizm yüzde yüz laik değildir, Hristiyanlıkla da ilişkilendirilebilir, o zaman şey meşruiyet kazanacak, şu anda İslamcı feminist olduğunu söyleyen hanımlar var muhafazakâr kesimde, dolayısıyla yani onlarla da görüşme yolu açılabilir. Her şey Murat Seçkin'e bağlı. Ama, öyle demezse de, yani onlarla görüşebilirim. Tabii tez danışmanıma danışmam lazım.

-Tabii şeyi var, yani şans eseri çocuğu erkek olarak doğuyor.

-Evet.

-Kız olsaydı, muhtemelen annesiyle yaşadığı sorunları kendi kızıyla yaşayacaktı. Oradan daha az travmatize olmuş olabilir erkek çocuk büyütür. Erkek çocuğunu da kendisi gibi, kalem gibi, penisi olarak algılamış, annelik kavramı bu noktada kendi annesinden farklı olarak gelişmiş olabilir. Annelik kavramına bakışı nasıl acaba, eserlerinde nasıl? Ona bakılabilir. Daha sonra oğluyla ilişkisi daha iyi mi, bilmiyoruz.

-Çok teşekkür ederim.

-Rica ederim, sağ ol.

-Ama şeye baktığımızda, bir taraftan alkolle bağı da devam ediyor gibi.

-Evet. Evet. Evet. Tabii İngilizler Türklerden daha çok içki içiyorlar.

-Evet.

-Yani, bunun da etkisi var.

-Tabii ilginç bir şekilde, ne diyelim, Müslüman mahallesinde salyangoz satmak gibi viski dururken İngiltere’de votkaya övgüde bulunmak şey tabii

-Yani, bir aykırılığı var.

-Aykırılığı var, evet, evet. Sürekli meydan okuyucu bir tavrı var. Bu meydan okuyucu tavrı da olasılıkla ben hepinizden daha gerçek erkeğim, erkekçe söylerim, korkmam, normal kadınlardan farklıyımın getirdiği bir şey. Bu da tabii şey, biraz narsisistçe dışarıdan görülen çok yüksek bir azamet, ama içerideki ufacık kırılgan çocuk, işte gene sürekli başkalarına ihtiyaç duyuyor, erkeklere ihtiyaç duyuyor. Kişilik işte biraz böyle, dışarıdan görülenle içerideki örtüşmeyebiliyor. O durumda sorunlarla mutsuzluklar oluyor. O ne kadar mutsuz olmuş? Depresyon ne kadar ön plana çıkmış?

-Pekiye mutlu olsaydı bu kadar yaratıcı olabilir miydi?

-Olamayabilirdi. O konuda bir şey söylemek zor. Çünkü, şimdi çoğu şey aslında yazarda bipolarite dediğimiz, işte manik depresif kişilik vardır. Bu sınır kişilik bozukluğu dediğimiz birtakım kişilik yapıları da bu bipolar bozukluk, manik depresif bozukluk ile sık sık bir arada bulunur, onlarda da travma vardır.

-Yani şey gibi bir meşhur muhafazakâr hanım yazar var, Elif Şafak, sanki biraz onu da hatırlatıyor gibi.

-O da rahatsız olduğunu, yani bipolar kişilik bozukluğu olduğunu kitaplarında açıkça yazıyor.

-Anladım. Çoğu sanatçıda aslında vardır bipolarite. Bipolaritenin işte bazı dönemlerinde daha iyi eserler çıkarabilirler, ya depresif ya manik dönem, o kişiden kişiye değişiyor. Belki şey bile sorgulanabilir bu kişilerde, acaba bazı mevsimler yazılarında ön plana çıkıyor mu?

-Zaten boyuna dolaşmış, İngiltere’de durmamış.

-Durmamış. Mesela, şey çünkü bazı çok sıcak mevsimler, bipoları da etkileyebilir, o dönemde üretken, canlı, hareketli olabilirler. İşte bunlar çoğu zaman çok gereksiz harcamalar yapabilirler, mesela bu durumda maddi sorunlar yaşayabilirler. Çok gereksiz atılımlar yapabilirler. Acaba eserlerinde bunlar ortaya çıkıyor mu? Yani, aşırı durumlar ön plana çıkıyor mu? Yer değiştirmeler, aidiyet duygusu, kendilerini bir yerlere ait hissedemezler, bir aileye, bir ülkeye. İşte Yeni Zelanda'dan İngiltere'ye geçiş gibi. O açıdan ne yaşıyor, yani bir yere, bir aileye, bir şehre ait olmak üzerine yazıları var mı, yoksa bunlara da meydan okuyor mu, çünkü viskiye meydan okumuşsa votkayla birlikte diğer başka şeylere de meydan okumuş...

-Sovyetler, yani votka bir yerde onun zamanında Sovyetler Birliği çok güçlüydü.

-Evet.

-Yani votka diyince de azametli bir devlet olarak Sovyetler Birliği akla gelebilirdi. Niye öyle demiş? İngiltere de sağın kalelerinden biri biliyorsunuz, yani ona da bir meydan okuma, dediğiniz var.

-Yani, kısmen o döneme ait bir protest kişilik gelişti, müzikte Joan Baez o anlamda bir şey yapmışsa kendisi de bu alanda bir şey yapıyor, işte Batının bir zamanlar, işte Demir Perde, Şeytanın Ülkesi olarak yorumlanan Rusya'sına karşı, hayır, onlar öteki değil, diyip onları sahipleniyor, ki bu bayağı bir meydan okuyuş.

-Evet. Tabii İngiltere'de düşünce özgürlüğü güçlü, dolayısıyla yani başına hiçbir şekilde bir şey gelmemiş, diye anladım ben. Ama, mesela başka bir ülkede olsaydı ne olurdu bilemiyorum.

-Evet. Evet...

**EK 5. *Spa Decameron*'un Çevirmeni Aslı Telseren ile Elektronik Olarak
Yapılan Birinci Görüşme**

A) Kişisel Sorular

1. Kendinizi şu dört eğilimden hangisine yakın hissediyorsunuz: muhafazakâr, sol, milliyetçi, liberal? (Bunların dışında bir eğiliminiz varsa lütfen belirtiniz). Bunu çeviriyle ilişkilendirebilir miyiz? Eğiliminiz dışında bir siyasi konudaki çeviriden nasıl etkileniyorsunuz (sinirlilik, kaygı, kaçınma gibi)?

Sol/ Feminist-aktivist. / Sorunun ikinci kısmı pek net değil, okur olarak mı çevirmen olarak görüşüm mü soruluyor? Okur olarak her eğilimden kitabı okurum ayırım yapmam. Ancak bana çeviri önerisi olarak önüme geldiği takdirde çevirmemeyi tercih ederim.

2. Medeni durumunuz nedir? Bu durum çeviriye etkiliyor mu? Nasıl? Anne misiniz? Annelik çeviriye etkiliyor mu? Nasıl?

Bekâr, etkilemiyor. Anne değilim.

3. Dünyaya bir daha gelseniz erkek mi kadın mı olmak isterdiniz? Hangi özellik(ler) açısından?

Kadın. Sadece kadın olmaktan mutlu olduğum için.

4. Kadınlığınızı olumluyor musunuz?

Evet.

5. İdealize ettiğiniz yazar(lar)/ çevirmen(ler) var mı? Kimler? Hangi yönleriyle?

Yazarlar var. Judith Butler, Simone De Beauvoir.

6. Annenizle ilişkileriniz nasıl(dı)?

Çok iyi.

7. Çeviri yapmanızın olanaksız olduğu durumlar var mı? Nelerdir?

Zaman darlığı, kendi işlerimin yoğunluğu, stresi olabilir. Zira çeviri yapmak yoğun bir konsantrasyon istiyor.

8. Nasıl bir kişiliğiniz var? (a. içe dönük, b. dışa dönük, c. değişken, d.....?)

Dışa dönük.

9. Çeviri yaptığınız dil dışında başka yabancı biliyor musunuz? Farklı dilleri bilmek çeviri yapmanız üzerinde olumlu/olumsuz etkisi var mı?

Evet, Fransızca ve Almanca. Mutlaka vardır. Ne kadar çok dil bilerseniz, farklı ülkelerden insanların düşünme tarzlarını kavramanız o kadar kolaylaşıyor diye düşünüyorum.

10. İngilizce'yi nere(ler)de ve nasıl öğrendiniz?

7 yıllık Anadolu lisesi mezunuyum yani 5. Sınıftan sonra Anadolu lisesinde öğrendim. Onun dışında izlediğim diziler, İngiliz, İrlandalı, İskoç arkadaşlarımın da çok katkısı oldu İngilizce'mi geliştirmemde.

11. Kitap çevirmenliği dışında ilgili olduğunuz başka bir meslek var mı? Ev hanımlığı yapıyor musunuz? Zor oluyor mu?

Lisanstayken, Cumhuriyet Gazetesinde staj yaptım. Onun dışında Fransa'da Anayasa Mahkemesinin Ermeni soykırımıyla ilgili yasama sürecinde Kanal D ile çalıştım, kısa süreli. Paris'te turist rehberliği yaptım. Doktora öğrencisiyim, ayrıca bu yıl lisans öğrencilerine sosyoloji dersi vereceğim. Ev hanımlığı derken ev işlerinden bahsediyor olmalısınız. Tek yaşadığım için yapıyorum. Çok zor diyemem, herkesin zorlandığı kadar zorlanıyorum ben de.

12. Kitap çevirmenliği size ekonomik özgürlük sağlıyor mu? Sizce bu konuda Türkiye'deki durum nasıl olmalı? Ekonomik özgürlüğünüz var mı?

Kitap çevirmenliği çok fazla bir ekonomik özgürlük sağlamadı açıkçası bana, aldığım ücretler çok düşüktü. Birkaç yayıneviyle çalışan çevirmenler hariç, çevirmenlerin iyi para kazandığını düşünmüyorum. Ekonomik özgürlüğüm var.

13. Çeviri mesleğinizde ve genel olarak yaşamınızda kadın olmanızdan dolayı ne gibi ayrımcılıklarla karşılaştınız?

Kendimi kıyaslayabileceğim erkek meslektaşlarımı tanımadığım ve koşullarını bilmediğim için yorum yapamıyorum.

14. Fobik veya travmatik kökenli kaçınmalarınız çevirdiğiniz konuları veya kelime tercihinizi etkiler mi?

Fobik ya da travmatik kökenli olmasa da hassasiyetlerim etkiler.

15. Ailedeki hastalıklar konusunda çeviri yapmak sizi nasıl etkiliyor, örneğin ailede depresyon, şizofreni, intihar, alkol vb. durumların varlığı söz konusu ise.

Ailemde o tarz hastalıklar yok. O yüzden bilemiyorum. Ama muhtemelen hassaslaştırırdı ve olumsuz etkilerdi.

B. Çeviriyle İlgili Sorular

1. Kadın kimliği ile çeviri arasında nasıl bağlantı kuruyorsunuz ve kadın olmanız çeviriye nasıl etkiliyor (evlilik öncesi, doğum sonrası dönemlerde farklılıklar)?

Kuruyorum, çevirinin daha titiz olmasını sağlıyor.

2. Sözcük seçiminde kıstaslarınız nelerdir? Sözcük seçiminize editör müdahale ediyor mu? Nasıl?

Mümkün mertebe düzgün (politically correct) kelimeleri tercih etmeye çalışırım. Etmiyor.

3. Editörünüz kadın mı, erkek mi? Bu çevirinizi etkiliyor mu? Nasıl? Sizin özel bir tercihiniz var mı?

Kadın. Etkilemiyor. Yok.

4. Çevirilerinizde ekleme, çıkartma veya değiştirme yaptınız mı/ yapıyor musunuz? Bunları neden yapıyorsunuz? Editörün onaylaması gerekiyor mu?

Kitapta yazılana ekleme, çıkarma, değiştirme yapmıyorum. Söylenmek isteneni olduğu gibi çeviriyorum, tabii Türkçe'ye uygun olmasına dikkat ederek.

5. Çevirileriniz için sözleşme yaptınız mı/ yapıyor musunuz? Bu sözleşme koşulları dışına çıktınız mı/ çıkıyor musunuz? Neden? Yayınevleri bu koşulların dışına çıktı mı/ çıkıyor mu? Neden?

Maalesef yapmadım.

6. Yayınevlerinin çeviri ücretini ödemede sorun çıkarması söz konusu oldu mu/ oluyor mu? Bununla ilgili cinsiyete göre farklı davranışlara maruz kaldınız veya böyle şeyler gözlediniz mi?

Olmadı. Gözlemlemedim.

7. Çeviri ücretiniz nasıl belirleniyor? (Satış fiyatından yüzde mi, sayfa başı mı veya nasıl?)

İnanın, benim de pek bir fikrim yok. Daha lisansta yeni olduğum dönemde çevirmenlik yaptım. 3 tane kitap çevirdim. Pek sorgulayacak durumum yoktu, çok toydum.

8. Çeviri yapıtınızın başlığına siz mi karar veriyorsunuz yoksa yayınevi mi? Nasıl oluyor?

Evet, hepsine ben karar verdim. Ancak *Spa Decameron*'u, Boccaccio'nun *Decameron*'una atıf olsun diye olduğu gibi bırakmıştık. Sanırım bize çok ilginç gelen şey okuyucuya o kadar ilginç gelmemiş olacak ki ikinci baskısında ismi *Tatil İtirafı* olarak değiştirilmiş (Gerçi, bazı kitapçılarda *Spa Decameron* adıyla *en çok satanlar* kısmındaydı).

9. Çeviride sadakat size neyi ifade ediyor? Erek kültürün sizin çevirinizde yeri ve önemi nedir?

Çeviride sadakat çok önemli, okuyucuya saygıyı ve bilgiyi doğru paylaşmayı ifade ediyor. Ki, benim Fransızca öğrenmemin nedeni birçok Fransız yazarı orijinalinden okuyabilmek içindir. Çeviriyi tutarlı sunmanız açısından erek kültürü tanımak önemlidir.

10. Çevireceğiniz yapıtın yazarının kadın olması sizi nasıl etkiler? Çevireceğiniz yapıtın yazarının erkek olması sizi nasıl etkiler (tepki olarak öfke, kaygı, heyecan vb.)? Yazarın cinsel kimliği ile yazdığı konuların uygunsuz olduğunu düşündünüz mü (örneğin kadın yazarın spor konusunda, erkek yazarın kadın sorunları hakkında yazması vb. gibi)?

İki durumda da konunun ve yazarların tarzları önemlidir. Yazar kadınsa, yazarla kendi aramda bağ kurmam kolaylaşır ancak bunda yazarın konuya yaklaşımının ve hayata bakış açısının yeri büyüktür. Ancak sırf kadın diye benim bakış açıma ters şeyler yazıyorsa yazarla bağ kurmam. Erkek yazar için de aynı

şeyleri düşünüyorum, eğer bakış açım uygunsa kadın ya da erkek olması önemli değil, ancak maço bir üslup kullanılıyorsa sinirlenebilirim ve okuyucular için kaygı duyabilirim, ancak dediğim gibi bana çok ters kitapların çevirmenliğini hiç yapmadım şimdiye kadar.

Klişeleştirmelere karşıyım o yüzden kadınlar toplum tarafından erkeklere atfedilmiş alanlarla ilgili yani futbol vs tabii ki yazabilirler. Erkekler için de aynı şey söz konusu bir erkek yazar, ev işleri ve yemeklerle ilgili yazılar yazabilir. Kadın sorunları hakkında yazması biraz hassas bir konu ama dikkatli yapıldığı takdirde neden olmasın...

11. Çeviri sürecinde en rahat ve verimli olduğunuz zamanlar hangileri?

Güne göre değişir ancak genelde; sabah: 9.30 – 13 ; akşam: 23-02.

12. Çeviri sürecinin haz verici olduğu zamanlar var mı? Hangileri?

Oldu, hepsini sayamayacağım. Ancak çevirinin bitmesine yakın zamanlar gerçekten hem kitapla olan bağınız açısından hem de bir işi bitirmeye yakınlık açısından oldukça haz vericiydi.

13. Çeviri sürecinde kendinizi kadın kahraman(lar)ın veya kadın yazarın yerine koyuyor musunuz? Neden ve nasıl?

Koyuyorum. İster istemez kitabı okurken veya çevirirken kitabın dünyasına giriyorsunuz ve kendinize bir yer edinmeye çalışıyorsunuz. Ayrıca bir de işin temsil boyutu var... Ben de kendi tezimde temsiller üzerine çalıştığım için şimdilik bu konuyu araştırıyorum, anlamaya çalışıyorum.

14. Çeviri süreci mi yoksa nihai ürünü yayımlanmış olarak elinize almak mı daha zevkli? Neden?

Çevirmek zevkli bir iş ancak bitmiş ürünü elinize almak da gerçekten çok zevkli. Çünkü bir işi tamamladığınızı görüyorsunuz.

15. Çeviri yapmakla ilgili motivasyon sorunu yaşıyor musunuz? Bunu nasıl aşıyorsunuz?

Pek yaşamıyorum.

16. Çevirdiğiniz yapıtla duygusal bağ kuruyor musunuz? Sizce duygusal bağ kurmadan çeviri yapılabilir mi?

Kuruyorum. Mümkün, çünkü tüm çevirmenler roman evirmiyor. Akademik yayınları çevirenlerin ya da popüler bilim kitabı çevirenlerin çevirdikleri eserle baē kurmalarına gerek olduēunu düşünmüyorum.

17. Hangi durumlarda eviri yapmanız çok olumsuz etkilenir?

Saēlık problemleri. Kayıplar.

18. Duygusal yaşamınızda yazın çevirisi yapmanın rolü nedir?

Açıkçası bu konuda net bir şey syleyemeyeceēim.

19. Çeviride ne gibi sorunlar çıkıyor? (rneēin şiddetin, pornografinin, dinsel konuların evirisi). Bunun kadın olmanızla baēlantısı var mı? Sorunlar nasıl çözülüyor?

Pek hatırlayamıyorum ancak mutlaka bunlarla ilgili sorunlar olur, çünkü hassas konular bunlar. Kadın olmamla baēlantısı olabilir. Ancak bu tarz konularda erkek çevirmenler için de sorun çıkmalı, tüm çevirmenler mümkün olan en doēru en tarafsız kelimeleri seçip yorumu okuyucuya bırakmalılar.

20. Yazın evirisi işlerini siz mi buluyorsunuz? Nasıl? Yoksa yayınevi mi sizi buluyor?

İlk evirimde arkadaşım aracı olmuştu, sonrasında aynı yayıneviyle çalıştım, teklif onlardan geldi.

21. Kadın evirmen olarak özellikle mi seiliyorsunuz, yoksa kadın veya erkek olmanız yayınevi için fark etmiyor mu?

Kendi alıřtıēım yayınevi için fark etmediēini düşünmüyorum.

22. Ne kadar zamandır yazın çevirisi yapıyorsunuz? Kaç eviri kitabınız yayımlandı? Hangileri?

2009 şubat, mart gibi başladım aktif olarak 2009 ekime kadar yaptım. 3 kitap çevirdim. Sonrasında Paris’e taşınmam, derslerimin ve araştırmalarımın çok yoēun olması gibi nedenlerle kitap çevirisini bıraktım. Çünkü eviri suresini çok kısa tutuyorlardı. şimdi ara ara Fransızca’dan Türkçe’ye makaleler çeviriyorum.

23. Çeviri eserlerinize yöneltilen olumlu-olumsuz eleştiriler neler? Okurlardan ne gibi dönütler aldınız?

Satılık ve *Spa Decameron* için çok yorum aldım. Genelde olumlu dönüşlerdi. Ancak *Spa Decameron*'da bazı hikayelerin sıkıcı olduğuna dair eleştiriler de aldım

24. Yazın çevirisi alanında kendinizi gerçekleştirdiğinizi söyleyebilir misiniz? Neden?

Hayır, daha yapacak çok şeyim var, kendi eserlerimi yayımlamayı düşünüyorum.

25. Şimdiye kadar yaşadığınız yakın ya da uzak kayıplar çevirinizi nasıl etkiliyor?

Hiçbir kayıp yaşamadım şimdiye kadar.

26. Çeviri yaptığınız yazarın cinsiyetini çeviri yaparken tahmin eder misiniz?

Zaten biliyor olurum. O yüzden tahmine gerek kalmaz.

27. Çeviri süreciniz cinsiyetten, cinsel kimlikten, cinsel yönelimden, cinsellikten nasıl etkilenir?

Etkilenmemesi ve tarafsız olmasını kontrol altında tutmaya çalışırım. Yazarın verdiği duyguları okuyucuya geçirmeye çalışırım.

28. Kadın çevirmen erkek tahakkümü kokan yazın yapıtını nasıl çevirir/ çevirmelidir?

Kendim adına konuşayım ben çeviremem, yani o duyguyu o bakış açısını veremem. İlla çevirmelidir diye bir şey olduğunu düşünmüyorum o yüzden. Nasıl çevirmelidir dersanız, eserin orijinaline uygun çevirmelidir.

29. Sizin için yazarın kadın / erkek olmasının rolü nedir?

Seçtikleri konuya göre değişir.

30. İlgilenmediğiniz konuda çeviri yapmak zorunda kaldınız mı; nasıl etkilendiniz?

Bir keresinde popüler bilim kitabı çevirmiştım, konularla ilgili pek bir şey bilmiyordum, faydalı oldu, çok şey öğrendim

31. Eklemek istedikleriniz neler?

Cevaplamayı unuttuğum sorular varsa tekrar iletişime geçmekten kaçınmayın.

***Spa Decameron*'un Çevirmeni Aslı Telseren ile Elektronik Olarak Yapılan İkinci Görüşme**

1- Fay Weldon sizce tamamen popüler yazın mı üretiyor? Çevirdiğiniz Weldon kitaplarında yüksek kültüre ait öğeler de var mı? Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Fay Weldon'ın çoğu kitabını okumadan bu soruya cevap vermem bana çok doğru gelmiyor, zira kendisinin sadece *Spa Decameron* kitabını okudum. Kitabın adında bulunan Boccaccio'nun *Decameron*'una yapılan atıf üst kültüre atfedebileceğimiz bir öğe sayılabilir. Bu nedenle kitabın ilk basımında bu ismi korumuştuk. Ancak kitabın ikinci basımında kullandığımız *Tatil İtirafı* ismi, sanırım okuyucuya daha cazip geldi. Bu durumun yorumu size kalmış. İçeriğe gelince pek yüksek kültür öğesi göremedim maalesef.

2- Fay Weldon'ın biçeminde mizah var mı? Bu nasıl bir mizah? Biçeminde hangi yazınsal sanatlara yer veriyor?

Bu soruyu atladım.

3- Fay Weldon erotizme ne kadar ve nasıl yer veriyor? Erotizmi hakkında neler söyleyebilirsiniz?

İnanın bu konuyu da şu anda eleştirebilecek kadar hatırlamıyorum aradan 4-5 sene geçmiş olmalı, ben o kitabı çevireli. O yüzden bu soruyu da atlamak zorundayım.

4- Bir feminist yazar olarak Fay Weldon yapıtlarında kadınları bilinçlendirmeye çalışıyor. Sizce Weldon'ın, *Spa Decameron*'da feminist bir söylemi var mı? Bunun özellikleri nelerdir? Bir kadın çevirmen olarak sizin, Weldon çevirinizde bir kadın söyleminiz var mı? Neden ve nasıl? Sizin kadın söyleminizin özellikleri nelerdir?

Bir feminist aktivist olarak öncelikle itiraf etmeliyim ki *Spa Decameron*'u çok feminist bir kitap olarak görmedim. Ama tabii ki *trans-kadın*'a yer vermesi önemli bir adım diyebilirim. Kadınları bilinçlendirmekten bahsedince, hitap ettiğimiz okuyucu kitlesini de göz önünde bulundurmalıyız. Açıkçası ben *Spa Decameron*'da hafif bir Sex and the City havası sezdim, kadınların bireyliğine, özgürlüğüne, cinsel özgürlüklerine değinmesi itibarıyla ancak limitini de Sex and the City kadar buldum

ki, bu arada belirtmeliyim ki, ergenlik yıllarımda hatta sonrasında da severek izlediğim bir dizi oldu, kadınların da cinselliklerini bastırmadan yaşayabileceklerini gösterdi, her ne kadar başka açılardan *ideal* bir kadın imgesinin üretilmesine katkıda bulunsa da... Çevirimde yazarın dediklerine bağlı kaldım, kendi söylemimi tam olarak kattım denemez.

Kadın söylemi derken feminist söylemden mi bahsediyorsunuz bu arada?

5- Her konuda eklemek istedikleriniz neler? Çok çok teşekkür ederim.

EK 6. SPA Decameron Yazarı Fay Weldon ile Kurulan Elektronik İletişim

Elektronik Posta 1

My PhD Thesis Concerning *Spa Decameron*

ORHUN BURAK SÖZEN

<obsozen@gmail.com>

12 Temmuz 2012 15:59

Kime: fay.weldon@brunel.ac.uk CS_INSTRUCTION_3

Dear Weldon,

I am a PhD student at Yildiz Technical University in the Graduate School of Social Sciences situated in Istanbul in Turkey. My department is Inter-Lingual Inter-Cultural Translation Studies. I have been gathering data for and writing my thesis for almost ten months. The title of my thesis is *the Inquiry of Women Discourse as Available in High Culture and Popular Culture through Woolf and Weldon Translations*. As for the translations, I have studied your *Spa Decameron*'s Turkish target text and *Mrs Dalloway*'s Turkish target text. My thesis is in Turkish Language. For the women discourse areas my thesis concerns, I would like to consult you about some questions that follow. Your contribution is going to be highly regarded in my thesis studies if you permit it. If you would please allow it, I would like keep in touch with you until my thesis is delivered.

QUESTIONS TO ASK FAY WELDON

1. Are you more productive and creative when you are in low spirits or when you are in high spirits?
2. Is feminism completely secular or is there a connection between feminism and Christianity (or Anglicanism)?
3. What are the differences between the woman discourse in British bourgeoisie and the woman discourse in English aristocracy?

4. What have the similarities and dissimilarities between the woman discourse in British high culture and the woman discourse in British popular culture been since early twentieth century?

5. Does the feminist movement in the United Kingdom influence British bourgeoisie and English aristocracy in the same way or in different ways? How?

6. Have the problems of the women of British bourgeoisie changed through the past 80-90 years? How? How is the influence of British feminism on that change? How has the change in family in Britain influenced the problems of the women of British bourgeoisie?

Fay Weldon

<Fay.Weldon@brunel.ac.uk>

21 Temmuz 2012 01:56

Kime: ORHUN BURAK SÖZEN <obsozen@gmail.com>

CS_INSTRUCTION_3

What interesting questions!

1. Are you more productive and creative when you are in low spirits or when you are in high spirits?

I see writing as work: I do as much as physical strength will allow. I have never really understood the concept of *creativity*. Do you mean the capacity to invent? It does not seem to be affected by my moods, more by deadlines.

2. Is feminism completely secular or is there a connection between feminism and Christianity (or Anglicanism)?

It seems to me to be completely secular. Christianity suggests women should be 'good' - that is, self sacrificing. The feminist searches for social justice. I am a bad feminist and a bad Christian, since they cannot really be reconciled.

3. What are the differences between the woman discourse in British bourgeoisie and the woman discourse in English aristocracy?

'Discourse' is something that happens in academia. The English aristocracy isn't given to self examination or matters of theory. Academia by definition belongs to the bourgeoisie?

4. What have the similarities and dissimilarities between the woman discourse in British high culture and the woman discourse in British popular culture been since early twentieth century?

A belief amongst the educated that in artistic matters success equals failure; if something is popular it can't be any good.

5. Does the feminist movement in the United Kingdom influence British bourgeoisie and English aristocracy in the same way or in different ways? How?

How are you defining the aristocracy? People with titles? People wealthy enough not to go have to earn a living? People with titles do old fashioned charity work, but as women, not as feminists.

6. Have the problems of the women of British bourgeoisie changed through the past 80-90 years? How? How is the influence of British feminism on that change? How has the change in family in Britain influenced the problems of the women of British bourgeoisie?

My own view is that capitalism crept in under the cloak of feminism, encouraged the women to go out to work and doubled the available labour market. This halved male wages, so that a male wage no longer supports a family. The woman has to work. Prefeminism, men and children thrived on the sacrifice of women. Postfeminism, men and women benefit, but the children suffer. Swings and roundabouts, women can choose how they live their own lives, marry or not marry, control their own fertility, but they can't choose whether to work or not, unless they have a lot of money they have to work. Exhaustion is the price of liberty.

Elektronik Posta 2

My Thankfulness, Asking for Permission and Some Answers

ORHUN BURAK SÖZEN

30 Temmuz 2012 16:40

Fay Weldon

<Fay.Weldon@brunel.ac.uk>

30 Temmuz 2012 20:07

Kime: ORHUN BURAK SÖZEN <obsozen@gmail.com> CS_INSTRUCTION_3

Dear Orhun,

By all means use my answers. But do remember that with very few exceptions the aristocracy over here is associated with a complete lack of culture: they owned paintings - old masters - but were famous for letting them fall into disrepair and for letting mice eat the Chippendale furniture. They liked shooting birds, breeding horses, and viewed their women as more breeding stock. You might be interested, though, in following up Lord Byron the poet and Arthur Balfour the politician, who was nobly born, and at least an intellectual who wrote a book about Handel when he wasn't playing golf. Women are thin on the ground. Nancy Mitford who wrote a fine novel *The Pursuit of Love* in 1945 was nobly born. Lady Mary Montague was a travel writer in the 18th century. Lady Caroline Lamb wrote a novel in 1816. Virginia Woolf barely counts as aristocracy, having no title in her own right: her grandfather was created a baronet in 1816, which mean the oldest sons of the family would then be *sirs*: Woolf is better described as *gentry* - educated and prosperous, but not *landed*. Take a look at my own new novel (available on Kindle and Amazon) called *Habits of the House*-which is about the behaviour of the English aristocracy at the turn of the twentieth century.

Best, Fay

From:

ORHUN BURAK SÖZEN [obsozen@gmail.com] Sent: 30 July 2012 14:40

To: Fay Weldon

Subject: My Thankfulness, Asking for Permission and Some Answers

Elektronik Posta 3

Fay Weldon

<Fay.Weldon@brunel.ac.uk>

1 Ağustos 2012 21:29

Kime: ORHUN BURAK SÖZEN <obsozen@gmail.com> CS_INSTRUCTION_3

Dear Orthun,

A thought. If you referred to *upper-class* not *aristocratic* women you would be on safe ground for your thesis. Woolf's *Mrs Dalloway* didn't have to earn a living, my characters in *Spa* do. Woolf was definitely *upper class*; (*posh* as we would say); I am middle class. There is a contrast here to be made. We have a complex class system!

Best, Fay

EK 7. İletişim Yayınları Edebiyat Editörü Belce Ünüvar ile Yapılan Görüşme

-İlk soruyu soruyorum izninizle. Yayıneviniz ne kadar zamandır aktif? Yaklaşık kaç kitap yayımladınız? Ne tür konularda yayıncılık yapıyorsunuz? Yayımlanan kitapların yaklaşık yüzde kaçı çeviri, yüzde kaçı telif eser? Çeviri kitapların konuları neler?

-Otuz yıldır aktif olarak çalışıyor İletişim Yayınları. 1950 adet kitap yayımladı bugüne kadar, yani edebiyat ve edebiyat dışı olarak tasnif ediyoruz biz kitaplarımızı. Edebiyat dışı daha çok sosyal bilimler ağırlıklı. Bu çeviri oranı ise yani aşağı yukarı tabii ki burada Türkiye'deki yani çeviri oranından bağımsız olmamız diye bir mümkün olmadığı için bizim ve aşağı yukarı yani yüzde altmış, yani Türkiye'deki çeviri oranı biraz daha fazla olmamıza rağmen biz yüzde altmış çeviri yüzde elli telif gibi bir şey söyleyebiliriz, çünkü sosyal bilimler alanında yayıncılık yaptığımız için çok sayıda yerli akademisyen yazarımız var. Çeviri oranının çok yüksek olmamasını biraz da akademik alanında çok yoğun yayıncılık yapmamıza borçluyuz.

-Çok güzel.

-Yayın politikanız hakkında bilgi verebilir misiniz?

-Aslında birinci soruda biraz bundan bahsetmiş olduk. İletişim Yayınları otuz yıl önce kurulduğunda, buna da 1980 Askeri Darbesi sonrası diyebiliriz, akademik hayattan uzaklaştırılan akademisyenlere bir çalışma imkânı sağlamak için bir platform olarak da görüldü. O yüzden öncelikle daha çok sosyal bilimler alanında çeviri yapıyordu, ama bir taraftan da telif edebiyat eserleri vardı. Mesela Yakup Kadri, Oğuz Atay gibi, Sevgi Soysal gibi telif eserlerimiz vardı edebiyatın, özellikle Türkçe edebiyatın hani buradaki temel taşlarını oluşturan. Hem bir taraftan Türkçe edebiyatın önemli telif eserleri bu yayınevinin kuruluşuna öncülük etti hem de, dediğim gibi, de bir taraftan da 80 Askeri Darbesi ile üniversitelerinden uzaklaştırılan akademisyenler sosyal bilimlerde hem Türkiye'deki sosyal bilimler açığını üniversitelerde çalışma imkânı olmadığı için kapatıyordu hem de biz de yayıncılık alanında böyle bir, yani Türkiye'de de aynı zamanda hem üniversitelerde açık olan hem de yayıncılıkta açık olan sosyal bilimler alanında faaliyet gösterebildik.

-Çok güzel. (Niye yayımlamak için Virginia Woolf'u seçtiniz? Woolf seçkin yazın kitapları mı yazıyor?)

-Yayımlamak için Virginia Woolf'u seçtik, çünkü dediğim gibi telif olarak çok seçkin Türkçe yazarlarımız vardı. Bir süre sonra yayınevimiz büyüdükçe geçtiğimiz otuz yıl içinde, aynı zamanda Türkçe telif edebiyatın bir de dünya edebiyatı ayağını oluşturmak istedik tabii ki. Virginia Woolf'un saygınlığı konusunda herhangi bir yorum yapmak burada bana düşmez yani gibi geliyor. O yüzden tabii ki yani iyi Türkçe edebiyatın yanında iyi yabancı dilde edebiyatımız olsun da istedik. Virginia Woolf yayınevimize bu şekilde katıldı, yani bir süre Virginia Woolf'u yayımlamaya başladığımızda zaten telif hakları korunan eserlerden idi. Bugün Virginia Woolf'un telif haklarına sahip yalnızca İletişim Yayınları değil, başka yayınevleri de Virginia Woolf basabiliyorlar.

-Evet.

-Ancak yani geçtiğimiz iki yıl öncesine kadar yalnızca İletişim Yayınları Virginia Woolf basıyordu telif hakları politikası çerçevesinde.

-Bu arada söyleyeyim Tez Danışmanın özellikle yazmamı da istedi teze. Şeyde pek, pek değil hiç etik davranmadılar Kırmızı Kedi Yayınlarında. Kitabın çevirmeni benimle görüşmeyi kabul etmedi, aynı zamanda yayınevinin sahibi. Çok üzücü oldu, ben bu sizin hoşgörünüz, sıcak ve destek veren yaklaşımınız için çok teşekkür ediyorum şimdiden.

-Burada bir önceki soruyla ilgili bir şey eklemek, yani bir önceki cevabımla ilgili, yorumumla ilgili bir şey eklemek istiyorum. Artık telif haklarının bizde olmayışını, yalnızca tekelimizde diyeyim tırnak içinde tutmuyor oluşumuzu olumsuz değil, olumlu bir şey olarak yorumluyoruz, çünkü farklı çeviri imkânları da böylece piyasada bulunabiliyor.

-Evet.

-Yani biz sadece tek bir kitabı tek bir çevirmenle sunabiliyoruz, ama şimdi her okur için, yani değişik okur profilleri için ve değişik çevirmenler için de mesela her üzerinde çalışmak isteyen pek çok çevirmen adayı diyeyim bir Virginia Woolf çevirme şansına sahip eğer yayımlatabilecek bir yayınevi bulursa ya da bir yayınevi de bir çevirmenine Virginia Woolf çevirtebilir yani.

-Aslında bize hocalarımız

-Değişik nasıl söyleyeyim değişik fiyat ve değişik kalite şeylerinde artık okur artık kendisi seçecek bunu, o yüzden telif hakkının kalkmış olması aslında pek çok yazar için iyi bir şeydir.

-Anladım. Bu arada, hocalarımız hep çevirinin aynı zamanda bir yorum olduğunu söylerler.

-Evet, evet. Tam da bu sebeple

-Sizin yaklaşımınız bilimsel oluyor aynı zamanda, çeviribilimsel bir yaklaşım. Çok güzel. Bu arada yani antrparantez söylüyorum, şey çok eğlenceliydi, 80’li yıllarda Bizim English dergisi. Çok eğlenceli. Kapandığı zaman çok üzülümüşüm. Yayına bir ara verdiniz, ama çok kaliteli

-Birçok dergi çıkarıyordu yayınevi.

-Evet.

-Yani bir kısmı akademik dergiye döndü. Evet.

-Türkçe’deki Woolf çevirileri istenen piyasa başarısını gösterdi mi? Bunun okur profiliyle ilgisi var mı? Tomris Uyar’ın *Mrs Dalloway* çevirisini Türk okuru nasıl alımladı? Okur tepkisi yıllar içinde nasıl bir seyir izledi?

-Yani açıkçası Woolf çevirilerinin hiçbir zaman best-seller olmasını beklemedik basarken bunları. Basım miktarlarını da ona göre tuttuk, ama bir best-seller olmasa da bir long-seller oldu her zaman için. Bugün de öyle. Bunun okur profiliyle ilgisi evet var tabii ki, yani Virginia Woolf’un Türkiye’de bir okuru vardı, oldu, olacak da. Tanınan bir yazar. Tomris Uyar’ın da *Dalloway* çevirisi ise bence pek çok, yani Toris Uyar’ın karakteri, Türkiye’deki tanınırlığı açısından diğerk Woolf çevirilerine göre daha çok ilgi gördü açıkçası. Yani insanlar merak ettiler, yani Tomris Uyar da okumuş olan insanlar mesela Woolf’u hiç okumamış bir insan ama Tomris Uyar okumuş bir insan ve Tomris Uyar’ı seven, merak eden bir insan da böylece Virginia Woolf ile tanışmış oldu onun çevirisini okuyabilmek için. Açıkçası böyle bir tercih yapıldığını düşünüyoruz, ama yıllar içinde tabii ki dalgalı bir profil izledi. Zaman zaman daha çok satıldı, mesela film vardı.

-*Mrs Dalloway*’in filmi yapıldı.

-Evet. Film çıktığı zaman daha çok satıldı. Bu tip şeyler açıkçası

-Anladım.

-popüler kültürle bağlantılı şeyler kitap satışlarını etkiliyor. Bu anlamda, yani genel satışı zaman zaman dalgalı olarak etkileyen bu tip ya da ilgiyi diyeyim etkileyen şeyler oluyor. Tomris Uyar’la ilgili birtakım dosya konuları bir dergide yayımlandığı zaman, bir şey olduğu zaman, çok ilgi uyandıran bir haber bir süre dolaştığı zaman vs. Woolf değil ama mesela *Dalloway* çevirisi özelinde bu tip şeyler oluyor.

-Anladım. Bu arada yayınevinizin bu Tomris Uyar Hanımefendi, rahmetli, çevirisi beni şu açıdan çok etkiledi: Konuya, İngiliz kültürüne ve İngilizce'ye ve Türkçe'ye de tabii çok hâkim Tomris Uyar, yani diğer çeviriyle karşılaştırdığımda arada çevirmenin birikiminden kaynaklanan bayağı bir yorum farkı, bayağı bir uzmanlık ya da işte sıradan olma farkı var. Yani, Tomris Uyar'ın çevirisini okudukça İngiltere'yi, İngiliz kültürünü, İngiliz dilini çok iyi bilen biri olduğunu çok rahat hissediyorsunuz. Kitap o açıdan bir klasik aslında, Türk yazın piyasası için bir klasik kesinlikle. Yani, çoğuldizge kuramına göre de, çok güzel bir yer edindi kesinlikle Türkiye'de, özellikle Tomris Uyar'ın çevirisi.

-Yani, tamamen benim yorumum olacak ama, Tomris Uyar yazar, iyi bir yazar ve az sayıda çeviri yapıyor ve bence sevdiği ve gerçekten çevirmek istediği kitapları çeviriyor. Sanırım *Dalloway*'i yazmak istedi, yani Türkçe'de yeniden yazmak istedi, yani o açıdan

-Çeviri de o kabul ediliyor zaten.

-Evet. Evet. Evet o yüzden yani tadına doyumaz bir kitap ortaya çıktı. Yani o bakımdan tabii ki bir çeviri klasiği yani.

-Kesinlikle.

-Bu tip kitaplar çok kıymetli kitaplar oluyor.

-Evet. (Yayınevi olarak yüksek kültüre ve seçkin yazına bakışınız nasıl? Neden?)

Bu arada bir parantez açmak istiyorum. Yüksek kültür ve seçkin yazın derken burada tezimde kullandığım Fransız ekolünün ve kıta Avrupa'sının görüşü olan yüksek kültür-popüler kültür yazını ayırımının devam ettiği varsayımı söz konusu. Bu, hareket noktam bu oldu. Bu bağlamda postmodern yaklaşımdan uzaklaşıyorum, yani Fransa'da özellikle etkili olan geç-modernizm, yani modernizmle postmodernizm arasında ciddi bir kopma-kırılma olmadığını, birbirini izleyen tarihsel süreçler olduğunu savunuyorum. Böyle yapınca da tabii modernizme özgü bir ayırım olan seçkin yazın-popüler yazın ya da yüksek kültür-popüler kültür ayırımını yapmış oluyorum, bunu herhangi bir şeyi yargılamak amacıyla değil, daha iyi yorumlayabilmek amacıyla yaptım. Bu soruda bu bakış açısından türemiş bir soru, yani burada sosyolojik ve yazınsal kriterlerle edebiyatı seçkin yazın ve popüler yazın olarak ikiye ayırmak söz konusu tezimin mantığı içerisinde. Bu bağlamda sorulmuş bir soru.

-Bu bağlamda sorulmuş bir soruysa eğer tabii ki ayırıyoruz o zaman elbette ki, yani.

-Ayrırıyorsunuz.

-Hangisine yani öncelik veriyorsunuz?

-Yükseğe, seçkin bir kültür yani. Bunu söylerken tabii ki rahatsız oluyorum, çünkü günümüzde böyle kullanılmıyor. Hangi kuramsal çerçevede sorduğunuzu evet anlıyorum tabii ki ama yani Türkiye'deki tartışmalar falan da

-Türkiye'de durum çok karışık bu anlamda.

-Şey söylerken çok rahatsız oluyorum ama tabii ki yani seçkin yazın tercih ediyoruz diyeyim, yani mümkünse de bu soruyu bu kadar cevaplayayım.

-Tamam, tabii ki.

-Dediğim gibi yani postmodernizme göre tek kültür dairesi olduğu için popüler kültür ağırlıklı, bu ayrım artık Türkiye'de de postmodern bir hava olduğu için silinme aşamasında neredeyse, ama ben eski Marksist-modernist çizginin devamı olan bir yaklaşıma sahip olduğum için böyle oluyor.

-Evet, evet.

-Türkiye'deki çeviri yazın piyasasında seçkin yazın çevirilerinin yeri ve ağırlığı nedir? Türkiye'de seçkin yazın çevirileri tuttu mu?

-Ya evet açıkçası tuttu, yani diyebilirim, çünkü bu okur profiliyle de ilgili bir şey. Yani, gerçi bugün biraz bu ayrımı yapmak da zorlaştı. Çok sayıda yayınevi var. Çok sayıda gerçekten bir milyonun üzerinde roman, belki de bir buçuk milyon adet yani size de tuhaf gelecek ama roman basılıyor Türkiye'de, yani o kadar büyük bir rakam ki bu. Yani, bu rakamın içinde seçkin edebiyat, diyeyim ben de, elbette ki hak ettiği yeri buluyor, benim yorumum.

-Anladım.

-Aşağı yukarı yayınevinin görüşü de, yani ben burada çalışırken

-Bu seviyede

-Hiçbir zaman gerçi şöyle diyebilirim: Bunun içinde bazı kitapları tutturmak zor oluyor piyasada, mesela az tanınmış yazarları, ismi bir ilk çeviri, daha önce Türkiye'de tanınmamış seçkin edebiyata ait bir yazarın ilk çevirisini, diyelim ki, her zaman ilk seferde yerleştirmek, okura tanıtmak kolay olmuyor.

-Anladım.

-Ama, kitap eki takip eden vs. okur sayısı gerçekten fazla.

-Bu çok sevindirici.

-Fazla diye tarif ettiğimiz şey de tabii ki Türkiye'deki yüzdeler içinde.

-Türkiye'deki yüzdeler içinde.

-Daha doğrusu bizim beklentilerimiz içerisinde, yani bizim beklentilerimiz de reel beklentiler tabii ki. Biz ne basıyoruz, ne satıyoruz, neyi ne kadar. Ne ne kadar talep görüyor beklentilerimiz içerisinde açıkçası seçkin edebiyatın bu tarifler içerisinde hak ettiği yeri bulduğunu düşünüyoruz. Ama dediğim gibi bu Türkiye realitesi çerçevesinde. Yoksa tabii ki yani bazı şeylerin daha iyi olmasını, yani okuma oranlarının daha fazla olmasını hepimiz isteriz. Ama bizim bastığımız kitapların da bir baskısının bin olduğunu da burada, yani eklemek isterim. Yani, buradaki şeyi mesela siz tarif edin. Evet, bizim beklentimizi karşılıyor ve biz şeyi bulduğunu, yerini bulduğunu düşünüyoruz. Ama, bir kitabı da bin basıyorsunuz, yani burada çok tabii ki Avrupa ya da genel olarak okur sayısının yüksek olduğu dünya ülkelerine göre çok düşük bir rakam.

-Kesinlikle. İzninizle

-Buyrun.

-Seçkin edebiyattan bahsederken tabii ki bu ayrımı pratikte iş hayatında biz de yapıyoruz, yani popüler olanla seçkin olanı birbirinden yüzde yüz ayırıyorum ama yani Türkiye’de bu kelimeler o kadar yanlış kullanılıyor ve kullanılırken de o kadar büyük bir şiddetle eleştiriyorum ki bu insanları. *Seçkinciliğin* kendisini o kadar büyük bir şiddetle eleştiriyorum ki şimdi seçkin edebiyat, seçkin yazın sorusuyla karşılaştığımda evet yapıyorum bunu demek biraz zor geldi.

-Anladım.

-O yüzden bu soruya cevap vermekte zorlandım açıkçası.

-Antrparantez şunu söyleyeyim: bunun aslında elitist yaklaşım olduğu doğru, benim yüksek kültür tanımında da, yüksek kültür tanımının da kendisinin de seçkinci olduğu

-Evet, evet.

-tezimde bu geçiyor.

-Mutlaka.

-Çünkü açıkçası bir de şu var, yani *seçkin* kelimesini ortadan kaldırsak *yüksek* desek elimize ne kalıyor diye düşününce, eski Yunan ve Roma’dan itibaren aristokratların kültürü ve aynı zamanda örneğin Sovyetler Birliğindeki sosyalist kültür. Bu kapsamda konuşuyorum, yani benim tezimde de yüksek kültürden kastettiğim eski Yunan ve Roma’dan başlayan Avrupa’daki aristokrasi geleneğinden doğmuş kültür. Dolayısıyla bir de şu var: bu popüler kültür karşıtlığı aslında iki

karşıt grubu birleştiriyor: bunlar muhafazakârlar ve sosyalistler, yani iki grup da popüler kültürü yıkıcı buluyor

-Evet.

-toplumlar için, yani enteresan, yani muhafazakârlarla sosyalistler ilk defa belki, belki başka da olmuştur tabii, bir ortak paydada buluşuyorlar. Ama tabii dediğiniz gibi bu yaklaşımlar benim kuramsal kaynaklarım, kıta Avrupa'sı ağırlıklı, Fransa başta olmak üzere, böyle olunca da Türkiye'ye bunu uyarlamak açıkçası zor oluyor. Dediğiniz gibi Türkiye'de, benim görüşüm, ortamın kaotik olduğu ve

-Ya da şunun için de, mesela aslında bu aradaki konuşmayı yapmanız iyi oldu, çünkü şimdi daha doğru cevap, yani daha doğru bir şekilde tarif edeceğim diye düşünüyorum. Yani yüksek kültür ya da seçkin yazını tercih ederim, ben, mesela, edebiyat editörüymüm burada ve dışarıdan dosya geliyor bize ve bunların içinde neyi yayımlayıp neyi yayımlamayacağımıza biz karar veriyoruz. Yani, buradaki editörleri karar veriyor. Aynı zamanda, bu edebiyat dizgesini de belirliyor, yani neyi yayımladığınız zaman bu dizgeye girmiş oluyor. Ve aynı zamanda siz yayınevi olarak bunu belirlemiş de oluyorsunuz. Ama şunu yapmıyoruz, yapmamaya çalışıyoruz, seçkin edebiyat ya da yüksek kültür derken ben var olan şeyin içinden, yani popülerle seçkin olanı ayırıp, var olanın şeyin içinden bir şey seçmeye, bir şeyleri ayırt etmeye çalışıyorum, yoksa burada biz kendimiz bir edebiyat üretip şimdi Sovyetler Birliği, Sovyetler Birliğine giren sosyalizm örneğini düşündüğümüz zaman biz burada yeni bir şey, yeni bir seçkin edebiyat ya da yeni bir yüksek kültür üretip bunu tepeden inmece bir biçimde empoze etmiyoruz tabii ki.

-Kesinlikle.

-Biz elimize gelen akademik çalışmalar ve edebiyat metinleri içerisinde elbette ki bir tercih yapıyoruz, popüler olanla daha seçkin olanı ayırıyoruz tabii ki, yani burada yaptığımız tercih var olan içerisindeki bir ayrım, yoksa yeni bir yaratım ve onu empoze etmek ve onun daha doğru, daha akıcı, olgun bir şey olduğunu düşünmek değil yani.

-Anladım, bu arada Harold Bloom'un görüşlerini düşünecek olursak şöyle bir şey dikkatimi çekiyor. Harold Bloom *the Western Canon* adlı kitabında *kanon* sözcüğünü ya da kavramını eski Yunan ve Roma'dan başlayarak Avrupa aristokrasisinin ürettiği sanat eserleri çerçevesinde ve daha sonra entelektüel, akademisyen ufak bir kitlenin hem alımladığı hem üreticisi olduğu yazın eserleri için kullanıyor. Dolayısıyla, ona göre bir Batı konunu var ama Batı kanonunun dışında da

seçkin yazın var. Ayrı kanonlar var. Osmanlı kanonu da var, yani halk kültüründen bayağı farklı bir yazın var Osmanlı döneminde de. Bu başka kültürler için de geçerli, Bloom'un söylediğine göre. Bu *seçkin yazın* kavramını ise ben Işın-Bengi Öner'in *Çeviribilim Terimleri Sözlüğü*'nden aldım, tamamen oturmuş bir terim değil, yani bazı yerlerde kanon ya da kanonik edebiyat diye de geçiyor. Ve, sizinle konuştuktan sonra daha iyi anladım ki, pek çok çağrışımı olan bir kelime. Ben açıkçası bunu, *seçkin* sözcüğünü olumlu anlamda kullanmıştım ama pek çok başka noktaya gidebilecek bir sözcük. Onun için zaten tereddüde düştüm, onun için de görüşlerinizden yararlanıyorum, tez danışmanıma da danışacağım bu konuyu. Bu konuda söylemek istedikleriniz var mı acaba?

-Şey, kanon ve yani seçkin yazın dikkatle kullanmamız gereken kelimeler, özellikle yani bizim ülkemizde kanon çok baskın ve yaygın, yani bir kültür aracı, böyle söylemek belki doğru bir tarif olur kanon için. Yani, bu çok yanlış, yani sizin de olumlu kullandığınız gibi çok yanlış bir şey. Mesela, şuradan örnek verebiliriz belki, şimdi Hasan Âli Yücel zamanında yapılan çeviri çalışmalarına bakıyoruz daha önce Tercüme Odasına bakıyoruz.

-Tam bu.

-Evet tam olarak öyle. Tercüme Odasına bakıyoruz. Bunlar çok, bu ülkenin kültür faaliyetlerini ve kültür hayatını etkilemiş çalışmalar olduğu gibi, aynı zamanda çevirmen yetiştirmiş, bilmem belki şöyle söylemek doğru olur mu bilmiyorum benim uzmanlık alanım değil ama, çeviri dünyasını değiştirmiş, belirlemiş ve çok yeni ufuklar açmış, insan yetiştirmiş çalışmalar. Ama, bir taraftan da tabii ki resmi ideoloji tarafından belirlenmiş bir kanonik çalışma da bu. Ama, yani günümüz edebiyat dünyası için de belirleyici çalışmalar bunlar. Ve, günümüzdeki yayınevlerinin de takip ettiği faaliyetler hâlâ. İletişim Yayınlarının klasikleri için de, İş Bankası Yayınlarının klasikleri için de, Yapı Kredi Yayınlarının klasikleri için de hâlâ belirleyici birer çıkış noktası niteliği taşıyor ki, hatta İş Bankası Yayınları Hasan Âli Yücel Klasikleri olarak çıkıyor. Ve, kendine orayı çıkış noktası olarak aldı. Yani, bu anlamda tabii ki, bir seçkin edebiyat ve kanondan bahsetmek mümkün ve biz de kendimize böyle bir çizgi belirliyoruz. Ama, yani resmi seçkin edebiyat, resmi ideoloji tarafından belirlenen kanon da olsa, alternatifi de olsa bunun, bunun dışında kalanlar iyi edebiyat değil, diyebilir miyiz? Asla diyemeyiz böyle bir şey. Bunun dışında da bir edebiyat var ve bu nedenle kanon da, seçkin edebiyat da çok dikkatli kullanılması gereken kavramlar. Ve, yani o yüzden hâlâ tartışmalı bizim açımızdan.

-Şu sorunun cevabı aslında tezimin belkemiği gibi. Peki bu resmi seçkin yazın içerisinde kadın dersek siz neler demek istersiniz?

-Yani, bu çok geniş çerçeveli bir soru oldu, yani edebiyatta kadın, çeviride kadın, toplumsal hayatta kadın

-Evet, söylem olarak.

-Yani, tabii ki, yani

-Seçkin yazın çevirisinde kadın

-Tabii ki, biz kendi kataloğumuzda, yani İletişim Yayınları olarak kendi kataloğumuza baktığımız zaman, kendi edebiyat kataloğumuza baktığımız zaman, bu sorunun cevabını yani Türkçe edebiyata ya da çeviri edebiyata ya da dünya edebiyatına, yani çağdaş edebiyatta, günümüz edebiyatında belki ibre biraz daha pozitif doğru döndü ama yani, daha genel bir şeyden bahsediyorum, daha uzun vadeli, daha geçmişe

-Artsüremlili?

-Evet, bakarak söylüyorum bunu, zaten bunu sadece kendi kataloğumuzda bile görebiliyorum yani, nasıl söyleyeyim, ona bir bile değil oran, yani hani kadının oranı nerede çoktu ki, ki edebiyat dünyasında varolmak

-Onun mücadelesini veriyoruz.

-Evet, çalışma hayatında neydi ki, edebiyatta olabilsin.

-Evet.

-Yani, çok iç acıtıcı bir cevap verebilirim buna, hani bununla ilgili çok çalışma var, çok, gerçekten çok başarılı tezler yapılıyor. Hem varolan kadın yazarların hayatlarıyla ilgili, eserleriyle ilgili hem de kadının edebiyattaki yeriyle ilgili gerçekten çok iyi akademik çalışmalar yapılıyor günümüzde Türkiye’de. Ama, yani açıkçası ben bu alanda çalışan, yayıncılık alanında çalışan bir kadın olarak bu çalışmaları okurken canımın yandığını söyleyebilirim.

-Anladım, anladım, anladım.

-Bu çalışmalara bakarken

-Kadın söylemini irdelerken ben de aynı duyguları yaşıyorum. Ama, şöyle bir şey, Ayrıntı Yayınlarından Abdullah Bey, bilmem tanıyor musunuz?

-Evet.

-Abdullah Yılmaz şöyle bir şey söyledi, yani onun görüşü, şey dedi ki, yani çeviri, seçkin yazın çevirisinde ben kadınların daha başarılı olduğunu düşünüyorum,

dedi. Nedenlerini de açıkladı. Ondan sonra bir parantez daha açarak dedi ki, tam olarak o da değil, dedi, bütün kurmaca yazını kadınların daha başarılı yarattığını

-Çok yani bu cinsiyetçi bir söylem oldu. Onu düşündüm açıkçası.

-Evet, bana dediği o, yani açıkçası ben öyle diyince bunu olumlu bir gelişme olarak yorumladım.

-Bilmiyorum, tabii ki yani sonuçta çok zaten tırnaklarını...

-Bir de son bu konuda

-İyi yaptığınız için varolabiliyorsunuz yani hani. Ortalamaya

-Erkeklerden daha iyi olduğunuz için

-Evet, daha iyi olduğumuz için varaolabiliyoruz yani ortalamaya yer olmadığı için yani

-Anladım, anladım. Bir de şöyle bir görüşü var Pierre Bourdieu'nün. Diyor ki yani Fransa'da

-Bu sadece yazarlıkla ilgili bir şey de değil ama editörlere baktığımız zaman da öyle olur.

-Kesinlikle.

-Ya da başka çalışma alanlarına baktığımız zaman da öyle olur. Bir muhasebeci için de öyle olur. Zaten kadın muhasebeciler de artık muhasebecilerden de daha başarılıdırlar, yani çünkü genel olarak kazıyarak o işte tutunmuşlardır.

-Aynı şeyler, benziyor.

-yani

-Şey, son olarak bu parantezi kapamadan önce şunu söyleyeyim. Pierre Bourdieu Fransa'da kültür alanında kadınların erkeklerin önünde olduğunu söylüyor, ve yani ben de açıkçası böyle bir izlenim edindim yani yaptığım görüşmelerde. Sanki kültür alanında sizin de açıkladığınız sebeplerle kadınlar sanki erkeklerin bir adım önlerinde gibi. Pierre Bourdieu bununla da kalmıyor, bunu bir de şeyle ilişkilendiriyor, yani avantajlı toplum kesimlerinden gelen kadınların diğer kadınlara göre daha şanslı olduğunu düşünüyor, yani Fransa'da kültürel alanda, eğitim alanında, sosyal alanda öne çıkmalarını büyük ölçüde avantajlı kültür kesimlerinden gelmelerine bağlıyor. Yani bu çok

-Bu tartışmasız, tabii ki,

-yani bu çok

-yani dediğim gibi burada konumuzun hani sınırlarını aşacak kadar feminist kuramlara ve yani fazlaca sosyolojiye girmemizi gerektirecek tartışmaları yapıyoruz

burada, yani sınırlarında dolaşıyoruz. Ama, yani tabii ki öyle. Evet, biraz bu Bordieu'cü kuramın arkasında durabilirim.

-Çok güzel. Çevirmenin kadın olmasının çeviri üzerindeki etkileri nelerdir?

-Yani, toplumsal cinsiyetle ilgili bir şey. Çeviride kadın veya erkek sesini açıkçası ben bir editör olarak özellikle duymak istemem, yani metnin yazarı bir erkek iken çevirmenin sesini bir kadın olarak ayrıca, yeri yokken metinde duymak istemem. Ama, tercihlerinin onu etkilediğini de düşünürüm, yani bir erkekten farklı tercihleri olacağını, bir erkeğin de kadından farklı tercihleri olacağını düşünüyorum toplumsal cinsiyetin etkileri nedeniyle. Ama, bununla birlikte farklı yine sosyal sınıftan insanların da farklı tercihleri olacaktır, çevirmenler içinde farklı eğitimleri almış insanların da farklı tercihleri olacaktır.

-Hatta kişilikten söz etmiştik, o da devreye girecektir.

-Aynen öyle. Ve yani pek çok şey çevirmeni etkileyecektir. O yüzden yani kadın veya erkek olmasının çevirmen üzerinde çok da ayrıca bir şeyi yok, etkisi yok, yani diğerleri ne kadar etkiliyorsa, diğer özellikleri kişiliği, eğitimi ve yani başka başka bir sürü psikolojik sebep, kadınlara erkek olması da o derece etkilidir yani.

-Yayınevleri kadın çevirmen mi erkek çevirmen mi seçimini nelere göre yapıyor? Kadın çevirmen-erkek çevirmen neye göre belirleniyor ya da böyle bir belirleme yapılıyor mu?

-İletişim Yayınları kadın ve erkek çevirmen arasında herhangi bir ayrım gözetmiyor. Ama, bununla ilgili diğer yayınevleriyle ilgili herhangi bir bilgiye sahip değilim. Belki, bu bilgiye Yayıncılar Birliği sahip olabilir, yani belki böyle bir istatistikleri vardır ya da Çevirmenler Birliği'nin böyle bir istatistiki bilgisi olabilir. Onu bilemiyorum ama İletişim Yayınları için kadın çevirmen ya da erkek çevirmen arasında herhangi bir ayrım yok.

-Peki, acaba size çeviri işi için başvuranların cinsiyetlere göre dağılımında bir farklılık var mı?

-Yani, yine eğer sosyolojik sebeplerden dolayı tabii ki kadın çevirmen sayısı erkek çevirmen sayısından daha fazla, çünkü yani bunlar mesleki sebepler. Erkekler, maaşlı işlerde kadınlardan daha fazla çalışır durumlardalar. Kadınlar annelikten dolayı ve başka işlerden dolayı bazen evde çalışmayı tercih ediyorlar ve o sebeplerden dolayı çevirmenliğin cazip tarafları olabilir: evde yapılabilir bir iş çevirmenlik. O yüzden kadınların sayısı erkeklerden daha fazla. Ama, bu da avantajlı bir şey değil, yani bu da Çevirmenler Birliğinin belki daha doğru cevaplayabileceği

bir soru, çünkü çevirmenlerin sigorta sorunları var, yani çok temel sosyal hak sorunları var.

-Kesinlikle.

-Bu da kadınlar için dezavajlı bir şeyi getiriyor beraberinde.

-Evet, evet. Yani, hem olumlu hem olumsuz.

-Evet. Hem olumlu hem olumsuz.

-Evet, ben de öyle değindim. Yazın çevirisi alanında kadına yönelik ayrımcılık var mı? Bunu yanıtladınız ama tekrar sormuş olayım.

-Yani, dediğim gibi ben de bu alanda yani çevirmenlik de yaptım, editörlük yapıyorum şu anda fiilen çevirmenlik değil editörlük yapıyorum. Doğrudan mesleki olarak değil, ama hayatın içinde tabii ki ayrımcılığa maruz kalıyoruz. Ama, yani istatistiki bilgilere ulaşmak için, dediğim gibi, yani Yayıncılar Birliğinin elinde böyle bir çalışma olduğunu da zannetmiyorum, yani belki de bir önceki soruda konuştuğumuz şeyi şimdi kendi cevaplasam daha doğru olur. Ama, olması gerektiğini de düşünüyorum açıkçası ya da böyle bir çalışma yapılması gerektiğini düşünüyorum. Ama, en azından çalıştığımız sektörün diğer pek çok sektörden bu konuda daha avantajlı olduğunu söyleyebilirim.

-Şeyde Türkiye İstatistik Kurumunun en son yayımladığı kadın istatistikleri çalışmasında kültür-yazı, kültür-eğlence gibi birtakım parantezler açarak bunun içirisindeki kadının yüzdelerine değinilmiş, ama yani benim sorularımı yanıtlamayacak kadar genel bilgiler var. Ama, onlar da tezimde yer alacak büyük olasılıkla ama yani işte kültür-eğlence-dinlence sektöründe kadınların yüzdesiyle erkeklerin yüzdesi ne kadar fark ediyor diye. Ama, dediğiniz gibi yani bunlar aslında kayıtlı istihdamlar, çevirmen herhangi bir şekilde kayıtlı değil.

-Kayıtlı değil. Yani kayıtlı olmasına rağmen, aslında şeyde editöryel alanda da çok sağlıklı bilgi veremeyiz, yani tahminen kadınların daha, bir miktar daha fazla olduğunu belki düşünebiliriz. Ama, dışarıdan iş yapan çok fazla redaktör, editör ve düzeltmen var, yani bunların ne kadarının kadın ne kadarının erkek olduğunu tahmin etmek çok zor. O yüzden yani bu alanda da Yayıncılar Birliğinin belki bir çalışma yapması gerekiyor tabii.

-Bunu Öneriler arasında ben de söyleyeceğim.

-Evet, evet.

-Piyasada yazın çevirmeni kadın ve, gene konuştuk ama artık kusura bakmayın ne olur, gene sormuş olayım

-Rica ederim.

-piyasada yazın çevirmeni kadın ve erkeklerin oranı nasıl?

-Evet, yani bunu belki altını çizerek tekrar konuşmamız gerekiyor. Bu, üzerinde çalışma yapılması gereken bir alan, çünkü yani hem tahmin etmesi çok zor bir şey

-Evet, kesinlikle.

-hem de sosyal hakların sınırlarının çizilmediği bir alan olduğu için ve yani bunun tam olarak bunun yapılması gerektiği bir alan olduğu için burada bir çalışmaya belki de acilen ihtiyaç var.

-Kesinlikle. İlk önerim o olacak.

-Yani, bizim burada hani şu kadar daha çok kadın var, daha az erkek var falan gibi tahminler yapmamızdansa bu alanda çalışan insanların, birliklerin, işte sendikaların vs. burada daha sağlıklı bir çalışma yapıp, çünkü biz sadece etrafımızı görebiliyoruz, ulaşabildiğimiz yeri görebiliyoruz. Yayınevlerinin değil, yani meslek birliklerinin, Çalışma Bakanlığının vs. desteğiyle bir çalışma yapıp biraz, biraz düzenlemeye ciddi biçimde ihtiyaç olan bir alan burası.

-Kesinlikle. Çok çok teşekkür ediyorum her şey için.

-Estağfurullah. Rica ederim.

-Sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Bunlar bildiğiniz gibi, kayıtlı olarak, size de takdim edeceğim, o aradaki boşlukta yer alacak bu soruların yanıtları, her şey için çok çok teşekkür ediyorum.

-Rica ederim.

-Çok katkınız olduğunu vurgulamak isterim. Bu şekilde teşekkürlerimle birlikte sonlandırıyorum görüşmemizi. Başka bir zamanda gene görüşmek ümidiyle diyorum.

-Teşekkür ederim.

-Sağolun.

-Kadın çevirmenin sesi duyuluyor mu? Buyrun.

-Kadın çevirmenin sesi, yani şöyle bir şey yok dediğim gibi: kadınlarla erkeklere farklı oranlarda çeviri telifi ödenmiyor ya da farklı sözleşme, farklı standartlar sunulmuyor, yani bu bakımdan benim görebildiğim, ama ben aktif çeviri hayatı olan bir insan değilim, yani bu anlamda doğru bir cevap verebilir miyim bilmiyorum. Kadın olarak çevirmenin sesinin metinde hissediliyor olması doğru mu, soru buysa hayır, yani zaten. Erkeğin sesinin duyulması da doğru değil bence yani.

-Anladım.

-Tabii ki yorum yapabilir, çevirmen metni Türkçe’de tekrar yazıyor, bu konuda hemfikirim. Ama, özel olarak buna cinsiyet katmanının, metne bir cinsiyet katmanının doğru olduğunu düşünmüyorum. Gerekliyse evet ama yani bu konuyla ilgisiz bir şeyse yani, konumuz bu değilse okuduğum kitap atıyorum Hindistan’daki çay işçilerinin hayatıyla ilgili bir konuysa, mesela çevirmenin kadın olduğunu o kitapta hissetmememin doğru olduğunu düşünmem yani.

-Anladım.

-O anlamda hayır yani çevirmenin sesi zaten orada duyulmasın. Ama, bu daha mesela mesleki bir şeyse bu sorunun karşılığı, yani o tabii çeviri bu konuya daha doğru cevap verebilir, ama başka yayınevleri de kesin olarak bilemiyorum ama, çevirmen kadın, kadın olan çevirmenler eziliyor, yani Türkiye’de kadın ne kadar eziliyorsa tabii çevirmen olan kadınlar da o kadar eziliyor.

-Çok profesyonel anlamda bakışınız.

-Evet galiba.

-Bir de şunu sorayım, yani bu önemli, sizce o zaman metnin bir cinsiyeti var mı, yok mu? Yani, mesela şimdi bu konuda çok şey var feminist yazında görüşler var. Lori Chamberlain mesela diyor ki, yani şu ana kadar baktığımızda sanki diyor, yani kaynak metin erkek, çeviri metin dişi gibi bir ayrım yapılıyor, diyor. Öte yandan bir de şu var, yani kadınla erkek arasında fark var mı? Benim yaklaşımım şu: Ben çok eskilerden kalmış bir feminist görüşe destek veriyorum büyük oranda tezimde. O da şu: Simon de Beauvoir’ın *kadın doğulmaz ama kadın olunur* görüşü, yani dolayısıyla kadınla erkek arasında biyolojik fark olmadığını, ama farkı kültürün ve toplumun yarattığını düşünüyorum. Ama, bu bağlamda metnin de cinsiyetlendirildiğini zaman zaman, en azından

-Bu, benim söylediğim şey bu zaten. Aslında, mesela bir önce konuştuğumuzda biyolojik cinsiyete, aslında biyolojik cinsiyete inanmıyorum tabii ki, yani.

-Ben de ona inanmıyorum. (Çeviride erkek çevirmenlerden kaynaklanan sorunlar mı, kadın çevirmenlerden kaynaklanan sorunlar mı daha fazla? Bunlar nasıl çözülüyor?)

-Burada bahsettiğim şey deneyim, mesela annelik kitabında

-Kesinlikle.

-bir anne çevirirse, bu da toplumsal bir deneyim sonucunda.

-İşte burada toplumsal cinsiyet oluyor.

-Orada çeviri biyolojik mi, soruyu yanlış anladığımı fark ediyorum şimdi. Hayır, yani annelik deneyimini yaşayan, kendisi doğurmasa bile annelik deneyimini yaşayan, mutlaka yani *give, to give a birth* olması gerekmiyor. Annelik deneyimini yaşayan herkes bir annelik kitabını farklı çevirir. Bahsettiğim şey bu. Bu anlamda elbette ki toplumsal cinsiyetin varlığı var, onun dışında başka bir ayrım yok. Metnin diline yansıyan şey de bu. Benim fikrim bu yönde.

-Anladım, anladım, yani o zaman

-Oradaki o ifademin o şekilde değiştirilmesini istiyorum.

-O zaman bakışımız yani aynı, toplumsal cinsiyet bağlamında konuşuyoruz.

-Tabii ki, evet. Annelik konusunda da biyolojik olarak kastetmediğim şey oymuş, yani kelimeyi yanlış seçmişim, kusura bakmayın.

-Estafurullah. Rica ederim, ne demek.

-Yani, dediğim gibi öyle bir şey, yani deneyimi esas alıyorum. O da toplumsal olarak belirlenen bir şey.

-Kesinlikle.

-Yani, farklı şartlarda yaşıyor olursanız farklı alımlarsınız ve farklı davranırsınız kültürle ve sosyolojiyle alakalı. Yani, genel olarak sosyoloji başlığı altında koyayım.

-Zaten çeviri sosyolojisi tez alanım.

-Evet, yani. sosyolojik olarak belirlenen bir şey.

-Kesinlikle katılıyorum. Evet o zaman on ikinci soruyu da (Kadın çevirmenlerle erkek çevirmenlerin çeviriyle ilgili özgürlük ve yetkileri farklı mı, aynı mı?)

-Evet. Kadın çevirmenlerle erkek çevirmenlerin çeviriyle ilgili özgürlük ve yetkileri aynı, teknik olarak aynı.

-Bu tabii sizin bu yayınevinde yaşadığınız deneyimlerle ilgili bir şey olmalı, öyle olacak, zaten öyle. Bu arada onu tamam, daha önce başka bir yayınevinde çalıştınız mı?

-Çalıştım, evet.

-Anladım. onu da dikkate alacak olursanız, bütün mesleki deneyiminiz boyunca çeviride erkek çevirmenlerden kaynaklanan sorunlar mı, kadın çevirmenlerden kaynaklanan sorunlar mı, ama bunu da yanıtladınız ama

-Ama şöyle bir şey söyleyebilirim. Diyelim ki, kadın bir çevirmen, ama erkeklerin de oluyor tabii ki yani. Bu yayınevi, farklı yayınevleri fark etmez, yani herkesin sağlık problemleri olabilir ama

-Kesinlikle

-yani diyelim ki, sağlık problemi herkeste olur ama, yani doğum yaptı ve çeviri gecikti. Bu yüzden, yani burada tabii ki öyle bir şey söz konusu bile edilmez, yani ne zaman dönebilirse çeviriye, yani çeviriyi ondan geri almak, başka bir çevirmene vermek gibi bir şey söz konusu olmaz.

-Bazı yayınevleri yapıyor böyle.

-Ama bu bir yayınevinde olur mu, yani bundan önce çalıştığım yerde başıma gelmedi. Bir yerde olur mu bilmiyorum, mesela o zaman böyle bir şey tabii ki kadınlardan kaynaklanan bir sorun olarak tarif edilir. Ve bu yani orası açısından, orası X yayınevi açısından bu bir sorun olarak tarif edilir. Ama, bizim için, dediğim gibi, yani bu yayınevinde veya genel olarak benim gördüğüm kadarıyla böyle bir şey, yani hiç yayıncılık meslek hayatımda karşılaşmadık böyle bir şeylen. Yani, çeşitli sorunlar olabilir, hastalık olur, insana özgü birtakım sorunlar olabilir. Herkesle aşağı yukarı aynı şekilde çözüyoruz sorunlarımızı.

-Demin kısmen konuştuk, Kadın çevirisi ile erkek çevirisi arasında farklar var mı, nelerdir?

-Yani

-Zaten cevapladık.

-Sosyolojik farklar vardır.

-Biraz şeye değinecek olursak bitirmeden önce, 15- *Mrs Dalloway* çevirisi

-Ama burada bir saniye, tekrar geri dönmek istiyorum. Her insanın yapacağı çeviri arasında da aynı sebeplerden dolayı fark vardır.

-Kesinlikle.

-Kadın erkek ve yani ben işte, diğer yan masamda oturan atıyorum Ayşe, ikimiz oturup bir paragrafı, bir cümleyi verseler zaten aynı çevirmeyeceğiz yani.

-Kesinlikle, yani o çok, söylediğiniz parametreler çok önemli. O zaman tabii erkek olsun kadın olsun fark etmiyor, kişilik devreye giriyor.

-Evet, evet.

-Yani psikososyal durum devreye giriyor.

-Evet, aynen, aynen, psikososyal sebeplerle aynı çevirmeyeceğiz.

-Birden çok *Mrs Dalloway* özgün metni mi var?

-Özgün metinden kastınız burada

-Yani, Virginia Woolf'un İngiltere'de ilk defa yayımlanan metinleri arasında bir farklılık var mı? Yani, çünkü İngilizce orijinali pek çok farklı yayınevinden çıkmış. Ben de açıkçası bir farklılık mı var diye korkuyorum.

-Yani, çok temel, şöyle söyleyeyim ufak tefek farklılıklar vardır tabii ki, yani bir baskıyla, birinci baskıyla on beşinci baskı arasında da fark olur. Ama tashih yaparsınız, ufak bir cümleyi düzeltirsiniz vs. O tip farklılıklar olacaktır, o anlamda özgün metin hiçbir zaman virgülüyle vs. ile korunmaz zaten.

-Anlıyorum.

-Ama, kurgusuna ve karakterlerine dair, yani temeline dair herhangi bir değişiklik olduğunu bilmiyoruz. Mesela, bildiğimiz böyle metinler var, işte Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Huzur* kitabı gibi, yani baştan başka türlü yazılmış, ama sonra yazarın şeyiyle, rızasıyla, yazarın inisiyatifiyle, tercihiyle ya da yazar öldükten sonra varislerinin tahmin edemediğimiz hep tercihlerinden ötürü değiştirilmiş metinler olduğunu biliyoruz.

-Anladım.

-Sansür edilmiş veya başka türlü başlarına birtakım şeyler gelip farklı farklı basılmış metinler olduğunu biliyoruz. Ama, *Mrs Dalloway* üzerinde bu anlamda çok temel bir değişiklik olmadığını düşünüyorum. Ama, elbette ki, yani başka başka baskılar arasında

-Onu hissettim.

-Ufak bir kelime

-Evet.

-Ufak bir şey

-Noktalamada farklar

-noktalama mutlaka vardır.

-Evet, kesinlikle.

-Ama yani buyusa

-Evet, bu

-Mutlaka vardır.

-Ama özünün, karakterinin

-Orada bir değişiklik olmuyor.

-Ona çok sevindim.

-Olsa biliriz zaten.

-Anladım, ona çok sevindim.

-Son soru, son iki soru: 16- Geçen yıllarda Tomris Uyar'ın *Mrs Dalloway* çevirisinde hiç değişiklik yapıldı mı? Bu çevirinin ilk yayımlanma tarihi bana açıkçası tez jürimdeki hocam-birden şimdi heyecanlandım. Geçen yıllarda Tomris Uyar'ın *Mrs Dalloway* çevirisinde hiç değişiklik yapıldı mı? Bu çevirinin ilk yayımlanma tarihi yaklaşık hangi yıllar?

-70'lerde yayımlandı *Mrs Dalloway* ilk kez. Tabii ki İletişim Yayınlarından değil. Milli Kütüphaneden bunu kontrol edip tam olarak hangi yıl olduğuna bakalım. Yine *Mrs Dalloway*'in orijinal metninde olduğu gibi tabii ki burada da, yani virgül, noktalı virgül, bazen yanlış yazılmış bir kelimenin, çoklukla yanlış yazılmış bir kelimenin düzeltilmesi. Bazen sanmıyorum öyle bir şey yapıldığını ama bazen de şey de olur, metin redakte edilir ve yani

-Redaksiyonda değişiklikler?

-değişiklikler olur. Ama,

-Anladım.

-Mesela üçüncü baskıda, bizde yapılan üçüncü baskıda bir kelime öyle yazılmıştır da ama cümle anlamsız bir haldedir, olabilir. Okurlardan gelir genellikle böyle öneriler, şikâyetler, istekler. Anlaşılmıyor bu cümle, demişlerdir. O cümleyi anlaşılır bir hale getirmek için bir kelime, bir ek değiştirilmiştir, zaman eki olabilir, tamlama eki olabilir, yani o tip değişiklikler elbette ki yapıldı, ama yine dediğim gibi, yani temel, bir cümlenin tamamen çıkarılması, yeni bir cümle eklenmesi, bir paragrafın çıkarılması, bir şey, yani bu tip büyük bir değişiklik tabii ki asla yapılmadı.

-Anladım.

-Ama dediğim gibi yani bir kelime, bir ek, bir şey, yani üzerinde bir değişiklik yapılmış olabilir.

-Anladım.

-Ama bu da metinde yanlış olan bir şeyin düzeltilmesi için yapılmıştır.

-Anladım, anladım.

-Ve redaksiyon anlamında yapılmıştır ya da işte cümlede hata vardır, şeyde kelimedede hata vardır, hatalı yazılmıştır, zaten olması gerektiği gibi değil, eksik yazılmıştır, tamlama eki düşük yazılmıştır yazılırken, dizilirken. O anlamda farklı baskılar arasında bir farklar, değişiklikler olabilir.

-Bir de şey, *Mrs Dalloway*'in farklı çevirilerinde de yazım ve noktalama açısından farklılıklar gözledim.

-Mutlaka vardır.

-Eklemek istedikleriniz neler? Şunu söyleyeyim, çok doyurucu, çok bilgilendirici bir görüşme oldu. Müteşekkire ve minnettarım.

-Estağfurullah, biz teşekkür ederiz. Çok sağolun.

-Sağolun. Eklemek istediğiniz bir şeyler, yani çok şey söylenecek bir konu aslında.

-Evet, ama yani

-Söylendi? Bayağı. Teşekkür ederim.

-Şimdilik aklıma gelen bir şey yok, ama yazarım.

-Olursa eklemek istediğiniz, ne zaman isterseniz. Çok çok teşekkür ederim. Müteşekkire ve minnettarım.

-Rica ederim. Rica ederim.

-Bir de bunun, sizinle yaptığımız görüşmenin bire bir transkripsiyonu tezimde yer alacak isminizle beraber, soyadı da dahil olmak üzere. O öyle hiç dokunulmadan kalacak doktora sınavına girene kadar ama tabii yani yazılı metne dönüştürünce konuşmada olmayan

-Tabii, tabii.

-Noktalama işaretleri girecek.

-Yani, eğer biraz zaten düzgünleştirebildiğiniz kadar

-Yok ona izin vermiyorlar, tez danışmanım izin vermiyor.

-Ay, korkunç konuşuyor olacak o zaman.

-Onları şöyle, parantezle filan değiştirebiliyorum. Çok şeyler oldu bu bakımdan, yani ifadesi şu ana kadar düzgün olan, bu derece düzgün olan

-Ne diyorsunuz

-İlk siz çıktınız.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı : Orhun Burak Sözen

Doğum Yeri ve Yılı : İstanbul, 11.02.1967

Medeni Durumu : Bekâr

Öğrenim Durumu

1981-1984 Haydarpaşa Lisesi

1998-2003 Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği Lisans (İkincilikle mezun olmuştur)

2004-2007 Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İngilizce Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans

2009-2014 Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Diller ve Kültürlerarası Çeviribilim Doktora (sürüyor)

Bilimsel Çalışmalar

Atatürk Faculty of Education Department of Foreign Languages-INGED ELT Conference 11-12 April 2003 Form and Meaning: Classroom Applications Orhun Burak Sözen “The Change in Meaning” adlı İngilizce bildiri

Türk Fizik Derneği 27. Uluslararası Fizik Kongresi 14-17 Eylül 2010 İstanbul Doç. Dr. Zeynep Gürel-MA Orhun Burak Sözen “The Matrix of Affective Well-Being and Self-Study” adlı İngilizce bildiri

21. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi 12-14 Eylül 2012 Doç. Dr. Zeynep Gürel- MA Orhun Burak Sözen “Doğanın Fizik Eğitiminde Post-Modern Kavramlara Araladığı Kapı: Doğa Gözlemleri ve Bilimsel Okuryazarlık” adlı bildiri

Yayınlar

Garabet Meleği. Yazan: Edgar Allan Poe. Çevirenler: A. Sıla Bayer-Ümit İnginar-O. Burak Sözen. Öyküler. Sel Yayıncılık, 2000

Mark Twain Hatırlıyor. Yazan: Thomas Hauser. Çeviren: Orhun Burak Sözen. Roman. Sel Yayıncılık, Ocak 2001

Öp ve Anlat, kitap eleştirisi. Yazan: Orhun Burak Sözen. Cumhuriyet Kitap, sayı 643, 13 Haziran 2002

Şeyler, öykü. Yazan: Orhun Burak Sözen. Popüler Psikiyatri, sayı 22, Kasım-Aralık 2004

Ahlak Gelişimi, deneme. Yazan: Orhun Burak Sözen. Popüler Psikiyatri, sayı 23, Ocak-Şubat 2005

Mevzuat Dergisi (ulusal hakemli dergi). *Doğanın Eğitimde Postmodern Kavramlara Araladığı Kapı: Doğa Gözlemleri Ve Bilimsel Okuryazarlık*. Bilimsel makale. Doç. Dr. Zeynep Gürel ve MA Orhun Burak Sözen, Kasım 2012 sayısı

Gaziantep Üniversitesi İslahiye İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergisi (uluslararası hakemli dergi). *Büyük Britanya'nın Yüksek Kültür ve Popüler Kültüründe Kadın Söylemi*. Bilimsel makale. Prof. Dr. Z. Emine Bogenç Demirel ve MA Orhun Burak Sözen, cilt 1, sayı 1, Mayıs 2014

İş Denevimleri

01.10.2006- 07.03.2009 tarihleri arasında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu'nda öğretim görevlisi

14.11.2011-31.05.2012 tarihleri arasında Gedik Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulunda ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde İngilizce okutmanı

İletişim

obsozen@gmail.com